EUGENIJ PHILADELPHI ROMANI. EXERCITATIO SCHOLASTICA...

François Annat

Auctor
Francicus
Annatus
S.I.

EVGENII PHILADELPHI ROMANI.

EXERCITATIO SCHOLASTICA TRIPARTITA.

Contra nouam rationem tuendi Physicas Præmotiones Liberorum Agentium, eorumque Libertatem exponendi,

Quam Auctor Operis De Libertate Dei & Creaturæ nuper inuexit.

Cuius Operis pleraque omnia partim SVSPECTA, partim PVGNANTIA inter se, partim SVPPOSITITIA esse monstrantur.

Cum Appendice ad GVILLELMVM CAMERARIVM Scotum.

CADVRCI,
Ex Typographia IOANNIS D'ALVY.
Cum Priuilegio Regis.

1632.

EXTRAIT DV PRIVILEGE.

PAr grace & Priuilege du Roy est permis à IEAN D'ALVY Imprimeur à Caors, d'jmprimer ou faire jmprimer, vendre & debiter le liure intitulé *Eugenij Philadelphi Romani Exercitatio Scholasticà Tripartita &c.* auec inhibitions & deffenses à tous autres Imprimeurs, & Libraires, d'jmprimer ledict liure ou le debiter jmprimé ailleurs, sur peine de cinq cens liures d'amende, & confiscation des exemplaires, & ce pour six ans, comme il est plus amplement porté en l'original. Donné à sainct Germain en Laye, le 3. d'Aoust mil six cens trente-deux.

Signe PETIT, & seellé en cire jaune.

PRÆFATIO
AD LECTOREM
ET SYNOPSIS NOVÆ DOCTRINÆ.

C*Vm autumno superiori proximo incidissem in Opus* de Libertate Dei & Creaturæ, *Optime Lector, tanti argumenti celebritate captus facilè adductus sum vt scire vellem, ecquid afferretur noui ad eam quæstionem, quæ Orthodoxos omnes & inter se & cum Hæreticis tamdiu commissos tenet. Quod cùm etiam atque etiam inquirerem, reipsa comperi doctrinam induci nouam, & quæ cum veteri ac recepta iampridem nihil admodum commune habeat: Nouas etiam & insolitas cogitationes in exponenda Libertatis natura:* R*ationem tuendi physicas præmotiones pariter nouam, & ad hunc diem Thomistis incognitam: Nouam differendi methodum, quippe Platonicorum fuco pigmentisque con*

fusam: Denique nouum orationis genus in confutandis eorum opinionibus quos huius operis Auctor aduersos sensit. Nam cùm hactenus ferè Scholastici Doctores sic habuissent, maledicentiam Criticorum contentionibus relinquendam; modestiam verò retinendam esse Theologis: ipse videtur vtrorumque iura miscuisse, & quam Critici quasi propriam sectabantur, inter Theologos licentiam vsurpauisse detrahendi. Neque enim solùm alienos à sua ipsius sententia perpetuò triumphat; sed præterea pungit, vellicat, rodit, vt facile appareat animo ipsum parùm æquo impulsum esse ad huiusmodi laborem suscipiendum. His accedebat, quòd cum ex professo disputet de necessitate diuinarum præmotionum, deque earum concordia cum libertate arbitrij, quo de argumento ne quid edatur in publicum à S. Sede Apostolica vetitum est; impetrati tamen priuilegij vestigium apparuit nullum. Et tamen suam lucubrationem Christi Vicario nuncupauit. Forte an vt per illum peccauisse iam liceret? Ego igitur sepositâ de prędeterminationibus controuersiâ, quam citra nutum summi Pontificis intactam esse oportet: hanc tamen exercitationem contra propriam Doctoris huius Theologiam, opportunam fore putaui. 1. Ne partus præter fas editus in lucem atque adeò illegitimus im-

punè vagari sinatur. 2. Ne cuiquam illudatur specie doctrinæ nouâ diuersâque ab eo quod vulgo sapientum animis insedit. 3. Ut consulatur eorum nomini quos iste Author contra quam commeriti sunt iniuriosè habet. 4. Quia cum sperare nos iubeat uberiores propediem de Diuina Gratia commentarios, necesse fuit admoneri hominem, vt quæ in hisce præludijs quamplurima peccauit, inibi deuitaret: quò respublica Theologorum opus ab eo suis numeris absolutum reciperet. 5. Quia hic non agitur tantùm caussa negantium physicam prædeterminationem; sed ipsorum etiam Thomistarum, quorum doctrina tacitè condemnatur ab hoc Auctore, quando significat in Epist. dedic. Nouam esse viam hanc quam sequitur, in cæteris omnibus offensiunculas esse ac scrupulos qui animos auertant. Et capite vltimo lib. 1. sub finem. Iam prodire in lucem id quod hactenus deliuerat in aliorum principijs. Et qui mox sequutus est Auctor quæst. Philosophicarum selectarum, in 2. parte quæst. 9. postquam dubio secundo reiecit communes Thomistarum solutiones, dub. deinde quarto pronunciat, rationem tuendi physicas præmotiones quæ hoc opere continetur esse omnium probabilissimam. Ubi vides oppugnatoribus præmotionum amplius aliquid concedi quàm sumere velint.

Nempe ipsos hactenus superiores fuisse Thomistis, sin minus æquitate causæ, at certè prælij fortuna. Sed horum veluti cadaueribus exportari iussis, arenam subeunt noui pugiles, pugnam instaurant, & de victoribus pœnas repetunt. Adeste igitur viri fortes, & nobis animum vestrum artemque ac vires probate. Et primò quidem audire cupimus quid peccatum sit à Thomistis in hac disceptatione quod emendationem vestram requireret? Rem totam paucis absoluo.

Thomistæ quia nesciuere Libertatem esse in Amplitudine positam, *infeliciter pugnauerunt, mox coronandi si hoc sciuissent. O cæcam superioris æui Theologiam, cui tam eximiæ tamque necessariæ meditationis dies non illuxit! Verùm siue in* Amplitudine *ponatur libertas, siue in angustia perinde est, hoc semper petimus, quomodo voluntas prædeterminata libera sit libertate contradictionis & exercitij?*

Quæstio hæc, inquiunt, ad eos tantùm actus pertinet qui versantur circa media: nam in ijs qui circa finem, nulla est libertas exercitij aut contradictionis. *Apage, Ne in viatoribus quidem?*

Ne in viatoribus quidem, inquiunt. Nam intentio finis est ipsa prædeterminatio Liberorum Agentium, quam proinde necesse est vt Deus in nobis sine nobis

operetur. Ergo libertas arbitrij omnis electione mediorum circumscribitur. Quis hic non hæreat attonitus ad inauditam atque inexpectatam philosophandi rationem? Sed tamen esto etiam illud. At vel hoc saltem exponite, quomodo libera sit voluntas prædeterminata ad hanc electionem huius medij, v.g. ad electionem hodierni ieiunij? Quomodo, inquam, potest non eligere illud, si prædeterminatur vt eligat?

Duplex est, inquiũt, libertas arbitrij: alia pura & perfecta: alia impura & imperfecta. *Vt electio libera sit* libertate pura & perfecta, *non est necessarium vt voluntas possit non eligere pro illa suppositione qua medium ad ordinem finis spectat, Deo v.g. volente ac prædeterminante vt eo vtamur: sed satis est quòd possit non eligere pro alia suppositione qua medium non spectabit ampliùs ad talem ordinem. Ergo quamuis prędeterminatio sit ita efficax, vt tollat potentiam cohibendi electionem illam ieiunij, pro tẽpore quo ipsa est; non tollit tamen libertatem: quin potius* puram *esse facit atque* perfectã; *quòd remaneat potentia cohibendi, pro tempore quo ieiunium non spectabit ad finis ordinem, hoc est pro tempore quo Deus non ampliùs ad illud prædeterminabit, sed prædeterminabit potiùs ad oppositum. Eius modi autem fuit prædeterminatio qua Christus Dominus im-*

pellebatur ad agendum, & B. Virgo & excellentiores Sancti.

Ut electio libera sit libertate impura & imperfecta, *voluntas debet posse deficere ab ordine finis, ac proinde posse non eligere medium quod eligit, etiã tum cùm illud spectat ad huiusmodi ordinem. Hanc libertatem & potentiam habet populus fidelium, & non tollitur per prædeterminationem: quia non est ita potens in illis prędeterminatio ut* defectibilitatem *absumat; tametsi* componi *hæc duo sit* impossibile, *esse prædeterminationem ad aliquem actum, & simul non esse actum ad quem datur.*

Vides ergo, Erudite Lector, quod attinet ad vulgus fidelium, eandem esse in hac sententia difficultatem quæ in sententia Thomistarum: nec aliâ ratione leuari, quàm tritâ illâ distinctione. Quamuis voluntas non possit sustinere assensum ad quem physicè pręmouetur in sensu composito, *posse tamen* in sensu diuiso, *& hoc satis esse.*

Vides 2. quod attinet ad paucos illos exceptos à communi lege, incurri grauiorem difficultatem, & quam ne Thomistæ quidem sorbere velint; scilicet potentiam agendi & non agendi quam libertas requirit, non esse pro eodem tempore, sed cum successione: esse nimirum potentiam agendi quando est prædeterminatio;

terminatio;

terminatio; quia quoties illa est, medium ponitur in ordine finis : & potentiam non agendi quando illa non est; quia tunc medium ex ordine illo reijcitur.

Vides 3. maius adhuc periculum adiri, dum negantur actus viatorum qui directè finem vltimum spectant, esse liberi libertate contradictionis & exercitij, contra Catholicam doctrinam. Itaque communem ac maximam Thomistarum difficultatem subire, eique aliam atque aliam insuper congerere multò grauiorem; hoc demum est afflictam prædeterminantium causam erexisse, hoc est Thomistis subuenisse labantibus. Quis igitur non libenti animo arriperet oblatam nunc primùm occasionem disputandi & pro Thomistis & contra prædeterminatores? Quod si Aduersarius impetum hunc eo animo excipiet quo à me imprimitur; nihil erit cur quisquam dubitet in hac opinionum contrarietate illæsam atque illibatam mansisse charitatem.

Vale.

APPROBATIO ILLVSTRISSIMI EPISCOPI CADVRCENSIS, ATQVE aliorum insignium virorum Doctorumque.

VIdi hanc *Exercitationem Scholasticam*, & libenter permitto vt edatur in lucem, publicæ vtilitatis causa. Cadurci 7. Iunij An. Domini 1632.

P. E. Cadurcensis.

LEgi *Exercitationem Scholasticam Eugenij Philadelphi, contra nouam rationem tuendi Physicas Præmotiones*: in qua nihil est contrarium rectæ fidei, aut bonis moribus, quin potiùs explicatur & defenditur vera bonaque doctrina. Cadurci 8. Iunij Anno 1632.

De S. SVLPICE Archidiac. Cadurcensis & Vicarius Generalis.

LEgi *Exercitationem Scholasticam Eugenij Philadelphi contra nouam rationem tuendi Physicas Præmotiones Liberorum Agentium*, & fidem facio nihil in ea esse contrarium fidei aut bonis moribus; quin potiùs doctrinam esse vtilem, & cognitione publica dignam. Cadurci 7. Iunij Anno 1632.

G. CARBONEL Doctor Theologus & Archidiac. de Tornez.

EGo infra scriptus Fr. Iacobus Gratias Augustiniani Instituti & in Academia Cadurcorum Theologiæ professor, librum qui inscribitur, *Exercitatio Scholastica Eugenij Philadelphi, contra nouam rationem tuendi physicas præmotiones*, lustraui acurato examine, & quia in eo nihil fidei aut bonis moribus contrarium reperi, luce dignum censui. Quare huic meo iudicio subscripsi, die 8. Iunij 1632. Cadurci in ædibus Sancti Augustini.

F. IACOBVS GRATIAS Augustinianus, Theologiæ Professor.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ IN HOC OPERE TRACTANTVR.

CAPVT PRIMVM.

SVSPECTA.

Nemini cautum esse, ne vlla inuratur nota illi sententiæ, quæ Physicas præmotiones cum libertate voluntatis retinet, sicuti neque illi quæ ablegat. Sed cum Philosophandi modus ille, quem in earum defensione secutus est Author operis *De libertate Dei, & creaturæ*, nouus sit, atque ijs implicatus opinionibus, quarum condemnatio nullum est in præmotiones præiudicium; è re Catholica fore putaui, si nonnullam animi mei suspicionem aperirem, circa id genus placita quædam, quæ cum rectæ fidei doctrina, & communi sapientum sensu minus cohærere videntur. Atque ego quidem id eò libentius facio, quòd sciam non displicere ordinarijs præmotionum Authoribus. Quippè qui fateri coguntur, vltimum

istius Doctoris suffragium non modo esse irritum; sed & insuper causæ suę perniciosum: quando ea tantum cōditione admittendas censet Physicas prædeterminationes, quâ non licet: neque aliter putat periculoso eripiēdas esse iudicio, quàm ipsa prope modum erroris confessione. Atqui opinio illa erat integræ adhuc famæ: nec habebat quo plenam lucem, oculosue Orthodoxorū vereretur, post vetitam a Sede Apostolica vtrius libet partis censuram. Quale igitur officium fuit, specie gratificandi edere illam in publicum, stipatam odioso comitatu earum sententiarum, quæ receptæ iampridem fidej non congruunt? Quin etiam Romam deducere ad supremum fidei Tribunal; cùm vel si vera ipsa foret, repulsam tamen huiusmodi cincta choragio mereretur?

PRIMVM ergo PRONVNTIATVM, quod videtur non satis esse Orthodoxum, est, *Deum operari in nobis sine nobis conuersionem nostram.* Ita libro 1. cap. 14. num. 4. vbi sic loquitur. *Si de ordine gratiæ loquamur, in quo finis vltimus est Deus secundum*

se, causalitas illius est amor Dei siue conuersio ad Deum: quam Theologi omnes, & præ reliquis D. Thomas, dicunt fieri à Deo in nobis sine nobis. Idem habet cap. 9. num. 7. *Nulla,* inquit, *legitima conuersio ad Deum, nisi quæ consilia nostra & cogitationes anteuertit, ac proindè nisi quam Deus inspirat: Quod confirmat etiam D Thom. 12. q. 109. art. 5. vbi expressè docet conuersionem nostram ad Deum, à solo Deo esse posse.* Et mox. *Conuersio autem ad Deum, quæ luctam illam sequitur, quòd conuersio sit, non habet a cogitationibus nostris, quæ interuenerunt toto certaminis tempore; sed a sola Dei gratia: quæ sensus nostros rationemque suppressit, & victrix mansit.*

D. Thomam & cæteros Theologos quare in testimonium adducat, prorsus nescio. Vnum scio, mihi esse incognitum, qui hoc aliquando inter Catholicos dixerit. S. Thom. præ cæteris hoc negat multis in locis, sed *expressè* in illo ipso qui designatur 1. 2. q. 109. ar. 6. Nihil enim *expressius* fingi potest hisce verbis. *Ad* 1. *ergo dicendum, quòd conuersio hominis ad*

Deum fit quidem per liberum arbitrium, & secundum hoc homini præcipitur, quòd se ad Deum conuertat. Sed liberum arbitrium ad Deum conuerti non potest, nisi Deo ad se ipsum conuertente secundum illud Ier. &c. Quod fit per liberum arbitrium, fit ne sine nobis? vereor vt S. Thomam & cæteros Theologos cum diceret, nominare voluerit Caluinum & Caluinistas.

Caluinus enim se illius esse sententiæ multoties profitetur: sed potissimum 2. Inst. cap. 3. num. 5. *Quia igitur peccati seruitute vincta detinetur voluntas, ad bonum commouere se non potest nedum applicare. Eiusmodi enim motus conuersionis ad Deum principium est, quæ Dei gratiæ tota in scripturis tribuitur.* Et num. 6. *Quando nos Deus ad recti studium conuertit, aboletur quidquid est propriæ nostræ voluntatis: Quod in eius locum succedit, totum à Deo est. Voluntatem dico aboleri, non quatenus est voluntas: quia in hominis conuersione integrum manet, quod primæ est naturæ: creari etiam nouam dico; non vt voluntas esse incipiat, sed vt vertatur ex mala in bonam. Hoc in*

solidum à Deo fieri affirmo, &c. Idem iterum nu.8.& cap 5. nu. etiam8. Vbi vides 1. vtrumque Authorem agere de conuersione actuali voluntatis a bono in malum 2. Nihil aliud asseri ab hoc, quàm quod ab illo: ab vtroque autem, *huiusmodi conuersionem esse opus* DEI SOLIVS, seclusâ liberi arbitrij cooperatione.3.Ambos eādē ratione dicere se opinionē illam haussisse,hunc quidem ex scripturis, illum autē ex D. Thom. & omnibus Scholasticis.

Caluinistæ magno strepitu assentiuntur: quin etiam decernunt. Ita enim habet conuenticulum Dordracenum cap.3. art. 12. *Atque hæc est illa tantopere in scripturis prædicata regeneratio, noua creatio, suscitatio e mortuis, & viuificatio, quam Deus sine nobis in nobis operatur.* Hoc illis est, nostram viuificationem fieri in nobis sine nobis; quod huic Authori, conuersionem. Et eodem sensu posteà c.4.art.9. damnantur qui docent gratiam & liberum arbitrium, esse causas partiales simul concurrentes ad conuersionis initium. Nempe quia conuersio illa est à Deo *in*

nobis sine nobis, vt iste Author loquitur.

Mirabile autem est quod Caluinus perpetuo significat, in eo sibi aduersari Catholicos omnes Doctores, in quo iste sibi consentire illos putat. Accusat enim Caluinus Petrum Lombardum cap. illo 3. num. 7. quòd liberæ voluntati suas partes tribuat in hominis conuersione: atq; eò *prępostere detorqueat*, quod dictum est à S. Aug. quando Diuinæ gratię iungit *comitantem voluntatem, non ducentem; pedissequam, non præuiam*. Dixerat autem anteà cap. 2. nu. 6. *se longiore adhuc interuallo differre a recentioribus Sophistis*, quàm à Lombardo & Senioribus Scholasticis. Et iterùm cap. 3. nu. 13. *Audiamus*, inquit, *nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne ætatis nostræ Pelagiani, hoc est Sorbonici Sophistæ, totam vetustatem nobis aduersam pro suo more criminentur* Quid istud negotij est? Adeò truncus fuerit Caluinus, vt non intelligeret alludere sibi omnes Catholicorum scholas, in negando liberi arbitrij concursu ad conuersionem hominis ad deum? Adeò fuerit amens, vt diffi-

Ad Bonos. Ep. 105.

mulandum putaret eorum consensum; quin etiam dissensum confingendum, quò & minore plausu, & suspicione maiore admitteretur eius doctrina in eorum aures, quibus persuasam esse cupiebat? Puri putique Caluinistæ fuerint Sorbonici Doctores, in ea quæstione, in qua ille petulanter calumniatur esse sophistas? Non equidem reor: Quin potius certum habeo perpetuam fuisse scholarum doctrinam, ad conuersionem peccatoris actualem, libero ipsum arbitrio semper concurrere: Itáque inauditum hactenus fuisse inter Scholasticos, nostram ad Deũ conuersionẽ ab eo in nobis fieri *sine nobis*.

Eademque est apertissima Concilij Trid. sententia sess. 6. cap. 5. vbi & Diuinæ gratię necessitatem, & liberæ voluntatis cooperationem in negotio conuersionis omnino coniungit: & vtrumque deducit ex sacris litteris. *Quando enim dicitur*, inquit, conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos; *libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus*, *conuerte nos Domine* ad te, & conuertemur; *Dei nos gratia*

præueniri confitemur. Quâ igitur confidentia *sine nobis* fieri dicitur illud, ad quod liberâ voluntate concurrimus Ecclesia ſanciente?

SECVNDVM habetur cap. 30. num. 7. quem locum viſum eſt apponere hîc integrū, ita vero habet. *Jlla ipſa inclinatio & conuerſio ad Deum: quæ modo magis, modo minus obſcura eſt; modo plus modo minus illuſtris: eſt & vocatio & præmotio. Eadem quoque ſecundum rem & entitatem eſt noſtra ad Deum conuerſio ſiuè operatio: noſtra in rigore quæ aliquo tempore ante in nobis erat; ſed noſtra non erat. Eadem ergo motio aliquo tempore interdum in anima noſtra eſt, ſed noſtra non eſt; eius vt ſic dicam receſſus obambulans & tentans illā, ſi forte optemperet; tumque inefficax eſt & minimè adhuc noſtra: quippè obſiſtentibus nobis & contradicentibus. Poſtea autem cùm* DEO *ita viſum eſt penetrat interiora noſtra; nec eſt motio tantū* DIuina *in nobis reſidens, ſed fit noſtra dum per illam ita ad inferiora comparamur, vt ſimus illis ſuperiores, nec amplius ſicut ante inordinate inhæreamus, & tum eſt efficax; non ex*

euentu consensus nostri: sed quia tum immittitur à Deo cum proposito conuersionis nostræ.

En tibi, Lector optime, stupendam sanè picturam: in qua cernere est sententiarum pugnas, rationum hiatus, vmbras cogitationum fugaces, quę amplecti volentem ludificãt, speciem denique totius doctrinæ variam ac multiformem, quę neque hoc, neq; illud, neque aliud, sed representat nescio quid. Vnum est quod ex illis tenebris emicat, *Diuinam* scilicet *præmotionẽ*, hoc est pręuenientẽ & excitantem gratiã, *secundum rem & entitatem idem esse cũ nostra ad Deum conuersione* Hoc autem affirmari ab aliquo potest duobus modis. 1. Si lubeat id quod alij vocant pręmotionem, seu pręuenientem gratiam, appellare conuersionem nostram. 2 Si lubeat id quod alij, appellant conuersionem nostrã, non distinguere a pręuenienti gratiâ & Diuina pręmotione.

Hoc secundo modo philosophatur iste Author, cuius rei suppetunt argumenta tria. 1. est, quia conuersionem nostram ad Deum confundit cum amore Dei su-

pernaturali cap. 14. nu. 4. 2. est. quia ibid. asserit conuersionem nostram in ordine gratiæ, respondere intentioni finis efficaci & perfectæ. 3. est, quia cap. 9. nu. 8. in eadem conuersione, quam vocat *actum peccatoris*, inuenit duplicem rationem; alteram *conuersionis ad Deum* præcise: alteram *auersionis à creaturis*, & sub hac posteriori ratione illi etiam inesse dicit aliquod meritum, quod sit proprium eius qui conuertitur. Vnde constat euidenter huic Authori cum ceteris conuenire in propria *conuersionis* acceptione; vt scilicet intelligatur esse actus volũtatis, illius qui conuertitur, quo a peccatis & peccatorum illecebris auulsus, Deum amplectitur & stringit.

Conuersionem igitur ita sumptam idem esse dicit *secundum rem & entitatem* cum præuenienti atque excitanti gratia. Quæ sententia mihi valde suspecta est. 1. quia repugnat communi sensui Theologorum omniũ Scholasticorum, qui præuenienti & excitanti gratiâ, præueniri & exitari concipiunt voluntatem vt con-

uertatur: itàque illam *conuersionem* distinguunt a gratia: quod sit ridiculum dicere, necessariam esse gratiam præuenientem, ad id quod est gratia præueniens, & prærequiri Diuinam motionem, ad id quod est ipsa motio, pręsupponi conuersionem hominis vt sit conuersio: & prius esse illum excitari à Deo quam excitetur. Hæc autem omnia contingunt si conuersio cum præmotione confunditur, hoc est cum excitanti & pręuenienti gratia.

2. Eadem sententia pessundat doctrinam Concilij Trid, sess. 6. cap. 5. & 6. & can. 3. & 4. vbi eadem distinctio realis *Diuinæ Motionis* & *conuersionis* perpetuò significatur & supponitur. Nam imprimis *per vocationem, seu præuenientem & excitantem gratiam* (hęc enim pro eodem habet) *disponi dicit peccatorem ad conuertendum se*, quo nihil dici possit ineptius; si hæc *Conuersio* idem sit cum illa *Gratia*. Deinde, separabilem putat præuenientem gratiam à *conuersione* omnique consensu voluntatis, cum definit, *hominem posse inspirationem illam atqoe illuminatio-*

nem præuenientem abijcere & posse dissentire si velit. Atqui duorum separatio est certissimum distinctionis signum.

3. Quod illa *Gratia* vocetur *illuminatio*, argumento est pertinere ad intellectum; itàque distingui a *Conuersione*, quę voluntatis est. 4. Docet Concilium, adiuuante illa gratia *concipi fidem*; inde vero sequi *timorem Diuinę iustitiæ*; atque insuper *Spem ex consideratione Diuinæ misericordiæ*; denique *dilectionem aliquam Dei*, & quoddam *odium & detestationem peccatorum*. Qua oratione significari & distinctionem actuum & subordinationem ita est perspicuum, vt nemo sanę mentis negare possit. Atqui Diuina gratia prerequiritur ad fidem: ergo ad fidem præerequiritur *Conuersio* ad Deum nostra: si quidem supponitur idem esse cum illa gratia: sed fides præcedit timorem, spem, charitatem, odium & detestationem peccatorum: ergo nostra *Conuersio* eadem omnia pręcedit: ergo intelligetur peccator ad Deum esse *conuersus*, quamuis nondum intelligatur vel timere illum uel amare,

vel ab eo ſperare aliquid, vel auerti a pec-
cato ſuo per odium & deteſtationem il-
lius. Quod cũ apertam habeat repugnan-
tiam; ſequitur aut abiurandum eſſe Trid.
aut condemnandam huiuſce Authoris
ſententiam hanc, qua docet, *noſtram ad Deum conuerſionem, & Diuinam motionem ſecundum rem & entitatem idem eſſe.*

TERTIVM eſt, *non debere tribui libero arbitrio dominium actuum ſuorum.* Ita cap. præſertim 9. num. 6. vbi ſic loquitur. *Dominium non eſt actuum, ſed rerum quibus per illos incumbimus: nec poteſt eſſe dominus actuum, niſi qui eſt dominus rerum. At nullum dominium reſpectu Dei: ergo nec reſpectu amoris Dei.* Subdit poſtea, nos dici dominari & ſeruire cupiditatibus noſtris *metonymicos*, ſumendo actus pro obiectis & antea cap. 1. num. 5. *libertas exercitij in nobis, dicit dominium actuum noſtrorum vel obiectorum potius.* Quibus omnibus hoc ſaltem oſtendit manifeſte, non videri proprie locutos, qui dixerunt, *libero arbitrio cõpetere dominium actuum ſuorum.* Id quod diſerte profitetur cap. 27. num. 4. *erit,*

inquit, solutio illustrior pleniorque, si recolatur mente quod alibi dictum est, dominium proprie non respicere actus, sed res circa quas per illos versamur. Quamquam si & hoc ad actus referatur, quod nonnisi improprie fit, &c. Quod si sermo sit de illis actibus qui circa Deum versantur, censet omnino negandum esse huiusmodi dominium.

Atqui vtrumque hoc placitum mihi suspectum videtur. 1. quia ita laudatur Lutherus, & facultas Sorbonica corrigitur. Lutheri articulus est, *liberum arbitriũ non est dominus actuum suorum.* Sorbonæ iudicium est, in censura Lutheranarum propositionum tit. 18 de lib. arb. *Hæc propositio est falsa, sacris Doctoribus ac omni doctrinæ morali aduersa, cum Manichæorum errore conueniens, ac hæretica.* Iam vero iste Doctor, Sorbonæ ritibus initiatus, perinde quasi esset oblitus Sacramenti sui, quidquid sit de mente Lutheri, *proprie* saltem locutum censet, in eo in quo Facultas Parisiensis fuisse dicit *hæreticum, Manichæum, sacris Doctoribus & omni doctrinæ morali contrarium.* Et proinde

eandem facultatem, dum sua illa censura exigit, vt dicatur inesse libero arbitrio *dominium actuum suorum*, quidquid sit de recta ipsius mente, cogere tamen putat Scholas, & Scholasticos omnes peius loqui, quam Lutherus locutus sit.

2. Suspectum videtur eiusdem Authoris iudicium, eo quod non solum loquendi modum in Luthero probet; sed & partim ipsam quoque sententiam, quando scilicet absolute negat libero arbitrio competere dominium eorum actuum, qui circa Deum versantur. Mihi enim valde credibile videtur, de illis potissimum actibus, quibus homines in Deum tendunt quæstionem intercessisse Lutherum inter & Catholicos: vereorque ne non sit satis tutum existimare ac dicere, impium illum Apostatam, eatenus Orthodoxum fuisse, quatenus negauit libero arbitrio *dominium actuum amoris Dei, contritionis, &c.*

QVARTVM, *Non solum non esse in libero arbitrio dominium actuum, qui directe in Deum tendunt, sed absolute nullum esse libe-*

rum arbitrium, respectu eorundem actuum, etiam in viatoribus. Nam 1. intentionem finis vltimi perpetuo negat esse operationem causæ liberę, primumq; illius exercitium electionem esse significat. *Nota,* inquit cap. 18. num. 2 *verba illa, & aduerte actionem omnis causæ secundæ esse inclinationem eius: quod maxime constat de actione causæ liberæ qua talis, siue de electione.* Et cap. 28. num. 3. *Qui libere agit,* inquit, *siue quod idem est qui benè eligit,* & cap. 27. num. 4. *Duo sunt quæ accipimus à Deo, siue quæ Deus operatur in nobis. Vnum quidem quod operatur in nobis sine nobis, vt est intentio finis:* alterum, &c. Et cap. 29. num. 3. *Intentio quidem, non eius* (causæ liberę) *sed* DEI *in ea motus est.* Et cap. 4. nu. 5. docet, *ei tantum parti voluntatis, quę circa media versatur, liberi arbitrij nomen proprie competere.* Et clarissime cap. 9. nu. 5. & 6. vbi agens de interiori occupatione hominis viatoris circa finem & circa Deum, *negat esse verum quod communiter dici solet, nos indifferentes esse ad exercitiũ illorum actuum, seu esse nostri arbitrij quandiu*

viatores sumus, modò in eo versari, modò minimè, nullam, enim homini stanti & recto circa finem vltimum indifferentiam conuenire. Et tandem concludit in hunc modum. *Nulla ergo indifferentia siue libertas contradictionis circa finem.* Possent alia id genus multa proferri: Sed ex his satis constat negari ab hoc Authore *Intentionem vltimi finis, amorem Dei, & quemcumque alium actum qui directè in Deum tendat, esse liberum libertate arbitrij, seu contradictionis, seu exercitij.* Illis tantum concedit alium quendam libertatis modum quem vocat *status*, quamque reperit tum in ipso amore beatifico, tum etiã in processionibus Diuinis, generatione scilicet Æterni Filij, & spiratione.

Atqui hęc doctrina mihi valde suspecta est 1 Quia quod fatetur *solere communiter dici*, nos esse indifferentes ac liberos ad exercitiũ ilorum actuum; adeò verum est, vt meminisse non possim me Authorem vllum Catholicum videre aut audire, qui contrarium innueret. Caluinus quidem & Lutherus & eiusdem farinę

homines, in vniuersum negant libertatem arbitrij ad actus bonos, & nominatim ad eos qui Deum respiciunt, vt sunt actus fidei, spei, charitatis: sed extra caulas illas vix reperiantur qui balare ita velint. Et quia iste Author ex omnibus scholis quinque-viros sibi delegit, vt ex eorum suffragio intelligatur quis sit communis sensus scholasticorum, S. Thom. S. Bonauenturam, Scotum, Henricum, & Durandum, Iubet apponere hoc loco testimonia singulorum.

S. Thomas q. 6. de malo disputat de electione humana, & vnico illius articulo titulum pręfigit, *Num homo habeat liberam electionem actuum, aut ex necessitate eligat* Postea verò cum definisset hominem ex necessitate appetere Beatitudinem, statim subijcit. *Dico autem ex necessitate quantum ad determinationem actus, quia non potest velle oppositũ, non autẽ quantum ad exercitium actus, &c.* Et resp. ad 7. cum dixisset *voluntatem non posse non velle bonũ perfectum quod est Beatitudo*, hoc statim, corrigit *ita scilicet quod velit eius op-*

positum, potest tamen non velle actu, &c. Vides clarissimam esse D. Thom. sententiam, quæ vna etiam est omnium Thomistarum, circa finem vltimum non habere nos quidem libertatem quæ vocatur specificationis, seu contrarietatis; habere tamen illam quę vocatur exercitij, seu contradictionis, quod sit ad contradictoria, nempe ad actum vel non actum. Eandem doctrinam habet 1. p. qu. 82. art. 2. & 1. 2. q. 10. art. 2.

S. BONAVENTVRA lib. 2. sent. dist. 25. par. 2. art. 1. qu. 2. *In libero arbitrio,* inquit, *est considerare actum volendi & ipsum volitum, & in quantum liberum arbitrium est deliberans, necesse est quod contingentia sit circa vtrumque istorum, vel circa alterum. Circa vtrumque vt cum quis deliberat vtrum velit intrare Religionem, vel diligere amicum: circa alterum, vt cum quis deliberat, vtrum debeat sibi placere vel displicere malum quod fecit: Vel vtrum debeat consentire vel dissentire appetitui naturaliter inserto vtpote appetitui Beatitudinis Sic igitur actus liberi arbitrij deliberantis,*

quamuis possit esse circa necessarium, semper est contingens. Duo hîc perspicue asseruntur. 1. est, In actu voluntatis qui versatur circa obiectum necessarium, cuiusmodi est actus amoris Dei, intentio finis vltimi, & similes, esse contingentiam: quod est, causam a qua eliciuntur, ita illos elicere vt possit non elicere: hoc autem est esse liberam *libertate exercitij, & contradictionis*. 2. est, Huiusmodi actus esse actus liberi arbitrij, etiam *vt est deliberans* eliciendusne sit actus, necnè: quod est tribuere illos actus libero arbitrio quatenus est indifferens ad agendum & non agendum. Amentis enim est *deliberare*, sitne aliquid agendum, an non; quando non est vtriuslibet facultas. Ergo iuxta S. Bonauenturam, datur *indifferentia & libertas arbitrij, & exercitij, & contradictionis in actibus voluntatis, quibus homo viator circa Deum occupatur.*

SCOTVS 1. sent. dist. 1. §. quantum ad primum art. *dico*, inquit, *quod voluntas, sicut non necessariò fruitur his quæ sunt ad finem; sic nec fine obscurè apprehenso. Quan-*

tum ad 2. articulum, concordo cum 1. opinione, quod non necessariò fruitur fine apprehenso in particulari, & obscurè. Et deinde §. ad argumenta dico, ita respondet, *Ad 3. dico vno modo, quod licet non sit ibi aliquis defectus alicuius boni, vel aliqua malitia* (loquitur de fine vltimo obscurè apprehenso) *& ideò non possit fortè voluntas nolle illud; quia obiectum actus nolendi est malum vel deffectiuum: potest tamen illud bonum perfectum non velle, quia in potestate voluntatis est, non tantum sic, vel sic velle; sed velle non velle: quia libertas eius est ad agendum vel non agendum, &c.* Vides hîc agi de occuppatione interna voluntatis circa finem vltimum in communi; hoc est, circa rationem communem summi boni: item circa finem vltimum in particulari, hoc est determinatè circa Deum: prætereà de vtroque obscurè apprehenso; hoc est apprehenso a viatoribus, & consequenter de occupatione voluntatis viatoris circa Deum, & summum bonum. Huiusmodi autem occupationem Scotus necessariam esse negat. Ita igitur in hæc

obiecta tendit voluntas, vt sistere possit; quod est esse indifferentem & liberam *libertate exercitij & contradictionis*: idque apertius significat dum dicit, *posse voluntatem non velle illud bonum: eo quòd libertas eius sit ad agendum vel non agendum.* Sed superfluum est inuestigandæ hoc loco sententię Scoti diutius insistere; cum constet defendi ab ipso libertatem contradictionis etiā in actu amoris beatifici.

Henricvs Gandauensis quodlib. 9. q. 5. *Ad quodcumque bonum propositum*, inquit, *citra finem vltimum manifestè visum, voluntas potest ex se moueri, & sine motu a quocumque alio sicut & diuertere ab illo.* Item, *Pondus quod voluntas imponit intellectui non est tantum, quin voluntas vt libera arbitrio, possit contrarium eius ad quod inclinat, velle: quodcumque illud sit, citra apertam visionem vltimi & finalis boni.* Item, *quantumcumque proponatur propositio factiua per bonum, nisi sit de summo bono apertè viso, non necessario statim operatur: imo potest liberè repellere propositum.* Subdit postea, voluntatem moueri qui-

dem liberè in summum bonum *præsentialiter visum; sed moueri per liberum arbitriũ,* in quodlibet aliud, *& in illud idem quod non præsentialiter visum.* Quasi diceret, Beatos qui Deum vident, liberè quidem amare, aliqua libertate; quę nimirum coactionem excludat & miseriam: sed viatores qui non vident, amare illum libere, ea libertate quę proprie constituit liberum arbitrium. Atque his testimonijs excogitari nihil potuit, quò disertius adstrueretur & indifferentia voluntatis, & libertas exercitij seu contradictionis in ijs actibus queis circa Deum fide cognitum occupamur.

Dvrandvs 4 sent. dist. 49. q. 8. num. 17. *Si Beatitudo,* inquit, *accipiatur in speciali, pro eo in quo verè consistit; sic voluntas viatoris non necessario vult Beatitudinem: Sed potest non velle negatiue, & etiam nolle, &c.* Subdit num. 18. *tali appetitu* (loquitur de efficaci) *non necessariò volumus Beatitudinem propositam solùm, secundum communem rationem Beatitudinis, &c.* Iam vero num. 9. ei quod est *velle neces-*

sario, opposuit τὸ *velle liberè*. Atque ita cęteris apprimè consentit Durandus in asserenda libertate voluntatis, tum circa summum bonum in vniuersum, tum peculiariter circa Deum a viatore cognitū: ita tamen vt circa Deum, sit *libertas contradictionis*, qua prosequi potest vel non prosequi; & *contrarietatis*, quâ potest vel prosequi vel fugere positiue: esto circa summum bonum confuse sumptum, sit libertas tantum *contradictionis*.

QVID igitur restat, nisi vt accusemus istius Doctoris oculos; qui cum in præfatione sui operis, iactet se a recentiorum opinionibus abalienatū, conuersum esse ad vetustiores Theologos, D. Thomam, D. Bonauenturam, Scotum, Durandum, Gandauensem, *clarissima scholæ Parisiensis lumina*; tanta in luce videre non potuit, se vnicum esse qui negaret *omnem indifferentiam*, *omnem libertatem contradictionis & exercitij*, denique, *omnem liberi arbitrij propriam rationem in interna viatorum occupatione circa Deum?* Sed quod ego magis miror, est illa species triumphi quam

exhibet cap. 9. num. 3. vbi cum protulisset iam laudatos Doctores, ad probandum dari veram libertatem circa finem; ita illos in pompam recolligit, *Si ergo authores postulas, quorum suffragio ista doctrina confirmetur; En tibi D. Thomam, D. Bonauenturam, Scotum, Henricum, Durandum, Theologiæ Scholasticæ clarissima sidera, que eam non obiter & in transcursu delibant; sed iactis fundamentis & ex professo defendunt.* Quæ ista est tam stupenda rerum mutatio! ibi triumphas, mi Pater, vbi vinceris, tibique arridere putas Theologię Proceres, quum repellunt? Ecquę libertas ab illis adstruitur circa finem vltimum fide cognitum quàm illa quam tute negas? Quæ verò circa visum apertè, quam illa de qua nullum exercetur iudicium, quod nemo sit qui contradicendum putet? Liber est, inquiunt, amor, quo Beati Deum amant, non tamen libertate arbitrij seu contradictionis; quis abnuit? liber est etiam, quo viatores illum prosequuntur, sed libertate arbitrij & contradictionis; quare vnus ipse repugnas? Iu-

dicium illorum alijs obijcis, & ſolus arguis? Ac tandẽ clariſſima dicis eſſe ſidera quæ nihil aliud ſunt, quam noctium tuarum argumenta? Horum igitur Doctorum ſuffragium, & cęterorum omnium conſenſus I. eſt ſuſpicionis meæ cauſa.

SECVNDA petitur ex perpetuo more SS. Patrum probandi libertatem arbitrij, ex vſu & fructu conſiliorum, pręceptorum, admonitionum, obiurgationum, earumque id genus rationum, queis aliquid perſuadari alteri conſueuit: quod nemo ſanus ſit, cui non videatur eſſe abſurdum, hortando monendoque impellere hominem ad hoc agendum, quod vel ita facit, vt non habeat omittendi poteſtatem: vel ita omittit, vt agendi facultas nulla ſit. Quare cenſent, ad ea quæ huiuſmodi ſunt, ſuppetere agendi vel non agendi potentiam; hoc eſt indifferentiam, & libertatem contradictionis. Probarem hoc amplo & numeroſo teſtimoniorum apparatu, ſi tam breui negotio fieri poſſet quã poteſt facili: Sed, vt opinor, nemo erit tam tyro, qui meã hoc loco deſideret ope-

ram. Atqui est etiã perinde manifestum, & eosdẽ SS. Patres, & Deum ipsum in sacris codicibus perpetuò ferè proponere id genus consilia, præceptaque circa intentionem summi boni, & amorem Diuinæ bonitatis: atque omni ratione impellere hortando, increpando, rogando, vt in ijs actibus occupemur: ergò non potest meritò dubitari, quin censeant suppetere nobis potestatem excudendi ac supprimendi tales actus: hoc est indifferentiam agendi & non agendi, & libertatem contradictionis. Suspecta igitur meritissimò censeri debet opinio quæ negat.

TERTIA suspicionis causa est, quia perspicuum videtur, ijs potissimum actibus, quibus voluntas nostra in Deum recta tendit, constare hominis pręparationem ad iustificationis beneficium recipiendum. Atqui vulgatissimum etiam est præparationem huiusmodi à Concilio Trid. post Diuinam gratiam sic attribui libero arbitrio; vt dicatur etiam posse impedire: quod est esse indifferens & li-

berum libertate ſaltem exercitij, ſeu contradictionis. Ita enim loquitur Concilium ſeſſ. 6. can. 4. *Siquis dixerit liberum hominis arbitrium, à Deo motum & excitatum, nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet: neque poſſe diſſentire ſi velit; ſed veluti inanime quoddam nihil omninò agere, mereque paſſiue ſe habere, anathema ſit.* Vides, vt diſpoſitionem, quæ iuſtificationi præmittitur, liberam dicit libertate arbitrij? Vides: vt aſſerit liberum arbitrium diuinitus adiutum, ita expromere actus, quibus hæc diſpoſitio conflatur, vt conſentiat Diuinæ gratiæ *cum potentia diſſentiendi?* Quid igitur ſupereſt, niſi vt dicamus opinionem quæ negat eoſdem actus eſſe *proprie* à libero arbitrio; vllamue dari ad eos indifferentiam, aut libertatem contradictionis iam eſſe de cælo tactam?

QVINTVM huius Doctoris placitum nobis ſuſpectũ eſt, *Voluntatem noſtram nõ tantum non eſſe cauſam liberam intentionis ſummi boni; ſed omninò non eſſe illius cauſam*

efficientem. Nam cap. 20. num. 2. *ita loquitur de causis moralibus in illis autem actus secundus numquam actionem, siue productionem significat: sed si ad finem quidem compares, motum importat, secundum quem causæ morales perficiuntur vnione intimiori ad summum bonum, &c* Et deinde, *Si recte, & vt par est, ordinati sumus, nunquam aliter comparamur ad finem, quàm vt inferius ad superius, potentia ad actum, perfectibile ad perfectiuum, quæ est habitudo passiua non actiua.* Iterum, *Porrò adhæsionem illam ad finem, nec fieri primum, nec augeri posse à nobis; sed ab eo tantum cuius est in finem dirigere. ei perspicuum erit qui aduertet, &c.* Et num. 5. loquens de intentione finis *Deus*, inquit, *per illam hominem mouet, vt eam dans & imprimens, homo vero seipsum vt recipiens. Nam non nisi passiue ad eam præcise sumptam se habet: quamquam per illam vt per formam in se iã residentem, actiue se habeat ad media.*

Vt verum fatear, non possum hoc loco ad tuendam suspicionem meã proponere Caluini consensum. Illi enim pinguior

esse visa est Lutheri philosophia, quam vt eam in hoc casu sequi deberet, vt patet ex 2. Inst. cap. 3. num. 14. & cap. 5. num. item 14. sed ideò tamen possit esse suspecta huiusmodi sententia, quòd habeat quandam affinitatem cum illo tum Lutheri, tum Lutheranorum rigidorum errore, quo, vt refert Bellarminus 2. de pœnitentia cap. 2. idem affirmant de contritione quod modo de recta in Deum intentione. 2. Mouet etiam vnanimis consensus omnium Scholasticorum, inter quos nemo vnus vnquam extitit, qui crederet extra hominem penitus, atque in ipso Deo sitam esse totam vim istorum actuum productiuam. 3. Moueor præcipue authoritate Concilij Trident. a quo prorsus quod iste Author negat, totidem verbis affirmatum, atque anathemate vallatum inuenio. Nec enim dubitari potest, quin intentio vltimi finis præsertim sumpti deffinite, & prout est Deus (quo sensu loquitur etiam hic Author vt constat ex cap. 19. num. 3.) sit vna ex precipuis illis dispositionibus, de quibus agi-

tur in Trid. seß. 6. cap. 6. vbi palam fit, *ita illas ab hominum* libertate pendere, *vt tangente Deo cor hominis, ipse aliquid agat.* Et can. 4. anathema dicitur affirmanti *liberum arbitrium habere se mere paßiue* ad preparationem iustificationi præuiam. Quid igitur de illo censes, qui affirmat hominem *non nisi paßiue se habere ad* eam precise sumptam? Illius habitudinem *esse paßiuam, non actiuam*? Neque fieri à nobis posse, nec augeri, *sed à Deo tantum*? Deniq; actum secundum causæ moralis, *numquam actionem seu productionem significare*? An est temeraria suspicio, quæ timet ne sit a Trid denotatus is qui hęc profert, neue iam sit fulguritus? At inquies, ego tantũ aliter loquor: nõ aliter sẽtio. Fateor minus esse peccatum, si te Concilio œcumenico loquendi magistrum tantũ præbes: &, quod est Spiritus Sti munus Ecclesię linguã vltro moderandam suscipis.

SEXTVM, ex duobus prioribus connexum, est, *hominem mereri, & esse laude dignum, eo actu cuius non est causa libera.* Nam cap. 9. num. 5. ita loquitur, *homo*

viator suâ circa Deum occupatione meretur, & est laude dignus ac præmio, vt omnes concedunt: ergo libera est illa occupatio quæ tamen est circa finem. Et mox, *Sed si rem exacte perpendamus, inueniemus nullam homini stanti & recto circa finem vltimum indifferentiam conuenire.* Ac tandem, *Nulla ergo indifferentia, siue libertas contradictionis circa finem: & tamen circa finem aliqua libertas vera, vt & meritum, quod numquã sine libertate reperitur: vnde vlterius infertur dari libertatem libertate contradictionis superiorem.* Quasi diceret, occupationem hanc internam, quâ & meretur homo & est laude dignus, libertatem habere qualis reperitur in amore beatifico, & in emanationibus ęternis secundæ, ac tertię personę SS. Trinitatis, quam vocare libuit *libertatem status*; non habere autem eam libertatem, quę est *indifferentia ad agendum & non agendum*, constituitque causam proprie liberam, & quæ cum libertate contradictionis conuertitur ex cap. 14. num. 7. sicuti hæc conuertitur cum libertate exercitij ex cap. 9. num. 8. quare

quare hanc libertatem non requiri ad meritum. Hanc esse genuinam huius Authoris sententiam, apertum est tum ex his, tum ex ijs quæ docet in fine cap. 9. & initio cap. 10. & lib. 2. cap. 3.

Hæc autem doctrina mihi suspecta est, non tantum quia noua & singularis; sed quia est aduersa veteri, & communi. Neque enim omni tempore celebratum est, hodieque celebratur hoc solum, meritũ sine libertate numquam reperiri: sed est insuper expressus libertatis modus, vt sit potestas agendi vel non agendi, necessitatis impatiens ad alterutrum seorsim determinantis, quod est esse indifferentiam, & libertatem contradictionis & exercitij. Non est instituti mei, cogere in hunc locum testimonia singulorum: leuauit me onere illo Coecius tom 2. lib. 1. de natura hominis art. 5. Ruiz de scientia Dei toto lib. 3. & alij plerique. Non possum tamen omittere vnum S. Augustini locum, cui cum opposuisset Pelagius dixisse Hieronymum, *non esse coronam, vbi est agendi necessitas*, dictum appro-

bando ſubdit cap. 65 de natura & gratia, *Quis nõ agnoſcat? Quis non toto corde ſuſcipiat? Quis aliter conditam humanam neget eſſe naturam?* Quis vero? tuis fortaſſe temporibus, Præſul Optime, orthodoxus nemo. expectabâtur enim ſæculũ à Chriſto decimum ſeptimum, à tuo duodecimum, quo Theologia recentibus aſtris, & vberiore lumine illuſtrata prodiret opus *De libertate Dei & creaturæ*, quo diceretur homo mereri & eſſe laude dignus tum cum non habet indifferentiam vllam ad agendum vel non agendum, & quod idẽ eſt, nullam libertatem contradictionis, ſeu exercitij.

PRÆTEREA ſuſpecta eſſe debet hæc doctrina ob cenſuram Facultatis Theologiæ Pariſienſis ad tit. 16. propoſitionum Eraſmicarum. Cum enim dixiſſet Eraſmus *Auguſtinum vix poſſe conſtituere merita;* ſubijcit Sorbona *à Chriſto merita conſtitui, item ab Apoſtolo, item à* Sapiente *in Prou. & Eccleſ. & poſt eos*, inquit, *conformiter ad cæteros Catholicos Doctores, Auguſtinus, meritum aſſerens conſtare ex libero arbitrio*

vertibili & Diuina gratia: vt sit meritum, opus & gratiæ, & liberi arbitrij vertibilis: Censet igitur Schola Parisiensis, ita requiri liberum arbitrium *vertibile* ad constituendum meritum, vt ea sit & S. Augustini, & cæterorum *Catholicorum* doctrina. Atqui liberum arbitrium *vertibile*, nihil aliud esse potest, quàm liberum arbitrium ita operans vt possit non operari; vel ita non operans vt possit operari, quæ est indifferentia ad agendum vel non agendum, & libertas contradictionis & exercitij: ergo sine hac non constituitur meritum a Catholicis.

DENIQVE appono iudicium S. Thom. qu. 6. de malo, art 1. in corp. Postquam enim retulit opinionem aliquorum, qui dicunt hominis voluntatem, quamuis neque cogatur neque violentiam patiatur, moueri tamen ex necessitate ad aliquid eligendum,. omnino pronuntiat, *hæreticam esse opinionem hanc Tollit enim*, inquit, *rationem meriti & demeriti in humanis actibus. Non enim videtur esse meritorium vel demeritorium, quòd aliquis sic*

ex necessitate agit, quod vitare non possit. Asserere agendi necessitatem, idem est ac negare indifferentiam agendi & non agendi, vt constat ex notitia terminorum: ergo si vnum videtur *hæreticum*, eò quòd tollat rationem meriti & demeriti; aliud quoque ob eandem rationem hæreticnm videri debet. Non est igitur *Catholicum* existimare sublata illa indifferētia, & substituta necessitate, remanerę nihilominus rationem meriti & demeriti. Atque hoc magis adhuc explicat S. Thom. cum requirit vt id quod est meritorium sic fiat a merente, quod vitari possit. Cum sit manifestum, id quod aliquis ita facit vt possit non facere; fieri ab eo liberè libertate contradictionis, & exercitij. Quã ergo doctrinam nos *suspectam* esse dicimus, *stare nimirum posse meritum sine libertate contradictionis*; S. Thomas ex serte pronunciat esse etiam *hęreticam*.

SEPTIMVM est etiam connexum ex superioribus, scilicet *meritorium esse non solum quod aliquis facit absque libertate cõtradictionis: verum etiam quod ne facit qui-*

dem, ſed recipit tantum. Conſtat ita ſentire hunc Authorem, quia in illa interna hominis occupatione circa finem, de qua ſuperius, comprehendit ſine dubio intentionem: cùm ea vel ſola vel præcipua ſit viatoris occupatio circa finem. Illa igitur eſt, per quam viator meretur & eſt laude dignus. Atqui audiuimus antea hominem *nonniſi paſſiuè ſe habere ad illam: in nobis fieri & augeri à Deo tantùm: habitudinem quam per illam ad Deum dicimus, non eſſe actiuam ſed paſſiuam*: Eſt igitur meritum in eo quod non agimus. Atque hoc apertius patet ex cap. 9. num. 8. vbi poſtquam diſtinxit in conuerſione ad Deum noſtrâ duplicem rationem; nempè ipſam præciſe rationem conuerſionis ad Deum: & rationem ſeparationis a creaturis: ſubdit, *hanc quidem auerſionem à creaturis, prout innititur Deo ſicut fini noſtro cui inhæremus, eſſe meritoriam tanquam actum noſtrum: illam verò conuerſionem præcisè ſumptam etſi ſit meritoria vitæ æternæ, non tamen tanquam actum noſtrum* (*quia* inquit, *vt optimè dicit D. Thomas, non mo-*

uemus nos in finem) sed tanquam opus Dei per Christum in nobis. Quod quid aliud, quæso, significat, quam *conuersionem præcisè sumptam esse meritoriam, non vt actum à nobis elicitum; sed vt actum à Deo immissum & à nobis receptum?* Et mox, *etsi actus illi meritorij, prout circa Deum versantur, non sint propriè nostri; sunt tamen actus qui in nobis reperiuntur & non habitus.* Id est, quamuis non fiant à nobis recipiuntur tamen. *Similiter etsi non propriè illis mereamur,* nempè quia non producimus, *sunt tamen illi meritorij.* Et deinde, *hanc autem libertatem* illorum scilicet actuum, *cum non possit spectare ad exercitium: nec sit libertas secundum quam homo se moueat,* viden vt hominis actionem negat? *pertinere oportet ad statum inchoatũ libertatis.* Mitto cætera huius doctrinæ peccata quam plurima; nam & D. Thomæ imponit, & in multis secum pugnat: sed hoc alibi. Hoc vnum designo, *Meritum esse in eo quod non agimus, & hoc quod est pati à Deo beneficium præcisè, meritorium esse.* Hęc enim est summa eorum quæ retulimus.

Sed præterquam quòd primo statim aspectu videtur esse absurdissima sententia: est etiam in fide suspecta. 1. Quia vt omittam esse nouam & singularem, & veteri communique aduersam; constat in sacris litteris coronam, præmium, mercedem, & alia id genus, quorum propositione meriti ratio adstruitur, certanti, vincenti, laboranti, vno verbo aliquid operanti promitti: nec fas esse alia conditione sperare huiusmodi bona: hoc autem & frustrà & falsum est, si dentur etiam cessanti & nihil agenti.

2. Idem est Sorbonæ iudicium. Nam inter errores Parisijs condemnatos, huius quoque reuocatio continetur ex Academiæ præscripto facta anno 1354. 5. *dixi, quod bonum meritum est à Deo, ita quod nihil est a voluntate* subicijt, *hanc reuoco tamquam falsam, scandalosam, & in fide suspectam.* Quomodo ergo purgabit se Doctor ille, qui & Sorbonicum agit, & docet bonum aliquod meritum esse à Deo, *ita quod voluntas non nisi passiuè se habeat?*

3. Expressa est Tridentini decisio sess. 6. can. 26. requiri ad meritum, *vt iustus bene agat*: & can. 32 *bona opera ita esse Dei dona, vt sint etiam bona iustificati merita: fieri ab eo: ipsum per illa vere mereri augmentum gratiæ*. Vbi iam illud, *actus qui circa Deum, non esse propriè nostros: nos non propriè mereri per illos?*

NEC est quòd quisquam excusationem ex eo petat quod antè retulimus, non esse libertatem contradictionis, & indifferentiam agendi ac non agendi in homine stante & recto: quasi verò concederetur esse in lapso; quia quęstio est vt patet ex num. 8. illius cap. 9. de conuersione peccatoris, quæ est actus naturæ *lapsæ*, non *stantis*.

OCTAVVM, *Electionem quâ quis post deliberationem de ineundo vitæ statu, concludit pro Deo potius quam pro sæculo, non esse absolute laude dignam, imo nec culpæ expertem*. Ita cap. 9. num. 6. vbi cum esset responsum, electionem peccatoris, qui mauult seruire Deo quam sęculo, esse laude dignam & meritoriam; *Sed contra*

est, inquit, *quod etsi qui in deliberatione de vitæ statu, concludit potius pro Deo quam pro sæculo, sit minus vituperabilis, quam qui in fauorem sæculi litem dirimit:non tamen absolute laude dignus est, imo nec culpæ expers: sed in ea peruersitate versatur, quam, &c.*

Hæc doctrina, vt mitissime loquar, maxime debet esse suspecta. Atque hoc ita est per se manifestum, vt nemo sapiẽs & eruditus suspicionis causam quęrat. Quid, sapientia Christianismi vniuersa non hortatur nos vt consilium capiamus tum alijs de rebus, tum potissimum de *ineundo vitæ statu?* Quare autem nisi vt semper *pro Deo concludamus?* Ergò vt peccemus? Eccui vmquam inauditum est, prudenter facere illum, qui se illaqueat peccandi necessitate? atqui hoc faciet quicumque deliberationem inibit de vitę statu. Necesse enim erit, vt vel concludat pro sæculo, vel pro Deo, vel pro neutro. Si 1. vituperabilis est: si 2. quamuis sit minus vituparabilis, non tamen *expers culpæ:* si pro neutro, quid fiet? poterit esse inno-

centior quam qui pro Deo? Apage absurdam cogitationem. Quas gratias non rependat Lutherus, dum videt id quod a se dictum erat, omnes in vniuersum actus bonos nequitia infectos esse, ab hoc Authore partim esse retentũ, approbatumq; in ijs saltem qui videntur esse omnium optimi? Quid enim melius fieri potest, quam si propositâ hinc quidem voluptate cum turpitudine, illinc verò honestate cum crucibus; concludatur ad honestos labores, potius quàm ad turpes illecebras: ad Deum, potius quàm ad Dęmonem? & qui hoc facit *non est culpæ expers?* Vtinam ita mihi *semper peccare contingat*: moriar in impęnitentia, vt loquuntur, finali.

NONVM. *Pacem & tranquillitatm animi, quam quæritis qui sese ad Deum conuertit, non esse obiectum per se bonum, & cuius intuitu liceat operari sine peccato.* Ita, cap. illo 9. num. 6. vbi affertur hæc ratio quare non sit *expers culpæ*, is qui pro Deo concludit in deliberatione de vitæ statu eligendo. *Quia seipsum sibi finem præfigit,*

& Dei cultu & obsequio vtitur ad pacem & tranquillitatem propriam.

Hæc doctrina mihi suspecta est, quia non videtur ab ea differre, quâ quis censeat illicitum esse velle obsequi Deo ad vitandum malum cuius timor inquietat animum; malum, inquam, quod ab irato Deo imminet, & pęnam constituit vel æternam vel temporariam: item esse illicitum velle obsequi Deo, vt firmetur fiducia Diuinæ misericordię, & spes venię ac reconciliationis affulgeat. Nihil, inquam, aliud esse potest velle obsequi Deo, vt sit pax & tranquillitas animi; quàm velle obsequi, vt illorum malorum fuga, & istorum bonorum consecutio certa fiat. Ac proinde si vnum non est culpæ expers, vt hic Author censet; neque aliud esse potest. Esse autem, definitum est à Trident. sess. 6. can. 8. *Siquis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.* Et can. 31. *siquis dixerit iustificatum peccare, dum*

intuitu æternæ mercedis bene operatur; anathema sit. Item est definitum à schola Pariensi in cens. propos. Eras. tit. 16. vbi dicitur *Licitum esse præmio moueri ad bene operandum, & oppositum asserere erronum esse.* Et in cens. propos. Lutheri tit. 2. de contritione; propositio quæ asserit *Contritionem quę paratur quando quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternę beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hanc,* inquam, *contritionem facere hominem hypocritam & magis peccatorem,* pronuntiatur esse *falsa, vię ad pænitentiam impeditiua, sacris sciputuris & doctrinę sanctorum difformis.* Sorbonæ iudicium hoc recepit deindè Concilium Trid. sess. 14. c. 4. & can. 5. de pęnitentia. Atqui nemini dubium esse potest, quin illa contritio quærere faciat *pacem & tranquillitatem:* ergò si hoc non sit *culpæ expers*, facit hominem magis peccatorem. Deniq; sacrę paginæ homines hortantur, *vt velint dies videre bonos, inquirant pacem, & eam per-*

sequantur, & tamen non hortantur ad malum.

DECIMVM continetur his verbis in cap..illo 9.num.6. *In lucta carnis & spiritus*, quę præcedit perfectam conuersionem hominis ad Deum, *si quæras num aliquid sit meritorium, & laude dignum; respondeò vere. At caue ne laudem tribuas infirmitati nostræ, vndè frequentes illi lapsus, & molestæ contradictiones. Tota namque debetur gratiæ Dei, quæ, &c.* pergit, *sed nonne aliqua nostra operatio, & non tantum Dei, hic est laude digna? vere. At illa nostra operatio est ipsa gratiæ operatio, quæ nostra fit dum per illam paulatim à creaturis ad Deum retrahimur: ad quam frequens illa conuersio cum quadam inclinatione ad creaturas, non aliter comparatur quàm vt obex, non vt pars.*

HAC oratione duo non obscurè significantur. Alterum est iam notatum, nullas scilicet esse partes liberi arbitrij in couersione voluntatis ad Deum. Eò enim spectat quod dicit, *Operationem gratiæ quæ imbi reperitur, nostram fieri dum per illam*

retrahimur, &c. Quasi diceret non esse nostram ratione dependentiæ quam à nobis habeat: sed esse nostram ratione effectus quem in nos influit. Et deinde, *conuersionem illam frequentem*, quâ scilicet voluntas assurgere in Deum nititur, *non esse partem operationis gratiæ*: quod est voluntatem in ea Diuinę gratię non cooperari. Vnde intelligas nihil anteà temere suspicatum de praua huius hominis sententia.

Alterum verò est, *conuersionem hanc frequentem, non tantū non debere comparari, ad operationem gratiæ vt partem; sed comparari debere vt obicem.* Quę sententia mihi suspecta est ex duplici capite. Primò, quia redolet Pelagianismum. Secundò, quia redolet Lutheranismum.

Siquidem illa frequens conuersio nihil aliud est quam frequens animi conatus ad Deum nitentis, qui miscetur frequentibus etiam casibus eiusdem animi relabentis ad creata, in eà pugnâ, quâ perfectæ absolutæque conuersioni præluditur. Esse autem illos conatus mere naturales,

& a Diuina gratia ita independentes, vt ne *partim* quidem ad illam pertineant asſertum olim eſt a Pelagio, negatum a SS. Patribus, qui cum illo pro eadem gratia pugnauerunt. Addere verò eoſdem conatus, non ſolum non eſſe *partim ſaltem* à Diuina Gratia; ſed inſuper illius operationi *obicem ponere*: hoc demum eſt dicere eſſe peccata. Vnde ſequitur, hominem in ea lucta carnis & ſpiritus in Deum niti, nihil aliud eſſe quàm peccare. Hoc verò merum ſapit Lutherum, cuius ſententiã perculit Trid. ſeſſ. 6. can. 7. *Si quis dixerit, quantò vehementius quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò eum grauius peccare, anathema ſit.*

VNDECIMVM *Continuum Diuini amoris exercitium, ita eſſe neceſſarium, vt eius interruptio ſola impotentia, vel inaduertentia excuſetur a peccato.* Ita cap. 9. nu. 5. vbi probat non eſſe in homine ſtante & recto indifferentiã ad amandum Deũ, vel non amandum, hac ratione. Quia ſcilicet *homo viator eſt, & omnibus quidem vitę partibus, & ſtatibus viator, obligatus*

ad finem suum irrequieto motu properare, nullam in se, vel in cæteris creaturis quietem sustinendo. Si ergo suspendat potens & prudens, & non ex infirmitate actum diuini amoris debet illa ipsa suspensione ad finem tendere. Ad quem autem finem tendet? Si ad Deum, non ergo suspendit; sed prosequitur amorem Dei. nam omnis intentio pura & sincera Dei, quidam Dei amor est: si ad seipsum & vt sibi vacet à Deo vacare velit; iam hoc est a rectitudine excidisse. Vides præter *impotentiam & imprudentiam*, nullam huic homini rationem occurrere, qua ita suspendi possit amor Dei, vt ipso facto non *excidatur a rectitudine.* Idem habet cap. 12. num. 3. vbi de homine loquens, *Non magis*, inquit, *licitum ei est a fine respiciendo & quærendo abstinere, quàm possibile non pendere a principio.* Et posteà, *si non aduertit quę agit, inaduertentia illa a culpa excusat: si autem sciens & videns operetur, nec opera sua ad Authorem referat ingrati animi labem non effugiet.* Et num. 4. in fine, *Ergò quoties homo ex deliberatione agit; debet in finē tendere: & si secus egerit, priuabit se,*

bit se, actumque suum perfectione debita, & peccabit quia non sequetur regulam.

Hęc sententia 1. videtur nonnullam affinitatem, habere cum illa Lutheri, qua vitio vertit hominibus, *quod non omni tempore illos pęniteat peccatorum*, de qua pronuntiat Parisiensis Facultas in cens. propos. Luther. tit. 8. *Esse falsam, irrationabiliter, & ex erroneo scripturę intellectu assertam.*

2. Repugnat scholis omnibus, a quibus affirmatiua, vt vocant, præcepta, in eo distinguuntur a negatiuis; quia licet obligent semper, *non tamen pro semper*. Et de pręcepto charitatis nominatim quærunt, quo tempore vrgeat illius implendi necessitas. Atque hic quidem vrgere dicit, cum primum incipit esse vsus rationis: ille, cum præsens est vitæ periculum: alius, quando suscipitur Baptismi Sacramentum: aliquis, singulis diebus Dominicis: est qui putet celebrioribus etiam festis: nonnulli, dum graui tentatione iactamur: alij, recepto ingenti beneficio: aliud ab alijs tempus designatur; omne

verò a nullo. Sed quo vobis illæ rixæ, ô Viri Sapientes? decretorium nuperi Doctoris arbitrium in promptu est. Vera dicitis omnes, & falsa. Nam quod certo quodam tempore significatis exercendū esse Dei amorem, verum est: quod aliud tempus excluditis, est falsum. Suprema hæc est controuersię decisio, quam mirabile est nemini vestrum venisse in mētem.

3. Hæc doctrina cęteris virtutibus est iniuriosa. Sequitur enim ex illa manifestè tantulam esse bonitatem earum, vt neque singulę seorsim, neque simul omnes sufficiant, ad occupandum honeste voluntatem: quin etiam si totam obtineant, ita vt non sit locus actui Diuini amoris; inuehere peccatum omissionis: peccare igitur qui totus incumbit exercendę fidei, ex proprio illius virtutis motiuo: peccare qui spe plenus est: peccare quem suorum peccatorum tantus occupat dolor, ex sola ipsorum fœditate, aut etiam ex metu ęternorum suppliciorum conceptus, vt nondum pateat aditus Diuino amori: hos omnes, inquam, ita peccare, *vt sola ex-*

cuſet inaduertentia. Vnde

4. Vlterius ſequitur, fruſtra eſſe quod a Trident. ſupponitur ſeſſ. 14. cap. 4. *Eſſe aliquam contritionem imperfectam, ſiue attritionem quę peccandi voluntatem excludat.* Nulla enim imperfecta dicitur contritio, niſi quę compatitur actualis amoris defectum: qui cum dicatur eſſe *culpabilis*, niſi excuſet *aduertentia vel impotentia*; ſequitur nullam eſſe contritionem imperfectã, quę culpam actualem, hoc eſt peccandi voluntatem excludat, ſi abſit inaduertentia, & impotentia Quod ſi adſunt, peccandi voluntas non iam per contritionem, vt vult Concilium ſed per ipſas excludetur. Hæc ſunt, quę mihi meritò ſuſpectam reddunt adductam opinionem.

DVODECIMVM, *Non tantum Diuini amoris, ſed & cuiuſcumque virtutis ad quam gratia cælitus impulerit, culpabilem eſſe omiſſionem.* Hæc ſententia in multis locis habetur: nempe quotieſcumque potentia ſuſpendendi effectum Diuinæ gratiæ, cum potentia peccandi confun-

ditur: ideóque illa negatur ad libertatem pertinere, quòd ista non pertineat. Atque hoc statuit tanquam vnicum ferè totius suę philosophię principium; vt indicat tum alias sæpè, tum maximè cap. 31. cap. autem 27. num. 3. cum obijceretur *Necessarium esse ad dominium voluntatis in actus suos, vt suspendere possit illum ad quem prædeterminatur*, respondet interrogando, *In quo velimus elucere hoc dominium? An in eo quòd voluntas possit abijcere huiusmodi actum, vbi finis ordo postulauerit? An in eo quod possit pro libito dimittere, etiam præter exigentiam finis?* Si 2. inquit, *elegerint, meminerint, quæso se iam toties fassos fuisse peccandi potentiam non esse libertatem, nec partem libertatis.* Vides vt potentiam peccandi confundit cum potentia dimittendi vel abijciendi actum, ad quem aliquis prædeterminatur, quando finis ordo non exigit vt dimittatur, quod perpetuum est: repugnat enim nos à Deo efficienter prędeterminari, ad id quod vt omittamus, ab eodem finaliter exigitur. Perpetuum igitur est potentiam supprimendi actum

ad quem à Deo mouemur, esse potentiam peccandi; atque adeò ipsum supprimere, idem esse quod peccare. Idem habet cap. 22. num. 4. vbi docet Concilium Trident. can. 4 sess. 6. dum definit *Liberum arbitrium dissentire posse Deo vocanti & excitanti, non comprehendere Beatam Virginem, non Dominum Iesum, quos à Deo mouente dissentire potuisse & peccare, nemo pius cogitarit.* Vides vt hîc etiam vel confundit, vel coniungit *τὸ dissentire* cum eo quod est *peccare*.

Hæc verò sententia mihi suspecta est. Quia de medio tollit doctrinam catholicam de distinctione bonorum operum, in ea quæ dicuntur *consilij*, *seu supererogationis*: & ea quæ sunt *præcepti*. Nullum enim est in vniuersum opus bonum (de meritorijs loquor & ad æternam vitam conducentibus) quod fiat sine præuia & speciali Dei motione: ac proindè quod non sit eiusmodi iuxta opinionem hanc, vt eius omissio peccatum sit. Atqui apertum est idem esse, alicuius operis omissionem esse peccatum, & eiusdem exercendi

extare pręceptum: nullum igitur erit opus bonum, cuius exercendi præceptum non extet.

Vndè vlterius ſequetur, ea quæ dicuntur conſilia, eſſe tantum conſilia obediendi præceptis. Nam cum Dei conſilium eò tantum ſpectet, vt homines ſequantur motum Diuinę Gratię in eximijs virtutum operationibus; non poſſint autem non ſequi ſine peccato ex ſuppoſitione; ſequitur nihil aliud facere Deum ſuo conſilio, quàm monere homines vt non peccent: hoc verò monere eſt vt pręcepto pareant. Nulla igitur ſunt conſilia ſeorſim à præceptis.

Atque hac eadem ratione Catholicam illam operum diſtinctionem impugnat Molinęus in 1. par. Clypei ſui papyracei ſect. 69 *Quod ſi*, inquit *ad exequenda opera illa ſupererogationis, Deus ſpiritum ſuum hominibus impertitur, & adiuuando præſto eſt, neceſſaria igitur obligatione faciendi conſtringuntur, ne reddant Dei gratiam inutilem*.

[1] *Que ſi pour faire ces œuures ſuperabondantes Dieu donne ſon eſprit, & ſon aſſiſtance; ils ſont donc neceſſairement obligez a les faire, de peur de rendre inutile la grace de Dieu: & ainſi ce ne ſont plus œuures de ſupererogation, puis qu'ils ſont obligez à les faire.*

lem, & hoc pacto non erunt amplius opera supererogationis, quando quidem est obligatio exequendi. Hinc patet Authorem nostrum arma hæreticis præbere, quibus Orthodoxos adoriantur.

Huc facit Parisiensis facultatis iudicium in cens. Luther. propos. tit. 10. de consilijs Euangelijs. Cum enim dixisset Lutherus, *non esse consilium illud Christi, sed præceptũ, qui te percusserit in maxillam, &c.* Math. 5. item illud, *Non nos defendentes charissimi. &c.* Rom. 12. *Hæc propositio,* inquit, Sorbona, *est falsa, legis Christianæ nimiũ oneratiua, & sanæ intelligentiæ scripturæ aduersa.* Atqui Doctor iste censet non solum de illo duplici virtutis actu sed in vniuersum de omni cuius eliciendi Deus author fuerit interna sua inspiratione; non dari ab eo consilum, sed imponi præceptum, adeo vt omittere malum sit. Quanto igitur magis Christianam legem onerat? & quę ratio suppetet tuendæ pacis, atque internæ libertatis filiorum Dei; si timere cogantur ad singulos quosque instinctus, quos suspica-

buntur esse diuinos, ne vapulent nisi dicto audientes sint.

Cap. 1. lib. 1. num. 3. cap 27 lib. 2. num. 2. Quod autem idem Author aliàs significat veluti hanc sententiam mitigando, non consentire Diuinæ gratiæ aut esse peccatum *aut certè defectum & imperfectionem*, talem nihilominus vt neque in Christum, neque in Beatam Virginem, neque in reliquos Beatos cadere possit, facit vt dicamus, illum, ijs quidem locis qui à nobis adducti sunt, errauisse: alijs, proxime tantum ad errorem accessisse. Deinde postulamus ab eo ut nos doceat, ecquis esse possit defectus, qui quidem cadat in exercitium libertatis, proindeq; sit defectus moralis: sit etiam intolerabilis sanctorum conscientiæ, neque tamen peccatum dici meritò possit.

DECIMVM TERTIVM. *Diuinam gratiam consumere interdum potentiam dissentiendi, aut non consentiendi; stante arbitrij libertate necessaria, ad bene agendum & merendum: quin etiam stante libertate contradictionis.* Ita cap. 22 num. 1. vbi duos prędeterminationis modos distinguit: aliam

dicit esse prædeterminationem facultatis, aliam actus. De priori sic loquitur, *Prędeterminatur facultas, quando ita à Deo afficitur, & in eo statu intrinseco constituitur, vt non possit ad oppositum eius quod ipse voluerit.* Et deinde, *hoc totum*, inquit, *includit Diuina motio, a qua, vt supponimus, nullatenus pro hoc saltem tempore deficere potest*, is nēpe qui eam recipit. Nu. 13. iterum repetit. *Prædeterminationem si sit potentiæ* AVFERRE DEFECTVM *libertatis: atque adeo aduersari libertati peccantium, quæ importat deficiendi potentiam.* Iam autem vidimus *τὸ deficere* idem illi esse, quod *dimittere vel abijcere actum* ad quem aliquis à Deo impellitur: vnde constat prædeterminationem quæ *deficiendi potentiā* auferre dicitur, ex ipso dicendam auferre *potentiam suspendendi* actum in quem tendit. Porrò illam imponit volūtati Christi Domini etiam dum esset viator: & Beatorum omnium in Cælis regnantium: & Beatæ Virginis, & pręcipuorum quorundam sanctorum, ad quos negat pertinere id quod dicit Trident. sess. 6. can. 4.

retrahimur, &c. Quaſi diceret non eſſe noſtram ratione dependentiæ quam à nobis habeat: ſed eſſe noſtram ratione effectus quem in nos influit. Et deinde, *conuerſionem illam frequentem*, quâ ſcilicet voluntas aſſurgere in Deum nititur, *non eſſe partem operationis gratiæ*: quod eſt voluntatem in ea Diuinę gratię non cooperari. Vnde intelligas nihil anteà temere ſuſpicatum de praua huius hominis ſententia.

Alterum verò eſt, *conuerſionem hanc frequentem, non tantũ non debere comparari, ad operationem gratiæ vt partem; ſed comparari debere vt obicem.* Quę ſententia mihi ſuſpecta eſt ex duplici capite. Primò, quia redolet Pelagianiſuum. Secundò, quia redolet Lutheraniſmum.

Siquidem illa frequens conuerſio nihil aliud eſt quam frequens animi conatus ad Deum nitentis, qui miſcetur frequentibus etiam caſibus eiuſdem animi relabentis ad creata, in eà pugnâ, quâ perfectæ abſolutæque conuerſioni præluditur. Eſſe autem illos conatus mere naturales,

& a Diuina gratia ita independentes, vt ne *partim* quidem ad illam pertineant asſertum olim eſt a Pelagio, negatum a SS. Patribus, qui cum illo pro eadem gratia pugnauerunt. Addere verò eoſdem conatus, non ſolum non eſſe *partim ſaltem* à Diuina Gratia; ſed inſuper illius operationi *obicem ponere*: hoc demum eſt dicere eſſe peccata. Vnde ſequitur, hominem in ea lucta carnis & ſpiritus in Deum niti, nihil aliud eſſe quàm peccare. Hoc verò merum ſapit Lutherum, cuius ſententiã perculit Trid. ſeſſ. 6. can. 7. *Si quis dixerit, quantò vehementius quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò eum grauius peccare, anathema ſit.*

VNDECIMVM *Continuum Diuini amoris exercitium, ita eſſe neceſſarium, vt eius interruptio ſola impotentia, vel inaduertentia excuſetur a peccato.* Ita cap. 9. nu. 5. vbi probat non eſſe in homine ſtante & recto indifferentiã ad amandum Deũ, vel non amandum, hac ratione. Quia ſcilicet *homo viator eſt, & omnibus quidem vitę partibus, & ſtatibus viator, obligatus*

ad finem suum irrequieto motu properare, nullam in se, vel in cæteris creaturis quietem sustinendo. Si ergo suspendat potens & prudens, & non ex infirmitate actum diuini amoris debet illa ipsa suspensione ad finem tendere. Ad quem autem finem tendet? Si ad Deum, non ergo suspendit; sed prosequitur amorem Dei. nam omnis intentio pura & sincera Dei, quidam Dei amor est: si ad seipsum & vt sibi vacet à Deo vacare velit; iam hoc est a rectitudine excidisse. Vides præter *impotentiam & imprudentiam,* nullam huic homini rationem occurrere, qua ita suspendi possit amor Dei, vt ipso facto non *excidatur a rectitudine.* Idem habet cap. 12. num. 3. vbi de homine loquens, *Non magis,* inquit, *licitum ei est a fine respiciendo & quærendo abstinere, quàm possibile non pendere a principio.* Et posteà, *si non aduertit que agit, inaduertentia illa a culpa excusat: si autem sciens & videns operetur, nec opera sua ad Authorem referat ingrati animi labem non effugiet.* Et num. 4. in fine, *Ergò quoties homo ex deliberatione agit; debet in finẽ tendere: & si secus egerit, priuabit se,*

bit se, actumque suum perfectione debita, & peccabit quia non sequetur regulam.

Hęc sententia 1. videtur nonnullam affinitatem, habere cum illa Lutheri, qua vitio vertit hominibus, *quod non omni tempore illos pęniteat peccatorum*, de qua pronuntiat Parisiensis Facultas in censf. propos. Luther. tit. 8. *Esse falsam, irrationabiliter, & ex erroneo scripturę intellectu assertam.*

2. Repugnat scholis omnibus, a quibus affirmatiua, vt vocant, præcepta, in eo distinguuntur a negatiuis; quia licet obligent semper, *non tamen pro semper.* Et de pręcepto charitatis nominatim quærunt, quo tempore vrgeat illius implendi necessitas. Atque hic quidem vrgere dicit, cum primum incipit esse vsus rationis: ille, cum præsens est vitæ periculum: alius, quando suscipitur Baptismi Sacramentum: aliquis, singulis diebus Dominicis: est qui putet celebrioribus etiam festis: nonnulli, dum graui tentatione iactamur: alij, recepto ingenti beneficio: aliud ab alijs tempus designatur; omne

verò a nullo. Sed quo vobis illæ rixæ, ô Viri Sapientes? decretorium nuperi Doctoris arbitrium in promptu eſt. Vera dicitis omnes, & falſa. Nam quod certo quodam tempore ſignificatis exercendũ eſſe Dei amorem, verum eſt: quod aliud tempus excluditis, eſt falſum. Suprema hæc eſt controuerſię deciſio, quam mirabile eſt nemini veſtrum veniſſe in mẽtem.
3. Hæc doctrina cęteris virtutibus eſt iniurioſa. Sequitur enim ex illa manifeſtè tantulam eſſe bonitatem earum, vt neque ſingulę ſeorſim, neque ſimul omnes ſufficiant, ad occupandum honeſte voluntatem: quin etiam ſi totam obtineant, ita vt non ſit locus actui Diuini amoris; inuehere peccatum omiſſionis: peccare igitur qui totus incumbit exercendę fidei, ex proprio illius virtutis motiuo: peccare qui ſpe plenus eſt: peccare quem ſuorum peccatorum tantus occupat dolor, ex ſola ipſorum fœditate, aut etiam ex metu ęternorum ſuppliciorum conceptus, vt nondum pateat aditus Diuino amori: hos omnes, inquam, ita peccare, *vt ſola ex-*

cuſet inaduertentia. Vnde

4. Vlterius ſequitur, fruſtra eſſe quod a Trident. ſupponitur ſeſſ. 14. cap. 4. *Eſſe aliquam contritionem imperfectam, ſiue attritionem quę peccandi voluntatem excludat.* Nulla enim imperfecta dicitur contritio, niſi quę compatitur actualis amoris defectum: qui cum dicatur eſſe *culpabilis,* niſi excuſet *aduertentia vel impotentia*; ſequitur nullam eſſe contritionem imperfectā, quę culpam actualem, hoc eſt peccandi voluntatem excludat, ſi abſit inaduertentia, & impotentia Quod ſi adſunt, peccandi voluntas non iam per contritionem, vt vult Concilium ſed per ipſas excludetur. Hæc ſunt, quę mihi meritò ſuſpectam reddunt adductam opinionem.

DVODECIMVM, *Non tantum Diuini amoris, ſed & cuiuſcumque virtutis ad quam gratia cælitus impulerit, culpabilem eſſe omiſſionem.* Hæc ſententia in multis locis habetur: nempe quotieſcumque potentia ſuſpendendi effectum Diuinæ gratiæ, cum potentia peccandi confun-

ditur: ideóque illa negatur ad libertatem pertinere, quòd ista non pertineat. Atque hoc statuit tanquam vnicum ferè totius suę philosophię principium; vt indicat tum alias sæpè, tum maximè cap. 3 . cap. autem 27. num. 3. cum obijceretur *Necessarium esse ad dominium voluntatis in actus suos, vt suspendere possit illum ad quem prædeterminatur*, respondet interrogando, *In quo velimus elucere hoc dominium?* An in *eo quòd voluntas possit abijcere huiusmodi actum, vbi finis ordo postulauerit? An in eo quod possit pro libito dimittere, etiam præter exigentiam finis?* Si 2. inquit, *elegerint, meminerint, quæso se iam toties fassos fuisse peccandi potentiam non esse libertatem, nec partem libertatis.* Vides vt potentiam peccandi confundit cum potentia dimittendi vel abijciendi actum, ad quem aliquis prædeterminatur, quando finis ordo non exigit vt dimittatur, quod perpetuum est: repugnat enim nos à Deo efficienter prędeterminari, ad id quod vt omittamus, ab eodem finaliter exigitur. Perpetuum igitur est potentiam supprimendi actum

ad quem à Deo mouemur, esse potentiam peccandi; atque adeò ipsum supprimere, idem esse quod peccare. Idem habet cap. 22. num. 4. vbi docet Concilium Trident. can. 4 sess. 6. dum definit *Liberum arbitrium dissentire posse Deo vocanti & excitanti, non comprehendere Beatam Virginem, non Dominum Iesum, quos à Deo mouente dissentire potuisse & peccare, nemo pius cogitarit.* Vides vt hîc etiam vel confundit, vel coniungit *τὸ dissentire* cum eo quod est *peccare*.

Hæc verò sententia mihi suspecta est. Quia de medio tollit doctrinam catholicam de distinctione bonorum operum, in ea quæ dicuntur *consilij, seu supererogationis*: & ea quæ sunt *præcepti*. Nullum enim est in vniuersum opus bonum (de meritorijs loquor & ad æternam vitam conducentibus) quod fiat sine præuia & speciali Dei motione: ac proindè quod non sit eiusmodi iuxta opinionem hanc, vt eius omissio peccatum sit. Atqui apertum est idem esse, alicuius operis omissionem esse peccatum, & eiusdem exercendi

extare pręceptum: nullum igitur erit opus bonum, cuius exercendi præceptum non extet.

Vndè vlterius sequetur, ea quæ dicuntur consilia, esse tantum consilia obediendi præceptis. Nam cum Dei consilium eò tantum spectet, vt homines sequantur motum Diuinę Gratię in eximijs virtutum operationibus; non possint autem non sequi sine peccato ex suppositione; sequitur nihil aliud facere Deum suo consilio, quàm monere homines vt non peccent: hoc verò monere est vt pręcepto pareant. Nulla igitur sunt consilia seorsim à præceptis.

Atque hac eadem ratione Catholicam illam operum distinctionem impugnat Molinęus in 1. par. Clypei sui papyracei sect. 69 [1] *Quod si*, inquit, *ad exequenda opera illa supererogationis, Deus spiritum suum hominibus impertitur, & adiuuando præsto est, necessaria igitur obligatione faciendi constringuntur, ne reddant Dei gratiam inutilem*.

[1] *Que si pour faire ces œuures superabondantes Dieu donne son esprit, & son assistance; ils sont donc necessairement obligez à les faire, de peur de rendre inutile la grace de Dieu: & ainsi ce ne sont plus œuures de supererogation, puis qu'ils sont obligez à les faire.*

lem, & hoc pacto non erunt amplius opera supererogationis, quando quidem est obligatio exequendi. Hinc patet Authorem nostrum arma hæreticis prębere, quibus Orthodoxos adoriantur.

Huc facit Parisiensis facultatis iudicium in cens. Luther. propos. tit. 10. de consilijs Euangelijs. Cum enim dixisset Lutherus, *non esse consilium illud Christi, sed præceptũ, qui te percusserit in maxillam, &c.* Math. 5. item illud, *Non nos defendentes charissimi. &c.* Rom. 12. *Hæc propositio,* inquit, Sorbona, *est falsa, legis Christianæ nimiũ oneratiua, & sanæ intelligentiæ scripturæ aduersa.* Atqui Doctor iste censet non solum de illo duplici virtutis actu sed in vniuersum de omni cuius eliciendi Deus author fuerit interna sua inspiratione; non dari ab eo consilum, sed imponi præceptum, adeo vt omittere malum sit. Quanto igitur magis Christianam legem onerat? & quę ratio suppetet tuendæ pacis, atque internæ libertatis filiorum Dei; si timere cogantur ad singulos quosque instinctus, quos suspica-

dicit esse prædeterminationem facultatis, aliam actus. De priori sic loquitur, *Prædeterminatur facultas, quando ita à Deo afficitur, & in eo statu intrinseco constituitur, vt non possit ad oppositum eius quod ipse voluerit.* Et deinde, *hoc totum*, inquit, *includit Diuina motio, a qua, vt supponimus, nullatenus pro hac saltem tempore deficere potest*, is nẽpe qui eam recipit. Nu. 13. iterum repetit. *Prædeterminationem si sit potentiæ* AVFERRE DEFECTVM *libertatis: atq; adeo aduersari libertati peccantium, quæ importat deficiendi potentiam.* Iam autem vidimus *τὸ deficere* idem illi esse, quod *dimittere vel abijcere actum* ad quem aliquis à Deo impellitur: vnde constat prædeterminationem quæ *deficiendi potentiã* auferre dicitur, ex ipso dicendam auferre *potentiam suspendendi* actum in quem tendit. Pot ò illam imponit volũtati Christi Domini etiam dum esset viator: & Beatorum omnium in Cælis regnantium: & Beatæ Virginis, & pręcipuorum quorundam sanctorum, ad quos negat pertinere id quod dicit Trident. sess. 6. can. 4.

de potentia dissentiendi à Deo mouente & excitante. Ita cap. cit. num. 1. 4. & 13. Cum ergo admittat liberrimum esse in ijsdem arbitrium, maximeque idoneum ad bene agēdum ac merendum; sequitur *stare arbitrij libertatem, & benè agendi atq; merendi facultatem, cum impotentia suspendendi actus illos bonos & meritorios.*

Verum hæc doctrina mihi suspecta est. 1. propter nouitatem suam. Quia nemo vnus est inter Catholicos Authores, qui hæc duo coniungat, arbitrij libertatem, & intrinsecam impotentiam suspendendi vnum illum actum determinatum, qui dicitur exerceri libere, in eo rerum ac circumstantiarum concursu, in quo dicitur exerceri. Thomistæ certe quorum intererat ita sentire quoties, hoc aut simile argumentum est propositum, *Quod auffert potentiam dissentiendi, auffert libertatem: sed prędeterminatio auffert potentiam dissentiendi: ergò, &c.* Constanter inueniuntur cōcessisse Maiorem. Totus circa minorem pugnæ impetus fuit; dum illi omnino negant: alij ius negandi nullum esse con-

tendunt. Cum ergò illi hac vna linea quod scilicet *prædeterminatio physica non aufferat potentiam dissentiendi*, hactenus suæ doctrinæ simul & Caluinianę confinia inconfusa seruarint; credibile admodum est, hunc Authorem eiusmodi lineam pretergressum, in alieno a Catholicis fundo laborare.

2. Videtur mihi admodum confidenter philosophari qui censet, id quod est a Concilio Trid. pronunciatum, vt plurimum tantum esse verum: falsum autem in *præcellentioribus sanctis, quos prærogatiuis ornare Diuinæ bonitati visum est*, vt ipse loquitur cap. cit. num. 4. Certe quidem hinc sequitur, nihil aliud esse a Trident. sancitum, quàm, non esse vnam omnium qui ad Christum vocentur conditionem: alios enim incitari potentius: alios adduci paulò lenius: eximijs, nullius morę copiam fieri, fieri vero contemptioribus: quare illis nullam prorsus deberi laudem, eo quod non restiterint, neque enim habuisse resistendi libertatem: istis autem qui eam habuere, deberi. Quæ vereor ne

non modo ſuperflue à Concilio ſed neq ſatis vere ſanciri potuerint.

3. Tridentinorum Patrũ, niſi me fallo, hic ſcopus fuit, ſua illa ſanctione efficere, vt integra eſſet liberi arbitrij vetus opinio: neq; aliter retinuiſſe potentiam ſuſtinendi aſſenſum incitante Dei gratia, quam quia verebantur ne ſi eriperetur, de libertate quoque actum eſſet. Quod ſi ſublata huiuſmodi potentia, pro illo tantum tempore quo gratia inſtat, ſalua nihilominus eſt arbitrij libertas, facultaſq; bene agendi atque merendi: eſtque locus adhortationi, conſilio, præceptis denique præmio, & coronæ; nihil admodum cauſæ fuerit, cur tanto ſtudio niterentur, vt rem minime neceſſariam conſeruarent. Ergò perſuaſum fuit eamdem eſſe vtriuſque aleam, libertatis ſcilicet, quę neceſſaria eſt ad honeſtas & meritorias actiones, & potentię cohibendi affectum, ad quem Deus inſpiratione ſua impellit. Vnde ſequitur hunc Authorem, quemadmodum Thomiſtas docere aggreditur rationem defendendi prędeterminationes phyſicas,

meliorem illâ quâ vsi hactenus fuerāt, ita & Tridentinos Præsules erigere ac confirmare velle contra inanem metum, ereptâ cogitatione illâ pauidâ perituræ libertatis, si pereat dissentiendi potentia, pro illo tempore quo gratia efficax nostris voluntatibus insidet.

DECIMVM QVARTVM. *Non solum excellentioribus sanctis; sed in vniuersum creatis voluntatibus adimi potentiam aliter agendi, antecedenti prouidentiâ Dei.* Ita cap. 8. num. 2. vbi putat S. Augustinum 5. de Ciuit. cap. 9. & 10. docere, aliam esse necessitatem, quam quæ dicitur *sensus compositi,* quæ stet cum libertate, scilicet illam quæ nascitur non modò ex præscientiâ futurorum; sed etiam ex prouidentiâ, quæ præcedit hanc pręscientiam. *Ibi,* inquit, designando caput nonum, *aliam indicat & necessitatem, & immutabilitatem quàm sensus compositi. Prouidentia namq; est præscientia prior, & multò magis voluntatibus & actionibus nostris) de præscientia conditio nata, & de prouidentia quæ per illam dirigitur, nullus apud eum sermo) & per*

eam Deus voluntates nostras sibi subiicit, & inclinat quo vult: ita vt quod facturę sunt omnino facturæ sint, nec res aliter euenire queat: quod sonat immutabilitatem, & tamē libertatem voluntatis non adimit. Quęstio est non solum de libertate quam vocat status; sed & de illa quæ propria est liberi arbitrij: quæque pertinet indistincte ad bonas & malas actiones, vt constat tum S. Augustini disputatione, tum ex principio huius sectionis quæ citata est, quod est huiusmodi. *At quia vbi agitur de aptanda secunda illa necessitate ad liberum arbitrium sine dispendio libertatis.* Vnde perspicuum fit, ex mente huius Authoris *libero arbitrio incumbere necessitatem agendi, ortam à Dei prouidentia, antecedenter ad præscientiam absolutam futurorum, seclusa etiam conditionata: necessitatem,* inquam, *agendi talem, vt res aliter euenire non possit: non tantum in sensu composito; sed neque quod vnum restat, in sensu diuiso.*

Id quod ego valde suspectum habeo. 1 quia disertissime affirmat, id quod Trid negat: & eam insuper interpretationem

reijcit, qua vna videbatur ſua Concilio conſtare veritas & authoritas. Negat Concilium Deum ita mouere voluntatem *vt non poſſit reſiſtere*, quod eſt, *vt res aliter euenire nequeat*; iſte Author hoc ipſum affirmat, vt iam vidimus. Iam verò qui phyſicas prædeterminationes tutati ſunt hactenus, ictum Trid. fulminis declinare conabantur, vel hac vna, vel alia æquiualenti diſtinctione, cùm dicerent, *Rem quidem aliter euenire nõ poſſe in ſenſu compoſito, poſſe autem in ſenſu diuiſo*. Quod cùm exſuffletur nunc, cum dicitur deſignari alia neceſſitas *quam quæ eſt ſenſus compoſiti*; neſcio quis prætereа locus Concilio ſuperſit.

2. Hæc ſententia videtur eadem eſſe cum ea de qua loquitur S. Thomas q. 6. de malo art. 1. *Quidam*, inquit, *poſuerunt, quod voluntas hominis ex neceſſitate mouetur ad aliquid eligendum: nec tamen ponebant quòd voluntas cogeretur. Non enim omne neceſſarium eſt violentum*, ſubdit. *Hæc autem opinio eſt hæretica: Tollit enim rationem meriti & demeriti.* Vides 1. S Tho-

mam agere de illa necessitate, quæ voluntatis coactionem minime inuoluat 2. de illa etiam, qua voluntas ad bonos & honestas actiones determinetur; postquam impeditura creditur *rationem meriti.* Vnde sequitur 3. agere de illa, quæ posset à Deo immitti, quod alia causa nulla sit, quę ita impellat ad actus *merēdo* idoneos. Hanc igitur necessitatem qui adstruat, S. Thomas hęreticum dixit. Viderit ergo hic Author, quid opus sit facto, vt ei se Catholicum probet.

3. Inter articulos anathemate damnatos Parisijs anno 1270. tertius numeratur, *Quod voluntas hominis ex necessitate vult vel eligit*, & anno 1226. *Quòd voluntate existente in tali dispositione in qua nata est moueri, & mouente sic disposito quod natum sit mouere; impossibile est voluntatem non velle.* Numquid eligit ex necessitate, qui Dei decreto ita in eligendo subijcitur, vt quod facit *omninò facturus sit: nec res aliter euenire queat?* Et numquid est *impossibile voluntatem non velle*, Deo ipsam mouente tum effectiue,

tum

tum finaliter (qui ſunt duo mouendi modi primæ cauſæ proprij atque perpetui ex huius Authoris opinione) ſi motionem ſuam adminiſtrat ea prouidentia, qua fiat, antecedenter ad omnem libertatem, vt *res nequeat aliter euenire?*

4. Hęc videtur eſſe ipſiſſima Caluini ſententia. Neceſſitas enim, quâ ille hominum voluntates illaqueat, non aliundè ingruit, quam ex Dei prouidentiâ, vt conſtat ex 1. Inſtit. cap. 16. ſect. 8. vbi ſic loquitur. *Nos etſi de verbis non litigamus, fati tamen vocabulum non recipimus: tum quia eſt ex eorum genere, quorum prophanas nouitates refugere nos Paulus docet: tum quia eius odio conantur grauare Dei veritatem. Dogma verò ipſum falſò ac malitioſè obiectatur. Non enim cum Stoicis neceſſitatem comminiſcimur ex perpetuo cauſarum nexu, & implicitâ quâdam ſerie, quæ in natura contineatur: ſed Deum conſtituimus arbitrum ac mederatorem omnium, qui pro ſuâ ſapientiâ ab vltima æternitate decreuit quid facturus eſſet: & nunc ſuâ potentiâ quod decreuit exſequitur. Et deinde ſect. 9.*

Interea quod statuit Deus, sic necesse est euenire, vt tamen neque præcisè, neque suapte natura necessarium sit. Exemplum in Christi ossibus familiare occurrit. Cum induerit corpus nostro simile, fragilia fuisse eius ossa nemo sanus negabit: quæ tamen frangi fuit impossibile. Vnde iterum videmus non temere in Scholis inuentas fuisse distinctiones de necessitate secundum quid, & absoluta. Item consequentis & consequentiæ: &c. Ex quibus duobus locis perspicue liquet. 1. Necessitatis quâ libertas à Caluino destruitur, in solâ Dei voluntate causam poni. 2. Negari ab eo necessitatem illam esse *absolutam* aut etiam talem, vt impediat quò minus res, quæ ita est necessaria, *dicatur esse per se & ex natura sua contingens*, quẽadmodum ossa Christi censeri debuere fragilia ex se, quantumuis ex suppositione Diuini decreti foret impossibile illa frangi. Sed & 3. constat Caluinum ab hac necessitate *coactionem exclusisse*. Lib. 2. cap. 2. sect. 5.

Quæ cum ita sint, duæ me difficultates angunt, atque huius Doctoris, quo

cum res nobis est, opem implorare cogunt. 1. Quid intersit inter eam necessitatem, quâ Caluinus libertatem ad bonum nobis ademisse creditur : & eam cuius se ipse præbet assertorem ? loquor de libertate ad bonum, nam de illâ quæ ad malum, posteà. Quod si nihil quidem à Caluino in hac parte peccatum esse contendit, quod necessarium videtur, ne sententiam dicat in seipsum : occurrit statim 2. difficultas. Ecquos tandem Caluinus allatret, ac mordere conetur, tamquam suę hujc doctrinę infensos ? non alios certè quam Romanos Doctores. Ergo ab ijsdem dissentit ipse, qui tam apprimè in hac adstruendâ necessitate Caluino consentit.

DECIMVM QVINTVM, Eodem pertinet, sed referre iuuat quod modis, quotque locis libertatem arbitrij destruat. Ergò asserit *Deum prædeterminando nequaquam relinquere in voluntate agendi vel non agendi indifferentiam.* Ita cap. 30. num. 4. vbi contendit, si Deus non possit dare ipsum velle Creaturæ, nisi præuiderit sub conditione futurum; suasurum solummo-

do non daturum, quod abſurdum eſt Hoc autem ſequi probat, *quia*, inquit, *quod præſtabit in hoc caſu aliud nihil erit niſi pia cogitatio & affectio, cum quâ homo eſt indifferens ad agendum & non agendum. Qui autem dat ipſum velle* (Phyſicè nimirum præmouendo) *non relinquit te indifferentem: ſed te determinat accommodatè ad conditionem tuam.*

Nolo vt mihi quiſquam obijciat alijs in locis ab eodem Authore ſignificatum eſſe contrarium. Quia non eſt mihi propoſitum tueri quæcumq; ab eo dicuntur inter ſe cohærere. Sed quantumuis alibi rectè ſentiat: non prohibet eſſe ſuſpectum quòd hoc loco male pronuntiatum eſt. 1. Quia vlterius procedit quam quo Caluinus peruenerat. Hic enim, vt anteà notauimus, cenſuit non impediri quominus voluntas, cui Deus neceſſitatem imponit agendi, ſic dicatur eſſe abſolute vel indifferens, vel contingens in agendo, ſeu quocumq; alio modo placuerit exprimere internam illam neceſſitatis carentiam; quo modo Chriſti Domini *oſſa dicebantur*

absolutè fragilia: quamuis æterno Dei decreto eorum cōfractio esset exclusa. Nūc autē credere iubemur *non relinqui indifferentem illum*, quē Deus physice pręmouet.

2. Cum esse *indifferentem* in agendo & non agēdo, sit idem prorsus cum eo quod est esse *contingentem*, vel *contingenter agentem aut non agentem*: sequitur idem esse, Deum non relinquere, causæ quam præmouet, *indifferentiam*; & non relinquere illi *contingentiam*. Ac proinde si quæ sit operationis eius *contingentia*, minime ab ipsa petenda erit: sed ab ea tantum causa, in cuius arbitrio positum erat præmouere aut non præmouere. Quid igitur fiet illa omnium mortalium, qui quidem sapere putantur, cogitatione: qua distingunt *contingentes* effectus causarum creatarum a *necessariJs*; & illos causis potissimùm liberis attribuunt? Cur, inquam, dicitur *contingens* hominis electio: nisi quo modo contingens est hodierna solis conuersio, si nullius causæ creatæ libertas hoc illi potius quàm huic conferat, vt *contingenter* existat?

3. Cum hęc indifferentia duo importet, potentiam ſcilicet agendi & potentiam nõ agendi, ſequitur non aliter cenſeri poſſe non relinqui illã à Deo prędeterminante, quàm quia non relinquitur alterutra illa potentia. Sed neque dici poteſt adimi tunc agendi potentia, potius enim confertur. Reſtat ergò vt adimatur potentia non agendi: idemque ſit, *non relinquit te indifferentem*; cum eo quod eſt, *non relinquit te potentem ſuſpendere actionem.* Quare Tridentini qui contrarium exigunt, ſibi conſulant.

Temperamentum autem illud, quod adhibere conatur, dum dicit, non relinquit te indifferentem; ſed te determinat *accommodate ad conditionem tuam*, inutile eſt, & ſententiam vniuerſam confundit atque implicat. *Conditio* enim cauſæ liberę, poſtulat vt eſſe ſinatur *indifferẽs*, quãdo ad agendum applicatur. Ergò idem eſt, *Deus te determinat accommodate ad conditionem tuam:* ac, *Deus ita te determinat, vt indifferentem relinquat.* Vnde ſi iam compleatur huiuſmodi ſententia, & integra

iterum pronuntietur, ita sonabit; *Deus non relinquit te indifferentem: sed te ita determinat, vt indifferentem relinquat.* Quo quid absurdius fingi potest? Neque magis cohæret id quod aliás in pari causa dicitur, Dei decretum illud antecedens omnem scientiam circa futura contingentia, & agendi necessitatem influens in hominum voluntates, non obesse libertati, sed prodesse potius; eò quod Deus, qui pro sua infinita sapientia optime nouit quæ sit ratio conseruandæ libertatis, causas liberas præmouere decernat, *quo modo consentaneum, esse scit, vt liberè agant*, Quia *vt liberè agant*, consentaneum est vt agant sine agendi necessitate, quæ quidem non sit in earum potestate: Ergò quodcumq; sit decretum ita præmouendi vt seruetur libertas, debet esse decretum ita præmouendi, vt *non imponatur illa necessitas*. Exprimatur ergò iterum illud decretum, quo dicitur *Deus immittere agendi necessitatem antecedentem, atque à nobis independentem saluâ libertate*. Et erit istud, *volo vt creatam voluntatem impellat agendi ne-*

cessitas, ab ipsa independens ad eam actionem quæ debet elici absque tali necessitate.

DECIMVM SEXTVM. *Generationem Filij in diuinis exemplum esse quo monstretur aptari posse necessitatem immutabilitatis ad liberum arbitrium sine dispendio libertatis.* Ita cap 8. num.2. vbi sic loquitur. *At quia vbi agitur de aptanda illa secunda nenessitate ad liberum arbitrium sine dispendio libertatis, D. Augustinus sumit exemplum necessitatis ex sensu composito necesse est, inquiens, vt quod volumus voluntate velimus; obijcere potest aliquis, nihil illud esse nisi quod omnes dicunt, nullamque veram immutabilitatem apparere quæ cum libertate concordet Resp. Autem* I. *D Augustinum, etsi sumpserit exemplum illud quod ad sensum compositum pertinet, tanquam magis obuium, sumpsisse etiam exempla in Deo quæ nullo modo ad sensum compositum pertinent, ac significasse vitam Dei, generationemque Filij eius esse actiones liberas, etsi cum immutabilitate & necessitate coniunctas.* Vides generationem diuinam non tantum dici *actionem liberam,* sed ita insuper liberam,

vt sit *exemplum*, quo pateat, *immutabilitatem & necessitatem*, hoc est immutabilem agendi necessitatem, *concordare* cum libertate arbitrij, vel *cum eo aptari sine dispendio libertatis*.

Quod autem illam sententiam S. Augustino attribuit, falsissimum est: cum in toto illo cap. 10. lib. 5. de Ciu. vnde ista se haurire simulat, nulla maior mentio sit generationis Diuini Filij, quam generationis Remi & Romuli. Atque hæc est prima meæ suspicionis causa.

Secunda est, quia cum necessarium sit, exempla vel earundem esse rerum, vel simillimarũ: postquam generatio Filij Dei dicitur *exemplum* esse, quo appareat aptari posse immutabilem agendi necessitatem cum libero arbitrio, sine dispendio libertatis, alterutrum dicere necesse est: aut talem esse in æterna Diuini Verbi productione libertatem, qualis esse putatur in actione liberi arbitrij: aut talem esse in actione liberi arbitrij necessitatem, qualis creditur in productione Diuini Verbi: Primum Arrianum est: secundum plus-

quam Caluiuianum. Sit igitur illius optio vtrum magis probet.

DECIMVM SEPTIMVM. *Libertatem quam nobis relinquit diuina motio, esse qualemcunque & apparentem libertatem.* Ita cap. 22. num. 9. cum ait. *Hoc idem, quod nimirum poßit Deus nedum via persuasionis, sed & via supremæ potestatis inclinare voluntatem quo libuerit, intacta etiam eius qualicumque & apparente libertate, habet D. Aug &c.* Loquitur de libertate quæ defectibilitatem habet admixtam, vt cum voluntas ita in bonum flectitur, vt assensum tamen sustinere possit: & consequenter de libertate, de qua etiam loquitur Tridentinum quando definit, liberum arbitrium posse resistere Dei gratię, posse dissentire. Vult igitur hanc esse tantum libertatis laruam: hoc enim significat, *apparens & qualiscunque libertas*. Sed mihi suspecta est hęc sententia. Primo quia videtur proximè accedere ad id, quod a Luthero affirmatum, a Tridentino damnatum est, sess. 6. can. 5. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium, post Adæ pecca-*

tum rem esse de solo titulo, immò titulum sine re, &c. anathema sit. Secundo quia nemo est Catholicorum, qui sibi satis esse factum putet à Caluino, cum in 2. Instit. cap. 2. conuictus testimonio sanctorum Patrum arbitrij libertatem perpetuo prædicantium, censet illos quidem assidue in ore habuisse vocabulum, sed simul declarasse quanti faciant illius vsum, num. 8. quod idem videtur esse cum eo, quod est, illos eo nomine significare voluisse *qualemcunque & apparentem libertatem.* Et deinde cõcludit, *Itaque si quis vocis huius vsum non praua intelligentia permittat, per me quidem non vexabitur ob eam rem.* Et paulo ante num. 7. cum retulisset liberum arbitrium apellari peccandi potentiam illam, quæ caret coactione, esto non careat agendi necessitate; subdit, *Optimè id quidem, sed quorsum attinebat rem tantulam tam insigni titulo insignire.* Deinde vero cap. 3. num. 14. S. Augustini doctrinam, quam attulerat, colligit in hanc summã. *In homine tale relinquitur liberum arbitrium (si appellare ita libet) quale alibi scribit,*

quod nec ad Deum conuerti, nec in Deo persistere nisi per gratiam possit: a gratiâ valeat quidquid valet. Ex is omnibus intelligitur, videri quidem Caluino libertatem aliquam arbitrio superesse, tum ad bonũ, tum ad malum: sed personatam solum, & cuius veritas tanto nomini minime respondeat. Quod quid est aliud quam esse *apparentem & qualemcumque?*

DECIMVM OCTAVVM. Est corollarium quoddam ex antea dictis quod est huiusmodi. *Caluinum, & Caluinistas vel nihil peccasse cum negarunt arbitrij libertatem in operibus gratiæ: vel in hoc tantum, quia non retinuerunt spuriam libertatem, & impropriam, sed germanam & veram* Hoc autem ita demonstratur ex principijs huius authoris.

Si quod est in ea re Caluini delictum, necesse est in aliquo istorum trium esse positum: vel quia negauit esse rem, quæ est vera perfectaque libertas arbitrij: vel quia quamuis esse rem illam fateretur, censuit tamen non conuenire illi nomen libertatis arbitrij: vel quia tametsi nomen

agnoſceret, & non ignoraret vocari libertatem a quibuſdam, conſuetudini tamen parere noluit. Nihil horum dici poteſt in hac ſententia: ergo in hac ſententia nullum eſt Caluini delictum circa doctrinam de libertate arbitrij in operibus bonis. Probo minorem, & Primò, Caluinus nunquam negauit, immò nunquam non aſſeruit eſſe in eorum voluntate, qui Dei gratia efficaciter mouentur, *felicem conſentiendi neceſsitatem, & ſalutarem impotentiam diſſentiendi*: item, per illos actus qui tunc exercentur, voluntatem *alligari Deo tanquam primo rerum omnium principio, & fini vltimo, itáque in amplitudinem illam educi, in qua vera propriaque libertas poſita eſſe dicitur*: ergo non negauit eſſe rem, quę dicitur ab hoc authore vera propriaque libertas.

Secundò nullum eſt Caluini delictum, in eo quod non putauerit illi rei conuenire nomen libertatis. Tum quia ita vocari permittit, vt vidimus: tum quia Catholici hoc ipſum arbitrantur, ſcilicet, potentiam conſentiendi gratię Dei, quę

coniuncta est cum necessitate, atque impotentia dissentiendi, quantumuis nos summo bono deuinciat, non esse vocandam libertatem arbitrij. Et sancitum est, ne cuiquam vitio vertatur quod ita sentiat, Caluinus ergo eatenus etiam culpa caret.

Tertio inde sequitur nullam etiam fuisse consuetudinem, quę à Caluino postularet vt cum illis loqueretur, qui libertatem arbitrij vocant illum agendi modum, quem diximus. Quod plures sint, qui aliter loquantur. In hoc enim numero ipsi etiam Thomistæ reperiuntur, dum omni ratione contendunt cum suis prędeterminationibus stare potentiã dissentiendi. Quod est igitur Caluini peccatũ? nempe debuit approbare libertatem illam arbitrij quæ posita est in potentia consentiendi, vel non consentiendi gratiæ Dei: Atqui per te illa est solum *libertas peccatorum*: illa *imperfecta* indignaq; Christi Domini, B. Virginis, & excellentiorum sanctorum voluntate: illa *qualiscunq; & apparens* tantum. Alia vero, quam

Caluinus re defendit, verbo solum negare videtur, vera est & germana perfectaq; libertas. Restat ergo, vt ea tantum sit Caluini culpa, quod veram perfectamq; arbitrij libertatem agnouerit in operibus gratię; degenerem & imperfectam negauerit. Vnde intelligi datur bruta esse Tridentinorum Patrum fulmina iniustasq; omnium orthodoxorum accusationes, quando reum illum faciunt destructæ libertatis, qui veræ germanęque potius assertor extitit.

Sed quid opponemus Dordacenorum pastorum armento, qui ne nomen quidem veræ libertatis denegant illi benè agendi necessitati? ita enim loquuntur cap.3 & 4.art.16 *Hæc diuinę regenerationis gratia non agit in hominibus tanquam truncis & stipitibus, nec voluntatem, eiusque proprietates tollit, aut inuitam violenter cogit, sed spiritualiter viuificat, sanat, corrigit suauiter simul ac potenter flectit: vt vbi antea plene dominabatur carnis rebellio & resistentia, nunc regnare incipiat prompta ac sincera spiritus obedientia in quo vera &*

ſpiritualis noſtræ voluntatis inſtauratio & libertas conſiſtit. Gratulamur huic Doctori approbationem tanti Concilij.

DECIMVM NONVM. De medio tollit rationem gratiæ ſufficientis. habetur autem cap. 27. num. 6. & 7. vbi dum reſpondet illi obiectioni, qui fieri poſſit, vt ſit culpabilis omiſſio bonorum actuum, quos Deus à nobis exigit, quandoquidem ille qui omiſit caruit neceſſaria præmotione: negat quemquam eſſe qui careat generali præmotione, quam ſufficere dicit ad omne bonum, cuius omiſsio imputatur ad culpam. *Præmotionem autem generalem* dicit eſſe *appetitum ſummi boni quem omnibus nobis ita altè impreſſit Deus, vt obſcurari quidem queat, & aliò diuerti: penitus autem aboleri nullo modo. Viuere enim immortale deſiderium ſummi boni in omnibus, etſi illud nonnunquã malè collocare contingat & recedere à bono dum ad ipſum accedere nitimur: nec viuere tantum, ſed eſſe fontem & originem omnium actuum affectuumque noſtrorum. Illo nos operari quidquid boni à nobis prouenit*

illo

illo item cum malè & præter legem agimus, operari. Illo denique quando in malum labimur, quia stare possumus, reos conuinci, quia signatum est super nos lumen vultus tui Domine, sed nos lumini rebelles sumus. Dubium est, vtrum nomine illo *desiderij summi boni*, significet actum voluntatis elicitum: eo quod superius cap. 20. num. 5. dixerit intentionem finis vltimi, quam eandem quoque censet esse premotionem, *in nobis saltem in præsenti consideratis transeuntem esse & exiguo tempore durare*, cum tamen hoc desiderium iam dicat esse perpetuum & immortale: sed quidquid sit, hoc vnum constat, desiderium huiusmodi non esse aliquid superadditum naturalibus beneficijs, quod sit, vt ipse putat, *in omnibus hominibus, omni tempore, fons & origo omnium actuum, affectuumque nostrorum*: & nominatim *malorum*: denique quod sit aut sequatur lumen illud, de quo loquitur Propheta dum canit, *signatum est super nos lumen vultus tui domine*, quod est lumen naturalis rationis, vt vulgò exponitur: hæc, inquam, non possunt cadere

omnia in desiderium elicitum & supernaturale: ergo quidquid id est virtutis, naturale est.

Iam vero pergit author, & dicit nu. 7. *Et hoc est auxilium sufficiens, non dico ad posse, sed ad omne bonum, cuius omissio imputatur ad culpam.* Et iterum post allatum D. Dionysium, *Quo loco obseruare iuuat diuinum lumen (quo nomine intellige auxilium sufficiens ad bonum, cuius omissio in culpam nobis vertitur) semper nobis affulgere; sed nos illud auersari.* Vnde patet desiderium illud naturaliter inditum, esse auxilium sufficiens ad omnem actum, cuius omissio imputatur ad culpam: & quia omissio actuum fidei, spei, charitatis, certis hominibus certisque temporibus maxime imputatur ad culpam: cogitur necessariò, eiusmodi desiderium esse auxilium sufficiens ad exercitium illorum actuum. Quod autem interposuit, *non dico ad posse:* nisi me fallo, eo tantum pertinet, vt aliquorum Thomistarum distinctionem reijciat, dum dicunt hominem non premotum, & voluntarie omittentem

aliquem actum habere auxilium sufficiēs *ad posse: non ad operari* ipse e contrario velle videtur, vt absolutè dicatur sufficiens, ad omnem bonam operationem, cuius omissio culpabilis est.

Hanc ego sententiam suspectam habeo, quia vt iam dixi videtur mihi aduersari Catholicę doctrinę de gratia sufficienti. Quod vt pateat aduertendum est, duobus modis subuerti posse quod de hac gratia communiter traditur. 1. Si quis neget, pręter illud auxilium, quod est efficax, vllum esse, quod sufficiat exercendis bonis operationibus. Et hac ratione gratiam sufficientem Caluinus eliminat. 2. Si quod sufficit ad illos actus, negetur esse gratia naturæ superaddita: & ita illam extinxit Pelagius. Nunquam enim negauit ad salutares actus fidei, spei & charitatis, necessariam esse gratiam creationis, & conseruationis, & si quod aliud beneficium inuehit prouidentia naturalis. Sed errauit, quod huiusmodi auxilia præcise sufficere putauerit, itàque repulerit gratiam naturæ superadditam.

Cum ergo credibile ſit Concilium Trid. aliquid amplius dicere voluiſſe, quam Pelagiani dixiſſent, quando ſeſſ. 6. can. 3. ita pronuntiat, *ſiquis dixerit ſiue præueniēti Spiritus ſancti inſpiratione, atq; eius adiutorio hominem credere ſperare diligere aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*: ſequitur omnino alterius gratiæ neceſſitatem ab eo adſtrui, quam quæ à Pelagio non negabatur, hoc eſt, naturalis. Ergo qui fatetur, *naturale deſiderium ſummi boni ſufficere ad exercendos actus illos*; neque a Pelagio videtur recedere, neque Tridentino aptare ſe ſe. Ita vero ſe habet author, quocum agimus, vt conſtat ex dictis. Et mirum eſt, qui factum ſit, vt ei hoc loco Pelagius arriſerit, qui alias Caluinum præferre ſolebat. Sed nimirum animi libertatem affectat in *Amplitudine quadam immenſa* poſitam, in qua facile ſit ab extremo ad extremum errare.

VIGESIMVM. *Cauſæ liberæ creatæ conuenire immobilitatem aliquam reſpectu boni, atque indefectibilitatem, item ſubie-*

ctionem ad Deum, & inhæsionem independenter à diuina motione. Videor mihi videre attonitum hominem, & exclamantem ac conteſtantem ſe nihil tale vnquam cogitaſſe: & vero fateor etiam non cogitaſſe; aio tamen docuiſſe, quod non cogitabat, & ſimul deſigno locum, vbi docuerit. Eſt autem cap. 21. num. 2. 3, & 4. Vbi dum raionem quærit, cur Dei motio non recipiatur vniformiter in omnibus, ſed in vno quidem perfecté, & integrè, in alio vero imperfecte ac diminute; illam petit ex proportione quæ eſt inter ipſam & ſubiectum: ita vt ſi mobile debite diſpoſitum fuerit ad recipiendam motionem qua mouetur à Deo, recipiat *illam perfectè & integrè*, & ſequatur bona actio: ſi autem deficiat a debito ordine recipiat *diminutè & non integrè*, & ſequatur actio inordinata. Quod iterũ ita exponit *Ita vt ſi recipiens immobiliter ſiue indefectibiliter ſe habeat ad motionem primi mouentis; actio ſequatur cum indefectibilitate & ita recte operetur, vt non poſſit non rectè operari: ſi autem defectibiliter & mobiliter, actio quoque*

contingenter & mutabiliter consequatur. Pergit & dicit. *Causam secundam liberam, præcisè quia libera est libertate defectibili, etsi nullam adhuc corruptionem passa sit, posse motionem illam vel integrè vel diminutè recipere. Nam quatenus causa secunda est subiecta & inhærens Deo, comparatur mobili in debita dispositione se habenti ad motionem primi mouentis: & si vt talis est, eam recipit, recipit illam integre. Quatenus autem creatura est e nihilo producta, & ideo defectibilis, comparatur mobili non existenti in debita dispositione ad recipiendam motionem: & si vt talis est, eam recipiat, non recipiet integre sed debiliter & diminute.*

Vides 1. in hac Philosophia, *dispositionem* voluntatis, & Dei *motionem* comparari tanquam duo quædam inter se condistincta: item 2. illam *dispositionem* censeri causam, cur motio in aliquibus *perfecte recipiatur*, & quia ridiculum est, id quod est consequens, atque dependens, ex formæ alicuius receptione, causam dici cur ea recipiatur; ne dicamus philosophum hunc esse ineptum; sequitur 3. designari

ab eo *dispositionem* quæ non sit consequēs atque dependens ab huiusmodi motionis receptione, 4. Patet per illam *dispositionem*, causam liberam dici se habere *immobiliter* atque *indefectibiliter* ad diuinam motionem: & iterum esse *subiectam & inhærentem* Deo: perspicuum est igitur *immobilitatem* atque *indefectibilitatem* a bono; item *subiectionem atque inhęsionem* ad Deum, esse *dispositiones* causæ liberæ non consequentes, ac proinde non dependentes à diuinæ motionis receptione.

Hoc autem mihi suspectum est, quod aduersari videatur doctrinę iam receptæ à multis sęculis, de necissitate diuinę gratiæ, tum ad vitāda peccata, tum ad Deum constanter amandum: cum sit manifestum necessitatem illam excludere, tum *indefectibilitatem tum subiectionem ad Deum atque inhæsionem*, quæ non pendeat ab eadē diuina gratia, hoc est à diuina *motione*. Ergo hic quoque subolet Pelagianum nescio quid.

VIGESIMVM PRIMVM. *Inefficaciam gratiæ adscridendam esse voluntati di-*

uinæ. Ita cap. 20. num. 3. vbi sic loquitur. *Hoc tantum dico: dato quod pluribus gratia plane similis ad conuersionem indulgeatur, singulis sufficiens: quod in quibusdam efficax sit, in alijs autem minime, diuinæ adscribendum voluntati.* Rationem etiam ponit ex qua idem certo consequitur, nempe, *quod præmotio non sit efficax non oriri ex vlla eius dependentia a causa secunda, perinde quasi eius consensum expectet.* Item, *id quod efficax gratia qua efficax superaddit sufficienti, non esse necessario aliquid ad ipsam gratiæ entitatem pertinens, sed satis esse diuinam voluntatem & intentionem: esse enim illam quasi spiritum gratiæ efficacis.* Quod si ita est, cum vera & proxima causa, imò & sola per se, cur Deus non velit aut non intendat, quod velle atque intendere potest, ipsius libertas sit; sequitur eidem adscribi debere subtractionem illam *spiritus* quæ gratiam exanimem, & inefficacem constituit, homini autem minime, vt pote a quo *voluntas* atq; *intentio* Dei, & consequenter efficacia gratiæ, nulla ratione pendet.

Verum hanc sententiam mihi suspectam reddit huius ipsius Authoris cẽsura. nam cap. 30. num. 5. Ita loquitur, *vt hoc argumentum soluatur, obseruandum est, in hisce quæstionibus cur ex duobus, quorum Deus æqualiter tangit corda, vnus conuertatur, alter minimè: itemque cur ex duobus æquali omnino tentatione vexatis, vnus cedit, alter resistit: non omnes disparis illius euentus pariter causam reddere. Hæretici enim dicunt causam esse voluntatem diuinam. Catholici autem nonnulli contra voluntatem humanam; sed illi profecto inepte: & isti non satis bene, &c.* Qui dicit *diuinæ voluntati* adscribendum esse, quod gratia sit *in vno efficax, in alio inefficax*; quid amplius dicit, quàm qui dicit *diuinam voluntatem esse causam, cur vnus conuertatur, alter minime?* Quod si sunt *heretici*, qui hoc secundum dicunt, si *inepti*: Tu vero mi Pater, qui prius illud asseruisti, quid sentis de teipso. Et mirum est eo loco in quo tam bellè philosopharis ipse, adeo tibi displicuisse, qui diuinæ gratię efficaciam ab hominum libertate partim esse

contendunt, vt eorum pope accuſaueris impudentiam *hoc*, inquis, *valde alienum eſt ab illorum mente, nimis profectò demiſsè de Deo ſentientium, qui efficaciam gratiæ, illud videlicet quod eſt potiſsimum in gratia, & quaſi ſpiritus eius, creaturæ tribuere non erubeſcunt, idque nouis etiam adinuentionibus excogitatis demonſtrare conantur*. Equidem quod dicis ipſe valde *alienum eſt* ab illis: ſed prouidendum eſt, ne vſq; adeo ſit *alienum*, vt fiat etiam Caluini domeſticum. Atque hinc ſequitur.

VIGESIMVM SECVNDVM *Id quod homini ad culpam imputatur, diuinæ adſcribendum eſſe voluntati*. Imputari enim homini ad culpam, quod diuina gratia non habeat effectum, hoc eſt quod ſit inefficax, oſtendimus iam doceri ab hoc Authore; falſo quidem in vniuerſum, ſed tamen vere quando aduenit tempus, quo præcepti neceſſitas vrget exercitium virtutis. Atqui hoc ipſum iam dicitur *diuinæ voluntati adſcribendum*. Ergo quod eſt hominis peccatum, diuinæ voluntati adſcribendum eſt. Et qui iubet eos *erubeſcere*,

qui partes esse aliquas voluntatis putant, in eo quod gratia sit efficax: frontem habere potuit explicatam, cum hęc diceret?

VIGESIMVM TERTIVM: *Deum solum authorem esse intentionum illarum, quibus nefarij homines determinantur ad malos actus.* Hæc sententia continetur his tribus propositionibus. I *est, Motionem, qua Deus causam liberam administrat, esse actualem inclinationem & tendentiam in finem, quæ proprio & peculiari nomine intentio finis nuncupatur.* Ita totidem verbis cap. 26. num. 5. II. est, *Deum in nobis, sine nobis operari intentionem hanc seu determinationem ad finem* Ita ib. III. est, *Hanc Dei motionem prærequiri ad omnem actum, qui malus est.* Ita cap. 26. nu. 4. Vbi sic loquitur. *Dico 4. Deum mouere nos ad omne bonum, quod in quocunque malo reperitur, atq; adeo mouere, immò & præmouere ad actus, qui mali sunt, quatenus & actus sunt, & humani sunt &c.* Ergo statuamus hominē perditum, qui iam animo adulterium conceperit: interrogo num sit à Deo *prædeterminatus* ad affectum illum physicum,

qui eſt inquinatus adulterij malitia? Reſpondetur eſſe *prędeterminatum* ad illum affectum, non ſolum, *vt eſt actus phyſicus*, ſed etiam, *vt eſt actus humanus*. Iterum interrogo, quę ſit illa Dei *prędeterminatio*? Reſpondetur eſſe *intentionem finis*, quo tunc ille mouetur, vt huiuſmodi *actum humanum* eliciat. Denique ſi quęram quæ ſit cauſa talis intentionis? Reſpondetur, *Deum illam in nobis, ſine nobis operari*. Quod eſt *Deum ſolum eſſe illius authorem*. Ergo Deus ſolus eſt cauſa intentionis illius per quam adulter determinatur ad actum adulterij turpitudine infectum. Idem quæram de fornicatore, de parricida, de latrone, de ſacrilego. Idemque reſpondebitur: nempe Deum ſolum eſſe cauſam intentionum quibus illi determinantur ad actus fornicationis, parricidij, latrocinij, ſacrilegij nequitia corruptos.

Hoc autem mihi valde ſuſpectum eſt. Quia vel illæ intentiones ſunt aliquando malę, vel nunquam: ſi primũ; ergo Deus ſolus eſt *cauſa & author malarum intentionum*: Si ſecundum; Ergo nullus vnquam

extitit latro, nullus apoſtata, nullus leno, nullus gladiator, qui mala, immò qui non bona intentione impelleretur ad enormia quæque flagitia perpetranda. Quis autem ad vtrumque non reclamet, præter ſceleſtos illos, qui tam propitium nacti patronum ſunt, tamque legitimam ſuorum criminum excuſationem?

Præterea, conſtituto exempli cauſa, ob oculos Adultero, peto quæ ſit illa intentio, qua determinari dicitur, vt eliciat actum, per quem tendit in adulterium? vel quibus ea verbis commodè poſſit exprimi? Anne iſtis, *Volo Deo imprimis placere*? an potius iſtis, *volo niti ad cæleſtem beatitudinem*? Nemo vt opinor, erit qui affectibus hiſce determinari homines putet ad vllum malum. Quę igitur eſt hæc intentio? forte, *volo bene habere, & malo carere?* Sed quo modo dici poterit voluntas, intentione vitandi mali determinari ad obiectum, quod intelligit eſſe maximè malum? Item intẽtione bene habendi determinari ad carendum eo, quod honeſtum eſſe cognoſcitur? Ergo vt omnia

excutias, nulla erit intentio, qua merito determinari atque præmoueri censeatur ille, de quo agimus, præter eam, quæ hac oratione significatur, *volo explere libidinem.* Et pariter intentio, qua fur determinatur, respondebit istis. *Volo satisfacere auaritiæ*, & homicida istis aut similibus, *volo iræ obsequi*, & sic de alijs. Quare si Deus solus author est earum intētionum, quibus id genus homines prędeterminātur: authoresse istarum cēsendus est. Hoc autem qui asserat, nihilo certe religiosior est ijs quos Tridentinum detestatur, can. 6. sess. 6. qui dicunt *mala opera, itaut bona Deum operari.*

VIGESIMVM QVARTVM. *Deum prædefinire & prædeterminare vt impius exerceat prauam animi sui dispositionem.* Ita lib. 2. cap. 25. num. 2. Vbi dicit *Deum interdum eleuare iugum peccati, ne semper & omnino nos deprimat, modo sinere sub peccati tyrannide. Sed tum quoque*, inquit, *Deus est prędefiniens actus, quos homines ex lege & impetu, propriæ deprauationis operantur: prædefiniens, inquam, illos atque*

prędeterminans, non absolutè ac secundum se totos, sed secundum ordinem, quem illis indit ad finem prouidentię suæ. q. d. Volo vt impius hic sua illa praua animi dispositione, consilijs meis ita seruiat.

In quibus verbis euoluendum in primis est, quod latet sub illo, *ita seruiat*, idem enim est ac *peccando* seruiat, *adulterando, furando, occidendo* seruiat. Praua enim dispositio seipsa neque bono, neque malo fini vtilis est: sed sui tantum exercitio: itaque velle, *vt seruiat*, est velle, vt *suo quodam exercitio seruiat*. Et constat hanc esse huius authoris mentē, dum hoc decreto contineri significat prædefinitionem & prædeterminationem actuū, *quos impij ex lege & impetu propriæ deprauationis operantur*. Hoc enim ostendit, illud, *volo vt seruiant*, idem esse ac, *volo vt per tales actus seruiant*.

Iam vero quicunque dicit, *volo vt hoc medium huic fini seruiat*, aut supponit illud iam existere absolute, vt sit sensus, volo, vt ea res quæ iam existit mihi seruiat ad hunc finem: aut certe existere facit, vt sit

ſenſus volo vt ea res exiſtat quo mihi ſeruire poſſit ad hunc finem. Vtro igitur modo ſe habet Deus circa exercitium illud prauę diſpoſitionis hominis impij, quod ab eo refertur in finem conſiliorum ſuorum? Hic author interp etari ſe ſimulat diuinum illud decretum iuxta priorē modum, ita enim loquitur, cap. 14. nu. 2. *Deſipis; inquam, ex inſano in Deum blaſphemandi ardore, ſi peccatum non præſupponis diuinæ voluntati, & ſi contendis peccatum non niſi ex præſuppoſita Dei voluntate & ordinatione in creatura naſci.* Sed reuera ſecundam interpretationem amplectitur. Primò, Quia cap. 22. num. 16. vbi exponit qua ratione voluntas permittendi peccatum, & eo bene vtendi ad gloriam ſuam, illud pręſupponat; *Obſerua*, inquit, *peccatum duobus modis poſſe eſſe futurum: vel abſolute, vel quantum eſt ex vi cauſæ ſecundę, permiſſio porro ſicut & præſeruatio præſupponit peccatum futurum hoc ſecundo modo*; hoc eſt *non abſolutè.* Ibidem autem confundit voluntatem glorificādi ſe per peccatum, cum voluntate illud permittendi.

mittendi. Ergo quando Deus dicit, *volo vt impius hic &c.* Non supponit, sed facit effectum prauæ dispositionis esse *absolutè* futurum, vt ita seruiat diuinis consilijs. Secundo, posito quod prauæ illius dispositionis operatio existat absolutè, nulla deinceps præmotio vel prędeterminatio potest esse necessaria, quo fiat vtilis ad finem à Deo intentum, quia vt sit vtilis non expectatur vlterior aliqua voluntatis actio, sed Dei solius est illam ipsam quæ iam existit absolute, aptáre in quemcunq; volet vsum: atque ita superflua est prædeterminatio, quippè quæ non habet locum, nisi quando creatura debet agere. Atqui prędeterminatio hic interuenit, vt patet ex loco iam allato, & paulo post dicitur etiam interuenire Dei *motio, quę recipiatur* in voluntate, sed *imperfectè & non integrè*: Ergo iterum verum est, decretum illud, quo Deus vult vtilem esse deprauatæ voluntatis actum, ad certos fines, non supponere, sed inferre *absolutam* eorundem existentiam, esto, vnicum motiuum, quo Deus illos existere vult,

ſit illa vtilitas.

Vnde etiam patet, nullum eſſe in illo cauillo ſubterfugium; quo dici poteſt, Dei decretum inferre quidem exiſtentiam actus deprauati, at ea tantum ratione, quia ſcilicet Deus ſtatuit non impedire, quominus voluntas ad malum propenſa illum eliciat, Deum enim cognoſcere, ſi tantum ire ſinatur, elicituram. Nihil, inquam, iuuare hoc poteſt. Primò quia ridiculum eſt concipere Deum velle abſolute atque efficaciter, vt actus ſit vtilis ad bonum finem, & non velle tamen vt ſit: cum ſit manifeſtum hanc voluntatem in illa neceſſario includi. Secundò, quia luſorium eſt, quod dicitur, *Deum antequam aliquid decernat ſcire voluntatem ita eſſe propenſam ad actum malum vt elicitura ſit, ſi modo permittatur*: quinimò hęc philoſophia fert non ellicituram, niſi etiã præmoueatur & prędeterminetur Phyſice: quare fruſtra obtenditur ſola permittendi voluntas, cum ſit etiam voluntas adiuuandi poſitiue, non ſimultaneo tantum concurſu, ſed & præuio: neque quo-

cunque sed *præmouente ac prædeterminante* tanta illata necessitate agendi, vt sit impossibile tendere in oppositum. Quid enim, an effluxit memoriâ, quod antea productum est ex priore libro, *Dei prouidentiam sibi subijcere voluntates nostras, & inclinare quo vult, ita vt quod facturæ sunt, omnino facturæ sint, nec res aliter euenire queat?* Item, *hanc prouidentiam præscientia priorem esse?* Item, *Illam supponere D. Aug. 5. de Ciuit cap* 10. vbi agit de præscientia futurarum actionum bonarum, malarumque? Item, *Deum mouere, immò & præmouere ad actus, qui mali sunt quatenus & actus sunt & humani sunt, necnon & quatenus media quibus Deus vtitur ad consilia sua executioni mãdanda?* addit, *non tamen quatenus mali sunt*: sed frustra, vt cõstabit Quare nullus tergiuersationi locus esse debet, fateatur ingenue id quod res est: germanam scilicet ipsius sententiam hac summa contineri.

Nouit Deus, naturam filiorum Adæ talem esse, vt accedente Physica præmotione ac prædeterminatione secuturæ sint

operationes, quę quamlibet malitiam habeant adiunctam. Nouit prępterea prauas illas operationes fieri posse vtiles ad bonos fines. Hac igitur vtilitate permotus, statuit absoluto & efficaci decreto efficere pręmouendo ac prędeterminando, vt existant, & ad illos fines seruiant. Quod si quæruntur concepta verba, quibus illud decretum exprimatur; hæc erūt aptissima. *Volo prædeterminare ac præmouere impium hunc ad actus, ad quos ex lege & impetu propriæ deprauationis inclinatur, & efficere hoc pacto, vt existant; non quidem propter ipsorum prauitatem præcise, sed propter vtilitatem, qua ipsa etiam prauitas conducere potest ad eos fines, qui à meis consilijs præscribuntur.* Hæc est propria & natiua species totius sententię, nec quidquam in hac eius expositione reprehendi potest, pręter ingenuitatem, & nudam fidem: desiderari nihil, pręter fucos, & velamenta.

Hoc vero mihi magnopere suspectum est, propter conformitatem quam habere videtur cum Caluini theologia maximā.

Neque enim blasphemus ille flammam meruit eo tantum nomine, quod primam hominis operationem malam refuderit in Dei prædestinationem : sed in eo quoque fuit impius, quod eodem reiecerit opera, quę a deprauata voluntate fiunt. Vt constat ex 1. Inst. cap. 18. & alijs locis quam plurimis. Et de his quoque nominatim agit Tridentinum sess. 6. can. 6, Vbi de Iudæ proditione. Quid igitur in hoc peccauerit quod eâ sententia non concludatur quæ iam allata est, difficile admodum est ad dispiciendum. Nam 1. in eius quoque sententia, priusquam Deus aliquid decernat circa bonū vsum malæ operationis, supponitur deprauata esse voluntas, maleque operatura presertim si predeterminatio malorum actuum, *quatenus actus sunt, & quatenus humani*, accesserit : atque ita diuina voluntas illa, quæ versatur circa huiusmodi operationes, iam supponit *malum a causa secunda egrediens*, eo modo, qui requiritur ab hoc authore : quare sapit ille ex hoc capite, quantum hic sapere optat lo-

co ſupra cit. Cum ait, *deſipis, inquam, &c.* Eandem quoque ſapientiam Molinæus aperte profitetur ſect. 20. Clypei, cum dicit, *Quomodo aqua natura ſua deorſum vergit, ita impios ſe ipſis ad malum propendere, nec à Deo incitari voluntates eorum, tantum à Deo dirigi ad bonos fines.* 2. Voluntatem illam Dei verſari per ſe circa malitiam prauarum operationum, & non tantum ratione vs, ſuquo poſſunt conducere ad exequenda Dei conſilia, non tantum nullo vnquam loco Caluinus ſignificat; quin potius ſępe ſignificat contrarium. Nam in 1. Inſt. cap. 17. num. 6. ita loquitur. *Atque eorum malis vllam inde excuſationem deberi nego. Quid enim? an vel eadem ſecum iniquitate Deum implicabunt, vel ſuam prauitatem illius iuſtitia operient? neutrum poſſunt Quominus ſe purgent, propria conſcientia redarguuntur. Quominus Deum inſimulent, totum in ſe malum deprehendunt, penes ipſum non niſi legitimum malitiæ ſuæ vſum.* Et paulo ante num. 5. *Atque hac ratione*, inquit, *male agendo iuſtæ eius ordinationi ſeruimus, quia pro im-*

mensa suæ sapientię magnitudine, ad bene agendum malis instrumentis vti benè probeque nouit. Et cap. 18. initio. *Quia hic nodus multis inexplicabilis visus est sub Dei manu & imperio sathanam & impios omnes ita esse, vt eorum malitiam in quemcunque visum est, finē dirigat, &c.* Vides his omnibus locis Dei voluntatem non aliter dici à Caluino tendere in malitiam humanarum operationum, quam vt eam dirigat in bonos fines. At, inquies, Caluinus sępè ridet illos, qui solam Dei permissionem hic agnoscunt. Fateor, sed videbimus postea, quid sentias ipse: interea peto, vt *permissionis tuæ* formulam hisce verbis conceptam illi offeras, *volo impium hunc prædeterminare ad operationem, quæ mala est, vt suę illius prauæ dispositionis exercitio seruiat meis consilijs.* Mihi crede vel ille se Romanum in eo esse statim fatebitur, vel tu mirabere te fuisse Caluinianum.

Sed ille contendit Deum esse auctorem malarum actionum. Verum est. At cum ipse quoque contendas, *Deum prę-*

mouere ac prędeterminare homines impios ad easdem actiones, & quatenus actiones sunt, & quatenus humanæ; & quatenus media quibus vtitur ad consilia sua executioni mandanda, negas ne Deum esse authorē earumdem sub illa triplici ratione? Quod si tibi licere hoc vis; patere, vt liceat quoque Caluino. Proba insuper illum dixisse aliquid immanius. Et quia hoc præstare non poteris, noli meam condemnare suspicionem, quæ vel rectam illius sententiam, vel tuam videri facit esse peruersam.

At enim, inquies, Caluinus censet nefarios homines necessariò peccare. Sed qua tandem necessitate? Nempe illa, quæ nascatur, tum ex praua eorum dispositione, tum ex diuina prædefinitione, ac prędeterminatione. Tu igitur illam negas? non fateris Deum prædefinire actū, qui malus est, & physicè ad illum prædeterminare, *quatenus est actus, quatenus est humanus, & quatenus est medium diuino consilio idoneum?* Potestne igitur non esse *necessarium* ex illa suppositione, vt voluntas huiusmodi actum producat sub illa

triplici ratione? Quod si non negetur necessitas producendi talem actũ, *quatenus est actus & quatenus est humanus*, quomodo negari poterit necessitas illum producẽdi, quatenus est malus? Voluntas per te non potest impedire, *ne sit actus*, neque *ne sit humanus*: quia hoc dicis absolutè *prædefinitum* & *prædeterminatum*: sed neque etiam, *ne sit prohibitus*: quia prohibitio pendet à Deo solo; & tamen impedire potest, ne sit malus? An potest esse actus *humanus* & *prohibitus & non malus*? hoc vero ineptius est, quam vt asseri a quoquam possit, qui bene valeat.

Cum itaque necessarium sit, omnia quæ à Caluino in hac causa dicta sunt, reduci ad vnam aliquam formam, qua concipiatur diuinum decretum de malis actibus; sponsionem faciò quamcunque aliquis volet, nisi Caluiniani molles duriorem illam putant, qua huiusce authoris sententiam comprehendi iam ostendimus: nisi austeriores eandem vt veram approbant, vt suam amplectuntur, vt paternam exosculantur: quin etiam, nisi Herminia-

nos in communionem recipiunt, eosque fatentur suos esse germanos, dummodo ad hanc se se normam componere velint.

VIGESIMVM QVINTVM. *Deum non tantum permittere peccata, neque scripturam hoc tantum dicere; sed videri etiam significare Deum impellere: & reuera Deum non tantum sinere hominem in peccata labi; sed etiam subijcere peccatorem peccato itaut noua peccata cõmittat.* Ita loco iam cit. nimirum, cap. 25. lib. 2. Nam ita loquitur num. 6. *Obseruandum* 4. *ad tertiam illam obseruationem, quod de Deo circa peccatum habet scriptura, non enim solum dicit Deum permittere peccata subsequentia in pœnam præcedentium: sed dicere etiam videtur Deũ impellere homines ad illa Ib.* num. 7. hęc habet. *Euidens videtur Deum potentia sua & iustitia cum homo peccator ex deprauatione, quę in ipso viget ac dominatur in noua scelera propendet, subijcere eum illis, non tantum quando perpetrata sunt, sed etiam cum perpetrantur & fiunt. Non tantum sinit te in illa peccata labi, verum etiam subicit te tyrannidi peccati in te regnantis adeo*

vt noua peccata committas. Et num. 1:. *Ostendimus*, inquit, *quid D. August. sentiat, scilicet Deum non tantum sinere malos in prauis suis desiderijs, sed tradere eos illis: & secundum potestatem iræ suæ, &c.*

Vides 1. his verbis negari Deum tantum *sinere*, vt homo labatur in peccata, Vides 2. negari scripturam *hoc tantum dicere.* Vides 3. adstrui præterea *subiectionem Dei* actiuam, hoc est *actionem subijcientem* peccatorem peccato. Vides 4. *ex hac* Dei actione in peccatorem affirmari *noua peccata sequi* cum dicitur, *adeo vt noua illa peccata committat.* Hæc omnia perspicua sunt. Atqui sunt etiam iure meritissimo suspecta.

Primò quia repugnant manifestè Concilio Tridentino, sess. 6. can 6. Vbi damnantur illi qui dicunt *Deum operari peccata non permissiuè solum.* An igitur ferendi erunt. Qui dicunt Deum *non tantum sinere illa fieri, & scripturam dicere aliquid amplius, & non hoc tantum?* Secundo doctrina illa mihi de Caluinismo suspecta est. Neque magnopere laborandum, vt con-

centus iſte probetur. Confeſſionem produco ipſiuſmet authoris. Ita enim loquitur cap. 23 num 4. *Quomodo Deus ſe habet ad affectus malos? permittendo, inquiunt Catholici, at ſi quis ſit qui permiſſionem in Deo non agnoſcat, ſed quod vocamus permiſſionem contendat eſſe actionem, quid dicet ſciſcitanti quomodo Deus ſe habet ad quodcunque malum, etiam prauos animi motus? Reſpondebit, operando. Huiuſmodi autem eſt Caluinus.*

Sciſcitanti quomodo ſe habeat Deus ad affectus malos, reſpondent, inquis, Catholici, *permittendo*? Qui ſunt igitur illi qui reſpondent, *non tantum ſinendo*? Et qui contendunt id quod vocatur *permiſſio* eſſe *actionem*, interroganti quomodo ſe habeat Deus ad malum, reſpondere debent, *operando*? Quid igitur reſpondebunt illi, qui quod vocatur permiſſio, vocant actiue *ſubiectionem*? Huiuſmodi eſt, inquis, Caluinus? Tu veror mi Doctor, cuiuſmodi es, & quam procul abes à Caluino, quando illi quoque ſcripturam fauere putas & Auguſtinum? itaque meum

hoc loco animum pulſat, non tantum erroris ſuſpicio; ſed & deficientis rationis: dum video tam iuxta ſe poſitas eiuſdem rei affirmationem & negationem.

Porro fruſtra eſt excuſatio, quam indicat cap. illo 25. num. 8. dum ait, Caluinum loqui de primo peccato, quod ſcilicet neque deprauatam voluntatem, neque que malum adhuc meritum ſupponit. Quià iam monſtrauimus, & vero eſt etiã certiſſimum, Caluinum neque de primo tantum loqui, neque circa illud tantum errare. Vnde pariter fruſtra eſt, quod dicitur. *Hoc non eſſe peccata fieri volente Deo, ſed pœnas & ſupplicia dumtaxat peccatorum in peccatis.* Quia ſi ſenſus ſit, Deum non velle, vt peccata fiant per ſe loquendo, ſed tantum propter vſum, quem habere poſſunt vel ad puniendum, vel ad alios bonos fines; hoc ipſum eſt, quod antea vidimus à Caluino prædicari. Si vero ſit ſenſus, Deum non velle ſub vlla omnino ratione, vt peccata ſint; quare negatur *ſinere* tantum illa eſſe? quare aſſeritur ſcriptura *non tantum dicere illa per-*

nitti? Quare ad permissionem additur, *Deum subijcere peccatorem peccato non tantum quando perpetratum est. sed & cum perpetratur?* Quare ita dicitur *subijcere, vt noua peccata committãtur?* Quis non intelligit peccata illa noua obijci diuinæ illi voluntati subijcienti, atque ab illa sequi? Quare reijciendum est, quod addit, Deum tunc velle *in iniquitate pœnam, non iniquitatem ipsam, vt impie,* inquit, *hæretici profitentur.* Atqui quã certum est hereticos in hac contentione impios esse; tam est certum in eo nõ esse positam illorum impietatẽ, quod putent Deũ velle, vt sit iniquitas absolute, sed propter rationem pœnæ, quã habere potest, aut alium quemlibet bonũ vsum. Hoc enim Caluinus celebrat, vt vidimus. Et potest adhuc cõfirmari ex 1. Inst. c 18. n. 4. vbi negat in defectione Iudæorum à familia Dauidis ad Ieroboã Deum voluisse perfidiam, *videmus ergo,* inquit, *vt Deus perfidiam nolendo, defectionem tamen alio fine iustè velit.* Et paulo ante linguam Semei, dum conuinciaretur Dauidi, *iustum Dei flagellum* fuisse di-

cit. En vt distinguit;& Deo pœnam;peccatori, meleficium & iniuriam adscribit. Sed omnem super hac re dubitationem soluit, id quod Clypeo suo Molinæus inscripsit sect. 20.[a] *Duo sunt*, inquit, *malorum genera alterum est malum culpæ : alterum est malum pœnæ. Primum ab homine est, secundum à Deo.* Iterum. *Malo culpæ Deus sæpe ad pœnam vtitur: quando,&c. Et tunc malum culpæ quod ad pænam inseruit non est à Deo, prout est malum culpę, vel prout est est pecatum: sed solum Deus illo ad puniendum vtitur.* Et paulo post ita denuo loquitur.[b] *Deus sathanæ sceleratisque habenas laxat, ad exequenda iniqua consilia, quæ ab ipsis oriuntur, non à Deo : nihilominus tamen quidquid facient Dei consilio vsui erit.* Non igitur ideò *impij* vocandi sunt hęretici, quod censeant *Deum velle iniquitatem* absolute, & non in ipsa *iniquitate pœnam*. Hoc enim crimen falsum esse conuincitur, minimeque expedit tot impietatum reos eo nomine conueniri, quo illi

a Il y a deux sortes de mal: l'vn est mal de coulpe, & l'autre de peine. Le premier mal vient de l'hõme, le second vient de Dieu: toutesfois le mal de coulpe sert souuent de peine. Quand &c. Alors le mal de coulpe qui sert de peine ne viẽt point de Dieu, entãt qu'il est mal de coulpe, ou entãt qu'il est peché: Mais seulement Dieu le fait seruir de peine.

b Dieu lasche la bride à Sathan & aux meschãs pour executer leurs meschantes intentions lesquelles viennent d'eux mesmes, & non de Dieu: mais neãtmoins tout ce qu'ils feront seruira au conseil de Dieu.

ſe innoxios eſſe probaturi ſunt: cum ſit periculum ne veris iuſtiſque criminationibus fidem adimat, a ſuppoſititijs innocentia vindicata. Quod igitur eſt eorum peccatum? non aliud certe, quam quod dicant diuinam voluntatem verſari antecedenter circa peccatum ſub ratione pœnæ, vel medij vtilis ad bonos fines: antecedenter, inquam, itaut exinde noua peccata ſequantur. Patere, vt hoc affirmare pergant, & tuos reputa. Quid ni vero patiare, cum ipſe dicas. *Deum velle in iniquitate pœnam, non tantum quando perpetrata eſt iniquitas ſed & cum perpetratur:* nec qualicunque voluntate, ſed illa *quæ ſubijciat peccatorem peccato,* nec quocunq; modo ſubijciat, *ſed itaut noua peccata committat?* poteſt ibi non eſſe voluntas Dei circa peccatum ſub ratione pœnæ ſpectatum? poteſt non eſſe antecedens & prænia, ex qua noua illa peccata ſequuntur? Sed quomodo vis Deum velle in iniquitate pœnam? neque enim pœnam volumus *in abſtracto,* vt loquuntur: ſed volumus rem, quæ aliquem punit, eo quod

puniat.

puniat. Quid igitur erit, Deum velle in iniquitate pœnam? Nempe hoc erit, Deũ velle iniquitatem, quę aliam quoque iniquitatem punit, quatenus eam punit. Restat ergo, vt hoc vnum peccare dicas hęreticos, quia tibi consentiunt.

VIGESIMVM SEXTVM. Superiora confirmat, habetur autem cap. 24. eiusdem lib. 2. num 5 *Si quæras*, inquit, *quod nam sit obiectum illius voluntatis permittentis, siue illius voluntatis, quæ in Deo est glorificandi se per defectum creaturæ? dicam esse ipsum malum, vt per modum medij sit bonum, siue esse ipsammet gloriam Dei vt illustrandam & manifestandam ipso creaturæ defectu.* Paulo ante dixerat diuinam voluntatem versari positiuè circa permissionem mali, dari vero positiuum actum circa malum emergens negauerat: Caluinũ refragantem proscripserat. Et statim quasi elapsum esset è memoria, quod ad huc pene restabat in ore, optimam sententiam reuocat, & in gratiam Caluini pronuntiat, *obiectum positiuæ voluntatis Dei esse malum, vt per modum medij sit bonum.* Non

potest negari, quin illa voluntas verse-tur circa suum obiectum: & proinde cum obiectum eius sit malum quatenus est medium ad bonum: concedi debet positiuum Dei actum versari circa malum sub ratione medij ad bonum. item ille actus est quoddam, volo Dei; cuius obiectum cum dicatur esse malum, si concipiatur propositio, qua debet exprimi, hæc erit. *Volo malum prout illud est vtile ad bonum.* Puto autem me demonstrasse nihil aliud voluisse Caluinum, neque iam velle qui ab illo stant in hac controuersia. Neque inficiatur hic Author, vt constat ex cap. 23. num. 2. estque insuper luculentum eiusce rei testimonium ipsorum fidei confessio in art. 8. Vbi postquam professi sunt Deum omnia regere ac constituere insuper addunt. c *Non quod author mali sit, aut quod ei culpa imputari possit: postquam eius voluntas suprema est atque infallibilis rectitudinis & æquitatis regula: sed admirabiles ei suppetunt rationes dæmonibus scellera-*

c Nō qu'il soit Autheur du peché, ou que la coulpe luy en puisse estre imputee veu que sa volonté est la reigle souueraine & infaillible de toute droiture & equité. Mais il a des moyens admirables de se seruir tellement des Diables & des meschans, qu'il sçait conuertir en bien le mal qu'ils font, & duquel ils sont coulpables.

tisque ita utendi, ut malum, quod faciunt, cuiusque rei sunt, conuertere nouerit in bonũ. Nihil disertius afferri potest, quo constet Dei voluntatem ex hæreticorum sententia non aliter versari circa malum, quam vt sub ratione boni spectatũ. Quare vel in eo dicendi sunt orthodoxi, vel timendum, ne nihilo magis sint Catholici, qui docent *obiectum diuinę voluntatis esse malum, quatenus per modum medij sit bonum*: vel vt alio quodam loco dicitur, malum *vt bonificandum directione* Dei ad bonum: cap.22. l. 2. vbi venia verbo frustra petitur, cum sit maior sententia barbaries.

Atque hinc patet hanc voluntatem frustra dici *voluntatem permittentem*, cum sit etiam *voluntas prosequens*. Si quidem cum voluntas *permittendi*, nihil aliud sit, quam voluntas *non impediendi*; responderi non debebat interroganti quale foret eius obectum *esse malum*, sed esse *negationem impedimenti* peccatum prohibentis: neque tunc *bonificari* peccatum ipsum sed solum illam impedientis gratiæ suspen

ſionem. Nunc autem cum aſſignetur diuinæ voluntati *malum*, tanquam *obiectum*; ſitque neceſſarium, vt hoc ipſum velle dicatur, quod eius obiectum eſt (ſi quidem ſit proſecutiua vt eſt iſta) conſequẽs eſt vt dicatur voluntas Dei *velle malum*, & ita quæ dicitur voluntas permittens malum, reipſa ſit voluntas illud proſequens.

VIGESIMVM SEPTIMVM. *Eſſe diuinam ordinationem, vt peccatum committatur.* Ita cap. 25. num. 11. vbi ita loquitur. *Reſpondeo directè iuxta tertiam obſeruationem prædicta teſtimonia probare tantum modo Deum de peccato punire peccatum, & efficere, vt peccatum vnum ſit pœna alterius. Nam in eo ſenſu dicitur indurare & excæcare, quod nunquam accidit niſi ex merito præcedentium peccatorum: diuina iuſtitia* ORDINANTE, *vt ſectetur mendacium, qui recuſauit obedire veritati.* Et paulo ante nu. 8. quod dictum erat, Deum ſubijcere peccatorem peccato, itaut noua peccata cõmittat, fieri dicit, *diuina id tum iuſtitia ſtatuente, tum, &c.* ſtatuit igitur iuſtitia

Dei ſic ſubijciẽdum peccatòrem peccato, *vt noua peccata* committat.

Vt omittam eadem quoque ſentire Caluinum, quod poteſt copioſe moſtrari: ſententiam illam mihi ſuſpectam facit ipſiuſmet authoris iudicium. Eo enim loco, quem ante deſignauimus ex cap. 24. nu. 2. *Deſipis,* inquit, *ex inſano in Deum blaſphemandi ardore, ſi peccatum non præſupponis diuinæ voluntati, & ſi contendis peccatum non niſi ex præſuppoſita Dei voluntate & ordinatione in creatura naſci.* Exhibe, mi Pater, ſapientiam, quam ab alijs exigis: neque velis incurrere in eandem, notam, quam ſępe ac meritò Caluino inuſſiſti cap. 23. cum diceret *Dei ordinatione fieri, vt homines peccent.* Quid enim minus dicit, qui dicit *ſtatuente atq; ordinante Deo fieri, vt quis ſectetur mendacium? vt peccato ſubijciatur? vt noua peccata committat?*

VIGESIMVM OCTAVVM. *Deum non modo ſtatuere, vt noua peccata committantur: ſed & operari.* Ita in illo cap. 25. num. 8. citat. vbi agens de illa peccatoris ſub-

iectione ad peccatum, qua fit *vt noua peccata committat*; *accidere dicit diuina id tum iustitia statuente, tum potentia* OPERANTE. Operatur ergo Deus subiectionem peccatoris ad peccatum, & ita operatur, vt noua peccata committantur. Hoc vero suspectum est & suspicionis causa eadem quæ paulo ante. Nempe istemet author Caluinum exagitat cap. 23. num. 3. & 4. quod distinctionem volũtatis *permittentis* & *operantis* admittere in Deo nolit, quando de peccatis hominum agitur. Item, quod illud quod nos vocamus *permissionem* contẽdat esse *actionem* Sed procul erras, mi Doctor. Quod enim nos *permissionem* vocamus, ille nunquam vocat *actionem*: alioqui nostrum cum illo de verbis tantum esset dissidium. Sed quod ille vocat *actionem*, tu contendis esse *permissionem*. Vnde etiam verbo tenus illi repugnas: & infęliciter repugnas, quod videare vinci, dum eò tandem adduceris, vt eius quoque loquendi modum imitere, quando pronuntias diuinam potentiam *operari subiectionem peccatoris ad peccatum*,

itaut noua peccata fiant.

Quod autem D. Augustinum appellat in his & similibus pronúntiatis, operam ludit. quod sit clarius meridiano sole longe aliter illum & loqui & sentire. Nempè cum Pelagiani negarent vllam gratiam esse necessariam ad vitanda peccata, consequenter reijciebant id quod dictum erat ab Augustino, peccatum esse alterũ alterius pœnam: neque enim esse posse, nisi gratia secundum peccatum impeditura in pœnam primi subtraheretur: quã gratiã ipsi non agnoscebant. Illius ergo connexionis peccatorum ex peccatis spectatorem tantũ otiosum esse Deum sicuti rei ad suam prouidentiam minime pertinentis, & patientem habere circa hoc bonitatem, non autem operantem potentiam. S. Augustinus e contrario, qui gratię necessitatem illam perpetuo deffendit Deum esse contendit in hoc negotio non spectatorem solum sed & iudicem: nec in eo cerni patientem tantum eius bonitatem, sed & vindicem prouidentiam; & vlciscentem iustitiam: quatenus scilicet in

pœnam præcedentium peccatorum, non confertur gratia vitandis consequentibus requisita. Et quia subtractio beneficij sequuta ex certo ac destinato iudicis consilio respicientis ad crimen eius quem priuat, operatio quædam est iudicialis potestatis; ideo hic agnoscit Augustinus *operantem* quoque *potentiam*. Hoc igitur *statuere* Deum putat, hoc *ordinare*, hoc *operari*, non vt quisquam *noua peccata committat*; sed vt committere sinatur: non *vt sectetur mendacium*; sed vt sectari non prohibeatur; non vt *impellatur* in scelera, quod huic Authori videtur a scriptura significari, sed vt impulsus sponte sua irruensque non coerceatur. Hanc esse mentem S. Augustini lib. 5. con. Iul. cap. 3. & de Gratia & lib. Arb. cap. 21. constat tum ex ipsa vt dixi controuersiæ natura: tum ex eo quod in illo cap. 3. con. Iul. disertè negat Deum facere malas voluntates, sed eis tantum vti: tum ex alijs multis locis in quib. suam mentem apertam facit. In ps. 68. dicit Deum apponere iniquitatem super iniquitatem, *non vulne-*

rando sed non sanando in Ench. ad Laur. ita exponit quod dixerat, impios facere quod Deus vult; quia scilicet *sinit eos male agere & volens* sinit. in lib 1 ad simpl. q. 2. *Obduratio Dei est*, inquit, *nolle misereri, non ab eo irrogatur aliquid, quo fiat homo deterior sed tantum quo sit melior non irrogatur.* Quid apertius? Idem inculcatur in lib. de prædest. & gra.

VIGESIMVM NONVM. Continetur eodem cap. 25. nu 10. his verbis. *Quæ ergo Deus vult, & benè vult in venditione Ioseph in morte filij sui & similibus, hæc adimplet per homines, aut* IMMITENDO *eis cogitationē & voluntatem illa eadem faciendi, quam si animo ad Deum bene affecto susciperent, ipso facto sanctificarentur: vel saltem mala eorum voluntate pro sua benignitate & sapientia bene vtendo.*

Approbatur, vt vides, duplex ratio intelligendi, quo modo se Deus habuerit circa Iudam in proditione Christi Domini, circa fratres Ioseph in eius venditione, & circa sceeratos einsdem notæ vt puta Caïnum in fratricidio, Herodem in

infanticidio, & ſic de alijs. Prima ratio eſt, vt Deus exiſtimetur *immiſiſſe* abominandis illis hominibus *cogitationem & voluntatem* illa faciendi, quæ fecerunt. Secunda, vt putetur ſaltem bene vſus mala eorum voluntate.

Propoſitio atque approbatio prioris modi, mihi valde ſuſpecta eſt. Primò quia Deo attribuit, id quod Deus ipſe ſignificat eſſe proprium Diaboli. Deus enim eſt, qui per Euangeliſtam loquitur Ioan. 13. *Cum Diabolus iam miſiſſet in cor vt traderet eum Iudas*. Et iam mihi datur optio, vt dicam illam cogitationem & voluntatem fuiſſe à Deo *immiſſam*, 2. Mitior videtur eſſe Molinęi ſententia, qui dicit loco antea citato. *Deum nunquam inſerere hominum cordi malas voluntates.*

Quod autem addit, iuxta illum ſentiendi modum, ſi Iudas verbi cauſa, ſuſciperet cogitationem illam & voluntatem animô ad Deum bene affecto, *ipſo facto ſanctificandum*: congruere videtur, cum eô, quod docet Caluinus lib. 1. cap. 17. ſect. 5. cũ enim obeciſſet interrogationem,

quare puniendus sit fur, qui eum expilauit, quem Deus paupertate voluit castigare? cur homicida, qui eum interfecit, cui vitam Dominus finierat? si Dei voluntati seruiunt huiusmodi omnes cur punientur? Respondet, *sed enim eos Dei voluntati seruire nego. Non enim qui malo animo fertur præbere ministerium Deo iubenti dicemus.* Vides eo tantum nomine inexcusabilem illi Iudam videri, quod *malo animo* paruerit instiganti Deo, vt in Christum conspiraret. Et iterum ita obijcit atque respondet. *At nisi vellet non faceremus. fateor. Sed an facimus mala in hunc finem, vt ei obsequium præstemus? At nobis ea nequaquam mandat, quin potius irruimus; non quid ille velit cogitantes, sed libidinis nostræ intemperie sic furentes, vt contra ipsum destinato consilio nitamur.* Bonam, vt vides, intentionem Caluinus tantum postulat, hoc est *animum bene affectum ad Deum*, vt sit integrum ea præstare omnia, quæ crimini vertuntur.

Equidem fateor etiam ipse innoxium esse quidquid *animo bene ad Deum affecto*

concipitur: at fieri posse, vt *cogitatio* & *voluntas* ea faciendi, quæ sciuntur esse peruersa, suscipiatur *animo benè affecto*, res est & insipientium risu & sapientium omnium indignatione digna. Quid enim aliud est illa *voluntas* à Deo *immissa* Iudæ v. c. quam malus affectus, postquam est affectus faciendi, quod simul intelligitur esse præ cæteris omnibus sceleribus abominabile? quomodo igitur vis animo benè affecto, affectum suscipi omnium pessimum? Age, inquam, Iudæ animum penetra, cogitationes illius compone, motusque volũtatis omnes administra. Quid facies vt ad sanctitatem valeat cogitatio quam habet adeundi hostes Christi & insidiatores vitæ illius? Num impedies ne sciat suum esse Dominum ac Præceptorẽ, de cuius proditione agitur? Num impetrabis vt criminosum illum existimet, extremoque dignum supplicio? Num abolebis memoriam argumentorum omniũ, quibus factus est conscius diuinitatis eius & diuinæ missionis? Num ei probabis iustum esse consilium Iudęorum de illo

immolãdo? Quomodo ergo fiet *bene affe-ctus* ad Deũ ille animus, vt *ipso facto*, hoc est immanissimo sacrilegio sanctificetur?

Dices ita forte potuisse *affici*, vt crederet immissam sibi esse à Deo cogitationẽ & voluntatem cooperandi principibus sacerdotum, seque hoc pacto solutum esse omni officio erga Christum ab eo qui vitæ illius necisque potestatem & habet ipse & dare potest cui libuerit, & quando libuerit; ergo potuisse tunc ex ingenti erga Deum amore, studioque parendi, velle promouere consilia Iudæorum. Atqui est manifestum, homines hoc pacto doceri rationem, qua fiant religiosa flagitia, cunctarumque fœditatum putor in odorem suauitatis commutetur. Ita enim & latro cogitare poterit sibi cœlitus immissam esse cogitationem & voluntatem expoliandi mercatorem hunc, Deo punire volente immodicam illius auaritiam. Ita & homicida se diuinitus impelli ad eum vita priuandum, quem Deus maturè cupit suo sisti iudicio. Ita & adulter cælestem esse inspirationem, qua sentit

concupiſcentiam commoueri alienę vxoris appetitu, Deo hanc pœnam infligente effrenatæ mariti laſciuię. Occupemus ergo illius bona, Deo huiuſę rei copiam vltro facienti obſequium præſtabimus. Fauces alteri elidamus, animo in Deum intento; ſacrificium erit. Quin etiam irruamus in iſtius torum, ſed elatis in cœlum oculis; *ipſo facto ſanctificabimur*. O ſuauiſſimam doctrinam, & efficaciſſimam ad perſuadendam ſceleratis omnibus ſine cuiuſquam tergiuerſatione innocentiam!

TRIGESIMVM. *Deum neque velle malum, neque nolle*. Ita cap. 24. num. 2. vbi ſic loquitur. *Fateor Deum volentem permittere malum & diuinam voluntatem poſitiuè verſari circa permiſſionem mali: aliquem autem dari actum poſitiuum diuinæ voluntatis circa malum emergens, & Deum aut* NOLLE *ipſum aut velle, omninò nego. Si nollet, nō fieret. ſi vellet, &c*. Quā verum ſit in eius ſententia Deum *non velle malum*, antea monſtratum eſt. Nunc autem quod etiam *omnino negat* Deum *nolle malum*, mihi ſuſpectum eſſe facit, quod idem do-

cet cap. 25.num.10.*clarissima esse scripturæ testimonia, quibus perhibetur Deum non modo non velle, sed odisse malum.* Odisse est quidam actus voluntatis, & proinde quoddam velle au nolle, cum ergo *odisse malum,* non sit velle malum, superest, vt sit *nolle malũ.* Clarissima igitur scripturæ testimonia, erroris conuincunt negantem Deum *nolle malum.* Dicere debuit Deum nolle malum, quod causæ liberæ perpetrant, & quidem *efficaciter nolle,* sed non *absolutè*: quod suæ nolitionis effectum pendere velit ab hominum arbitrio.

TRIGESIMVM PRIMVM. Erit corollarium ex superioribus quod est huiusmodi. *Deum esse authorem peccati* Nã iste Author, lib. 2. cap. 23. num. 2. & 3. colligit eam esse Caluini sententiam, ex eo, quod docuerit peccatum fieri *Deo non solum permittente, sed & volente, ordinante, prædestinante, operante.* Atqui iam monstratum est ipsummet eadem dicere: ergo etiam ipse Deum peccati authorem constituit. Minor patet. Nam cap. 25. bis negat peccata hominum deprauatorum

fieri *Deo tantum sinente*, quin etiam munit se scripturæ testimonio, quam negat *solum dicere Deum permittere peccata*. Non fiunt igitur hæc peccata, *Deo solum permittente*. Iam verò soli permissioni vt aliquid sit, nihil potest superaddi præter voluntatem vt sit: ac proinde dum negatur Deus *permittere solum*, consequens est vt concedatur, *velle peccatum*. Et vero concedere etiam videtur, cap. 24. num. 5. cum illi voluntati, quæ specie tenus est permittens, cum reuera sit prosequens, obiectum assignatur *malum quatenus per modū medij fit bonū*, hoc enim vti ostendimus idem est ac *Deum velle malum sub ratione medij ad bonum finem*. Præterea, diuina iustitia *ordinante* fieri dixit, vt sectetur mendacium, qui noluit obedire veritati, cap. illo 25. num. 11. & num. 8 diuina iustitia *statuente* subijci peccatorem peccato, itaut noua peccata committat. Ergo peccatum *ordinante Deo committitur*, ex sententia huius authoris. Rursus eodem cap. 25. num 2 vidimus Deum prædifinientem & prędeterminātem actus, quos impij

impij ex lege atque impetu propriæ depravationis operantur, hoc decreto, *volo vt impius hic sua illa praua animi dispositione consilijs meis ita seruiat.* Quæ prędefinitio non potest non esse *prædestinatio* quædam illorum actuum, qui mali sunt. Idem lib. 1. cap. 8. & cap. 26. Excusationem autem quę affertur, Deum non prędefinire illos actus *quatenus mali sunt*, ostendimus eandem esse Caluini & Caluinistarum. Verba illius sunt in lib. de æterna Dei prędestinatione: *Equidem quatenus mala sunt, quæ malo animo perpetrant homines, Deo minimeplacere fateor* Non vult ergo esse *prædestinationem* malorum actuum *quatenus mali sunt*. Da esse prædestinationem eorum qui sunt mali, & qui sciuntur esse mali tum à Deo prædestinante, tum ab homine perpetrante: da esse prædestinationem quâ fiat *vt sint, vt humani sint, vt sint media* diuinis consilijs idonea, idque in eo circumstantiarum procinctu à quo est impossibile malitiam abesse: Saluus sim nisi Caluinus iureiurando contestatur se nunquam cre-

didiſſe aliam eſſe malorum actuum *prę-deſtinationem*. Atqui das hæc omnia, vt ex dictis conſtat: ergo fateris mala fieri Deo ita *prædeſtinante* quo modo prędeſtinare cenſuit Caluinus, hodieque ſentiunt Caluiniſtę. Denique Deum etiam induxit hic Doctor ita *operantem* ſubiectionem peccatoris ad peccatum, vt noua exinde peccata ſequantur, eodem cap. 25. nu. 8. committuntur ergo noua iſta peccata *operante Deo*; cenſet igitur idem Doctor fieri peccata Deo *non tantum permittente, ſed & volente, ordinante, prædeſtinante, operante*. Quod cum ſufficiat vt authore Caluino Deus author peccati ſit: quid ni & vt hoc ipſum ſit, Theologo iſto authore?

Addit Caluinus inijci à Deo peccandi neceſſitatem. Sed neque hoc requiritur vt cenſeatur eſſe author peccati, poſtquam inter homines quoque alter alteri author eſt peccandi, nulla impoſita neceſſitate: neque vt requireretur hic deeſſet, vti iam oſtendimus: quia ſi neceſſarium eſt ex ſuppoſitione diuinę prędeſtinationis, &

prçmotionis, & prædeterminationis, vt fiat actus, qui scitur esse prohibitus, & vt fiat humano modo, hoc est, liberè. Quid facere potest creata voluntas, vt non sit malus?

Porro doctrinam superioribus septem octoue placitis contentam à Sorbonica facultate damnatam esse, facilè conijciet qui legerit errores Ioannis de Mercuria ad Magistrum sententiarum additos.

TRIGESIMVM SECVNDVM. *Deum non esse causam mali pœnæ, vt malum est; ne per accidens quidem.* Ita cap. 19. num. 6. *Addo*, inquit, *quod diuinā maximè bonitatem commendat, Deum ne causam quidem esse per accidens mali quod vocant pœnæ prout malum est. Aduerte quod dico, non prout pœna est, sed prout malum est. Hæc enim duo maximè differunt, in malo pœnæ esse malum & esse pœnam aliudque est intueri malum in pœna aliud pœnam in malo.* Postea subiungit *Deum esse causam pœnæ in malo, non mali in pœna.*

Hæc doctrina mihi non probatur, eo quod illâ videatur emendari quodammo-

dò absolutè prolata sententia hæc, *Deus est causa mali pœnæ*, excusari vero ista, *Deus non est causa mali pœnæ.* Atqui primam esse *Catholicam*, secundam, *hæreticam* Sorbona pronuntiat post Isidorum in lib. 8. Etymol. cap. 5. & S. Augustinum ad Quodvult deum hęres. 65. & 66. vbi recensito Coluthianorũ errore qui negabant Deum facere mala, non minus hæreticos fuisse putat quam Florinianos qui affirmabãt mala facere. *Creat enim*, inquit, *Deus mala, pœnas iustissimas irrogando, quod Coluthus non videbat: non autem malas creando naturas atque substantias in quantum sunt naturę atque substantiæ, vbi Florinus errabat.* Vides vt fidei doctrinam Coluthianorum errori contrariam S. Augustinus contineri putat absoluta illa sententia, *Deus creat mala pœnas iustissimas irrogando?* Idipsum habet S. Anselmus in lib. de concor: & Scholastici plerique omnes cum S. Thoma 1. quęst §. 49. art. 2. vbi sic loquitur, *Ad ordinem vniuersi pertinet Ordo iustitiæ, qui requirit vt peccatoribus pœna inferatur. Et secundum hoc*

In excerptis tractatus cuiusdam contra errores fratris Ioannis de Montesono post 4. sententiarum.

Deus est author mali quod est pœna: non autem mali quod est culpa. Certè Scripurę locutionęs absolutę sunt atque rotundæ. *Ego Dominus creans malum* Esech. 48. & Amos 3. *Si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit.* Quę igitur ista est confidentia, hominem & vnum & priuatum existimare prouidentiam suam Theologiæ necessariam esse, ac vereri post Ecclesię declarationem, post SS. Patrum suffragia, post examina Scholasticorum, ne malè sonet id quod omēs dicunt, *Deum esse causam mali pœnæ*, nisi temperamentum ipse adhibeat istud, *non prout est malum, sed prout est poena*, vel subtilem hanc interpretationem, *non esse causam mali in pœna, sed esse causam pœnæ in malo?* Porro quod ait S. Thomam 22. q. 164. art. 1. negarę mortem esse à Deo *secundum quod est quoddam malum naturæ humanæ*, iuuatne si hoc esset negare mortem esse à Deo, *quatenus est malum peccatoris.* Hoc autem neque ille dicit, neque S. Augustinus; qui etiam frustrà adducitur, cum non possit prodesse huic sententiæ, nisi noceat suæ.

Subtilitas autem illa, *non prout est malum sed prout est pœna, item pœnæ in malo, non mali in pœna*, dilutior est quam vt Philosophum sapiat. Dispungit enim rationes inter se necessario implexas. Propria germanaque ratio pœnæ est, *esse malum delinquentis infligendum a iudice*; quemadmodum propria germanaque ratio premij est, *esse bonum rectè agentis ab eodem iudice retribuendum*. Ergo fieri non potest vt iudex velit pœnam vt pœnam, quin velit pœnam, *vt est malum eius qui delinquit*. Quemadmodum neque fieri potest, vt velit præmium vt præmium; quin velit præmium *vt est bonum eius qui rectè agit*.

Sed nihil me magis mouet hoc loco quam istius Doctoris religio, qui *vt diuinam bonitatem maximè commendaret*, vt ipse loquitur, nullum illi attribuendo malum effectum, memorabilem illam distinctionem inuexit, *mali in poena, & pœnæ in malo*, ne Deus diceretur absolutè *causa mali pœnæ*: cum tamen tam prope absit ab ijs, qui *malum culpæ* illi adscribunt. Cõtremiscit vbi cæteri alacres sunt:

ridet vbi cæteri expauescunt. Deum prædefinire actus quos impij ex lege atque impetu prauitatis suæ operantur: absolute velle, vt impij suo consilio seruiant, proprię impietatis exercitio: operari subiectionem peccatoris ad peccatum, quando illud perpetrat, ita vt noua peccata committat: ordinare vt sectetur mendacium qui noluit obedire veritati: velle malum culpæ quatenus per modum medij fit bonum: denique præmouere ac prædeterminare ad actus malos sub triplici ratione, quatenus actus sunt, quatenus sunt humani, & quatenus sunt media dininis apta cõsilijs; cæteris passim Theologis monstra sunt horrida; quæ tamen vnus iste ita cicurauit vt ei sint blanda: Deum esse causam mali pœnæ, quod cæteros nihil moratur; philosophandi quadam superstitione ita crudũ ei visum est, vt sorbere non potuerit, nisi prius dilueret salsamento præclaræ illius distinctionis, *mali in pœna, poenę in malo.*

TRIGESIMVM TERTIVM, habetur eodem lib. 2. cap. 25. num. 2. vbi de

prædestinatione ac reprobatione differens, *Utramque* dicit *supponere massam Adami peccato infectam, esseque prædestinationem secretionem ab illa: Reprobationem autem derelictionem Deum igitur ex massâ perditionis, qua omnes implicantur istos seligere, alios autem in peccato videntem relinquere: velle tamen vt hi ad gloriam suam inseruiant, ideoque partim dare illis bona opera benè facienda: partim bona opera facienda secundum substantiam: partim, &c.*

Vides reprobationem in vniuersum dici esse *derelictionem in massa peccato Adami infecta*; itáque derelictos censeri etiam illos, *quibus Deus dat bona opera benè facienda*, vt videantur comprehendi reprobi, qui ad fidem vocantur atque ex illius directione aliquandiu bene viuunt. Horum vero reprobationem dicere esse *derelictionem in massa peccato Adami infecta*, non videtur esse Orthodoxum: quia sequitur inde illos remanere in huiusmodi massa: neque vnquam vere ablui ab originis macula, contra manifestam Concilij Tridentini sanctionem sess. 5. can. 5. vbi

definit in ijs qui rite baptizantur *tolli totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet.* Et sess. 6 can. 17. damnantur ij qui dicunt. *iustificationis gratiam contingere solis praedestinatis ad vitam eternam.* Vtrobiq; autem denotātur hæretici Lutherani atque Caluiniani. Atqui constat fulmina hæc omnia bruta esse si verum sit, *omnes omnino reprobos in massa infecta peccato Adami relinqui.* Quomodo enim in illa relinquuntur, qui vere iustificantur a peccato, hoc est, qui ex illa fæce ad statum sanctitatis & innocentiæ transferuntur?

TRIGESIMVM QVARTVM cōtinetur adhuc in eodem loco, cum dicitur, *velle tamen Deum, vt illi, quos in huiusmodi massa relinquit, ad gloriam suam inseruiant: ideoque partim dare illis bona opera bene facienda: partim, &c.* Quibus verbis vt apparet significatur Deus, quamuis non velit extrahere quosdam reprobos ex massa perditionis, nec proinde velit illis dare bona opera eo fine vt inde emergant; nihilominus tamen ea dare, quod sciat alia

ratione quam per ipſorum ſalutem, inſer-uire poſſe ad gloriā ſuam. Nolim prorſus affimare; ſed tamen veriſimile eſt ex ipſa inſpectione loci hanc eſſe genuinam eius ſententiam.

Mihi vero ideo ſuſpecta eſt, quod ex eâ ſequatur, non eſſe veram atque ſinceram in Deo voluntatem ſaluandi reprobos illos, qui toties inuitantur vt diuinam gratiam recipiant, atque in ea recepta perſeuerent. Quis enim concipiat *velle* reuera illos ſaluare, ſi *volens* derelinquit in interitu: aliòque dirigit beneficia Redemptoris quæ illis confert, quam ad ipſorum felicitatem? Ergo illis illuditur, quoties applicantur illa Spiritus Sancti teſtimonia, quibus Deus ſpem facere videtur conſequendæ ſalutis, ſignificatione deſiderij ſui atque amoris: falluntur que ſi putant illum tangi aliquo affectu, qui æternam ipſorum vitam reſpiciat: vel ſi aliud colligunt ex tanta beneuolentiæ ſignificatione, quam ſignificari quidem illam, non tamen eſſe. Quod qui ſibi perſuadeat, quid habet, quo Deum circulatori

præferat & proxenetę?

TRIGESIMVM QVINTVM, ad eoſdem reprobos pertinet, & in vniuerſum ad omnes homines, de quibus ita loquitur ib. *Ita vt reprobi conſiderari debeant in illa maſſa tanquam homines perditiſſimi, & ad omne ſcelus proiecti, parum admodum damnatis Dæmonibuſque diſſimiles: & id quidem merito peccati originalis, quod adeo violenter & intime corrupit naturã, vt niſi gratia adſit Redemptoris, non modo nihil operaremur boni, ſed quotidie in noua ſcelera ferremur toto impetu, &c.*

Caluinus nihilo magis, exaggerat originalem corruptionẽ vt patet ex 2. Inſt c. 1. & 3. Huiuſmodi autẽ amplificatione opinio ſubornatur illa, quę opera infidelium omnia dicit eſſe peccata: quę libertatem arbitrij extinguit: quæ ſolius mali copiam homini facit. Nam ſi poteſt ſine gratia Redemptoris eſſe aliquod opus non malum; quid ni & in infideli? Si non poteſt, tantaque ad malum obſtinatio eſt, vt ſit æmula Dęmonum, quare *Arbitrium* cum Catholicis vocatur *liberum*; & non potius cum Lutheranis ſeruum? Denique vnde

petitur coniectura illa nullius actionis vnquam futurę nisi flagitiosæ, citra Christi gratiam, si labentium hominum voluntas alterius rei facultatem retinuit quã solius mali? Sin autem illam tantum retinuit; quid improbamus in art. 9. confessionis nostratium hæreticorum, d Vbi libertas quam reliquit originalis corruptio infra potestatem boni tantum deprimitur, circa mala vagari non impeditur? Molinęus in hac parte aliquanto moderatior fuisse videtur. e Neque enim eo vsq; producit hominis deprauationem, vt non putet relictam esse libertatem ad actiones bonas atque honestas ciuili quadam honestate, quin etiam ad politicam Ecclesiasticę disciplinæ obseruationem illam in qua ratio ipsa pietatis non consistit. Quod procul abest ab effrenata in omne scelus *proiectione* perpetuoq; bonorum operum odio, quod noster Author sola Redemptionis gratia cohiberi putat.

Porro Catholica doctrina fert, ita cor-

d *Et combien que l'homme ait volonté par laquelle il est incité à faire cecy ou cela: toutesfois elle est du tout captiue soubs peché en sorte, qu'il n'a nulle liberté à bien que celle que Dieu luy donne.*

e L. 1 *du Boucl. sect.* 21. *Nous disons de plus, que l'homme a son franc arbitre ez actions bonnes & honnestes d'une honnesteté ciuile. Ie dis le mesme de l'obseruation de la police Ecclesiastique en laquelle ne consiste point l'essence de la pieté.*

ruptam esse hominum libertatem origi-nali contagio, vt nisi Deus intuitu meri-torum Christi peculiari quodam auxilio succurrat, nihil agere possit quod saluti conducat, vt puta merendo, impetrando vel alia quadam ratione mouendo diui-nam misericordiam, vt conatus humanos secundet, nisi quos eadem pręuenerit. In ijs vero quę ad hanc vitam tantum spe-ctant, neque possunt esse salutis initium, non solum non docemur *nihil nos agere posse sine Christi gratia nisi malum*; quin etiam si qui visi sunt ita sentire, damnati sunt. Etenim inter propositiones Michaë lis Baij, quas Pius 5. & Gregorius XIII. damnauerunt hæc est 28. *Liberum arbitri-um sine gratię Dei adiutorio non nisi ad pec-candum valet* Hæc 29. *Pelagianus est error dicere quod liberum arbitrium valet ad vl-lum peccatum vitandum.* Hæc 36. *Amor naturalis qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptio-nis humanæ cum iniuria Crucis Christi de-fenditur a nonnullis Doctoribus.* Hæc 37. *Cum Pelagio sentit qui boni aliquid natura-*

lis, hoc est quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit. Hæc 38. *omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas qua mundus diligitur, quę à Ioanne prohibetur: aut laudabilis illa charitas qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Hęc 65. *Nonnisi Pelagiano errore admitti potest vsus aliquis liberi arbitrij bonus siue non malus: & gratiæ Christi iniuriam facit qui ita sentit & docet.* Huiusmodi omnes assertiones, quas summi Pontifices vna cum alijs multis, *in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento* damnauerunt vt *hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes*, compendio quodam comprehensę videntur ab eo qui dixit *Reprobos in massa originalis peccati considerari debere tanquam homines perditissimos, & ad omne scelus proiectos, parum admodum Damnatis Dæmonibusque dissimiles: & naturam humanam illius peccati merito ita corruptam, vt, nisi gratia Redemptoris adsit, non modo nihil boni operatura sit: sed in noua quotidie scelera toto impetu ruitura.*

Ex dictis hactenus liquido constat, non posse verum esse quod hic Author dixit in Epistola nuncupatoria, se doctrinam hanc accepisse ab illustrissimo Cardinale Berullio. Quia si hoc esset, posset esse suspecta illius viri fides, cuius ne sanctitas quidem dubia est. Neque ignorandum fuit, quãdo de aliquo in albũ sanctorũ referendo causa instruitur, primam haberi quæstionem, de recta illius in Deum fide.

TRIGESIMO SEXTO loco ponendum videtur genus quoddam orationis & piæ ad Deum aspirationis, cuius speciem edidit Author lib. 1. cap. 23. num. 9. Vbi post acrem animaduersionem in eos qui putant scientiam conditionatam vsui esse Deo in decernendis causarum liberarum operationibus; orationem ad Deum conuertit, animumque zelo plenum diuinis infundit auribus. *Qui ita sentiunt*, inquit, *de te Domine Deus meus, vt velint attendi ad se priusquam quidquam de illis statuas etiam boni, vias suas bonas nolunt esse prorsus tuas. Tribuunt sibi initium salutis suæ; & post Pelagianorum hæresim &*

reliquias Ecclesiæ tuæ iudicio seuere damnatas; Amor propriæ excellentiæ, & sibi aliquid tribuendi insanus ardor, in hunc se locum tanquam in tutissimum recepit Asylum. Et deinde. *Absit à me Domine, absit, sic de te sentire, sic de me præsumere.*

Voluit vt opinor bonus Pater proponere Lectori exēplum aliquod familiaris suæ cum Deo conuersationis: vt sciamus ecquid illius animus voluere soleat, quando silentio cæteris cogitationibus imperato, cęlo tantum & superis patet. Ergo materiam in primis idoneam deligit, doctrinam *de vsu scientiæ conditionatæ*; cuius scilicet indignitate suggeritur vberrima piarum querelarum seges. Nam quod Caluino consentiatur in neganda libertate arbitrij circa cōuersionis actum, & quemcunque alium qui quidem recta in Deum tendat: quod eidē annuatur in approbanda peccandi necessitate diuinitus imposita *per prędefinitionem & prędeterminationem eorum actuum, quos impij ex lege atque impetu propriæ prauitatis operantur*, quod eadem cum illo subeatur

alea

alea constituendi Deum peccati Authorem: vno verbo quod hodiernis hęreticis iusta præbeatur occasio accusandi Tridentinorum Patrum iudicia, tanquam iniqua, quippe quæ illos constringant qui nihil sentiunt ab ijs diuersum, qui Catholici audiunt; res est cuius gratia ne manus quidem vertenda sit: At vero esse aliquem qui putet, Deum, priusquam prædefiniat bonum hominis actum, scire non deesse sibi multiplex medium ad illud pro[illegible]randum, tum fallibile tum infallibile, pro createę volũtatis ingenio atque hac [illegible] scientia prædefinientem liberum hu[illegible]modi actus exercitium (quæ summa [illegible] & quasi medulla totius doctrinę de scientia media) hoc inquam adeó est immane, vt humana subsellia tãto flagitio imparia sint; ad ipsum Deum accusatio sit trahenda. Iam vero, quia nudum crimen exponere, neque inuestigare causas vnde illi nequitia accrescit, indiserti accusatoris est; istius pietatis suæ partem esse putauit religiosus Doctor, commemorare quam originem quosque natales habeat opinio

de vſu ſcientiæ hypotheticę. Hoc autem breuiter atque dilucidè præſtitum ab eo eſt illis verbis, *Amor propriæ excellentię & ſibi aliquid tribuendi inſanus ardor, &c.* Quibus aſſertorum illius ſcientiæ tria peccata leuicula perſtringit, *ambitionem, inſaniam, arrogantiam.* Et quia commendabilem facit oratorem innocentia o dium que illorum prȩſertim vitiorum, quæ in alijs inſectatur; neque hanc partem omittit, ideoque ſubiungit, *abſit à me Domine, abſit, ſic de te ſentire, ſic de me præſumere.*

Verum his nequicquam obſtantibus, hic typus orationis mihi ſuſpectus eſt. Primo, quia inter orandum cõfiteri Deo aliena peccata, & ſuas virtutes enarrare peruerſum eſt, atque ab ipſomet Deo improbatum in illo qui dicebat, *Domine gratias tibi ago quia non ſum ſicut cæteri hominũ, Raptores, &c.* Secundo, quia delicta illa quæ hic Author recenſet, vel falſa omnino ſunt, vel ei vt minimum incerta. Quis enim animum aperuit Theologorum quos accuſat, vt in eo legeret *amo-*

rem propriæ excellentiæ, & insanum ardorem tribuendi aliquid sibi vnde incunabula peteret scientiæ conditionatæ? Deo autem insuflare mendacia, & liuidas alienorum vitiorum suspiciones, irreuerentiæ genus est non ferendæ. Neque ignorandum quid Deus illis respōdere soleat, qui sedētes aduersus fratres suos loquuntur, suaque illi dicta probari putant, *Existimasti inique quod ero tui similis, arguam te & statuam contra faciem tuam.*

VLTIMO LOCO ponam iudicium de causis, quibus adducti sūt Theologi recentiores, vt sese physicis prædeterminationibus opponerent: qua in inquisitione occupatur toto ca. 36. lib 1 Eorum autem quæ dicit omnium hæc summa est. Qui prædeterminantibus contradicunt, sunt *sui amantes, ignaui, socordes in superandis studiorum difficultatibus. Non satis complexi sunt animo sui abnegatiōnē: Libertatem ambiunt dissolutam, vagam, fræni expertem, subiectionis ad Deum impatientem: Non student soliditati doctrinæ, sed facilitati. Plausum captant auramque populi & ex*

eo fine metiuntur ſuorum dogmatum verita-tem: Vtuntur periculoſa methodo, etiam in ijs quæ ad ſalutem ſpectant; quo fit vt in diſcrimen æternæ vitæ adducant eos qui ſe inſtitutioni eorum credunt: *Ruinoſo fundamento ſuperſtruunt, quia non accommodant ſe Scripturæ ac Patribus*, hoc eſt ſupremis fidei regulis; *ſed illas potius ad ſenſus proprios incuruant: Cauent ſibi tantum a craſſioribus erroribus: Reſiſtere malunt veritati reuelata facie oſtendenti ſe, quam ſuos lapſus fateri* quę eſt hæreticorũ pertinacia, & vnum ex nefandis illis ac numquam remittendis peccatis, quæ pugnare dicuntur contra ſpiritum ſanctum: *Denique non norunt humilitatem S. Auguſtini malè olim a ſe credita retractantis.* Eia mi Pater, aduerte quæſo quis te ſpiritus agitet? Quis crederet ſub illa tua virtutis, profeſſione, ſub illa ſermonis dulcedine, ſub illis oculis meras ſuauitates ſpirantibus, ſub illa modeſtia ſpecieque ſanctitatis, tam virulentũ occuli potuiſſe animũ? Sed ne debile ſit Auguſtinianæ humilitatis conſilium, ſuo illud exemplo bo-

nus Doctor confirmat. fatetur enim se vnum esse ex *rarissimis* illis, qui *summam Diui Augustini humilitatem* imitantur: nempe *sibi olim accidisse vt ardenter amplecteretur* opinionem quam modo impugnat.

Verum quidquid sit de humilitate huius Authoris, quam ego nolim reuocare in dubium, postquam ipse me suo testimonio de illâ certiorem fecit, iudicium tamen de causis, que *tam multos*, vt ait, Theologos, vel impulerunt in eam sententiam a quo tantopere nunc abhorret, vel forte impulsos in eadem retinent, mihi valde suspectum est. Primo, quia causas huiusmodi refundit in occulta vitia, itáq; repugnat edicto Christi Domini, *nolite iudicare & non iudicabimini*, Secundo quia non decet Catholicum Doctorem stilum acuere in eos a quibus nullo vnquam verbo quod sciam lęsus est. Tertio, quia cum hoc semper dedeceat, multo magis in opere illo quod primum prodit, quod oporteat studiorum suorum puras Deo atque hominibus offerre primitias. Quar-

to. Quia hoc maximè videtur esse turpe Sacerdotis cuius in ore cum etiam ioci vertantur in blasphemias; calumnijs quid fiet? Quinto, quia cum iste Author non viuit sibi, sed sit eius congregationis membrum, quę cum doctrina pietatem & profitetur & praestat; velle debuit non suo tantum, sed & illius quoque nomini consultum esse: ad hoc autem referebat plurimum, non videri locum in ea vllum esse liuori. Sexto. Idem Author primariā eius familię domum administrat; & res ipsa postulabat vt socijs suis specimen daret caritatis solidæque modestię. Nocuisse verò exemplum hoc, probant quæ prodiere nudius tertius, quęstiones philosophicæ selectæ. Septimo, nō potuit nescire inter eos qui sine physicis prædeterminationibus philosophantur, quamplurimos esse nominis celebritate conspicuos, eâque famâ quam eximia virtus, insignis eruditio, & summa dignitas latè dispersit. Si velim numerare qui fuerint vel in ipsa tantum Gallia illius sententiæ Patroni, numerosum agmen Illustrium

Episcoporum ducent Eminentissimi Cardinales; qui & vita iam functi sunt gloriosissima, & adhuc, atque vtinam diu, funguntur. Parcere igitur debuit eorum Purpurę, neque in vniuersos spargere idem atramentum *Ignauiæ, Socordię, Philautiæ, superbiæ, insaniæ, contumaciæ in errore tuendo, &c.* Octauo, Sorbonę ritibus initiatus, hunc honorem habere debuit Academiæ nobilissimæ & Catholicarum Scholarum parenti, cum sciret plerosque in ea peritissimos esse Theologię Magistros, qui physicas prędeterminationes auersantur. Petrus à sancto Ioseph Cistertiensis neminem excipit: tr. de gratia disp. 7. eiusque testimonio similitudinem veri addidit iste Author, quando ex ipso gremio Parisiensis facultatis Louanium ire coactus est, vt saltem in terris Hispanorum Professorem inueniret vnũ, cui doctrina illa probaretur. Nono excipere saltem ab eadem calumnia Philippum Gamachæum, *splendissimum Sorbonę lumen, Præceptorem suum, cui se plurimum debere* profitetur, cap. 33. num. 13. Edita

enim in lucem illius opera palam ostendunt, ipsum quoque præmotionibus aduersari. Ille igitur *periculosa methodo* vsus est in discenda docendaque Theologia? Ille suorum opinionum exordium sumpsi *a proprio ingenio*, cum deberet a diuinis potius oraculis? Ille vel ita fungus fuit, vt nō videret *permulta prorsus absurda, ne quid peius dicatur*, quæ sequebantur ex ipsius sententia: vel ita cerebrosus, vt veritatem in oraculis habere vellet, errore manumisso? Ille *mollis & effœminatus* in amolendis obicibus, qui veri sedem obsident? Ille popularis auræ mancipium, dum præfert *plausibilitatem*, doctrinę *soliditati*? Vide, mi Pater, quid rependas illi viro, *cui te plurimum debere* profiteris. Decimo, dādum aliquid erat piæ memoriæ Illustrissimi Cardinalis Berullij *Parentis optimi*, quem hic Author fatetur *admodum probasse cultores eius sententiæ*, quorum ipse tum virtutem infuscat, tum eruditionem deprimit. Vndecimo erat etiam in eo consulendum tanti viri nomini, quem fama fert argumentis confirma-

In Epist. dedic. ad V 10. VIII. S. P.

ta luculentijs, optimum fuisse virtutis ac rerum spiritalium magistrū. Hoc autem probare debuerant mores discipuli. Denique nemo speraret eam laudem, quam furor sæuissimorum hostium reliquam fecerat ijs, qui humanorum actuum præmotoribus in primis resistunt; ab eo Authore demeti, de cuius æquo in omnes animo nulla debuit esse suspicio. Scimus enim cum nostra memoria sycophantæ quidam verbo calamoque in eorum famam grassarentur, neque integrum quidquam in vita, moribus, doctrinaue relinquerent; Theologiam tamen excepisse nominatim; neque vt in alijs solebant, in eo quoque ausos mentiri, ratos si secus facerent se communi omnium opinione redarguendos. Quid peccauere deinceps, vt ne ipsis quidem crudelium inimicorum reliquijs digni viderentur? Nam si segnes sunt ignauique in superandis studiorum laboribus: si placita sua componunt ad plausum hominum potius quam ad amussim veritatis: si adeo sunt in philosophando peruersi, vt prima cura sit

proprijs litare cogitationibus, posterior adire Deum & sapientes, si forte adduci possint vt sententiæ constitutæ subseruiant; quis id genus hominibus in Theologorum consessu locum esse vllum patiatur?

Neque vero prætereundum est id quod dicit cap. 36. iam cit. num. 2. dum refert secundam causam auersandi præmotiones. Ait enim, *eădem esse quam in re simili recensēt inter alias plerasque qui literas perire conqueruntur.* Quibus verbis nescio quid mali ominis concinere videtur in studia Theologię, si docere pergant ij, quos insectatur, nec torpentes iam Theologorum ordines recenti accessione roborentur. Absit vero vt quenquam tanta occupet inuidia, vt priuatum nomen existimet communi anteponendum vtilitati, malitue singularis & eximius esse, quam succrescere alios, a quibus id quod ab ipso peccatum est in hac pręsertim scientiarum principe corrigatur. Quin etiam ex animo gratulor literarię Reipublicæ noua continuò supplementa. Atque vti-

nam Deus adeo felices esse velit eorum impetus, vt cæterorum errata deinceps fraudi esse nemini queant. Sed vt dicam quod res est, si iudicium vniuersum ex opere *De Libertate Dei & Creaturæ* sit ferendum; nos illius rei spe minori esse quam desiderio necesse sit.

CAP. SECVNDVM

PVGNANTIA.

EX iis quę hucuſque diſſeruimus abundè patet nupero huic prædeterminationum patrono non ſatis conuenire cum cōmuni ſanàque doctrina. Quid verò id mirum eſt, cum ſit etiam manifeſtum non ſatis illi conuenire vel cum ſuâ? Incredibile enim eſt quam multas ille in omnes operis ſui particulas ſententiarum ſparſerit contrarietates. Vt minime laborandum ſit, vnde promamus argumēta nouis illius opinionibus confutandis idonea; quando conſtat, nullum ab eo memorabile placitum adſtructum eſſe, cui ſubruendo non ſtatim occurrat erecta quędam per ipſum machina. Siue ita tulit illius ingenij fortuna, ſeu voluit inire nouam philoſophandi rationem, & humilem illam pauidamque cæterorum methodum deſ-

pexit, qui animo ſemper in antecedentium & cõſequentium nexus & commiſſuras intento, dicta ſua omnia circumſpiciunt, ac veluti mouerentur incluſi labirintho, continuum ad ſingulos paſſus tenere filum conantur. Ipſe cui propoſitum eſt ex hiſce anguſtijs expeditum animum educere in *ſummam amplitudinem*, altius aliquid meditatus videtur, & opus ſuum concepit in morem vniuerſi, ex contrarijs atque pugnantibus, vt mox liquebit.

I. Hic Author toto ſuo in opere negantes prædeterminationem cauſarum liberarum impugnat, ſeque cum Thomiſtis ſentire profitetur:& tamen ipſe non aliam adſtruit prędeterminationem,quam eam, quâ nemo vnquam Thomiſtarum contentus fuit, quam nemo vnquam aliorum negauit, ſcilicet *Intentionem finis*. Ita lib. 1. cap. 19. num. 3. & cap. 20. num. 5. quo fit vt in eorum gratiam philoſophari velle videatur a quibus reipſa diſſentit,& ab ijs diſſentire,cum quibus vnà reipſa philoſophatur.

II. Necessariam putat præmotionem quæ vt ipsum quoque nomen significat, sit aliquid *præsuppositum ad operationem causæ secundę*, cap. 18. num. 1. Aliquid *impressum in causam, & non solum in effe-ctum*. ib. num 2 *quod se teneat ex parte causæ secundæ & in ea recipiatur : quod sit quasi complementum agentis creati*. Ibid. num. 4. *quod sit distinctum a concursu simultaneo*. Ibid. num 1. & cap. 19. num. 5. Et cap. 26. num. 5. ait se *validissimis rationibus demonstrasse, motionem Dei recipi in mobili: esse pręuiam ad actum, nec esse idem cum concursu simultaneo.*

Et tamen idem fatetur *Intentionem finis*, quæ est motio & pręmotio, vt iam dictum est, *Interdum identificari electioni*, quę est, vt ipse putat, primum exercitium agentis liberi. Ita cap. 28. num. 3.

At, qui fieri potest vt quod identificatur effectui & non causæ, sit aliquid verè ac re ipsa prę suppositum ad productionem effectus? Sit aliquid impressum in causam & non solum in effectum? Se teneat ex parte causæ potius quam ex parte

effectus? Sit complementum causę, &c. Quomodo, inquam, fieri potest, vt eius productio, quod est idem cum effectu causæ liberæ, non sit etiam idem cum eiusdem causę liberæ actione, ac proinde non sit ipse concursus simultaneus identicè.

III. Cap. 1. num. 1. Ponit libertatem de quâ loquitur *in adhæsione ad Deum*, & in illa *Amplitudine* quæ talem adhæsionem sequitur, & eodem loco dicit libertatem de qua loquitur, *esse illam ipsam quæ requiritur etiam ad malum meritum* & sine qua nullum peccatum committitur. Annō implicat in adiecto, *requiri adhæsionem ad Deum*, vt quis possit adhærere diabolo? hoc est necessarium esse amorem Dei, vt quis illum oderit?

IV. Hic author in ipsa statim præfatione libri. 1. vehementer improbat doctrinam recentiorum qui negant *esse in beatis libertatem.* Quod iterum repetit lib. 2. cap. 27. Nulli autem sunt recentiores qui negent libertatem aliorum actuum in beatis, quam amoris beatifici & gaudij

ſeu fruitionis. Rurſus idem dicit, Scholaſticos præſertim recentiores quando de libertate diſputant, intelligendos *de libertate exercitij*, ita in fine capitis ſecundi lib. 1. Ergo recentiores non aliam libertatem negant actibus illis beatorum, quam *libertatem exercitij*. Denique idem ipſe agnoſcit in illis actibus libertatem quam vocat *ſecundum ſtatum*, tantum: Eam vero quæ eſt *ſecundum exercitium*, negat, Ita cap. 9. num. 3. & 5. cap. 10. num. 1. & aperte lib. 2. cap. 3. num. 6. Quare igitur ægre fert eorum ſententiam, a quibus ſua ipſius confirmatur? Patiatur quæſo ſibi alios conſentire.

V. Lib. 1. cap. 3. num. 1. docet Chriſtum Dominum, Ioan. 8 dum ait, *Tunc verè liberi eritis* & cæt. loqui de libertate *non oppoſitâ neceſſitati & immutabilitati*: & eodem prorſus loco docet libertatem de qua loquitur Chriſtus, eſſe libertatem *a neceſſitate*. Si eſt libertas a neceſſitate, illi opponitur, Ergo loquitur Chriſtus de libertate quę opponitur & non opponitur neceſſitati.

VI.

VI. Idem docet cap. 6. num. 7. ex Gandauensi, *libertatem coniunctam cum immutabili necessitate, esse aliam à libertate arbitrij eâque superiorem.* Et deinde cap. 8. num 1. docet ex Augustino *libertatem arbitrij non destrui sed adstrui per immutabilitatem, nec opponi vniuersim necessitati.* Sequitur ergo, libertatem, quæ compatitur immutabilem necessitatem, esse & non esse aliam a libertate arbitrij.

VII. Docet cap. 6. num. 12. *Nos non alligari operationibus nostris, sed rebus:* Ideoque pronuntiat Vasquesium perperam locutum, quando dixit, *liberum esse qui non sit alligatus ad operationem suam.* Et tamen cap. 7. n. 2. dũ explicat libertatẽ à necessitate, illam esse dicit, *per quam exempti sumus ab alligatione ad operationem nostram.* Ille igitur ipse est, qui vel perperam loquitur, vel perperam in Vasquesium animaduertit.

VIII. Cap. 7. num. 1. Negat *hominem dici posse sui dominum*, eo quod dominium sit ad aliud. Et cap. 10. n. 1. & 2 concedit *hominẽ eâ libertate quæ est secundum exerci-*

tum, esse sui dominum. Negat igitur se benè sentire ac loqui.

IX. Quod dicit. Capite 9. num. 4. *Voluntatem non latius patere quàm libertatem,* Omnino pugnat cum eo quod toties inculcat & fusè probat c. 31. *Potentiam peccandi non esse libertatem nec eius partem* : & lib. 2. c. 27 & 28. *In dæmonibus & damnatis non esse libertatem.* Numquid enim negat esse in illis voluntatem? & potentia peccandi quam excludi vult à libertate, num excludetur & à voluntate?

X. Eodem c. 9. num. 8. hic autor docet condistingui *libertatem exercitij contra libertatem status* : quod fecerat etiam c. 2. Rursus dicit *libertatem exercitij conuerti cum libertate contradictionis*: non igitur patet latius libertas contradictionis quam libertas exercitij. Falsum est ergo quod antea retulit. Ex Augustino c. 4. num. 4. *esse in Angelis beatis libertatem contradictionis quæ sit etiam libertas secundum statum.* Aut est verum *esse libertatem exercitij quæ sit etiam libertas secundum statum* : & proinde falsum *libertatem exercitij condi-*

ſtingui contra libertatem ſtatus.

XI. Dicit eodem capite 9. num. 6. *Eum qui in deliberatione de vitæ ſtatu concludit pro Deo potius quam pro ſæculo non carere culpâ, eo quod ſeipſum ſibi finem præfigat.* At hoc implicat, vt aiunt, in adiecto. Si enim ſeipſum ſibi finem prefigit, pro ſe concludit, & non pro Deo. & fieri-ne poteſt vt quiſquam reipſa concludat & ad peccandum & pro Deo?

XII. Eodem c. 9. num. 5 & 6. dicit. *In interiori occupatione circa Deum, hominem mereri & eſſe laude dignum quamuis in ea nulla ſit libertas contradictionis*, nec proinde libertas exercitij quæ cum libertate contradictionis conuertitur, vt iam viſum eſt. Ergo vt quis mereatur & ſit laude dignus, ſufficit *libertas ſtatus*, vt ipſe vocat.

Rurſus idem autor eodem c. 9. num. 8. negat, *conuerſionem noſtram ad Deum quatenus præcisè tendit in Deum eſſe meritoriã, vt actum noſtrum*; ſeu, *nos per illam proprie mereri, eo quod libertas quæ* illi ſub ea ratione competit *ſit tantum libertas inchoata ſtatus.* Ergo libertas inchoata ſtatus ſuf-

ficit & non sufficit ad meritum nostrum.
XIII. Loco citato ideò negat actum conuersionis nostræ vt tendit præcisè in Deum esse meritorium, vt actum nostrũ, *quia Deus est, qui nos ad illum mouet, non autem ipsi nos* Et tamen deinde c.14.num. 6. & antea c. 1. num. 7. ait, *nos, quamuis moueamur à Deo, censendos tamen moueri à nobis*; Quare igitur non censeamur mereri tanquam per actum nostrum? Et si censemur moueri à nobis, quamuis moueamur à Deo; quare negamur ipsi mouere nos, quando Deus nos mouet?
XIIII. Ruit ille philosophandi modus quo loco iam citato censet distinguendam esse in nostra conuersione duplicem rationem, nempe *ipsam præcisè rationem conuersionis ad Deum, & rationem auersionis à creaturis: & hanc quidem auersionem à creaturis, prout innititur Deo sicut fini nostro cui in-hæremus, esse meritoriam vt actum nostrum; rationem verò conuersionis præcisè non esse meritoriam vt actum nostrum*; hoc, inquam, se ipso concidit. Quid enim quæso est, *auersionem à creaturis inniti Deo tan-*

quam fini nostro, nisi, *auersionem à creaturis includere & esse conuersionem ad Deum?* Ergo cum dicitur esse meritoria vt actus noster subeâ ratione *qua innititur Deo vt fini nostro*; Idem est ac, esse meritoriam vt actum nostrum sub eâ ratione *qua vel includit vel est formaliter conuersio ad Deum*: hoc est sub eâ ratione quâ non debet distingui à conuersione. Ergo ridiculum fuit distinguere illam duplicem rationem auersionis, & conuersionis, & assignare auersioni sic distinctæ meritum quod sit nostrum, cum nullum habeat nisi vt à conuersione non distinguitur.

XV. Ruit etiam quod dicit ibidem, formalem rationem conuersionis nostræ ad Deum non esse meritoriam vt actum nostrum; *sed vt opus Dei per Christum in nobis*. Quia manifestum est implicare contradictionem, vt aliquod opus sit meritorium sub eâ ratione qua est opus causæ quæ non potest mereri: atqui Deus non potest mereri vt notum est ex penetratione terminorum. Ergo implicat vt conuersio sit meritoria, *quatenus est opus Dei*.

Neque dicas Deũ posse mereri per Christum: quia hoc quoque perinde implicat, ac Deum per Christum cognoscere, ambulare & cæt. (neque enim huc pertinet doctrina de communicatione idiomatũ) Addo neque Christum iam mereri quicquam. Quare vel nullum est meritum in conuersione hominis ad Deum, vel est ipsius hominis meritum.

XVI. Cap. 14. num. 1. & 2. refutat eos qui dicunt *finem vltimum non mouere voluntatem ita sufficienter in proprio genere, vt non sit necessarium voluntatem quoque ipsam concurrere ad illum motum*, aitque *hoc malè sonare*, & num. 3. contendit, *non posse dici hominem non determinari sufficienter à fine nisi adiungatur determinatio voluntatis, etiam per modum principij actiui.* Quod præterquamquod est falsum, pugnat etiã cum Autore ipso. Vult enim finem esse sufficientem ad determinandam voluntatem *in proprio tantum genere*, & num. 1. disertè pronuntiat *esse verum, finem non determinare finaliter simul & effectiuè*. Vnde sequitur euidenter, quamuis dicatur *prin-*

cipium actiuum, (siue illud sit voluntas, siue non sit) *debere fini adiungi ad ponendam re ipsa voluntatis determinationem*, nihil dici quod officiat sufficientiæ finis, & quod non sit *verum*: Ergo quando voluntas negatur esse adiungenda, *etiam per modum principij actiui*, quod eâ ratione destruatur sufficientia finis, dicitur aliquid falsum. Confirmatur, quia quando finis vltimus mouet ad electionem mediorum, vel mouet sufficienter in proprio genere; vel non. Si dicas secundum; non bene concinis, quia per te hoc *malè sonat*. Si dicas primum; Ergo stat, finem vltimum non ita sufficienter mouere voluntatem in proprio genere, quin egeat ipsa liberè consentiente ac cooperante *per modum principij actiui*. Alioqui motus electionis non esset ei liber contra quàm sentias.

XVII. Cap. 14. num. 4. vt probet finem vltimum esse sufficientissimum determinandæ voluntati, absque eo quod ipsius quoque determinatio adiungenda sit, ait *se supponere intentionem illam siue conuersionem, quæ est causalitas & motio finis in*

ordine gratiæ, esse perfectam & efficacem. Antea verò cap. 9. num. 6. asseruit ante conuersionem quæ sequitur intestinum bellum hominis ad meliora conantis, quę sola sine dubio est *perfecta & efficax*, esse aliquod meritum nostrum, & operationem merendo idoneam, & gratiam ex qua vtrumque sequatur. Vnde inferas euidenter, priusquam sit illud, quod est *gratia & motio, & causalitas finis vltimi; esse gratiam & motionem, & causalitatem eiusdem finis.*

XVIII. Cap. 18. num. 8. docet, *Deum dare voluntati consensum in-dependenter ab eius consensu futuro sub conditione antequã daretur, vel dari determinaretur.* Cuius propositionis non potest esse alius sensus, quam, *Deum dare illum consensum absque eo quod sit necessarium præsupponi esse futurum, ex hypothesi qua Deus vtitur & ex quâ illum educit*: vel *absque eo quod sit necessarium hoc à Deo sciri.* Hoc vero implicat contradictionem, vt per se patet. Quia postquam reuera sequitur consensus ex tali hypothesi, impossibile est ex ea-

dem non fuisse secuturum si poneretur: & similiter est impossibile hoc non esse à Deo scïtum, postquam est verum: idque ante omne decretum liberum de hypothesi absolutè ponendâ, & consequenter de consensu futuro absolutè procurando. Quia prius ratione quam esset eiusmodi decretum, verum erat si fieret hypothesis secuturum effectum.

XIX. Cap. 9. num. 2. *Vt agens liberum*, inquit, *libere operetur, duo intelligere oportet. Primum est agens esse secundum se indifferens ad agendum & non agendum*, alterum subiungit, *vt determinetur non ad finem neque ad media; sed ad finem per media*. Mitto tenuem & implicatam istorum verborum sententiam. Scopus Autoris, vt opinor, iste est, *Agentis liberi proprium esse, vt & sit indifferens ad agendum & non agendum, & simul etiam determinatum; indifferens quidem secundum se; determinatum verò* (determinatione scilicet antecedenti) *per intentionem finis ad electionem vtilium ad finem*. Quam sententiam dico pugnare secum.

Sic enim argumentor. Quando dicis *agens liberum debere esse indifferens secundum se*, vel per illud *secundum se* abstrahis agens liberum ab eorum suppositione quæ illi necessaria sunt, vt sit in procinctu ac proxime aptum & expeditum ad actionem; vel non abstrahis, sed coniunctum sumis cum tali suppositione: si primum, sensus est, *agens liberum potest agere modo ei adiungatur suppositio eorum, quæ sunt ad agendum necessaria: & potest non agere modo ea suppositio tollatur; atque ita secundum se indifferens est ad agendum & non agendum, quatenus est indifferens ad habendam aut non habendam suppositionem illam.* Et hoc sensu tecum pugnas, quando indifferentiam illam proponis veluti conditionem propriam & necessariam agenti libero quippe quæ conueniat, & non libero. Cum enim huic quoque necessaria sit aliquorum suppositio quâ fiat proximè atque immediatè aptum agere: verè de illo dicitur agere posse, modo ea suppositio adueniat, & posse non agere modo non adueniat. Canis, inquam, verè po-

test mandere offam, si temperatam sentiat, & non mandere, si feruentem experiatur: & Dæmon, quem nihilo liberiorem cane putas, vel certè lepore, aduolare potest ad tentandum hominem, vel ab eo recedere, prout intelligit se in eo magis aùt minus offendere Deum, iuxta tuam doctrinam. Quare, & canis secundum se indifferens est ad sorbendam, vel non sorbendam offam, & Dæmon ad hominem tentandum vel non tentandum. Hoc igitur non pertinet propriè ad causam liberam. L.2.c.29 num. 5.

Si secundum, sensus est, *Agens liberum, vt completum iam per suppositionem necessariorum ad agendum*, siue, *principium illud quod ex tali coniunctione conflatur & concrescit, est indifferens secundum se ad agendum & non agendum.* Et hoc sensu implicatur manifesta contradictio, dum dicitur suppositio antecedens, quæ coniungi debet agenti libero vt sit omnino cōpletum ad actionem, *esse determinatio ad agendum*. Hoc enim est, *ex agente libero & determinatione, concrescere aliquid indiffe-*

rens, quod eſt idem ac ex aeris & luminis coniunctione concreſcere aliquid tenebroſum.

XX. Cap.20. num.3. *Docet ex parte ſubiecti motionem inefficacem reddi, quando Deus motionem immittit ex ſe ad hominis conuerſionem deſtinatam: ſed quæ imperfectè recipitur, & propter ſubiecti vel imbecillitatem, vel deprauationem prohibetur ne ſcopum attingat.* Impedit ergo ſubiecti deprauatio & imbecillitas, id quo efficacia gratiæ conſtat.

Rurſus eodem loco ſignificat, id quo efficacia gratiæ conſtat, eſſe *diuinam voluntatem & intentionem vt ſequatur effectus: eam enim eſſe quaſi ſpiritum gratiæ.* Vnde inuehitur in eos qui *quod eſt potiſſimum in gratia & quaſi ſpiritus eius, efficaciam ſcilicet, creaturæ attribuunt.* Ex quibus ita argumentor.

Si efficacia gratiæ conſtet illa intentione diuinâ, manifeſtum eſt id tantum impedire ne gratia ſit efficax, quod impedit ne ſit illa intentio: atqui eſt etiam manifeſtum deprauationem & imbecillitatem

ſubiecti non impedire ne ſit illa intentio Dei, quia illa non eſt aliquid quod recipi debeat in ſubiecto: Ergo ſubiecti deprauatio non impedit efficaciam gratiæ.

Dices deprauationem ſubiecti mereri ne Deus habeat talem intentionem. Contra, ſi peccatum includat, eſto: at hic Autor id ipſum cenſet de ſubiecto nullum habente peccatum, vt erat Adamus in ſtatu innocentiæ, & Angeli ante lapſum c. 21 num. 4. in quibus ſola excogitari poteſt imbecillitas ſine deprauatione: item de deprauatione quæ ſolam dicat pronitatem ad pecandum, ſine vllo merito malo qualis eſt hominis iam iuſtificati. Hæc ergo non poſſunt mereri ſubtractionem vllius boni, ac proinde nec impedire intentionem, quæ gratiam efficacem reddit.

Explicatur aliter hæc contradictio. Imbecillitas ſubiecti recepturi aliquam formam non poteſt impedire aliud quam quod ſpectat ad entitatem formæ recipiendæ vt per ſe ſtatim apparet, & conſequenter imbecillitas ſubiecti recepturi gratiam non poteſt impedire aliud quam

quod ſpectat ad entitatem gratiæ recipiendæ: atqui efficacia gratiæ non ſpectat ad entitatem gratiæ recipiendæ, vt idem fatetur loco citato. Ergo imbecillitas ſubiecti recepturi gratiam non poteſt impedire illius efficaciam. Neceſſe eſt igitur alterutrum neget, aut imbecillitatem ſubiecti atque etiam deprauationem impedire ne gratia ſit efficax, aut eius efficaciam eſſe petendam ex intentione Dei.

XXI. Eodem c. num. 5. ait, *hominem per intentionem finis mouere ſeipſum, vt recipientem tantum.* Quod eſt eatenus mouere ipſum ſe, quatenus alius tantùm ipſum mouet, ſeu eatenus agere quatenus tantùm patitur. Hoc vero eſt eatenus mouere ſe, quatenus ſe non mouet, & eatenus agere quatenus non agit. Quo quid fingi poteſt implicatius? Nonne ſatius erat ingenuè negare, quod tamen omnes affirmant, *hominem mouere omnino ſeipſum in finem.*

XXII. Cap. 21. num. 7. *Deus*, inquit, *offert homini motionem qua ad ſe finem vltimum transferat ipſe autem peruersè di-*

ſpoſitus recipit motionem illam ſecundum modum ſuum, imperfectiſſimè ac tenuiſſimè, nihil recipiens illius niſi quo ſibi arctius alligetur. Hoc autem pugnat cum eo quod dictum eſt. Cap. 20. num. 3. *quod gratia ſit inefficax non oriri ex vlla eius dependentiâ à cauſâ ſecundâ proinde quaſi conſenſum eius expectet*. Quia manifeſtum eſt Deum dare re ipsâ quidquid offert, niſi ſubiectum cui offert ſit in recipiendo liberum: ſi enim non eſt liberum, quod impedit ne aliquid ei detur, impedit etiam ne offeratur. Niſi fortè putamus Deum equino corpori offerre animum rationalem, & alas Elephanti ad volandum. Iam verò conſtat hominem non recipere re ipſa perfectam illam motionem, vt Autor quoque fatetur eodem loco: Ergo debet eſſe in eius receptione liber. Ergo exiſtentia perfectæ motionis pendet à libera hominis acceptatione: Atqui hoc quoque negatur vt monſtratum eſt: Eligat igitur autor vtrum retractare malit.

XXIII. Cap. 22. num. 1. dicit *ſe prædeterminationem ſumere ſtrictè prout idem eſt ac*

præmotio efficax. Et ibidem dicit *prædeterminationem ita sumptam esse duplicem : alteram facultatis, quæ vel est*, inquit, *pro toto vitæ tempore, vel pro exiguâ illa temporis parte quo ad eiusmodi actum prædeterminatur : alteram esse prædeterminationem actus* num. 2. hæc autem pugnant inter se, quia si *prædeterminatio* non est aliud quam *præmotio efficax*, euidens est illius tantum esse posse *prædeterminationem*, cuius esse potest *præmotio* : Atqui est etiam manifestum *præmotionem* nullam esse posse nisi facultatis, siquidem ipse actus præcisè, est tantum terminus ad quem est *præmotio* : Ergo nec est vlla *prædeterminatio* nisi facultatis. Ergo nulla est distinctio inter *prædeterminationem facultatis* illam quæ dicitur esse *pro exigua tantum temporis parte*, & inter *prædeterminationem ipsius actus*.

XXIV. Eodem loco docet prædeterminationem facultatis etiam illam *quæ est pro exigua tantum temporis parte*, non relinquere in facultate potentiam suspendendi actum. *Prædeterminatur facultas*, inquit, *quando ita à Deo afficitur, & in eo*

statu

ſtatu intrinſeco conſtituitur vt non poſſit ad oppoſitum eius quod ipſe voluerit ſe conuertere. Et Paulo poſt. *Qui ita ad Deum ſe habuerit cum ab ordine Dei deficere vel abſolutè, vel pro illo ſaltem tempore nequeat, non poteſt etiam ad id non eſſe conuerſus, ad quod Dei motio illum applicat.* Hoc modo cenſet prædeterminatos eſſe in cœlo Beatos omnes, & olim etiam in terra Chriſtum Dominum. Prædeterminatio verò actus *importat etiam*, inquit, *in voluntate aliquid intrinſecum, ſaltem per modum trāſeūtis; ſed non tale quod illam omnino penetret ac poſſideat, & cui reſiſtere non poſſit. Et is eſt communis modus quo Deus homines gubernare conſueuit.* Addit eodem c. n. 8. *cum prædeterminatione actus non poſſe componi reſiſtentiam voluntatis.* Hæc verò pugnant inter ſe.

Nam quod prædeterminatio facultatis tollat potentiam in oppoſitum, non poteſt eſſe verum, niſi tantùm *in ſenſu compoſito*; quod nimirum ſit talis, vt illi coexiſtere vel cum ea componi non poſſit ſuſpenſio actus ad quem quis prædeter-

m

minatur: cum antea monstratum sit etiam ex sententiâ huius autoris, liberam facultatem esse debere secundùm se, hoc est saltem in sensu diuiso aut diuidente à prędeterminatione, indifferentem ad agendum vel non agendum.

Atqui prędeterminatio actus est etiam talis, vt ei coexistere, vel cum eâ componi non possit suspensio actus, vt ostensum est: Ergo prædeterminatio actus male distinguitur ex eo capite à prædeterminatione facultatis, illâ saltem quæ est pro exiguâ temporis parte. Quod autem insuper additur ab Autore, vnam *non perinde penetrare ac permeare facultatem* atque aliam, verba sunt quæ imperiti non capiant, periti exsufflent. Quid enim an-ne aliqua est animo superficies quam prædeterminatio facultatis transgrediatur, cui prædeterminatio actus inhæreat? aliqua-ne profunditas à qua vna excludatur, admittatur altera? fateatur ergo vel male positam, vel male expositam esse hanc prædeterminationis distinctionem.

XXV. Loquitur hic Autor c.30.num.4.

de prædeterminatione quæ vulgò datur viatoribus, hoc est de prædeterminatione actus. De qua proinde interpretandum est quod dicit, *eum qui non tantùm suadet sed insuper dat ipsum velle*, nimirum per hanc prædeterminationem; *non relinquere hominem indifferentem ad agendum, vel non agendum.*

Atqui non potest dici *non relinquere indifferentem*, quòd tollat potentiam agendi: quia potius illam iuuat: Ergo quòd tollat potentiam non agendi. Sed hanc quoque negat tollere citato c.22. num.2. vbi dicit *voluntatem prædeterminatam prædeterminatione actus, elicere actum cum potentia aliter se habendi*, & num.3. *non esse talem cui voluntas resistere non possit*: Ergo hic autor ipse sibi resistit.

XXVI. Est iterum alia contradictio in eodem c.22. inter duas propositiones iam adductas. Prima est, *voluntatem prædeterminatam vulgari prædeterminatione, posse nihilhominus illi resistere*. Secunda est, *Esse impossibile*, ita enim loquitur. num.8. *resistentiam illam componi, seu simul existere*

cum tali prædeterminatione.

Sic igitur argumentor. Si est impossibile resistentiam voluntatis componi cum prædeterminatione, necessariò fatendum est prædeterminationem esse impedimentum efficax & insuperabile, resistentiæ: Atqui primum est verum; ergo & secundum. Rursus. Si prædeterminatio est impedimentum efficax & insuperabile resistentiæ; Euidens est voluntatem esse prædeterminatam idem esse, ac voluntatem esse efficaciter & insuperabiliter impeditam ne resistat: atqui primum est verum, ergo & secundum.

Iam verò dicere voluntatem *efficaciter & insuperabiliter impeditam ne resistat, posse nihilominus resistere,* nonne res est digna quæ risu risibilium omnium excipiatur.

XXVII. Hic autor eodem c.22.num 6. quæstionem qua petitur, quî fieri possit vt idem actus contingenter simul & immutabiliter procedat à voluntate prædeterminata comuni prædeterminatione quæ, *actus*, appellatur, hac fere ratione soluit. Scilicet, duo quædam esse voluntatem, &

prædeterminationem; ideòque actum qui elicitur concipi posse tum vt oritur à voluntate præcisè, & sub ea ratione *contingenter elici*: tum vt oritur à prædeterminatione, & sub eâ ratione *non elici contingenter, sed immutabiliter*. At, numquid voluntas, & prædeterminatio illa specialis, quæ *facultatis* dicitur, *& pro exiguo tantùm tempore*, duo quædam sunt perinde distincta. Numquid ergo pariter concipi poterit actus, & vt procedens à voluntate præcisè, & vt procedens ab illa prædeterminatione? Iterùm, si concipiatur vt procedens à voluntate præcisè, estne ratio cur dicatur procedere *immutabiliter & non potius contingenter* Nititur ergo in veritum, dum conatur probare aliis, suum illud commentum de distinctione duplicis prædeterminationis, cũ ex hoc capite nulla colligi possit inter vtrãque differentia. XXVIII. Eodem cap. 22. num. 7. docet *Cùm homo possit viâ persuasionis pertrahere hominem quò voluerit, multò magis hoc posse Deum*. Et deinde, num. [illegible] dicit, *viâ suprema potestatis*, quam distinguit à viâ per-

suasionis, *non solùm esse aptam perfectæ conversioni, sed solam aptam, viam autem persuasionis negat esse ad hoc aptam.* Si potest Deus *viâ persuasionis* ducere hominem *quò voluerit*, quomodo non etiam ad *perfectam conversionem*? aut si ducere non potest ad *perfectam conversionem*, quomodo dicitur ducere posse *quò voluerit?*

XXIX. In eodem c.22.num.7.ait *Deum persuadere posse hominem, quemcumque, quocumque tempore, & sub quibuscumque occasionibus constitutum*: item *hominem quantumuis induratum*, item *animum quantumuis indispositum, perditum, & profligatum.*

Et tamen mox num. 10. censet *vsum illius modi minus Deo dignum esse, eo quod supponat hominem taliter affectum, & super illo fundamento struat eligendorum rationes*, & num. 11. *Deum non immutare cor immediatè, hoc modo per seipsum, sed per hominem quem ita affectum ad finem reperit, & super cuius dispositione ædificat.* O miram in dicendo inconstantiam! Quomodo supponit Deus hominem *taliter dispositum*, vt illum *viâ persuasionis* pertrahat, si petra-

here poteſt *quantumuis indiſpoſitum perditum & profligatum.*

XXX. Eodem c. 22. eodemque num. 11. ſignificat idem Autor *modum inducendi homines efficaciter ad bonum, qui eſt per viam perſuaſionis, vſitatiorem eſſe altero, qui eſt per viam potentiæ.* Et tamen cap. 30. num. 4. negat *ſatis eſſe, ſi dicatur Deus ſuadere tantùm bonam voluntatem, ſed inſuper dicendum eam dare.* Si non poteſt Deus dici *ſuadere tantùm* bonam voluntatem, quomodo dici poteſt vti *tantùm viâ perſuaſionis* ad eam procurandam? vel ſi cùm dicitur vti *via perſuaſionis tantùm,* non excluditur quominus cenſeatur *dare bonam voluntatem*; quomodo id ipſum excluditur, ſi credatur eam *tantùm ſuadere*? Numquid *ſuadere*, & *vti via perſuaſionis* idem ſunt? Certè hic Autor videtur eſſe in hac parte Deo potentior, vt qui *viâ perſuaſionis,* res adeo abſurdas implicataſque in animum admittat ſuum.

XXXI. Eſt & alia contradictio in diſtinctione duplicis illius modi quo à Deo pertrahi poteſt voluntas ad bonum opus,

iuxta expositionem huius Autoris. Siquidem quando vtitur Deus efficaciter viâ persuasionis, non potest excludi prædeterminatio, seu intentio, & quidem efficax vt patet ex c. 22. num. 11. quippe sine qua nihil vnquam fit. Rursus neque excludi potest diuinum decretum, seu voluntas vt sit effectus postquam efficacia illa exinde petenda est. Itaque sequendo viam persuasionis hæc omnia necessaria sunt, cogitationes piæ allicientes voluntatem ad bonum opus, intentio finis, & Diuinum decretum absolutum & efficax circa opus.

Ego verò ignoro quid horum excludat vsus alterius modi, qui est per viam potentiæ, vel quid superaddat. Nam cùm non ducat voluntatem in incognitum, fatendum est includere cogitationes prælucentes voluntati circa bonum appetendum; intentionem efficacem non excludit vt pote propriam Dei causalitatem iuxta doctrinam huius Auctoris; nec consequenter decretum qui est *spiritus* huius intentionis. Ad hæc autem quid potest

ſuperaddere quod non ſit ſuperfluum conſenſui procurando? Ergo *via potentiæ* coïncidit cum *via perſuaſionis*, & vice verſâ: Ergo falſa fuit cogitatio cui vna præ alia viſa eſt eſſe *vſitatior* num. 11.

*XXX*II. Docet hic Auctor *non conſentire Diuinæ gratiæ qua quis incitatur ad bonum, vel eſſe peccatum, vel certè defectum eiuſmodi qui cadere non poſſit in voluntatem Beatorum vel B. Virginis, vel Chriſti Domini dum eſſent in viâ.* Ita in hoc cap. 22. num. 4. & antea. c. 1 num. 3. Et lib. 2. c. 27. num. 3 Multominus ergo poterit ille defectus in Deum refundi.

Rurſus docet c. 20. num. 3. *quod gratia ſit inefficax in quibuſdam, adſcribendum eſſe diuinæ voluntati.* Atqui non poteſt illi adſcribi quòd gratia ſit *inefficax*; quin eidem adſcribatur quòd non ſit effectus: quare igitur tantus eſſe creditur *defectus* ille, vt ne minimo quidem ex Beatis hominibus adſcribi poſſit? Vel quare fit Auctor Deus illius *defectus*, cuius conſcientia Beatorum impatiens eſt?

*XXX*III. Num. 12. eiuſdem cap. 22.

duas libertates distinguit; *vnam quæ est pura & consistit in indifferentiâ ad agendum & non agendum seruato ordine finis: Aliam quæ est impura & importat potentiam ad benè & malè agendum.* Et deinde subiūgit, *si nosse velimus id quod de verâ libertate reperitur in hoc secundo membro huius diuisionis spectandam solum esse facultatem agendi, vel non agendi seruato ordine finis.*

At, hæc *facultas* spectari non potest in secundâ libertate, nisi in ea includatur. Si verò includitur, includitur id in quo per te posita est prior libertas: ac proinde prior libertas includitur in posteriori. Diuisio autem cuius membrum alterum in altero includitur, peccatum est Dialectici triduani. Ergo fateare necesse est, vel malè constitutam, vel malè expositam à te libertatis diuisionem illam.

XXXIV. Est & alia contradictio eodem in loco. Siquidem secundæ tantùm libertati, quam vocat *impuram*, adiungit *potestatem peccandi*, à qua liberam esse significat priorem & *puram* libertatem. Et simul fatetur priorem & *puram* illam li-

bertatem fuiſſe in Adamo in ſtatu innocentiæ. At, numquid & *poteſtas peccandi* in eo fuit? Quare igitur ſeparas *puram* libertatem à *poteſtate peccandi*, aut cur fateris fuiſſe illam in Adamo, cum hæc quoque in eo fuerit?

XXXV. Cap. 23 num. 6. Docet D. *Auguſtinum quamuis non neſciret eſſe ſcientiam mediam, numquam tamen ad eam recurriſſe*, in quæſtione ſcilicet de gratia efficaci: Et paulo ante num. 2. probat S. Auguſtinum agnouiſſe ſcientiam mediam ex eo quod habetur in quæſt. 2. lib. 1. ad Simplicianũ *propterea Deum nullius fruſtra miſereri, quia cuius miſeretur, ſic eum vocat quomodo ſcit ei congruere vt vocantem non reſpuat*.

Atqui eſt manifeſtum S. Auguſtinum explicare ibi efficaciam gratiæ. Hæc igitur ſunt ſimul vera, *ſanctum Auguſtinum non recurrere vnquam ad ſcientiam mediam in explicanda efficacia gratiæ*, Et, *ſcientiam ad quam recurrit dum explicat efficaciam gratiæ, eſſe ſcientiam mediam.*

XXXVI. Eodem c. 23 num. 3. Docet *Deum videre futura conditionata, vt ſunt*

in suis causis tanquam probabilia tantùm id est videre solùm eorum probabilitatem. Et num. 4. Dicit, *si Deus non apponat obiecto scientiæ conditionatæ suum decretum, saltem per hypothesim, nihil videre certum; Sed videre solùm probabilem connexionem talis causæ cum tali euentu.*

Rursus idem autor, vt iam vidimus in c. 20. num. 3 Docet *voluntatem & intentionem diuinam esse quasi spiritum præmotionis efficacis, ita vt eadem entitas præmotionis in se immutata ex suppositione diuinæ voluntatis, & intentionis circa effectum, fiat efficax, & ea deficiente inefficax.*

Quod si hoc verum est, perspicuè sequitur, Deum qui scit certò, & euidenter, se non habere *voluntatem, & intentionem vt sequatur effectus* qui dicitur conditionatè futurus; certò etiam & euidenter scire talem effectum non futurum. Quomodo igitur est verum *si Deus non apponat suum decretum obiecto scientiæ conditionatæ, scire tantùm illud esse probabiliter futurum;* cum certò & euidenter sciat non futurum? Item, cum illa non existentia effectus ex

ſuppoſitione, ſit aliquid contingens, & futurum ſub conditione, ſciaturque à Deo euidenter & certò; quomodo Deus in vniuerſum dicitur ſcire tantùm probabilitatem futurorum ſub conditione?

XXXVII. Capite 23. num. 8. Scientiæ mediæ vtilitatem impugnat hoc principio. *Nullum eſſe ſtatum nullaſque diſpoſitiones in quibus Deus non poſſit creaturam reuocare à peccato & in viam ſalutis reducere ſi velit : atque ita fruſtra & in dedecus Diuinæ Omnipotentiæ excogitari certas circumſtantias in quibus tantùm hoc poſſit.* Sed ſcire debuit, ſtatum in quo Deus à deffenſoribus ſcientiæ mediæ negatur effecturus vt creatura conſentiat gratiæ ſuę, continere hanc hypotheſim, *Si creatura ponatur in illis circumſtantijs, eique offeratur diuina gratia, relicta penes ipſam optione vtendi aut non vtendi, non conſentiet.* Quo poſito, peto ab Aduerſario quid ſignificet illud *ſi velit?* Num ſenſus eſt, *Si Deus velit voluntate abſoluta & efficaci & omnino determinata ad conſenſum procurandum, creatura ſemper conſentiet?* At implicat

Deum habere voluntatem hanc in hypothesi data, quippe quæ contrariam inuoluit vt dictum est. Num igitur sensus est, *Si Deus velit quantùm est ex se, & dummodo creatura pro sua libertate non suspendat effectum huiusce voluntatis?* Atqui hoc pacto non tantùm petitur principium; Sed insuper assumitur id quod in horas singulas omnium ferè mortalium experientia conuincitur esse falsum. Quidquid enim boni liberè vsquam omittitur, omittitur Deo ita volente vt non omittatur.

XXXVIII. Similiter implicat quod ait eodem num. 8. & 9. quando ita ratiocinatur. *Si creatura,* inquit, *esset aliter disposita quam sit sub his circumstantiis* (in quibus scilicet præscitur non consensura) *consensura esset, vt autores isti fatentur: atqui Deus potest dispositionem illam in ea excitare: Ergo in quocumque statu efficere potest vt peccator consentiat.* O supinam cogitationem! Non vides alia *excitata dispositione*, statum quoque alium constitui: atque ita falsum esse in *quocumque statu* elici

consensum à voluntate : cùm ille in quo elicitur, sit alius ab eo in quo dicebatur non eliciendus?

XXXIX. Implicat quod docet c. 24. num. 1. *Causam rectè diuidi in necessariam, contingentem, & liberam. Necessariam esse quæ determinata est ex se ad opus suum; Contingentem, quæ est impedibilis, aut defectibilis; Liberam verò* excelsam illam ac generosam quæ in amplitudine pascitur.

Ego verò argumentor in hunc modum. Vel sumis causam quam diuidis secundùm se, ac præcisè à circumstantiis omnibus ad agendum prærequisitis, vel non: si primum, ruit diuisio; quia nulla est causa necessaria distincta à contingenti; nulla enim est ita sumpta, quæ non sit *impedibilis* atque à Deo *contingens*. Si secundum, ruit iterum diuisio; quia nulla est causa contingens distincta à libera; cùm nulla sit quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis *impedibilis* sit ne agat præter liberam. Hæc enim sola tunc potest sustinere ipsa sese, atque impedire ne agat. Quare quocumque te vertas, vel

malè diuidis, vel à te diuisa malè exponis.

XL. Iterum secum pugnat hic Autor eodem loco num. 3. vbi reiecto aliorum dicendi modo, circa intelligentiam sensus compositi & diuisi, subiicit iactabundus. *Nos autem longè pro veritate ac libertate fortiores, tuemur ex præiactis fundamentis ideò necessitatem sensus compositi cum libertate optimè cohærere, quia, &c. libertatem non in indifferentia absoluta ad actus, sed in indifferentia ad obiecta collocantes.* Et mox dum exponit suam hanc indifferentiam. *Indifferentia*, inquit, *ad actus seruato ordine finis, durat etiam quando agimus*: & hac ratione censet durare libertatem. Vbi vides modò negare, modo supponere, *indifferentiam* in qua ponitur libertas, esse indifferentiam ad actus.

XLI. Quod docet ib. num. 4. *Necessitatem agendi quæ oritur ex aliqua suppositione tum antecedente tum independente à libertate nostra non tollere libertatem* : ET TALEM SVPPOSITIONEM ESSE FINEM VLTIMVM INTENTVM AB EO QVI AGIT; Destruit quod dixerat c. 22 num.

num. 2. *suppositâ prædeterminatione actus*, hoc est in eius sententia, *supposita intentione finis vltimi efficaci, retineri nihilominus à voluntate* POTENTIAM ALITER SE HABENDI. Sic enim argumentor.

Sicut quod dicitur necessariò esse, non habet potentiam ad non esse; ita manifestum est id quod dicitur necessario agere, non habere potentiam ad non agere: Quia necessarium in vniuersum dicitur id tantùm *quod non potest aliter se habere*. Atqui *ex suppositione intentionis efficacis vltimi finis*, sequitur esse necessarium vt voluntas agat, per te, cũ dicis *talem suppositionem esse finem vltimum intentum &c.* Ergo ex eadem suppositione sequitur vt *non possit non agere*, seu vt *non habeat potentiam non agendi*: Ergo ex eadem suppositione habet & non habet illam potentiam, quod implicat.

XLII. Implicat & quod dicit cap. 25. num. 1. *peccatum cognosci à Deo futurum in definitione Dei, & determinatione receptâ debiliter & imperfectè à causâ secundâ.* Nam vel confundit *determinationem* illam

cum *definitione*, quæ eſt decretum diuinæ voluntatis; vel ſumit diſtinctè pro ſua illa *intentione finis* voluntatis creatæ: Si primum, implicat futurum in ea cognoſci *vt debiliter receptâ*, quia decretum diuinum non eſt aliquid receptum in causâ ſecundâ ſeu fortiter ſeu debiliter: Si ſecundum, ſimiliter implicat in ea cognoſci futurum, quia ita Deus peteret ſuam ſcientiã ab aliquo creato, vtpote quod illi eſſet medium ad ſciendum, id quod huic Auctori vehementer diſplicet cap.18 num.5.

XLIII. Hic Auctor à cap.15. ad 21. perpetuò & docet & ſupponit determinationem & præmotionem Dei neceſſariam eſſe cuicumque cauſæ ſecundæ ad quemcumque effectum poſitiuum: & tamen deinde c.26. num.2. concludit, *Deum non mouere ad materiale peccati*, dũque exponit ecquid tãdẽ ſit illud *materiale*, dicit inter alia eſſe *primos motus vindictæ, concupiſcentiæ inanis gloriæ &c.* Mitto nouum prorſus atque inuſitatum eſſe, materiale peccati hoc vocari; nec fas eſſe vt cuiquam liceat, ſine ratione, ſine probatione, ſine cuiuſ-

quam exemplo, vel autoritate, viam inire docendo cæteris contrariam, ac iubere vt qui se sequi velint dediscant reliquos. Interrogo tantum num *illi motus* sint aliquid positiuum in rerum natura? Num habeant causam efficientem? Num creatam? num vel ipsam voluntatem si spiritales sunt, vel appetitum si corporei? Nihil horum negari potest, nisi ab eo qui limen philosophiæ numquam salutarit: Datur ergo & non datur, ex principiis huius Autoris, *causa creata producens effectum positiuũ absq; preuia motione* Dei. Vnde sequitur.

XLIV. Contradictio, quæ est repugnantia istius sententiæ cum eo quod relatum est ex c. 8. num. 5. *Deum cognoscere futura tantùm in definitione suæ voluntatis, non verò in vlla ratione creata quæ sit illi motiuum cognitionis* Quia iam negatur *esse vlla definitio diuinæ voluntatis circa materiale peccati*, neque tamen dici potest nesciri à Deo esse illud futurum. Ergo diuinę voluntatis definitio est & non est adæquata ratio sciendi futura.

XLV. Repugnat & quod dicit eodem

cap.26.num.2. *Deum motione sua non posse nos disponere ad id quod prohibet, & à quo nos auertit*, cum eo quod ibidem addit: num. 14. *Deum mouere nos & præmouere ad actum qui malus est.* Perspicuum enim est non solum malitiam actus esse prohibitam, sed & ipsum quoque actum cui malitia coniuncta est. Non solum prohibitum est ne actus odij Dei sit malus; sed absolutè ne sit: Ergo Deus qui ad illum *præmouet*, postquam pręmouet ad omnem qui est malus, *præmouet ad id quod prohibet*.

XLVI. Repugnat quod ibidem dicit num.6. *creaturæ vitio fieri vt determinatio Dei ad actus qui mali sunt non sit perfecta*; cum eo quod dictum est in c.24. num. 4. *intentionem vltimi finis efficacem*, quæ respectu bonorum actuum est ipsissima *determinatio perfecta*, vt sæpè monuimus, *esse suppositionem antecedentem vsum libertatis, & quæ non est in nostra potestate*. Sic enim argumentor.

Manifestum est nemini posse vel laudi vel vitio verti, nisi quod est in eius pote-

ſtate: ſed quod determinatio perfecta, ſit, aut non ſit, non eſt in poteſtate creaturæ: ergo quod determinatio perfecta, ſit, aut non ſit, nec laudi, nec vitio creaturæ verti poteſt. Ergo vel malè aſſertum eſt *creaturę vitio fieri vt determinatio non ſit perfecta;* vel, *hanc determinationem eſſe ſuppoſitionem antecedentē et quæ non ſit in noſtra poteſtate.*

XLVII. Implicat quod dicit cap. 28. num. 2. *Intentionem* quæ eſt determinatio cauſæ liberæ, *præſupponere naturam minimè determinatam, ſed indifferētem ad creata omnia; Non vero ad ipſum finem,* & quod ſubiicit, *Intentionem non determinare ad media, ſed ad finem per mediam.* Sic enim argumentor.

Intentio debet dici abſolutè determinare naturā ad ea ad quæ abſolutè dicitur ipſa natura eſſe indifferens ex ſe vt patet: Atqui natura in priore loco dicitur abſolutè eſſe indifferens ex ſe ad *creata omnia,* quæ ſunt media, *non verò ad ipſum finem.* Ergo intentio dici debet abſolutè determinare naturam ad creata omnia; hoc eſt ad media, non verò ad finem. Quid igitur

sibi volunt illæ tricæ verborum quæ sunt in posteriore loco, vel quid succi continent; *Intentionem non determinare ad media, sed ad finem per media?*

XLVIII. Quod docet ibidem num. 4. Ideò determinationem voluntatis quæ fieret à causâ creatâ, vt, v.g. ab habitu naturali, nocituram libertati, *quod alliget bono particulari*: determinationem verò Dei non nocere, *quia numquam alligat bono particulari & creato, sed sinit nos semper versari summa in amplitudine*: Hoc, inquam, pugnat cum eo quod dictum est, *Deum nos mouere, imò & præmouere, & prædeterminare ad actus qui mali sunt*

Sumo enim vnum ex his actibus, ex. c. illum cui adulterij malitia coniungitur, & interrogo quodnam sit eius obiectum? Mirum sit, si putat adulteros ex amore Dei tales esse, & non potius ex affectu ad voluptatem. Quomodo igitur fieri potest, vt hominis voluntas prædeterminetur à DEO ad illum actum in particulari, & non prædeterminetur ad illam voluptatem in particulari? Et quo ergo sensu negatur *præde-*

terminari ad bonum particulare & creatum? Et quomodo ſtabit allata diſtinctio, inter determinationem quæ à Deo, & determinationem quæ ab habitu?

Item interrogo, num ſingularis illa prædeterminatio ſpectet potiùs actum cui coniungitur adulterij malitia, quàm actum cui coniungitur honeſtas virginitatis? Si primum, dicere hominem tali prædeterminatione affectum, itaque ordinatum iam, ac reſpicientem adulterij obiectum tantùm, eſſe nihilominus ſolutum ab omni bono creato, & in ſumma verſantem *amplitudine* beneficio prædeterminationis, numquid hoc demum eſt *ampliſſimè* nugari? Si ſecundum, numquid perperam eſſe dicitur prædeterminatio ad actum cui adulterij malitia coniungitur? Sicut enim ipſa voluntatis natura, eo quòd ſecundum ſe ſit capax, vel adulterij, vel caſtitatis, dici nequit ſecundum ſe determinata eſſe ad adulterium: Ita ſi prædeterminatio illa de qua eſt quæſtio, ſit ex ſe capax vt cum ea coniungatur vel caſtitatis votum, vel adulterij actus, incep-

tissimè dici potest prædeterminatio ad actum cui adulterij malitia coniungitur.

XLIX. Quod concedit c. 29 num. 6. *libertatem contradictionis exigi ad bonum malumque meritum;* manifestissimè pugnat cum eo quod dictum est. c.9. num.5.& 6. *homines pios per interiorem occupationem circa Deum mereri & esse laude dignos, & tamen in ea nullam esse indifferentiam, siue libertatem contradictionis.*

L. Quod dicit c.30. n.2. D. Augustinum l.1.ad Simplicianũ quæst..2. dum ait, *cuius Deus miseretur ita eum vocat quomodo scit ei congruere vt vocantem non respuat*, loqui *de notitia congruitatis & proportionis quæ inest homini respectu consensus futuri; non autem de notitia consensus ipsius;* apertè destruit quod dictum est c. 23. num. 2. Sanctum Augustinum ibidem loqui *de scientiâ mediâ.* Quia scientia media, est scientia de effectu causæ secundæ futuro sub conditione, non verò de dispositione causæ ipsius quæ est effectus Dei tantùm: Ergo vel non est intelligendus de scientiâ mediâ, vel est intelligendus de scientia, seu

notitia futuri consensus. Et tamen vtrumque huic Auctori aduersatur.

LI. Quod dicit ibidem num. 7. *Nos non habere nos passiuè ad diuinam determinationem quod per illam attollamur supra inferiora*, præterquamquod absurda ratione nititur, pugnat omnino cum eo quod dictum est antea c. 22. num. 5. *hominem ad intentionem finis non nisi passiuè se habere* & paulo ante num. 2. *habitudinem nostram ad finem vltimum esse passiuam non actiuam*.

LII. Eodem loco num. 3. testimonio S. Anselmi de necessitate quæ oritur ex suppositione antecedentis Respondet primò, *concedendo huiusmodi necessitatem tollere libertatem*, quæ erat maior argumenti propositi: & *negando talem esse necessitatem quę oritur ex diuina præmotione*, quæ erat minor; Quam solutionem putat esse Sancti Thomę eamque *appositissimam & ad mentem S. Anselmi*. Et tamen paulo ante in corollario 3. capite 24. num. 4. *Ex dictis*, inquit, *euidenter constat non omnem suppositionem antecedentem obesse libertati* (vocat autem suppositionem antecedentem, *quæ*

non est in nostra potestate, imò quæ anteuertit potestatem nostram) Et mox subdit, *hoc ita perspicuum esse, vt nemo obluctari possit*, talemque suppositionem dicit esse finem vltimum intentum videlicet à nobis, itaque præmouentem nos.

Censet igitur hic Auctor *ita perspicuum esse*, necessitatē ortā ex diuina præmotione esse necessitatē ex suppositione antecedenti & independenti à libertate nostra, neque tamen tollere libertatem, *nemo vt sit qui obluctari possit*. Et simul censet eam solutionem qua quis ita *obluctatur*, vt concedat, *suppositionem antecedentem tollere libertatem, & neget talem esse suppositionem diuinæ præmotionis*, esse *appositissimam & ad mentem Sancti Anselmi & S. Thomæ*. Quis non admiretur hominem adeò fortem, vt hoc faciat ipse, quod à *nemine fieri posse* prædicat?

LIII. Quod docet c.31. num. 5 Leonardum Lessium & Gabrielem Vasques primos post hominum memoriam *violare ausos esse sanctitatem eius doctrinæ* quâ constitutum est peccandi potentiam nec

esse libertatem nec partem libertatis; Destruitur ab eo quod addit paulo post num. 9. *obiectionem contra illam doctrinam petitam ex D Dionysio c 9 de Cæl. hier. à nullo autore fieri posse, tamquam suam sententiam propugnaturo*; NVLLVM ENIM ESSE QVI APERTE DEFENDAT *peccandi potentiam ad libertatem pertinere.* Si nullus hoc apertè defendit, quodnam igitur est Vasquezij & Lessij sacrilegium? Sin autem illi, quidni ab eis fieri possit illa obiectio tamquam suam sententiam propugnaturis?

LIV. Capite 32. num. 9. & 10. Vulgatam illam definitionem potentiæ liberæ, qua dicitur, *Positis omnibus ad agendum prærequisitis, posse agere vel non agere*, reiicit eo potissimum nomine, quòd particulæ istæ desint, *seruato ordine finis*. At hoc destruitur postea c.35.num.1. vbi & refertur & approbatur descriptio libertatis *recepta vnanimi philosophantium consensu*, cum dicitur libertas esse *Facultas qua ad vtramque contradictionis partem conuerti queas*. Cum enim tam necessarium sit, ad-

di huic definitioni particulas *seruato ordine finis*, quam priori; Euidens est, vel hanc non debere admitti, vel illam non debere repudiari.

LV. Quod dicit eodem cap. 35. num. 6. *Intentionem esse motum voluntatis liberiorem Electione; & illam libertatem pertinere ad statum*, seipso destruitur. Primò quia implicat in terminis *motum* pertinere ad *statum*, hoc enim perinde est ac si diceres cæcitatem pertinere ad visum. Secundò quia negari non potest, nisi ab eo cui philosophorum lingua peregrina est, quin intentio sit actus vitalis, eo ipso postulans fieri à potentiâ vitali creatâ. Est igitur exercitium voluntatis, & aliunde dicitur libera: ergo est exercitium liberum. At *exercitium liberum* opponitur *statui libero* in istius hominis scientia?

LVI. Quod dicit in vltimo cap. num. 4. *Sibi olim accidisse vt sententiam quam impugnat ardenter amplecteretur*, clarissimè probat, esse fictitia & affectata, nec ex interno animi sensu, quæ proloquitur in præf. l. 1. se nimirum cum mente conce-

pisset nobilissimam quandam libertatis speciem, vtpote quam & Christus, & Apostolus & SS. Patres impensè commendarent, *incidisse in libros quorundam recentiorum, à quibus illa adeò sublimis doctrina obscurari & attenuari visa est*: tum verò *obstupuisse, ac conuersum ad vetustiores Theologos deprehendisse aliam fuisse illorum sententiam*. Fuit igitur in mente huius Autoris hæc veluti variarum tempestatum successio. Primò tempus erat quo se decipi passus est, falsa & indigna libertatis opinione recepta. Deinde aduenit tempus quo germanam illius imaginem animo conciperet, vtpote illuminatam perspicuis Christi Domini Apostolorum & Patrum testimoniis. Tertiò intellexit esse recentiores quosdam qui aliter de libertate sentirent quam pro illius dignitate speciei quæ iam hæserat animo. At quomodo fieri potuit vt hoc nunc primùm intelligeret, qui principiò eadem senserat quæ isti recentiores? Quartò, secutus exinde stupor, & quidem meritò; quippe res apparebat noua, cui tamen ab initio assue-

uerat. Denique conuersus ad antiqua scholę Parisiensis lumina, comperit aliam fuisse illorum doctrinam. *Quod & illos*, inquit, *demum sensisse obseruaui quibus magistris in eadem schola fœliciter usus sum.* Sera, Deus immortalis, obseruatio, & quę fieri tum debuit cum magistros illos audiebat. Nec illi fœliciter docuerint qui tanto tempore non intelligerentur. Et si hæc erat Magistrorum sententia, qui nam igitur illi sunt, qui eum initio in errorem induxerunt?

LVII. Eodem cap. n 6. *Nefas esse* dicit *tuendæ libertatis causa obsistere diuinæ gratiæ*, Id quod nemo sanus inficiabitur. Sed aut ego valde fallor, aut ipse tribuit & meritum & laudem operi illi *nefario*. Nam cum in cap. 9. num 6. affirmet, in ea lucta carnis & spiritus quæ perfectam conuersionem hominis ad Deum præcedit, interiici aliquam operationem nostrā & meritoriam & laudabilem; non video quæ nam ea sit, nisi conatus quidam voluntatis in Deum nitentis, qui ab Auctore nomine *conuersionis frequentis*, imperfectę

ſcilicet, deſignatur. At, de illa ipſa conuerſione imperfectâ idem pronuntiat, *comparari potius ad operationem gratiæ vt obicem quàm vt partem*: Ergo qui *obicem* illum ponit, itaque *obſiſtit* diuinæ gratiæ, quod *nefas* eſt, meretur laudem.

LVIII. Eodem cap. num. 2. Fusè contendit opinionem quam oppugnat, hoc eſt, aduerſantem phyſicis præmotionibus non eſſe amplectendam, *quamuis mira ſit eius facilitas*. Quæ cogitatio ſponte ſua ruit. Nam cum nulla ſit opinio facilis, niſi quæ paruo negotio conciliatur, & cum diuino teſtimonio, & cum autoritate hominum qui cenſendi ius habent, & cum naturali lumine rationis; (quidquid enim horum opponas difficultatem ingerit) nolle inter philoſophandum ſequi opinionem facilem, quid eſt aliud quam velle Deo, hominibus, & ipſi demum rationi præbere ſe difficilem, hoc eſt, fieri contumacem?

Scio quaſdam eſſe propoſitiones difficiles, & tamen credendas: ſed poſtquam hæ credendæ ſunt, aio difficiliores eſſe

contrarias. Ex.c. Difficilis eſt creditu perſonarum diuinarum diſtinctio cum identitate naturę, quòd pugnare videatur cum naturali ratione : at contrarium pugnat cum teſtimonio diuino, cuius pondus quia ſupra comparationem omnem maius, ideò & fortius premit, & difficultatem iniicit neganti grauiorem. Quare eum qui dicit, opinionem quæ de medio tollit phyſicas prædeterminationes, eſſe *mirum quantum facilem*, neque tamen ſequendam, aut aberrare neceſſe eſt, aut ad contumaciam hortari.

Iterum ſcio, ſententiam nonnumquam aliquam apparentem habere facilitatem, veram autem difficultatem ; ſed ſicuti quod habet tantùm auri ſpeciem, naturam verò aurichalchi, non aurum dicitur ſed aurichalchum: ita neque illa ſententia facilis eſt dicenda, ſed abſolutè difficilis. Addo neque poſſe fallere niſi rudes atque imperitos, cum tamen nō neget Auctor, neque vero negare poſſit, eos qui facilitate ſententiæ præmotionibus contrariæ capiuntur, vt ſunt quamplurimi numero,

ita

ita & eruditione insignes esse.

LIX. Lib. 2. cap. 3. num. 5. cuidam argumento Vasquezij respondet Auctor, *verè liberum opponi alligato, & libertatem obligationi & subiectioni; sed adhærere summo non esse obligationem & subiectionem.* At hoc destruit quod dictum fuerat l. 1. cap. 1. num. 2. Libertatem dicere ordinem intrinsecum & essentialem ad finem, *& alligationem ad ipsum,* & mox, libertatem constare ordine *& subiectione immediatâ ad finem vltimum.* Et c. 22. num. 13. veram libertatem quantacumque *alligatione* ad Deum, non deteri sed augeri & illustrari.

LX. In eodem lib. 2. c. 25. num. 16. *Deus,* inquit, *nullomodo determinat ad voluntatem occidendi sumptam in genere moris, nisi eum cui potestatem quoque occidendi dederit* At hoc destruit quod dictum est lib. 1. cap. 24. num. 4. *Deum mouere, imò & præmouere ad actus qui mali sunt, quatenus & actus sunt, & humani sunt.* Scitum enim est vel inter Theologorum nouitios, actum *humanum* non alia de causa *humanum* dici, quam quia moralitati, vt aiunt, subii-

citur, vt idem omnino sit determinari ad aliquem actum quà *humanum*, & determinari ad actum *sumptum in genere moris*.
LXI. Ib. c. 24. num. 2 asserit *diuinam voluntatem versari positiuè circa permissionem peccati*: sed *dari actum positiuum circa malum emergens, omnino nego*, inquit. Hoc autem destruitur postea num. 5 Vbi dicit. *Si quæras quod sit obiectum illius voluntatis permittentis, dicam esse ipsum malum, vt per modum medij fit bonum*. Si voluntas illa permittens *positiua* est; si obiectum illius est *malum*; quomodo negas dari actum in Deo *positiuum* circa *malum*? Et sicut negari non potest quin ea voluntas cuius obiectum est sanitas quatenus seruit ad diuinam gloriam, censeatur versari circa sanitatem; Et ea cuius obiectum est furtum vt necessarium ad largiendam eleemosinam, versari circa furtum: quare negabitur illa cuius obiectum est *malum* prout est vtile ad finem diuinæ prouidentiæ, *versari circa malum*? Dicendum igitur potius erat, postquam velle permittere peccatum, nihil est aliud quam nolle impe-

dire; obiectum illius *velle* nihil aliud esse quàm obiectum istius *nolle*, negationem scilicet gratiæ impedientis peccatum, non autem peccatum ipsum.

LXII. Hoc ipsum quod dictum est, *diuinam voluntatem versari positiuè circa permissionem peccati tantùm*, iterum destruitur seq. c. 25 num. 7. cùm ait, *non tantùm sinit te Deus in noua peccata labi, sed etiam subijcit te Tyrannidi peccati, adeò vt noua peccata committas*. Si *non tantùm sinit*, quomodo *tantùm permittit?* Vel si *non tantùm permittit* quomodo dicitur eius voluntas *versari tantùm circa permissionem?*

LXIII. Eodem modo quod dictum est cap. illo 24. num. 2. *nullum dari actum positiuum circa malum emergens ex permissione*, postea destruitur cap. 25. num. 2. Vbi diuinum decretum circa malos actus in hunc modum concipitur. *Volo vt impius hic sua illa praua animi dispositione consilijs meis ita seruiat*. Si enim retegatur id quod latet sub illo, *ita seruiat*, nihil aliud apparebit quam, *peccando seruiat*. Hoc verò quid aliud est quàm positiuo actu velle pecca-

tum fieri, vt seruiat diuino consilio?

LXIV. Eodem cap. 24. num. 2. *Quando*, inquit, *consideras Deum versari circa permissionem mali, iam malum à causa secunda egrediens supponis; & si aliter sapis desipis. Desipis inquam, si peccatum non præsupponis diuinæ voluntati, & si contendis peccatum nonnisi ex præsupposita Dei voluntate & ordinatione in creatura nasci.* Ego verò operam dabo vt non *desipiam*, sicuti res postulat; sed interea miror quomodo hic Auctor tam citò *sapere* desierit. Siquidem statim c. 25. num. 2. *Deus*, inquit, *prædefinit & prædeterminat actus quos homines reprobi ex lege & impetu propriæ depravationis operantur.* Dic age amabo te, mi Pater, expone nobis quî fieri possit, vt peccatum diuinæ huic voluntati *prædefinienti & prædeterminanti* actum malum *præsupponatur*. Poteſtne malitia *præsupponi* actui qui malus est? Et actus qui malus est, poteſtne *supponi* voluntati qua *prædefinitur*? Quomodo igitur eidem voluntati præsupponitur *malitia* seu *malum*? Iterum peto vt doceas nos, quis sit

ordo inter voluntatem *prædefinientem* actum malum, & voluntatem *permittentem* malum. Num prius eſt Deum velle *permittere* malum, quam *prædefinire* actum qui malus eſt? Implicat ergo quod dicis dum ſupponitur permiſſio mali *ſupponi malum iam egrediens a cauſa ſecunda*: quia eſt impoſſibile *ſupponi malum egrediens à cauſa ſecunda* prius ratione quam intelligatur ab ea egredi actus qui malus eſt: & hoc non intelligitur niſi poſt prædefinitionem, ſi ſit vlla. Num ergo ſimul ſunt Deum velle permittere malum, & prædefinire actum qui malus eſt? Redit contradictio: quia ſicuti poſterior eſt actus malus prædefinitione, erit quoque poſterior permiſſione, atque ita *malum* quod nulla ratione præintelligi poteſt actui malo; non poterit quoq; pręintelligi vel pręde-finitioni, vel permiſſioni, contra quàm velis. Dic ergo priorem eſſe prædefinitionem actus mali, poſteriorem vero permiſſionem mali: Atqui permiſſio ea ratione ſuperflua eſt, atque etiam inepta. Poſtquam enim prædefinieris vt ſit actus ma-

lus, ridiculũ est facultatem dare vt sit: postquam etiam prædefinieris vt sit actus; permittere vt sit malus, similiter est ineptum: esse enim non potest nisi malus, ex suppositione quod & prohibeatur & tamen prædefiniatur etiam sub ratione liberi & humani: vt ideò superuacanea sit permissio, & redundans. Quare quocumque te vertas à te ipso dissentis.

LXV. Iterum videtur hic Auctor transilire lineam sapientiæ à se positam loco iam citato ex cap. 24. l. 2. Dum ait, *Desipis, inquam, si contendis peccatum nonnisi ex supposita Dei voluntate & ordinatione in creatura nasci*. Mox enim subdit cap. 25. n. 11. in excæcatione & induratione, *diuinam iustitiam* ORDINARE, *vt sectetur mendacium qui recusauit obedire veritati*.

Si est verum diuina iustitia *ordinante* fieri, vt sectetur mendacium is qui recusauit obedire veritati, quidni sine insipientia dicatur *nonnisi diuina iustitia ordinante fieri*, vt ille miser sectetur mendacium: ac proinde *nonnisi diuina iustitia ordinante fieri* vt aliquis sectetur peccatum?

Et si *desipit* qui hoc dicit, quomodo potest tam propè ac tam similis ei esse, qui putat se sapere?

LXVI. Cap. 22. lib. 2. num. 15. Quando petitur vtrum sit prius in Deo, permissio mali, an intentio glorificandi se per bonum illud quod ex malo oritur; Respondet, *permissionem peccati sumptam vti debet, pro voluntate permittendi, coïncidere cum voluntate glorificandi seipsum*, idemque iterum insinuat cap. 24. num. 4. vbi dicit *voluntatem glorificandi, se vel præsupponi à voluntate permittendi peccatum, vel esse illam ipsam.* Quæ doctrina egregiè pugnat cum eo quod statim additur hoc posteriore loco, *peccatum non intelligitur vt medium quoddam in manu Dei nisi intelligatur permitti; siue nisi intelligamus Deum nolle ipsum impedire.* SVPPOSITO AVTEM QVOD PERMITTATVR, *agnoscimus voluntatem Dei positiuam, at non circa peccatum ipsum, sed circa gloriam Dei vt promouendam & adaugendam peccato quod non impeditur.*

Eia, mi Doctor, Dei voluntas glorificandi se, coïncidit cum voluntate permit-

tendi peccatum, sublato prioris ac posterioris ordine; & tamen eandem supponit? Ecquid hoc rei est, *Voluntas glorificandi se, vel præsupponitur vel est ipsa voluntas permittendi peccatum*, Et, *supposito quod permittatur peccatum, est in Deo voluntas glorificandi se?*

LXVII. Cap. 22. num. 16. Ita loquitur. *Obserua peccatum duobus modis esse futurum, vel absolutè, vel quantum est ex vi causæ secundæ. Permissio porro sicut & præseruatio præsupponit peccatum futurum hoc secundo modo*. Et mox, *Quod spectat ad peccatum futurum primo modo* puta *absolutè, præsupponit Deum noluisse creaturam prohibere ne laberetur, quod est, permisisse*. Subdit inde *sequi neque hominem peccaturum nisi Deus permitteret, neque Deum permissurum nisi homo esset peccaturus.*

Quâ doctrinâ nulla potuit esse feracior idonearum rationum ad configendum Auctorem ipsum. Germanus enim ac necessarius sensus est, *Deum nec velle permittere peccatum, nec velle ab eo præseruare, nisi scientem peccatum ipsum futurum;*

ſcientem, inquam, non *abſolutè*, ſed conditionatè, ita vt obiectum illius ſcientiæ ſit, *talem eſſe propenſionem cauſæ ſecundæ ad peccandum, vt ſi peccare permittatur, peccatura ſit*. Hæc, inquam, & germana, & neceſſaria eſt Auctoris ſententia, ſi verba eius intelligantur.

Vnde patet primò ſcientiam illam, quę tum voluntati *permittendi*, tum voluntati *præſeruandi* à peccato neceſſariò præſupponitur, eſſe ſcientiam mediam; quippe cuius obiectum ſit peccatum futurum ex ſuppoſitione quod permittatur. Quid ergo ſibi vult illa concio quam habet hic homo lib. 1. capite 18. & 23 vbi tam vehementer inuehitur in eos qui dicunt ſcientiæ mediæ vtilitatem aut neceſſitatem eſſe aliquam: poſtquam ipſe quoque fateri tandem cogitur, *& eſſe illam ſcientiam & neceſſariam eſſe tum voluntati præſeruandi à peccato, tum voluntati illud permittendi?* Et, ſi dicendum eſt, ſcientiæ mediæ qua intelligitur malum ſub conditione futurum, eſſe aliquem vſum in iis decretis quæ ad ordinem gratiæ pertinent;

qua veri similitudine potest negari, vsum quoque aliquem esse scientiæ mediæ, qua bonum eodem modo futurū attingitur?

Secundò, si suppositio ex qua sequitur peccatum esse sub conditione futurum, inuoluit eius permissionem sub conditione ponendam, ita vt id quod scitur, sit, *Si Deus permittat talis causa secunda peccabit*; Et, si suppositio ex qua sequitur peccatum absolutè futurum, inuoluit permissionem Dei absolutè positam, ita vt quod scitur, sit, *postquam Deus statuit absolutè permittere peccatum, illud est absolutè futurum*: Si res, inquam, ita habet, vti habere colligitur ex dictis huius Auctoris, & ipsa quoque veritas fert; quò pertinent verba illa quæ antea relata sunt, ex cap. 24. num 2. vel quid continent solidæ cogitationis, *Quando consideras Deum versari circa permissionem mali, iam malum à causa secunda egrediens supponis, & si aliter sapis desipis, desipis, inquam, si peccatum non præsupponis diuinæ voluntati?* Peccatum non est conditionaliter futurum, nisi ex suppositione permissionis conditionaliter ponendæ:

nec eſt abſolutè futurum, niſi ex ſuppoſitione permiſſionis abſolutè poſitæ: & quocumque modo intelligatur futurum, eodem modo intelligitur præſupponi permiſſio, ex iſtis principiis, imò & ex veris: Et tamen, inquit, præintelligere voluntatem permittentem peccato futuro, *deſipere eſt.* Quis ergo relinquitur ſapientiæ locus? Quod ſi nihil aliud intendit hic Auctor, quàm permiſſionem abſolutam futuri peccati, ſupponere illud eſſe futurum ex hypotheſi quod permitteretur; rem magnam loquitur, & ingenti beneficio cumulat rempublicam Theologorum tanto enunciato myſterio. Quaſi verò quiſquam neſcire hoc queat, vel aliquid iuuet, vt peccatum futurum imputari Deo minus poſſit.

Tertiò, Quando ſupponit Deum permittentem vt peccatnm abſolutè ſit, *præſcire peccatum eſſe futurum* conditionatè, ideſt quantum eſt ex vi cauſæ ſecundæ, & ex hypotheſi quod ea peccare ſinatur; vel ſupponit Deum præſcire peccatum *certò* futurum; vel eſſe aliquam tantum eius rei

probabilitatem: si primum, Ergo est falsum quod dictum est lib.1. cap.23. Deum nihil aliud *certò* scire de futuris conditionatis, quam ipsius, vt ita loquar futuritionis *probabilitatem*. Si secundum, Ergo falsum quod hic dicit, c.24 num.5. *posita permissione peccatum intelligi vt medium quoddam in manu Dei*. Neque enim putandum est, Dei manum sumere media, quorum existentia sit *tantum probabilis*.

LXVIII. Quod dicit cap. 25. num.7. *Deus non tantùm sinit te in illa peccata labi, sed etiam subiicit te Tyrannidi peccati in te regnantis*, ITA VT NOVA ILLA PECCATA COMMITTAS. Pugnat cum eo quod subdit paulo post, *Deum facere vas in contumeliam, subiiciendo peccatorem vilitati peccati* IN QVO ILLVM REPERIT NON CONSTITVIT. num.9. Sic enim argumentor.

Subiectio illa actiua Dei, non *reperit* peccatorem constitutum in iis peccatis quæ sequuntur ex ipsa: Atqui noua peccata sequuntur ex ipsa per te, dum dicis *ita subiici peccatorem peccato vt noua peccata com.*

mittat; Ergo non *reperit peccatorem constitutum* in nouis illis peccatis: Ergo Deus ſubiicit etiam peccatis *in quibus non reperit*: Ergo inane quod dicis Deum ſubiicere peccatorem peccato *in quo reperit, non constituit*.

Præterea, Deum ſubiicere hominem peccato in quo eum reperit non conſtituit, eſt *ſinere tantùm* vt peccatum faciat & in eo verſetur: Atqui Deus non tantùm *ſinit* per te: Ergo non tantum *ſubiicit peccato in quo reperit*; ſed etiam in quo ſubiiciendo *constituit*.

LXIX. Eodem cap. 25. num. 9. *Contrà eos, qui dicunt Deum creare homines ad certum exitium, opponenda* putat *Apoſtoli verba, Deus vult oẽs homines ſaluos fieri*: Sed interrogo de qua Dei volũtate interpretetur Apoſtolum? an de ſimplici & inefficaci? an de efficaci, & qua ſeriò Deus nolit ſtare per ſe quominus omnes homines ſaluentur? Si primum, falſum eſt *opponenda illa verba dicentibus Deum creare homines ad certum exitium*, quia non reſiſtent eorum ſententiæ. Poteſt enim abſolutum

decretum perdendi aliquem, stare cum voluntate simplici eundem saluandi. Vt in Christo absoluta voluntas offerendi se morti, cum voluntate simplici retinendi vitam. Si secundum, falsum est quod postea subditur, *Deum ex massa Adami cum omnes in ea essent, vnos elegisse, alios reiecisse.* Quomodo enim vllos reiicit, si serio illos iuuare velit vt inde educantur & salui fiant?

LXX. Aliud agenti sese obtulit hæc etiam contradictio vltimo loco numeranda. Dicit hic Auctor l.2. cap. 4. num. 1. *Deum in æternis processionibus ita liberum esse vt non sit illi liberum se per illas communicare aut effundere: quia hoc importaret eum esse indifferentem vt per eas se communicet vel illas contineat.* Sensus est, Patrem Æternum in Æterno Filio generando v. c. liberum esse; sed tamen generationem illam Filij non esse Patri liberam. Quam doctrinam dico in primis pugnare secum. Quòd certissimum sit & exploratum apud omnes, ista conuersim dici, Principium quodcumque esse in producendo

liberum: & productionem eius esse liberam ipsi: nec aliud sit productionem alicui principio esse liberam, quam principium esse liberum circa illam.

Secundò. Dico doctrinam hanc pugnare cum ea quæ tradita est in lib.1.cap. 22. & 33. Nempè, prædeterminationem qua præuenta fuit Christi Domini, & B. Virginis & excellentiorum Sanctorum voluntas in via, non reliquisse facultatem abstinendi ab actu ad quem prædeterminabãtur, quod est abstulisse indifferentiã eliciendi aut non eliciendi talem actum, neque tamen obstitisse quominus liberrimum esset in illis virtutis exercitium. Vnde sic argumentor. Quamuis Christo liberum fuerit obedire imperio Patris, non sequitur tamen eum fuisse indifferentem vt contineret suum obsequium vel illud exhiberet per se: Ergo quamuis dicatur Æterno Patri liberum, gignere Filium, non sequetur *illum esse indifferentem, vt se per* generationem *communicet, vel vt illam contineat*: contra quam hic asseris. Vel, Si esse liberum Patri gignere Filium, im-

portet *eum esse indifferentem vt se per generationem communicet vel illam contineat* : Sequitur à pari, postquam obedire Patri fuit liberum Christo, fuisse Christum indifferentem, vt obediret vel non obediret, quod tamen negatum est prius.

Hæc habui quæ notarem sententiarum istius Auctoris dissidia ex libro sui operis primo, & vno aut altero tantùm capite secundi. Laborem vltra ne producerem materiæ vbertas copiaque, simul & proposita breuitas prohibuit. Et iam operæ istius fructus opinione mea maior extitit existimabam enim me spicilegium esse facturum: vt vides, messis fuit.

CAPVT TERTIVM.

SVPPOSITITIA.

SI cui vacat huius Auctoris cum quo diſputamus probare fidem, erit opinor hac etiam in parte de quo dubitare meritò poſſit. Siue enim aliorum ſcriptorum ſuffragia repræſentat ad conciliandam opinioni ſuæ auctoritatem: ſiue recitat eorum doctrinam quos ſibi ad impugnandum propoſuit, magna facilitate alios affirmare dicit quod non affirmant; alios negare quod non negant: quin etiam interdum affirmare quod negant, & negare quod affirmant. Truncat etiam nonnumquam & eam verborum partem omittit, quæ ſi apponerentur, longè alia legentium animis occurreret forma ſententiæ. Siue illud arte quadam induſtriâque factum eſt, ſeu more animi aliqua iam opinione occu-

pari qui sibi omnia concinere vt cupit, ita & retur.

Ergo hic Auctor ad calem lib. 1. veluti fidem liberasset quam in præfatione obligauerat, obtendentibus aduersarijs magnam eorum multitudinem quos aut ducunt aut sequuntur. *In primis*, inquit, *ab illo numero eximendi quos supra pro hac nostra sententia laudauimus scholasticæ Theologiæ proceres, D. Thomas, Scotus D. Bonauentura, Henricus Gaudauensis, Durandus, maiorisque nominis philosophi Plato, Aristoteles, Epictetus, Seneca, Boetius; & inter Ecclesiæ patres ille qui omnium instar esse queat in hac præsertim materia de gratia & libero arbitrio, D. Augustinus: quibus adde nostro sæculo Cardinalem Contarenum, & omnes D. Thomæ discipulos.* Vbi vides, Optime Lector, ex tota theologorum republica Quinque-viros omninò sibi delegisse quorum testimonio niteretur; totidem ex omnibus philosophorum familijs: ex Patribus antiquis vnum, vnum item ex nuperis: ad extremum omnes D. Thomæ discipulos. Nolo contra numerum hunc

pugnare pro maiore; libenter permitto vt sufficere videatur ad ferendam in eos sententiam qui hùic Auctori resistunt, cæteris omnibus nequicquam opitulantibus.

§. I. PHILOSOPHI.

VERVM vt ordiar à philosophis, constat ex illis quinque, Platonem, Epictetum, Senecam, semel tantùm, ad summum bis toto in progressu libri fuisse productos, idque ad hanc vnam propositionem confirmandam, *Libertatem in Amplitudine sitam esse*, de qua nulla dum fuerat controuersia. Aristoteles & Boetius sæpiusculè nominantur; sed perpetuò fere in earum disceptatione quæstionum, quæ ad hanc litem non pertinent. Nam dum agitur de necessitate physicæ motionis, quæ præuia sit ad actionē agentis liberi; Quæ illius virtuti superueniat; Quæ supponat cæteras conditiones necessarias cognitionem, habitū, & si quid aliud requiri consueuit; Quæ sit independens à libertate; Quæ illam tamen ita subigat vt sit necessitas agendi, & quidem ineluctabilis, eo

quòd implicet resistentiam voluntatis cum ea componi: tum verò illorum testium ne vocula quidem auditur vna. Perspicuum igitur est aliena testimonia in eorum loco supponi quæ huiusce caussæ propria sunt.

Quod si res pateretur fusam earum sententiarum recitationem, quibus ijdem Auctores arbitrium voluntatis liberum à physicis prædeterminationibus esse significant; facile esset conuincere Aduersarium suis ipsius testibus. Quid enim responderet ex. c. Boëtio, quem constat [a] non alia ratione tueri libertatem quam repudiata omni necessitate antecedenti vsum illius & proinde omni prædeterminatione huiusmodi necessitatem inferente? Quid Aristoteli, qui propterea negat determinatam futurorum contingentium præscientiam, [b] quod vereatur vt quæ inde sequitur necessitas, contingentiam & libertatem humanarum actionum destruat? [c] Quid cū requirit, vt aliquid censeatur esse in nostra potestate adesse potestatem non faciendi; hoc est abesse fa-

a Lib. de Consol. pros. 5. & 6.

b Lib. de Interpr. cap. 9.

c E. Eth. cap. 5.

ciendi necessitatem? Quid cum in eo distinguit causam liberam à non libera, quòd quamuis hæc sit debitè applicata passo, duo tamen possit pro eodem tempore, agere scilicet, & non agere: illa hoc vnum possit, scilicet agere? [d] Nihil igitur causæ fuit cur hic Auctor philosophos illos suo adiungeret triumpho; nisi voluit in hac pompa locum illis eorum assignare cum quibus pugnauisset.

d 9. Met. tex. 10.

§. II. SCHOLASTICI.

D. BONAV. HENR. DVR.

NIHILO FIDELIVS ad hoc iudicium vocati sunt Scholastici. Nam primò ex ijs quinque, quos laudat, D. Bonau. Henr. & Durand. tot in quęstionibus quot sunt agitatæ toto disputationis decursu vna tãtum & altera vice locuti sunt. Henricus quidem & Durandus in cap. 6. vt confirmarent libertatem esse ponendam in *Amplitudine*. D. verò Bonau. tum hoc posteriore loco tum cap. 31. vt negaret potentiam peccandi vel esse libertatem vel eius partem. Iam verò cum hæc controuersia mille capita contineat, eos qui

vni tantum & alteri conclusioni de quibus minima est controuersia testimonium dant, veluti Auctores totius doctrinæ celebrare, nonne hoc demum illudere hominibus est? Nam de *Amplitudine* num in ea ponenda sit ratio libertatis, nondum institut alis fuit, neque vt opinor instituetur deinceps. Non quòd ille philosophandi modus cuiquam probetur: sed quia postquam alicui visum est, suas cogitationes pascere vacuis imaginibus, scholarum limâ minimè adhibitâ, & spectris quibusdam philosophiæ Platonicæ ludificari: saluus sit, quis enim ei velit esse molestus? Itaque non est dubium quin tutam in *Amplitudine* illa stationem hic Doctor inuenerit, perinde velut in aliqua imaginarij spatij plaga. Sicuti nemo erit qui eum illuc sequatur vt adhæreat; ita neque qui quæsitum eat vt pugnet.

De fine, vtrum aliqua circa illum sit libertas; nisi quæstio est de libertate arbitrij, non disceptamus, atque ita nihil nobis officiunt adducti Theologi: si verò de illa, dicimus esse aliquam in viatoribus,

in comprehensoribus nullam, quo-ad a-ctus beatificos : & in eo Theologos illos nos sequimur, vnus ipse deserit, quo ad actus viatorum.

Quò igitur pertinet oratio illa cap. 9. num. 3. *Si Authores postulas quorum suffragio ista doctrina confirmetur; en tibi D. Thomam, D. Bonau. Scotum, Henr. & Dur. Theologiæ Scholasticæ clarissima sidera, qui &c.?* Ego verò, mi Doctor, nullum postulo authorem qui nobis circa finem libertatem inesse aliquam suo confirmet suffragio: neque sum ita importunus vt hoc mihi probari velim de quo nullus dubito: sed cũ ea quęstio ab hac nostra prors⁹ aliena sit; abs te peto, ne rectos *clarissimorum siderum* radios in obliquum flectas: neuę testimonia quæ vni faueut opinioni traducere velis ad confirmationem alterius.

Idem esto iudicium de potentia peccandi; quam etsi negaueris esse libertatem aut partẽ libertatis: nihil erit Aduersario concessum quod ei sit vtile in ea causa quæ tractatur. Quod si contendat horum trium aliquo dato, *Libertatem esse in*

amplitudine positam, veram libertatem circa finem nobis inesse, potentiam peccandi nec esse libertatem nec eius partem, cætera consequi quæ finiendæ huic controuersiæ necessaria sunt; procul errat: neque obtinebit vnquam vt continuum ab illis principijs ad suas conclusiones filum ducere sinatur. Ex his igitur palam fit ex quinque illis Scholasticis tres esse subducendos tanquam falso suppositos. Facilè autem esset reducere illos & prædeterminatoribus opponere, si eares nunc ageretur. Quid enim dicerent D. Bonauēturæ affirmāti arbitriū nō esse liberum *si arctetur ad bonum*, in 2. dist. 24. dub. 3? Esse non posse *determinatum ad vnum ita vt non habeat potentiā in oppositū* ib. *art.* 2. quęst. 3? In hoc attendi dominium potētiæ respectu actus quod potentia possit esse in actu & ab eo cessare, *secundùm suum imperium & secundùm proprium motum.* ib. dist. 25. quæst. 3? Prædestinationem prout est causa, *non necessariò ponere effectum*, etiamsi necessariò inferat 1. dist. 40. ar. v. quæst. 1? Quid *Durando qui dicit libertatē* esse proprietatem

voluntatis *quam habet reſpectu eorum ad quæ non neceſſitatur* 2. diſt. 24. quæſt. 1. n 7. & quæſt. 3 num. 15. Libertatem arbitrij eſſe facultatem ad oppoſita, *abſque neceſſaria determinatione ad alterum?* Sed Henrici vnum & alterum teſtimonium exſcribendum eſt: tum quia nemo vnquam efficacius & apertius loqui potuit contra phyſicas præmotiones; tum quia continentur ijſdem locis quę ab Auctore citata ſunt ad confirmandā opinionē ſuā, vt vel ex hoc vno intelligi poſſit nequaquam illum habuiſſe vſum aliquem certamque notitiam Auctorum quos nominabat; ſed temerè caſuque ſortitum inſignia quædam nomina quæ operi inſcriberet ſuo. Ita igitur loquitur Henricus. Quod lib. 3 quæſt. 12. *Si autem conſideretur liberum arbitrium in ſecūdo reſpectu.* (Id eſt ſi comparetur cum operationibus & cum obiectis) *ſic dico quod voluntas dicitur libera, quia indifferens ad diuerſa & contraria* SINE OMNI DETERMINATIONE RESTRINGENTE IPSAM AD ALTERVM EORVM. Ita iterùm. Quod l. 12.

conciliatur.

Hic autem occurrit Doctoris nostri solutio *Deum esse omnibus omnia*: itaque Sanctis esse *formam & actum intimiorem illis intimo suo, & maximè proprium illorum bonum*: quare quam ab illo necessitatem sortiuntur censendos imponere ipsos sibi: hoc autem est voluntatem quando à Deo in *actum figitur*, censendam figere ipsamse: quod vnum Scotus postulat ne libertas necessitate violetur. Verum hæc dicendi ratio tolerabilis foret si pro concione ad moniales vsurparetur; in Schola verò ad viros Theologos explicandæ quæstioni difficillimæ seriò intentos ne proferenda quidem fuit.

Atque hinc sequitur, neque aliud Doctoris subtilis pronuntiatum, quod vnicum in hac materia proponi potest obesse quicquam. Est autem illud quo *diuinæ voluntatis definitio dicitur esse vnica ratio diuino intellectui prænoscendi futura*. Cum enim ex dictis constet nullam à Scoto necessitatem agendi admittendã esse in libero arbitrio, nisi quæ libertati subsit, fa-

tendum est non esse ita interpretendam *definitionem* illam *diuinæ voluntatis*, vt efficaciter & absolutè, & antecedenter, & immediatè in ipsam futuri contingentis positionem tendat. Quomodo igitur, inquies? Non curo iam quomodo tendat, modò sciam quomodo non tendat; nempè ità vt sequatur inde agendi necessitas à libertate independens. Perspicua enim sunt Scoti verba. Quodl. quæst. 16. *Si esset necessitas præuia ad voluntatem, & voluntas intelligeretur cadere sub necessitate tanquam impellente in actum & figente in actu; voluntas ageretur & non ageret*, NEC STARET IN ACTV LIBERTAS. Quid apertius dici potuit contra præmotionem omnem quæ necessitatem inferat voluntati ab ipsa independentem?

Cæterum in referendo Scoti testimonio illo, Aduersarij fides aut fallit aut fallitur. Sic enim loquitur cap. 18. n. 5. *Scotus etiam eandem doctrinam profitetur varijs in locis, in 2. dist. 87. qua ferè tota vt bene obseruat Guillelmus Estius acerrimus eiusdem sententiæ propugnator & vindex, sup-*

portet *eum esse indifferentem vt se per generationem communicet vel illam contineat* : Sequitur à pari, postquam obedire Patri fuit liberum Christo, fuisse Christum indifferentem, vt obediret vel non obediret, quod tamen negatum est prius.

Hæc habui quæ notarem sententiarum istius Auctoris dissidia ex libro sui operis primo, & vno aut altero tantùm capite secundi. Laborem vltra ne producerem materiæ vbertas copiaque, simul & proposita breuitas prohibuit. Et iam operæ istius fructus opinione mea maior extitit existimabam enim me spicilegium esse facturum : vt vides, messis fuit.

CAPVT TERTIVM.

SVPPOSITITIA.

SI cui vacat huius Auctoris cum quo disputamus probare fidem, erit opinor hac etiam in parte de quo dubitare meritò possit. Siue enim aliorum scriptorum suffragia repræsentat ad conciliandam opinioni suæ auctoritatem: siue recitat eorum doctrinam quos sibi ad impugnandum proposuit, magna facilitate alios affirmare dicit quod non affirmant; alios negare quod non negant: quin etiam interdum affirmare quod negant, & negare quod affirmant. Truncat etiam nonnumquam & eam verborum partem omittit, quæ si apponerentur, longè alia legentium animis occurreret forma sententiæ. Siue illud arte quadam industriâque factum est, seu more animi aliqua iam opinione occu-

pari qui sibi omnia concinere vt cupit, ita & retur.

Ergo hic Auctor ad calem lib. 1. veluti fidem liberasset quam in præfatione obligauerat, obtendentibus aduersarijs magnam eorum multitudinem quos aut ducunt aut sequuntur. *In primis*, inquit, *ab illo numero eximendi quos supra pro hac nostra sententia laudauimus scholasticæ Theologiæ proceres, D. Thomas, Scotus D Bonauentura, Henricus Gaudauensis, Durandus, maiorisque nominis philosophi Plato, Aristoteles, Epictetus, Seneca, Boetius; & inter Ecclesiæ patres ille qui omnium instar esse queat in hac præsertim materia de gratia & libero arbitrio, D. Augustinus: quibus adde nostro sæculo Cardinalem Contarenum, & omnes D. Thomæ discipulos*. Vbi vides, Optime Lector, ex tota theologorum republica Quinque-viros omninò sibi delegisse quorum testimonio niteretur; totidem ex omnibus philosophorum familijs: ex Patribus antiquis vnum, vnum item ex nuperis: ad extremum omnes D. Thomæ discipulos. Nolo contra numerum hunc

pugnaré pro maiore; libenter permitto vt sufficere videatur ad ferendam in eos sententiam qui hùic Auctori resistunt, cæteris omnibus nequicquam opitulantibus.

§. I. PHILOSOPHI.

VERVM vt ordiar à philosophis, constat ex illis quinque, Platonem, Epictetum, Senecam, semel tantùm, ad summum bis toto in progressu libri fuisse productos, idque ad hanc vnam propositionem confirmandam, *Libertatem in Amplitudine sitam esse*, de qua nulla dum fuerat controuersia. Aristoteles & Boetius sæpiusculè nominantur; sed perpetuò fere in earum disceptatione quæstionum, quæ ad hanc litem non pertinent. Nam dum agitur de necessitate physicæ motionis, quæ præuia sit ad actionẽ agentis liberi; Quæ illius virtuti superueniat; Quæ supponat cæteras conditiones necessarias cognitionem, habitũ, & si quid aliud requiri consueuit; Quæ sit independens à libertate; Quæ illam tamen ita subigat vt sit necessitas agendi, & quidem ineluctabilis, eo

quòd implicet resistentiam voluntatis cum ea componi : tum verò illorum testium ne vocula quidem auditur vna. Perspicuum igitur est aliena testimonia in eorum loco supponi quæ huiusce caussæ propria sunt.

Quod si res pateretur fusam earum sententiarum recitationem, quibus ijdem Auctores arbitrium voluntatis liberum à physicis prædeterminationibus esse significant; facile esset conuincere Aduersarium suis ipsius testibus. Quid enim responderet ex. c. Boetio, quem constat [a] non alia ratione tueri libertatem quam repudiata omni necessitate antecedenti vsum illius & proinde omni prædeterminatione huiusmodi necessitatem inferente? Quid Aristoteli, qui propterea negat determinatam futurorum contingentium præscientiam, [b] quod vereatur vt quæ inde sequitur necessitas, contingentiam & libertatem humanarum actionum destruat? [c] Quid cũ requirit, vt aliquid censeatur esse in nostra potestate adesse potestatem non faciendi ; hoc est abesse fa-

a Lib. de Consol. prof. 5. & 6.

b Lib. de Interpr. cap. 9.

c 3. Eth. cap. 5.

ciendi necessitatem? Quid cum in eo distinguit causam liberam à non libera, quòd quamuis hæc sit debitè applicata passo, duo tamen possit pro eodem tempore, agere scilicet, & non agere: illa hoc vnum possit, scilicet agere? [d] Nihil igitur causæ fuit cur hic Auctor philosophos illos suo adiungeret triumpho; nisi voluit in hac pompa locum illis eorum assignare cum quibus pugnauisset. d 9. Mentex. 10.

§. II. SCHOLASTICI.

D. BONAV. HENR. DVR.

NIHILO FIDELIVS ad hoc iudicium vocati sunt Scholastici. Nam primò ex ijs quinque quos laudat, D. Bonau. Henr. & Durand. tot in quęstionibus quot sunt agitatæ toto disputationis decursu vna tãtum & altera vice locuti sunt. Henricus quidem & Durandus in cap. 6. vt confirmarent libertatem esse ponendam in *Amplitudine*. D. verò Bonau. tum hoc posteriore loco tum cap. 31. vt negaret potentiam peccandi vel esse libertatem vel eius partem. Iam verò cum hæc controuersia mille capita contineat, eos qui

vni tantum & alteri conclusioni de quibus minima est controuersia testimonium dant, veluti Auctores totius doctrinæ celebrare, nonne hoc demum illudere hominibus est? Nam de *Amplitudine* num in ea ponenda sit ratio libertatis, nondum institut alis fuit, neque vt opinor instituetur deinceps. Non quòd ille philosophandi modus cuiquam probetur: sed quia postquam alicui visum est, suas cogitationes pascere vacuis imaginibus, scholarum limâ minimè adhibitâ, & spectris quibusdam philosophiæ Platonicæ ludificari: saluus sit, quis enim ei velit esse molestus? Itaque non est dubium quin tutam in *Amplitudine* illa stationem hic Doctor inuenerit, perinde velut in aliqua imaginarij spatij plaga. Sicuti nemo erit qui eum illuc sequatur vt adhæreat; ita neque qui quæsitum eat vt pugnet.

De fine, vtrum aliqua circa illum sit libertas; nisi quæstio est de libertate arbitrij, non disceptamus, atque ita nihil nobis officiunt adducti Theologi: si verò de illa, dicimus esse aliquam in viatoribus,

in comprehensoribus nullam, quo-ad actus beatificos: & in eo Theologos illos nos sequimur, vnus ipse deserit, quo ad actus viatorum.

Quò igitur pertinet oratio illa cap. 9. num. 3. *Si Authores postulas quorum suffragio ista doctrina confirmetur; en tibi D. Thomam, D. Bonau. Scotum, Henr. & Dur. Theologiæ Scholasticæ clarissima sidera, qui &c.?* Ego verò, mi Doctor, nullum postulo authorem qui nobis circa finem libertatem inesse aliquam suo confirmet suffragio: neque sum ita importunus vt hoc mihi probari velim de quo nullus dubito: sed cū ea quęstio ab hac nostra prorsus aliena sit; abs te peto, ne rectos *clarissimorum siderum* radios in obliquum flectas: neue testimonia quæ vni faueut opinioni traducere velis ad confirmationem alterius.

Idem esto iudicium de potentia peccandi; quam etsi negaueris esse libertatem aut partē libertatis: nihil erit Aduersario concessum quod ei sit vtile in ea causa quæ tractatur. Quod si contendat horum trium aliquo dato, *Libertatem esse in*

amplitudine positam, veram libertatem circa finem nobis inesse, potentiam peccandi nec esse libertatem nec eius partem, cætera consequi quæ finiendæ huic controuersiæ necessaria sunt; procul errat: neque obtinebit vnquam vt continuum ab illis principijs ad suas conclusiones filum ducere sinatur. Ex his igitur palam fit ex quinque illis Scholasticis tres esse subducendos tanquam falsò suppositos. Facilè autem esset reducere illos & prædeterminatoribus opponere, si ea res nunc ageretur. Quid enim dicerent D. Bonauēturæ affirmāti arbitriū nō esse liberum *si arctetur ad bonum*, in 2. dist. 24. dub. 3? Esse non posse *determinatum ad vnum ita vt non habeat potentiā in oppositū* ib. *art.* 2. quęst. 3? In hoc attendi dominium potētiæ respectu actus quod potentia possit esse in actu & ab eo cessare, *secundùm suum imperium & secundùm proprium motum.* ib. dist. 25. quæst. 3? Prædestinationem prout est causa, *non necessariò ponere effectum*, etiamsi necessariò inferat 1. dist. 40. ar. v. quæst. 1? Quid *Durando qui dicit libertatē* esse proprietatem

voluntatis *quam habet respectu eorum ad quæ non necessitatur* 2. dist. 24. quæst. 1. n 7. & quæst.3 num.15. Libertatem arbitrij esse facultatem ad opposita, *absque necessaria determinatione ad alterum?* Sed Henrici vnum & alterum testimonium exscribendum est: tum quia nemo vnquam efficacius & apertius loqui potuit contra physicas præmotiones; tum quia continentur ijsdem locis quę ab Auctore citata sunt ad confirmandā opinionē suā, vt vel ex hoc vno intelligi possit nequaquam illum habuisse vsum aliquem certamque notitiam Auctorum quos nominabat; sed temerè casuque sortitum insignia quædam nomina quæ operi inscriberet suo. Ita igitur loquitur Henricus. Quod lib.3 quæst.12. *Si autem consideretur liberum arbitrium in secūdo respectu.* (Id est si comparetur cum operationibus & cum obiectis) *sic dico quod voluntas dicitur libera, quia indifferens ad diuersa & contraria* SINE OMNI DETERMINATIONE RESTRINGENTE IPSAM AD ALTERVM EORVM. Ita iterùm. Quodl.12.

quæst.26. *Sic ergo voluntas seipsa per seipsam exit in actum volendi, tam finem quàm ea quæ sunt ad finem; absque omni alia dispositione seu motione existente seu præcedente in ea. Talem enim dispositionem seu motionem non requirit ad hoc quod exeat in actum volendi, neque à seipsa agente illam: neque à quocumque agente alio:* NEQVE ETIAM A DEO. Hi sunt radij *clarissimi sideris Scholæ Parisiensis*, ad cuius splendorem præmotionum necessitas Authori huic nostro refulsit.

Durandi locus qui citatur c. 6. num. 8. deprauatus est. Ait ille nos *habentes conclusiuum iudicium aut electionem non necessariò tendere in eorum obiecta*, LOQVENDO DE NECESSITATE ABSOLVTA. Quæ vltima verba expuncta sunt ne obessent huic interpretationi. *Quod est* inquit Auctor, *etiam in sensu composito & supposita electione alicuius medij ad finem intentum, nos liberos esse circa tale medium.*

§. III. SCOTVS.

SCOTVS SEQVITVR, cuius tria omnino testimonia præmotionibus ap-

probandis adhibentur : sed quod dictu mirabile est, primum illas funditùs destruit. Ita enim habent quæ lib. 1. cap. 6. n. 6. ex eo referuntur in Quodl. quæst. 16. *Cum libertas necessitatem compatitur, tum necessitas cadit sub voluntate, sic quòd voluntas propter firmitatem libertatis suæ sibi ipsi necessitatem imponit, & in eliciendo actum & in perseuerando siue figendo se in illum.* Vnde sic argumentor. Necessitas quam libertas compatitur cadit sub voluntate, vt Scotus censet: Necessitas quam infert prædeterminatio non cadit sub voluntate, vt aduersariorum doctrina fert: Ergo necessitas quam prædeterminatio infert, non est necessitas quam libertas compatitur, iuxta Scoti mentem. Item, voluntas imponit sibi eam necessitatem quæ cum ipsius libertate conciliatur ex Scoto: voluntas non imponit sibi eam necessitatem quæ sequitur ex prædeterminatione, quippe quæ dicatur esse à solo Deo: Ergo necessitas quæ sequitur ex prædeterminatione non est necessitas quæ iuxta Scotum cum libertate

conciliatur.

Hic autem occurrit Doctoris nostri solutio *Deum esse omnibus omnia* : itaque Sanctis esse *formam & actum intimiorem illis intimo suo, & maximè proprium illorum bonum* : quare quam ab illo necessitatem sortiuntur censendos imponere ipsos sibi: hoc autem est voluntatem quando à Deo in *actum figitur*, censendam figere ipsam se: quod vnum Scotus postulat ne libertas necessitate violetur. Verum hæc dicendi ratio tolerabilis foret si pro concione ad moniales vsurparetur; in Schola verò ad viros Theologos explicandæ quæstioni difficillimæ seriò intentos ne proferenda quidem fuit.

Atque hinc sequitur, neque aliud Doctoris subtilis pronuntiatum, quod vnicum in hac materia proponi potest obesse quicquam. Est autem illud quo *diuinæ voluntatis definitio dicitur esse vnica ratio diuino intellectui prænoscendi futura.* Cum enim ex dictis constet nullam à Scoto necessitatem agendi admittendã esse in libero arbitrio, nisi quæ libertati subsit, fa-

tendum est non esse ita interpretendam *definitionem* illam *diuinæ voluntatis*, vt efficaciter & absolutè, & antecedenter, & immediatè in ipsam futuri contingentis positionem tendat. Quomodo igitur, inquies? Non curo iam quomodo tendat, modò sciam quomodo non tendat; nempè ità vt sequatur inde agendi necessitas à libertate independens. Perspicua enim sunt Scoti verba. Quodl. quæst. 16. *Si esset necessitas præuia ad voluntatem, & voluntas intelligeretur cadere sub necessitate tanquam impellente in actum & figente in actu; voluntas ageretur & non ageret*, NEC STARET IN ACTV LIBERTAS. Quid apertius dici potuit contra præmotionem omnem quæ necessitatem inferat voluntati ab ipsa independentem?

Cæterum in referendo Scoti testimonio illo, Aduersarij fides aut fallit aut fallitur. Sic enim loquitur cap. 18. n. 5. *Scotus etiam eandem doctrinam profitetur varijs in locis, in 2. dist.* 87. *qua ferè tota vt benè obseruat Guillelmus Estius acerrimus eiusdem sententiæ propugnator & vindex, sup-*

ponit tamquam rem confessam & indubitatam, voluntatem creatam determinari à diuina, soluitque argumenta quę in contrarium adduci possunt, & ostendit absurda in quæ labuntur oppositæ sententiæ deffensores: quæ ad duo præsertim capita reuocat, scilicet Deũ nisi voluntates nostras determinet neque fore Omniscium neque fore Omnipotentem &c.

Estij-ne an Aduersarij sit hoc peccatum non liquet; certum est tamèn supposititium esse quod Scoto attribuitur. Et vt omittam citari distinctionem 87. quæ est 43 post vltimam, fuisseque potius numerandam 37. quantum conijcere licet ex duabus illis rationibus de Omniscientia & Omnipotentia; Falsum est primò Scotum *in tota fere distinctione illa supponere* voluntatem creatam determinari à diuina. Hoc enim in nulla eius parte *supponit*, nedum in *tota fere*. Falsum est 2. soluere argumenta quæ in contrarium adduci possent: quia nullum soluit: & ne quæstionem quidem illam proponit. Falsum est 3. ex contraria sententia deduci à Scoto Deum non fore *Omniscium*, neque *Omni-*

potentem. Quia hoc tantum deducit ex ea sententia quæ asserit *voluntatem creatam esse totalem causam illius actus qui peccato substernitur, negatque, Deum immediatè cooperari*: quam etiam solam refutat. Vnde sequitur, *Magno illi lumini sæculi nostri* vt iste Doctor loquitur, Estio scilicet, cuius hæc esse fertur interpretatio, Scotum fuisse obscurũ; hoc est sui nominis Auctorem.

Tertium Scoti testimonium proponitur cap. 18. cit. num. 9 in hunc modum. *Idem Scotus*, inquit, *in 4. dist. 49 quæst. 6. dub. 1 affirmat fore contra naturam & libertatem voluntatis creatæ si ab habitu sibi inhærente determinetur, non autem si à causa priori & superiori cuiusmodi est voluntas diuina: Et ib. docet, posito quod causa superior puta voluntas diuina voluntates nostras determinet, eas tamen æquè mansuras esse causas contingentes.*

In hoc etiam testimonio referendo multa peccantur. Nam primò cõstat Scotum agere de illa determinatione voluntatis quam experiuntur Beati circa perpetuum Dei ac suæ beatitudinis amorem;

quam cenſet ſtare poſſe cum libertate contradictionis & exercitij, repugnantibus non ſolum ijs qui phyſicas prædeterminationes reijciunt: ſed & omnibus Thomiſtis, & hoc ipſo Auctore, qui Scotum obijcit. Vnde obſeruanda eſt obſeruatio illius ſanè lepida, cum ſubdit, *vbi aduerte quod dicit* (Scotus) *manſuras eſſe cauſas* (creatas) *contingentes atque adeò liberas libertate peccatorum, quæ defectibilitatem admixtã habet.* Quaſi diceret, vbi aduerte, Scotum dicere quod ego nõ credo imò quod ego falſum eſſe contendo, qui tamen hoc teſtimonio tanquam veraci vti volo. Sed quo iure poſcis, mi Pater, vt ſit locus auctoritati apud nos cui tute nullum relinquis? Secũdò. Eſto tamẽ habenda ſit fides Scoto, nec enim facilè negari debet tanto viro. Nihilominus tamen cum ea determinatio voluntatis à cauſa ſuperiore cum qua retineri putat arbitrij libertatem eiuſmodi eſſe à te dicatur, vt *ea poſita* voluntas creata *æquè manſura ſit cauſa contingens*; hoc noſtræ opinioni non incommodat: tuæ non opitulatur

latur. Si enim verũ est creatã volũtatẽ *posita* determinatione illa, esse *causam contingentem*; verum etiam est ex suppositione talis determinationis non contrahere agendi necessitatem: cum constet necessitate agendi nihil esse quod magis aduersetur contingentiæ agentis. Quòd si non nascitur inde agendi necessitas, sequitur determinationem huiusmodi nec eam esse quam nos auersamur, nec eam quam ipse intendis. Tertiò. Sed neque hoc ipsum verum est, Scotum docere, *posito quòd voluntas diuina nostras voluntates determinet, æquè mansuras esse causas contingentes*. Docet enim tantùm *superesse adhuc aliqualem contingentiam*: & paulo ante docuit, *numquam causam secundam præuentam à causa superiori, agente ad vnum oppositorum, posse, potentia propinqua, exire in aliud oppositum*. Quod si causa secunda sub illa determinatione Dei antecedente, atque independente à voluntate, non est *proximè* potens tendere in oppositum eius ad quod determinatur: consequenter nec est *proximè* contingens in agendo: Ergo

agendi contingentia, & consequenter libertas eius *remota* solùm est: Ergo non est *æquè contingens*, ac si non esset illa determinatio vt Auctor volebat. Quartò. Scotus apertè significat ea ratione philosophandi non satis exponi quomodo stet in beatis libertas amoris cum determinatione ad amandum, & ideò aliam statim solutionem subijcit, *Aliter*, inquit, *potest dici*, *&c.* Atque hoc posteriori dicendi modo tamquam probabiliore vtitur deinde sequenti dubio. Ambiguum ergo testimonium, suppositum est pro certo. Addo egregiè corruptam ab eo esse aliam Scoti sententiam cap. 28. lib. 1. num. 5 dum ait illum 4. sent. dist. 49 dub. 1 vbi censet obesse libertati si voluntas determinetur ab habitu, non verò si determinetur à causa superiore, intelligendum de habitibus acquisitis & naturalibus, non verò de supernaturalibus & infusis. Atqui est manifestum Scotum loqui potissimùm de his. Nam & quæstio id postulat, quæ est tantùm de libertate quā inesse putat amori beatifico: & postquā docuit ex habitu

gloriæ oriri in beatis necessitatē secundū quid, non oriri verò ex habitu charitatis, concludit tandem. *Non est ergo contra naturam eius* (voluntatis liberæ) *quòd determinetur à causa superiori; hoc est quòd non sit contra naturam eius oppositum agere: sed esset contra naturam eius determinari ab habitu siue à natura inferiori.* Quasi diceret, determinationem primæ causæ stare posse cum libertate, quòd eâ non inferatur agendi necessitas: non posse autem ita stare determinationem ab habitu etiam infuso, propter contrariam rationem.

Ex his liquet & irrito conatu & fide parum sincera laboratum, vt Scotus in partes prædeterminantium traheretur: cùm constet ne stetisse quidem medium in hoc dissidio. Nam primò iam audiuimus *nullam* ipso sanciente *imponendam agenti libero necessitatem agendi quæ non sit in potestate voluntatis.* Secundò, *Deo ad vnum oppositorum determinante*, absolutè scilicet & merè antecedenter & efficaciter, tolli proximam non agendi potentiam. Tertiò. 2. sen. dist. 37. quæst. vn. §.

ad solutionem istorum, loquens de concursu causæ primæ cum secunda, admittit *habere illas ordinem secundùm perfectius & imperfectius causare; non tamen habere prioritatem naturæ in causando*: eoque principio vtitur vt neget Deum esse causam peccati. Quid igitur fiet prævio influxu in causam secundam? Quartò. Negat ib. intelligi posse in peccato omissionis, *subtractionem vllam causæ prioris, propter cuius defectum non possit voluntas rectè agere.* Non magis ergo *subtrahitur* prædeterminatio ei qui omittit actum, quem debet elicere; quā ei qui non omittit, & proinde non magis est in vno quā in alio. Quintò. En vt Scotus profligat omnem liberi agētis prædeterminationem. 2. sent. dist. 25 quæst. vn. §. *dico ergo ad quæst.* vbi dicit. *Necessarium esse vt id quod contingenter & euitabiliter euenit, eueniat à causa indeterminata ad alterutrum oppositorum. Si enim sit determinata, effectum non posse pro isto instanti pro quo est sic determinata euenire contingenter.*

Eòdem pertinet id quod habet in 1.

ſent..diſt.39.§.Quantum ad primam, *Potentiam cauſæ liberæ, eſſe ad oppoſitum eius quod cauſat* SINE SVCCESSIONE. Et, *Actũ primũ cõſideratũ in eo inſtãti in quo eſt prior naturaliter actu ſecundo; ita ponere illum in eſſe tamquam effectum ſuum contingentem, quòd vt prior naturaliter poſſet æquè ponere aliud oppoſitum in eſſe.* In contraria ſententia, vt potentia libera poſsit oppoſitũ eius quod cauſat, an non opportet vt prædeterminatio prædeterminationi ſuccedat? ac proinde poteſt-ne cauſare oppoſitum *ſine ſucceſſione?* Et, ſi actus primus vt prior actu ſecundo poteſt æquè ponere oppoſitum eius quod cauſat, poteſtne vllam includere prædeterminationem cum qua componi nequeat vel actus vel non actus? Cum ergo hi ſint præcipui totius controuerſiæ nodi; quibus ſolutis nulla deinceps altercatio ſupereſſe poſſit; liquidum eſt, ſi quidem vlla ſit in hoc iudicio Scoti auctoritas, vt certè debet eſſe plurima, litem nobis adiudicari. Quodſi percurrerẽ alia pleraque principia huiuſce Doctoris propria, Scoto verò aduer-

ſantia; vt circa doctrinam de actibus indifferentibus, de potentia peccandi an ſit à Deo, de eadem an ſit pars libertatis, de libertate intentionis finis, de conceptu libertatis expoſito per nudam indifferentiam agendi & non agendi. &c. non obſcura erit ſuſpicio quæ verebitur, ne Scotus nupero defenſori præmotionum nomine tantùm fuerit cognitus; quando illius arbitrio totius doctrinæ ſuæ commiſit approbationem. Sed D. Thomas aurem vellit.

§. IV. S. THOMAS.

IN inueſtiganda ſententia D. Thomæ circa neceſſitatem phyſicarum præmotionum, ſola prolixitas metuenda eſt: Actum agam ſi velim operi huic adlaborare, cum præſto ſint recentes à Typographo commentarij eorum qui huic officio cumulatè ſatisfecerunt. Moneo tantùm tria.

Primum eſt. S. Thomam ne nominaſſe quidem vnquam *præmotionem* vel *prædeterminationem phyſicam*. Ad conſequentias tantùm ex quibuſdam illius principijs lis

vniuerſa reducitur. In quibus ſi propiùs aduertas, inuenies ex indefinito antecedente certum & determinatum deduci conſequens. v.g. dicit. S. Thomas. *Cauſam ſecundam etiam liberam, non agere niſi motam à prima.* Ergo, inquiunt, *admitti debet ſpecialis motio, ſuperaddita tum productioni, tum conſeruationi virtutis actiuæ, tum eius poſitioni in omnibus circumſtantijs ad agendum requiſitis*: nego conſequentiam. Item *Ergo debet admitti motio præuia & diſtincta realiter ab operatione cauſæ ſecundæ*: iterum nego. Item. *Ergo debet admitti ea motio, qua voluntas creata ſubijciatur, itaque impellatur ad agendum, vt ab ea minimè pendeat vel quod motio exiſtat, vel quod ſit infallibiliter efficax.* Rurſus nego. Item, *Ergo debet admitti ea motio qua talis ac tanta inuehatur agendi neceſſitas, vt ſit impoſſibile volũtati efficere, vt cũ ea ſimul exiſtat* τὸ *non agere*. Semper nego. Atque harũ & ſimilium illationum vt probetur non dico neceſſitas, ſed vel ſaltem veri-ſimilitudo, & iam pridem expectatur, & olim etiam expectabitur.

Secundum est, multa esse S. Thomæ placita quæ necesse sit in contraria sententia, vel eludi, vel sperni, vel reijci. Et primò S. Thomas 1. p. quæst. 14. art. 13. ad secundum dicit, ideò necessarium esse vt si Deus aliquid sciuit futurum, illud sit, *quia omne quod est, quando est, necesse est esse*: quod est S. Thomam credere illam necessitatem oriri tantùm ex suppositione consequente rei existentiam, siue vt idem loquitur in suis ab Boëtium commentarijs, esse necessitatem *quam faciat ipsa rei præsentia*: è cõtrario, prædeterminantes dicunt eam necessitatem sequi ex suppositione antecedenti rei existentiam, scilicet ex prædeterminatione.

Secundò. ibid. quæst. 19. art. 8 concludit. S. Thomas diuinam voluntatem quibusdam volitis imponere necessitatem, *non autem omnibus, videlicet ijs quæ procedunt à causis secundis liberis*. Atqui necessitas imponitur à Deo etiam hisce causis, si est vlla prædeterminatio. Nec satisfacit quod respondent, hanc esse necessitatem *ex suppositione*, non autem *absolutam*. Vel

enim intelligunt ſuppoſitionem antecedentem & pendentem à Deo; vel conſequentem & pendentem à libertate cauſæ ſecundæ: Si primum, eadem eſt ratio neceſsitatis impoſitæ cauſis neceſſarijs, & cauſis liberis. quæ enim imponitur cauſis neceſſarijs pendet ex ſuppoſitione diuinæ voluntatis: ſi ſecundum, ergo iuxta S. Thomam diuina voluntas non determinat antecedenter ad omnem vſum libertatis. Eodem modo reijcitur quod alij reſpondent, neceſsitatem impoſitam voluntati per prædeterminationem eſſe tantùm *conditionatam*. Quia vel intelligunt conditionem à voluntate pendentem, vel à DEO tãtũ: ſi primũ, ergo vſus libertatis aliquis eſt prior prędeterminationis exiſtentia; ſi ſecundum, ergo ſimilis eſt hæc neceſsitas illi quæ imponitur naturalibus cauſis, debetque reſpectu voluntatis vocari *abſoluta* potius quam *conditionata*. Alij dicunt hanc eſſe tantùm *neceſſitatem infallibilitatis*, ideòque non obeſſe libertati. Quod perinde eſt ac ſi dicerent eſſe viridem & non coccineam, & ideò com-

pati libertatem. Quid enim hæc iuuant si est & insuperabilis & independens à voluntate?

Tertiò. S. Thomas 1. p. quæst. 42. art. 2. docet *in voluntarijs agentibus effectum esse posteriorem suo principio: non quòd illi aliquid desit ad agendum necessarium: neque quòd effect⁹ sit successiuus: sed propter electionem: quia vt eligit effectum, ita & tempus in quo illum ponat. At non eo modo generari verbum à Patre* In contraria sententia manifestum est, effectum agentis voluntarij numquam suspendi, ac proinde numquam *tali agente posteriorem esse effectum*, quin desit prædeterminatio: & consequenter *quin desit aliquid necessarium ad ponendum huiusmodi effectum*, contra S. Thomam. Item, cum τὸ, *non agere*, non possit componi cum eo quod est, *agens esse prædeterminatum*, fieri non potest vt ista duo non sint semper simul tempore, *agens voluntariũ esse prædeterminatum ad agendum, & existere illius effectum*: cùm tamen S. Thomas dicat fieri posse vt effectus sit posterior tempore. Atque hinc sequitur

aliud quod est valde nottatu dignum. Scilicet, cum S. Thomas tamquam propriam agentis voluntarij, hoc est liberi, differentiam hanc proponat. Quòd tametsi nihil desit necessarium ad agendum, possit tamen esse prius tempore quam effectus; si quis illud agens ita definiat, *Agens liberum est quod etsi habeat omnia quæ requiruntur ad agendum, potest nihilominus agere vel non agere*, sequitur inquam, afferre illum ipsissimam S. Thomæ definitionem. Quo autem differt hæc alia, *Agens liberum est quod positis omnibus ad agendum necessarijs potest agere & non agere*, quam iste Auctor ludibrio habet, omniũque possibilium pessimam prope vocat? Quartò. S. Doctor primâ secũdę quæst. 10. art. 4. sic loquitur. *Quia voluntas est actiuum principium, non determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam mouet quòd non ex necessitate ad vnum determinat: sed remanet motus eius contingens, & non necessarius.* Age, numquid in contraria sententia Deus *ita mouet* voluntatem vt *etiàm determinet*?

Numquid implicat eam determinari ad vtrumque oppositorum? ac proinde numquid *ad vnum tantùm* determinat? Numquid & *tantâ necessitate* determinat ad illud vnum, vt sit impossibile voluntati componere cum illa necessitate alterum? Numquid ex suppositione prædeterminationis, fieri dicitur *necessarius* voluntatis motus? quomodo ergo remanet *contingens*? Et quæ ratio tuendæ auctoritatis S. Thomæ sincerè philosophantibus? Idem in quæst. 3 de poten. art. 7 ad 13 & 2. sent. dist. 25. quæst. 1 ad tertium.

Quintò. 3. con. Gen. cap. 73 docet S. Thomas, *cum in alijs rebus contingentia oriatur ex imperfectione & defectu : in voluntate tamen prouenire ex perfectione & potestate quam habet producendi hunc vel illum effectum*. Sensus est, cùm quòd ignis v. g. non semper faciat quod aliquando facit, oriatur ex imperfectione ipsius & aliquo defectu rei necessariæ ad agendum; tamen quòd homo non semper faciat quod aliquando facit, non oriri necessariò ex vllo defectu; sed ex ipsius per-

fectione & potentia, quam habet ad vtrum libet. At numquid hoc quoque oritur ex defectu prædeterminationis iuxta contrariam doctrinam?

Sextò. In commentarijs ad lib. primum de interpret. cap. 9. necessitatem illam qua dicitur, contingens quando est necessariò esse, in hoc tantùm principio fundari significat, *Impossibile est idem simul esse & non esse.* Atqui est & aliud in quo fundetur nisi falsa est contraria sententia: nempè, *Impossibile est prædeterminationi ad aliquem effectum coëxistere non esse illius.* Hæc & alia id genus plurima occurrunt apud S Thomam quæ conuincunt illum in hac disputatione stare à nobis totum.

Tertium, quod moneo est, S. Thomam à defensore pręmotionum fide parùm sincera citatum esse. Et primò, cap. 6. num. 2. abutitur ea propositione quâ dictum est; 1. p. quæst. 82. art. 1. *necessitatem naturalem non auferre libertatem.* Adducitur enim in eum finem, vt neque Beati negentur esse in amando liberi, quantumuis suspendere non possint exercitium amoris, neque via.

tores, etiamsi eâdem impotentia laborent vt ipse putat. At verò quod dictum est à S. Thoma *potest benè & malè intelligi* vt loquitur Caietanus in eum locum : malè, si sensus sit necessitatem exercitij non auferre libertatem : benè, si hoc intelligatur de necessitate specificationis. Atque ita nihil inde sequitur, vel pro libertate Beatorum in amando Deo : vel pro libertate viatorum, nisi necessitas amoris continuo exercendi reijciatur.

Secundò. Ib. num. 5. deprauatur alius locus S. Thomæ ex 1, 2. quæst. 13. ad secundum vbi dicit, Principia ex quibus deducuntur conclusiones circa contingentia quæ à nobis fieri possunt, non esse necessaria *absolutè*, sed solùm *ex cōditione*, *vt si currit mouetur*, quæ est necessitas consequens. Et ideò censet electionem esse liberam, quia etiam tum cùm vnicum medium eligibile occurrit, principium ex quo necessariò sequitur illud eligendum esse, necessarium est illâ tantùm necessitate. Nempe vult S. Thomas ex suppositione tantùm quod intendatur aliquis fi-

nis, esse necessarium eligere hoc medium quod vnicum est : & quia liberum est finem intendere, non esse proinde necessarium eligere hoc medium, nisi necessitate consequente vsum libertatis. Hæc est germana S. Thomæ verissimaque sententia: quam Autor iste absque alia vlla ratione, sed quia ita placet & commodum est, sic interpretatur vt dicat, principium illud *conditionatè* tantùm necessarium, ex quo electio necessariò deducitur, hoc esse. *Quod Deus decreuit facere, necesse est. Quod principium*, inquit, *necessarium tantùm est ex suppositione diuinæ ordinationis*. Vbi vides id quod dictum est à S. Thoma de necessitate dependente à libertate nostra, transferri ad eam necessitatem quæ dependet à solo Deo: & suppositionem consequentem, vt, *si currit mouetur*, in antecedentem mutari, *si Deus hoc decreuit necesse est facere*. Tertiò, cap. nono num. 7. D. Thomæ tribuitur quòd *expresse* docuerit, *conuersionem nostram fieri à Deo in nobis sine nobis*. Iam monstrauimus contrarium à D. Thoma *expreßè* doceri vel illo ipso

loco, qui designatur ab Aduersario.

Quartò Cap. 16.num.3. *Deus*, inquit, *vult nobis bonum simpliciter quod est ipse: inde nascitur in nobis, desiderium Dei, tamquam impressio à primo volente, vt habet S. Doctor 1 p quæst. 103. art. 3. & 3. con.gen. cap.67.* Iste Auctor suas cogitationes vbique legit. Illius *desiderij Dei* apud S.Thomam nulla vsquam mentio,

Quintò Cap. 17. num 2 ait S. Thomam 3.con.gent.cap.66 in quarto argumento, *distinguere complementum virtutis à virtute agẽtis secũdi & innuere creaturã tũ accipere complementum virtutis, quando agit in virtute agentis primi.* Ne apex quidem est apud S. Thomam, quo id *innuatur.* Item num. 3. affirmat S.Thomã docere ibidem *causas 2. non ponere suos effectus in esse, nisi vt ad id determinantur & mouentur à Deo.* Iterum falsò. Nullum verbum ea de re. Imò ratione tertia dicit causas secundas esse *determinantes & particulantes* actionem primi agentis.

Sextò. Eodem capite 17. num.6. Postquam retulit sententiam S. Thomæ 3. con.

con. gen. cap. 88. Vbi dicit *voluntatem nostram nonnisi ab eo qui condidit moueri posse efficienter sine violentia*; Subdit. *Vnde sequitur, si ego qua ego me moueã; motum illum fore aliquantisper violentum.* Sed hoc est palam abuti testimonio S. Thomæ; qui eò loci excludit tantùm à motu voluntatis agentia extrinseca omnia præter Deũ: vt constat vel ex ipso capitis argumento, quod est huiusmodi, *Quod substantiæ separatæ creatæ non possunt esse causa directè electionum voluntatum nostrarnm* Quod ergo à D. Thoma concluditur, *Deum solum, ex omnibus causis extrinsecis, causare posse nostras electiones sine violentia*, perinde proponit iste Auctor, quasi comprehenderetur inter illas causas *quæ non possunt causare sine violentia*, ipsa quoque voluntas; vel ipse homo cuius est voluntas. Peruersè admodum. Vt verò tegat hunc dolum, Platonem de more vocat in subsidium: & affert illud, *hominem in Deo spectatum esse ipsummet ipsum*; in se autem, esse *ipsum alterum*. Verum hæc & id genus alia Platonicorum oculiferia, idonea qui-

dem sunt suspendendis imperitorum animis, at non erudiendis.

Septimo. Cap. 19. num. 1. vt probet præmotionis necessitatem, argumentationem ponit quam esse dicit *totam* D. Thomæ de creat. quæst. 3 art. 7. Huius autem argumentationis maior propositio est, *Nullum agens constituere posse suum effectum in certa specie, nisi præmotum à causa quæ respicit totam speciem : neque in certa ratione entis, nisi præuentum & præmotum à causa quæ est fons & origo totius entis.* Sed apertum est apud S. Thomam nullam fieri mentionem *præuentionis aut præmotionis.*

Octauo. Cap. 21. num. 1. D. Thomam de malo quæst. 3. art. 2. dicere ait *Motionem causæ liberæ & rationalis, quæ vocatur præmotio, quæque anteuertit deliberationem nostram : neque sequitur determinationem voluntatis ; sed antecedit & infert illam ; inæqualiter recipi pro inæquali dispositione causæ secundæ.* Hoc verò falsum est, nullum enim est signum quòd de illa motione loquatur S. Thomas, *quæ vocatur præmotio,*

quæque anteuertit &c. Quinimò significat potius se loqui de motione identificata motioni qua ipsa etiam causa secũda mouet se. Primò Quia comparat illam cum motu qui à cœlo causatur in corporibus animatis quæ se ipsa quoque mouent. Secundò. Quia subijcit post illam comparationem, *sic ergo dicendum quod cum Deus sit primum principium motionis omnium; quædam sic mouentur ab ipso quòd etiam ipsa seipsa mouent, sicut quæ habent liberum arbitrium.* Nota, *sic mouentur quod etiam ipsa seipsa mouent.* HOC enim est, sic mouentur, quod DEUS nõ est totale & adæquatũ motionis principium per exclusionem cooperationis ipsorum. Mitto alia pleraque. Ex his enim satis patet non esse metuendum vt hic Auctor laboret probationum penuria; cum constet testimonia queis suam opinionem confirmet, facile apud optimos quosque Auctores aut inuenire illum aut facere.

§. V. THOMISTÆ.

POST S. Thomam sibi quoque blanditur iste Auctor de suffragio vt ipse

putat *omnium eius discipulorum*. Capite 36. num. 3. Neque dubium est quin tantæ ac tam eruditæ familiæ communia suffragia plurimum & fiant & fieri debeant. Mihi tamen persuasum est inanem esse illius spem, neque vllam hinc approbationem expectari posse. Primò. Quia iam ita significatum est ab aliquibus Thomistis & quidem physicarũ præmotionum amãtibus; quib⁹ noua hæc philosophandi ratio ta displicet. Secundò. Quia quamuis in speciem videatur illis gratificari assumpto præmotionum patrocinio; re tamen ipsa beneficij sui gratiam corrumpit, dum quæstionem vniuersam ad propria quædam principia reuocat, itáque tacito indicio significat, hactenus ignorasse Thomistas, quę tandem esset legitima ratio conciliandæ libertatis cum diuinis motionibus. Ecquando impetrabit vt schola illa pateat hisce pronuntiatis? Amplitudinem esse veluti proprium libertatis characterem; neque aliud impedire quo minus liberi simus, quam quod impedit ne versemur summa in amplitudine: Non a-

liam esse prædeterminationem causæ liberæ quàm intentionem finis: Ad intentionem huiusmodi voluntatem nonnisi passiuè se habere: Hanc præmotionem interdum esse inefficacem: Esse interdum æqualem quoad entitatem in ijs duobus quorũ alter cõsentit alter non consentit: Prædeterminationem propriè sumptam distingui à præmotione: Eandem absumere aliquando potentiam non consentiendi, saluâ libertate arbitrij: In explicanda huiusmodi libertate satis esse, si pro illò quidam tempore quo aliquid est in ordine finis, sit potentia illud prosequendi; & pro alio tantùm tempore quo idem erit extra ordinem illum, sit potentia respuendi: Post diem iudicij nullam fore in beatis libertatem exercitij: Nos non esse propriè dominos actuum nostrorum sed obiectorum potius: quare quorum obiectorum non habemus dominium; nec habere actuum quibus illa attinguntur: non subesse igitur dominio libertatis amorem Dei; quippe neque ipsum Deum: Materiale peccati esse motus primos concu-

piſcentiæ, vindictæ & ſimiles, non autem actum qui malus eſt: alia id genus ſexcēta ſparſim habentur. Quando inquam obtinebit vt ita philoſophantem *diſcipuli omnes* S. Thomæ admittant? Tertiò. Qui fieri poteſt vt huius Doctoris opinionem Thomiſtæ *omnes* approbent; cum ne ipſorum quidem *omnium* opinio vna ſit? Antiquiores enim ea ſenſiſſe ac docuiſſe, quæ ſtare non poſſunt cum phyſicis prædeterminationibus, probatu facile eſt. Certè Dominicus Bannes ad quæſt. 19. art. 9. ex prima par. diſſimulare non poteſt animi ſui dolorem, cum videt Cardinalem Caietanum Thomiſtarū facile principē repudiare illas ad art. 8. eius quæſt. eſt enim clariſſima illius ſententia. Id qod dicitur cauſam ſecundam moueri à prima, intelligendum, *non de motione præuia, ſed de motione intrinſecè cooperatiua propriæ actioni. Et ſenſum eſſe puerilem, ſi quis putet eſſe aliquam durationem naturæ, in cuius primo inſtāti cauſa prima reſpiciat effectum, & in ſecundo cauſa ſecunda*: Quod ergo dicitur *cauſam primam prius agere* interpretan-

dum *quoad independentiam, & intimitatem* tantum. Quid apertius dici potuit contra physicas præmotiones? Similia leguntur apud Capreolum, Conradum, Soncinnatem & alios. Dominicum Soto repugnauisse prædeterminantibus in Concilio Tridentino, refert historia Concilij lib. 2. Cuius Auctor quamuis luxata sit fide; qui tamen hominem norunt, numquam adducentur vt credant illum à Iesuitis inire gratiam voluisse. Dominicus Bannes & Didacus Aluares acriter pugnant pro prędeterminationibus: nec quisquam maiore animo sorbuit acerbitates omnes quæ illam doctrinam consequuntur. Sed horum austeritas alijs displicuit eiusdem Scholæ Theologis, qui probare non possunt quod ab ijs dictum est circa prædefinitionem & prædeterminationem malorum actuum. Ita Gonzales 1. p. disp. 59. sect. 2. vbi significat in eo sibi minus probari *Reuerendissimum Aluarem* & Nazarius ib. quæst. 22. art. 4. controu. 3. eos qui sic philosophantur sibi videri dicit *minus dignè de Deo sentire*. Et superioribus

annis cum hæc quæstio agitaretur Tolosæ in generalibus comitijs ordinis S. Dominici, obtenderetúrque Bannesij & Didaci auctoritas pro prædeterminatione ad actus malos; significatum est ab ijs qui positiones ea de re propugnabant, opinionem illam non videri huic tempori consentaneam. Rursus cum alij passim doceant, necessariam esse præmotionem illam bonis saltem actibus exercendis; Blasius Verdun in relect. de Aux. concl. 12 probabilius putat opus moraliter bonum ordinis naturalis fieri posse sine præuia determinatione speciali: sed satis esse generalem concursum simultaneum: itaque sensisse magistrum suum. Denique Thomistæ quidam Salmanticenses quos impugnat Gonsales loc. cit. disp. 58. sect. 2. & disp. 75. sect. 3. negant prædeterminationem ad actus supernaturales ita esse antecedentem, vt omnino sit independens à libertate, prout hactenus fuerat creditum: sed putant consensum voluntatis sic esse cum illa comparandum, quomodo in eadem Schola comparatur actus contritio-

nis cum habitu gratiæ dum quis iustificatur à peccato extra Sacramentum. Addo nostra memoria propugnatas Auenione theses quibus negabantur physicæ præmotiones causarum liberarum: idque coram Prouinciali & Inquisitore fidei atque ipso totius Prouinciæ Capitulo.

Quæ cum ita sint, ego non video quò spectet huiusce Theologi votum illud quod est in Epistola ad summum Pontificem, *vt eo Præside ac Magistro Ecclesiæ, veritas hæc dilucescat.* Nam si doctrinam suam sanciri cupit auctoritate Pontificia; rem magnam postulat : cùm sit necessarium eodem fulmine peti & Thomistas & Iesuitas, & omnes Ecclesiæ Catholicæ scholas alterutri parti iam addictas. Sin autem optat ferri sententiam in gratiam Thomistarum; sibi malè precatur: cùm ob diuersitatem sententiarum, approbatio illorum, ipsius condemnatio futura sit. Adde liquere iam ex dictis, nihil in hac controuersia definiri posse pro præmotionibus, quo non etiam Thomistarum aliqui feriantur.

§. VI. SORBONICI.

DENIQVE in præfatione lib. I. de consensu scholæ Parisiensis gloriatur. *In ea enim plurimos etiamnummodo acerrimos eiusdem doctrinæ vindices se præberes vt proinde ad hanc litem dirimendam nequaquam necesse sit Academiæ huius limitibus egredi. Ibi albescere veritatem, ibi iucundissimum eius splendorem illucescere.* Quæ si Constantinopoli scriberentur aut Alexandriæ Ægypti, tolerari vtcumque potuissent: nunc verò quis ferat edita esse Parisijs, vbi nemo non experitur esse falsa? Nam quod ante aliquot annos scribebat Iosephus à S. Ioseph Cistertiensis, alienos esse à physicis prædeterminationibus Sorbonicos *omnes* Professores, adeò perseuerat; vt ex illis sex qui quotidie ad Sorbonā docēt, null⁹ eā opinionē approbet: et & anno superiori cū ad pileū Baccalaurei supra quadraginta pararentur, duo tantùm inuenti sint, qui causam prædeterminantium susciperent. En vbi *albescant*

præmotiones huic Doctori, vbi *iucundiſſimus* earum ſplendor illuceſcat. Hinc verò pateſcit, morbo illum oculorum teneri & quidem periculoſo. Quod ex eo etiam liquet, quia cum loco cit. inter Sorbonicos Doctores quorum ſuffragia prætexit, eos potiſſimum Magiſtros commendet, quibus *ſe fœliciter vſum* gloriatur, & rurſus cap. 36. num. 3. nominet Philippum Gamachæum *ſplendidiſſimum Sorbonę lumen, Præceptorem ſuum, cui plurimum debeat*; perſpicuum tamen eſt, ex operibus huius Doctoris in lucem editis, ipſum quoque prædeterminationibus infenſum eſſe. Neque fieri aliter potuit vt Sorbona ſibi conſtaret, eſſet conſentiens hodierna priſtinæ. Siquidem olim ea definiuit quæ cum phyſicis præmotionibus ſtare nequeunt, vt facile comperiet qui excuſſerit ea quæ addita ſunt ad 4. ſent. Eſt igitur noſtra hæc, & propria quædam gloria in hac diſputatione, quòd Sorbonam ſequimur Scholarum omnium parentem.

§. VII. S. AVGVSTINVS ET CONTARENVS.

NIHILO VERIORA sunt quæ iactat S. August. & Cardinalis Contareni suffragia. Et vt ordiar ab eo qui propior est, non possum satis mirari quo modo huiusce Cardinalis purpura tegi putauerit doctrinam suam vniuersam quem ne nominare quidem vnquam potuit nisi cum probaret *libertatem in Amplitudine sitam esse*. Hoc igitur est *stare libertatem exercitij cum necessitate antecedente?* hoc est *prædeterminatione facultatis aboleri potentiam dissentiendi libertate illæsa manente?* hoc est *nefarios homines à Deo præueniri vt committant actus qui cœlo terraque detestabiles sunt, quatenus actus sunt, & quatenus liberi, & quatenus humani?* hoc est *voluntatem efficaci gratia excitatam non posse cum illa coniungere resistentiam suam & dissensum?* Ita sensit, quicumque dixit libertatem sonare *amplitudinem* aliquam? O miram mentis illius *amplitudinem* in qua res adeò absurdæ locum inueniunt!

Restat vt de S. Augustino dicamus aliquid; de cuius auctoritate quę proloquutus est iste Doctor, si eò spectabant vt commendaretur tanti viri nomen: exigua fuerunt: sin autem vt pręsidium quęreretur physicis pręmotionibus, inania. Hanc enim doctrinam qui melius callent, quique S. Aug. familiares sunt, numquam adduci poterunt vt eas illi aliquando venisse in mentem suspicentur, ne dormienti quidem. Quamobrem mihi nequaquam probatur opinio quæ insignes aliquot viros obtinuit, D. Augustinum dum Pelagianos & Semipelagianos hæreticos vehementius insectatur, tanto impetu recessisse ab eorum placitis, vt difficile fuerit eius orationem in æquilibrio semper stare: sed videri nonnumquam iniquiorem libero arbitrio. Ita significarunt duo maxima superiori sæculo Ecclesiæ Gallicanę ornamenta, Gilbertus Genebrardus Archiepiscopus Aquensis in Epist. ad Carolum nonum quam editioni Origenis ann. 1574. præfixit, & Claudius de Xaintes Episcopus Ebroicensis in libello A-

theiſmorum Caluini. Ita Eccleſiæ Luſitanæ alterum lumen Hieronymus Oſorius Syluenſis Epiſcopus lib. 9. de Iuſtitia. Ita rurſus Italicæ alterum Cornelius Muſſus Epiſcopus Bituntinus in cap. 5. Epiſt. ad Rom. Ita propugnaculum Germanicę Albertus Pighius lib. 3. de libero Arbitrio. Ita demum Eccleſiæ Romanæ princeps, ordinis S. Dominici decus, & aquila diſcipulorum S. Thomę Cardinalis Caietanus ad quęſt. 70. primę p. art. 3. atque hunc fuiſſe ſenſum eorum qui ſuo tempore in *Scholis regnabant Theologicis* docet Eraſmus pręf. in S. Hilarium: & conſentiunt Doctores Pariſienſes qui adornarunt editionem operum D. Auguſtini ann. 1571. apud Guillelmum Merlin & Sebaſtianum Niuellium. Hanc ego, inquam, cogitationem non approbo, neque vtor facultate quam inſinuat Cœleſtinus Papa in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ, diſcedendi ab Auguſtino in quibuſdam quæſtionibus *profundioribus*, & *difficilioribus*, vt eſt inquit Baronius an. 431. num. 185. quæſtio de prædeſtinatione, quod in ijs quam-

cumque partem aliquis ſequatur, nihil tamē Pelagio cōceſſurus ſit, retentâ ſemper internæ gratiæ neceſſitate ad omnia ſalutis opera. Subeo legem à Suare latam to. 1. de Gra. prol. 6. cap. 8. vbi cenſet, *Prudenti Theologo amplectendum quidquid Auguſtinus in hac materia tanquam certum & ad fidei dogmata pertinens affirmarit.* Neque permittam modò; ſed petam etiam, vt ex huius S. Patris arbitrio lis tota pendeat. Nempe vbi diuinæ gratiæ interius mouentis neceſſitatem admiſeris ad omnia prorſùs opera quæ ad vitam æternam poſitiuè conducunt; itemque illius quæ dicitur efficax infallibilitatem in eliciendo voluntatis conſenſu, cognitam ipſi Deo priuſquam aliquid ſtatuat de nobis; nihil erit quod S. Aug. præterea requirat.

Nec aliud quidquam ſignificant teſtimonia ex illo afferri ſolita: ſed detorquentur arte quadam induſtriaque aduerſariorum in argumenta phyſicarum prędeterminationum: itaque fiunt ſuppoſitia. Exempla facilè peti poſſunt ex ijs locis ex quibus hic Doctor opinionis ſuę

fundamenta trahere conatus est : nihil enim aliud inde retulit vnquam, quam quæ iam dixi ; vt facile experietur qui cap. 22. & 23. lib. 1. volet excutere diligentius.

Sed non possum non indicare nonnulla in quibus S. Aug. Auctoritas religiosius haberi poterat. Et primò. Effatum illud quod est in Epist. 89. & per omnes fere paginas ab hoc Auctore voluitur ; numquam debuit ab eo proponi : quòd prẹter ipsum nemo alius sit qui eius veritati repugnet. Ita verò habet *voluntas libera tanto liberior, quanto sanior : tanto autem sanior quanto diuinæ gratiæ misericordiæque subiectior.* Ideò autem proponitur, vt obtineatur auctore Augustino, nullam esse necessitatem adhærendi Deo qua libertas voluntatis opprimatur.

At interrogo de qua libertate interpretari velit Augustinum? An de illa quam vocat *status*; an de illa quę propriè constituit liberum arbitrium? Si primum, nihil ad hanc rem : quia nemo nostrum de eo disputat : sed neque etiam Augustinus, vt pote qui eo loco premit Pelagianos solam

lam arbitrij libertatem opponentes necessitati diuinæ gratiæ. Si secundum, quare ipse huic testimonio resistit, quando non modò in cœlo vbi *subiectissima est diuinæ gratiæ* Beatorum voluntas; sed hic etiam vbi proximè ad illam *subiectionem* acceditur, per *internam viatorum occupationem circa Deum*, libertatem arbitrij seu contradictionis esse vllam solus negat?

Secundò. loco proximum est quod cap. 4. num. 3. infert ex duobus locis S. Aug.: in quibus vtriusque libertatis, & bonæ qua quis dicitur à peccato liber iustitiæ autem seruus: & malę, qua liber quis efficitur à iustitia & seruus peccati, argumentum petit à delectatione, quæ tum bonam tum malam operationem comitatur. Ait autem, *hinc elici libertatem animi voluntatisque amplitudine constare*. Optimè id quidem *elicitur*: & vide quàm sit apta & cohęrens ista sequela, *Delectatio est argumentum libertatis*: *Ergo libertas amplitudine constat*. Eam tamen probat hoc assumpto principio, *Delectationem esse amplitudinis atque immensitatis cuius-*

dam indicium: quod principium in brutis quæ maximis interdum delectationibus titillantur, constat esse falsissimum.

Tertiò. Eodem vitio laborat quod ib. n.4.infert ex lib.3.de Libero Arb. c.5.vbi docet Angelos beatos habere libertatem ad vtrumlibet, quos tamen constat non posse peccare. Infert autem, *Libertatem illam in amplitudine positam esse*: in *Amplitudine inquam diuinæ maiestatis*. Quid erit huic Doctori difficile ad probandum qui talia ex talibus inferat?

Quartò. Quæ referuntur eodem cap. 4.ex lib.de correp.& Gr.cap.11.Ex Ench. capite 105. Ex 22. de Ciu. cap. 30. sententiam huius Auctoris impugnant. Quia certissimum est, inibi agi de libertate arbitrij propriè dicta; & asseri mansuram in statu beatitudinis cum impotentia peccandi: quòd hic Theologus negat hoc ipso loco n. 4. Vt verbis vtar Scholasticis, S. Aug. in illis locis censet cum necessitate quoad specificationem, qua excluditur potestas malè agendi, stare libertatem quoad exercitium, quæ includit tantùm

potentiam suspendendi quemlibet actum bonum: & hoc modo liberum fore putat Beatorum arbitrium; quod negat iste Auctor cum dicit, *Indifferentiam agendi & non agendi, seruato etiam ordine finis, non fore perpetuam vt videre est in beatis.*

Latet etiam alia fraus in vsu horum locorum; quia quod S. Aug. significat, perseueraturam libertatem arbitrij cum immutabilitate status ac necessitate, perinde accipitur, quasi posset perseuerare cum immutabilitate ac necessitate singulorum actuum: quod perquam alienum est à mente S. Aug.

Quintò. Capite 8. refertur ea doctrina quam tradit S. Aug. lib. 5. de Ciu. cap. 10. cuius hæc esse videtur genuïna prorsus intelligentia, si quis eam paulò diligentiùs expenderit. Quærit S. Doctor vtrum voluntatibus hominum aliqua dominetur necessitas: & respondet necessitatem esse duplicem. Prima est illa *quæ non est in nostra potestate, & subÿcit nos etiam renitentes, vt est necessitas moriendi*. Secunda est quæcumque alia *secundùm quam dicimus*

necesse est vt hoc sit vel fiat. Prima libertatem aufert: Secunda, *non est cur timeamus* inquit, *ne etiam auferat.* Non quòd in vniuersum omnis istiusmodi necessitas libertatem compatiatur, alioqui liber sit appetitus brutorum; sed quòd non omnis ei repugnet, aut talis sit, vt id quod ea ratione dicitur necessarium, dicendum quoque sit *subijci necessitati.* Quod duobus exemplis ostendit. Primum petitur à vita & præscientia Dei: quam etsi necessarium sit esse, non ideò tamen *ponitur sub necessitate.* Est igitur hic necessitas sine subiectione: at non continuò sequitur vt sit cum libertate. Secundum exemplum petitur à nostris voluntatibus. Quamuis enim verè dicamus, *necesse est vt cùm volumus libero velimus arbitrio*: non ideò ipsum liberum arbitrium necessitati subijcimus, quæ auferat libertatem. Itaque reperitur hic necessitas, & sine subiectione vt in priori exemplo: & præterea cum libertate. Ex his concludit, necessitate illa quæ oritur ex præscientia futurorum, non adimi libertatem: quippe cùm non aliter

necessarium sit vt quod præscitum est futurum, contingat; quàm quo modo necessarium est *vt cum volumus libero velimus arbitrio*. Neque enim ideò peccare hominem quia Deus peccaturum præsciuit: *Sed quia non fatum, non fortunam non aliquid aliud*, ex quo sequi possit peccandi necessitas: *sed ipsum peccaturum præsciuit*. Atque hac summa colligitur doctrina quę toto illo capite traditur.

In qua referenda & interpretanda quinquies peccatum est ab hoc Theologo. Primò. Quia supponit tamquam ex mente S. Aug. secundam necessitatem in vniuersum omnem, cum libertate coniungi: ac proinde censet liberam esse Dei vitam. Secundò Quia definit eandem necessitatem vocandam esse necessitatem immutabilitatis. *Altera*, inquit, *necessitas est quam non nominat ipse*, (quasi vero nominauerit primam) *nos vocare possumus immutabilitatis*. Sed quo Auctore, mi Pater, & quo iure? Ego verò intercedo: neque tibi fas esse volo, vt ita voces. Hac igitur arte vtendum fuit, vt tamquam ex Au-

gustino crederetur *necessitas immutabilitatis* aliqua esse, quę quidem cadat in ipsum actum voluntatis, & tamen stare simul possit cum libertate arbitrij? Tertiò. Pergit nihilominus, & ex loco illo hæc recitat. *Deus non ideò minùs liber, imò liberior, si non potest non præscire omnia & semper viuere:* Quę verba tam non sunt apud Augustinũ quàm neque apud Hesiodum. Quartò. Inter actiones quas S. Augustinum significasse dicit liberas esse cum necessitate immutabilitatis; numerat generationem æterni Filij, quæ ne nominatur quidem in tota illa disputatione. Quintò. Asserit S. Aug. toto illo capite & superiori, docere præscientiam non obstare libertati: præscientiæ autem nomine, non intelligi nudam prænotionem; sed & prouidentiam præscientiâ priorem: nec qualemcumque prouidentiam; sed eam, *per quam Deus voluntates nostras sibi subijcit & inclinat quò vult; ita vt quod facturæ sunt omnino facturæ sint, nec res aliter euenire queat: quod sonat immutabilitatem, & tamen non adimit libertatem, sed dat potiùs.*

Lector Optime, tuam fidem. Satis magnum piaculum fuerat tribuere huiusmodi doctrinam Augustino silenti, quid si etiam contraria pronuntianti? Si de præscientia loqueretur quæ talem prouidentiam inuoluit, negaret ne *ideò peccare hominem, quia Deus illum peccaturum præsciuit*? Assereret ne ideò peccare, quia Deus non præsciuit fatum, non fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccaturum? An non præsciuit aliquid aliud ex quo sequeretur præscientia peccati, si pręsciuit prouidentiam illam suam qua *subijceret sibi voluntates nostras & inclinaret quò vult ita vt res aliter euenire nequeat?* Iterùm peto à te, mi Doctor, num adhuc perstes in ea sententia, censeasque omnino præscientiâ futuri peccati priorem esse prouidentiam, qua Deus peccantis voluntatem inclinet quò vult? Si quò vult Deus inclinat voluntatem peccantis, *ita vt res aliter euenire nequeat*; quomodo facies vt peccatum in eius qui commisit potestate fuerit? Si non præscit futurum nisi ad quod priùs *inclinauerit* prouidentia; quomodo nega-

bis inclinasse ad peccatum quod præscitum est? Cui autem displicere possint Lutheri & Caluini blasphemiæ, cùm hæc illi benè oluerint?

Sextò. Capite 30. num. 5. & 6. Negat, S. Aug. 12. de Ciui. cap. 6. Vbi quærit vnde fiat vt ex duobus hominibus æqualiter tentatis æqualiterque adiutis à Deo ad resistendum tentationi, vnus consentiat alter non consentiat, soluere integram quæstionem, aut etiam proponere: quærere quidem causam cur vnus succumbat eamque reddere, dum ait illum vinci quia voluit deficere à castitate; *Sed*, inquit, *causam quòd iste noluerit deficere non explicat hoc loco, vbi id non agebat; sed causam mali sciscitabatur.* Videamus ergo vtrum S. Aug. *sciscitetur* tantùm causam mali. Et 1. quidem occurrit capitis argumentum initio inscriptum in hunc modum. *Quæ causa sit beatitudinis Angelorum beatorum: & quæ causa sit miseriæ Angelorum malorum.* En vt *causam mali tantùm sciscitatur.* 2. Propositis duobus illis æqualiter affectis, adiutis, tentatis, *Quid,*

inquit, *putamus esse causæ vt in illo fiat,* IN ILLO NON FIAT *voluntas mala*: quod est, *sciscitari causam boni.* Quæstionem autem soluit omnibus pensatis in hunc modum. *Quid aliud apparet quàm vnum voluisse.* (Aduersarius sistere hic vellet Augustinum, sed pergit) *alterum noluisse à castitate deficere?* Quibus verbis clarissimè docet tum illius lapsum, tum istius perseuerantiam in castitate, adscribendam esse libero arbitrio; non tamen ita vt in eo quoque non sint potiores partes diuinæ gratiæ. Sed huiusmodi quodam artificio vtendum fuit; ne foret necessarium confiteri physicam prædeterminationem incognitam fuisse S. Augustino: quando posuit *æqualiter adiutos* esse, tum illum qui deficit: tum illum qui perseuerat.

§. VIII. ADVERSARII.

IN PROPONENDIS opinionibus eorum qui physicas præmotiones amoliuntur, eodem fidei tenore procedit is qui tuendas suscepit, quo in afferendis Auctorum suorum testimonijs.

Et primò quæ ipſi ſequi videntur ex eorum principijs abſurda, pro conceſsis more quodam ſumere ſolet. Ac tum demum zelo veritatis inflammatus, inſtat oportunè, importunè, arguit, obſecrat, increpat; quæcumque denique ſunt Apoſtoli vota & munia Epiſcopi. In præf. lib. 1 *Confictam* à nobis dicit *eam libertatem, quæ Deo propemodùm aduerſetur, quaſi iugum eius indignata: Eam quæ cum gratiâ non conueniat; Eam, quæ ſine peccato intelligi vix queat: Eam, quâ Chriſtum vt liber ſit minus ſubiectum eſſe Patri oporteat: Tenuem & macilentam: Ieiunam & euanidam poteſtatem ad ea quæ Dei ordine non continentur, prout ſors tulerit, excurrendi: Eam demum quæ vbi ad Deum per gloriam reducitur, euaneſcat & nulla ſit.* Tum verò, *Obſtupui profectò hominis ſapientiſſimos & doctiſſimos tam magnificè tamque diligenter* NIHIL *dixiſſe &c.* Vide quid ſimile cap. 1. num. 5. Vbi etiam hortatur ad virtutem. *Audiant,* inquit, *ac cum profundiſſima ſui demiſſione auſultent eum qui vnus eſt Magiſter noſter Chriſtum &c.*

Item capite 18. Vbi de ſcientia media, num. 7. *Precor*, inquit, *attendant, ſe perinde de homine finitæ ac limitatæ virtutis ita de Deo loqui*. Item capite 23. Vbi de ſcientia media iterum. Atque hoc loco expedit omnia rhetorum tela in eos qui Deum vti putant eâ ſcientiâ in gubernandis hominibus. *Qui eſtis vos*, inquit, *qui iudicatis Deum? Limites illi ponitis quos præterire nequeat? Cui ſimilem feciſtis altiſſimum aut cui adæquaſtis eum? &c.* Item capite vltimo num. 4. *Nec latere eos potuit in ſuâ ſententiâ gratiam ad quam potiſſimùm attendendum fuerat ſupponi naturæ non præponi non mediocri creatoris iniuriâ &c.* Et deinde num. 6. *Quid abſurdius quàm gratiam quia nos ſubijcit Deo libertati opponi; ideòque ſi libertatem conſeruare vt fas eſt velimus; gratiæ quod nefas, obſiſtendum eſſe? Quid magis paradoxum quàm libertatem ſolam interire noſtro ad Deum regreſſu, & nullam Beatis in cœlo libertatem ſupereſſe? Quid magis ridiculum quàm libertatem eſſe ſolùm ad actus futuros quandiu futuri ſunt, & nos quando liberè agimus omnis eſſe libertatis*

exortes? Quid magis intolerandum quàm Deum bona illa opera quæ præcipit aut consulit, suadere quidem posse: dare autem reuera non posse? Suasor est & ordinator & remunerator bonorum operum: at si hos Doctores sequimur; nec auctor est, nec esse potest. Pater mi, videris mihi creare monstra, vt possis Herculem agere. Errores illos qui à te deducuntur; ex eâ doctrinâ quam impugnas esse connexos, nec admisere aliquando qui eam defendunt: neque tu vnquam probaueris. Concitari autem in peccata fortasse numquam futura cum tot obsideare præsentibus, risu an commiseratione dignius est?

SECVNDO speciatim queritur ex descriptione liberi arbitrij quam ait traditam esse à S. Thoma 1. p. quæst. 62. art. 8. ad tertium, elisas esse particulas illas. *seruato ordine finis*, nempe dum dicunt absolutè, *liberum arbitrium esse potentiam agendi & non agendi*: vel *libertatem arbitrij sitam esse in indifferentia ad agendum & non agendum*. Vult enim vtrobique addi, *seruato ordine finis*. *Et miror*, inquit, cap. 12. num. 1.

recentiores istud vel non obseruasse, vel si obseruauerint adeò parum curasse: quinimò particulam illam à definitione liberi arbitrij, tam studiosè abstulisse. Et capite 1. num. 5. *Non possum satis mirari recentiores quosdam tam ægrè ferre in descriptione libertatis nostræ, subiectionem illam ad Deum & quibuscumque possunt artibus submouere illam.* Hinc illi questus, libertatem induci à nobis quæ Deo propemodum aduersetur, indignata iugum illius: Quæ Dei dominium ferre nequeat: Quæ conseruari non possit nisi resistat diuinæ gratiæ &c. Difficile est recensere quam multa hic Theologus peccet in hac sua deseruatione critica.

Et primò. Statuit veluti necessarium fundamentum, liberi arbitrij descriptionem à recentioribus vsurpari solitam, ex D. Thoma esse desumptam. Cuius rei nullam habet coniecturam. Quidni enim ex Aristotele 3. Eth. capite 5. & 9. Met. tex. 10. Vbi absolutè significat *Libertatem esse potestatem agendi & non agendi?* Quidni ex D. Damasceno 2. de fide capite 26.

vbi definit. *Ea in nobis esse quorum sumus liberam adepti potestatem facere & non facere, vt mentiri & non mentiri: gaudere in quibus par est & non gaudere: similiter & in quibus minimè decet?* Hæc enim exempla inter alia subijcit, itaque limitationē tollit de seruando ordine finis. Quidni ex Theologorum magistro 2. sent. dist. 24. Vbi tradit definitionem libertatis similiter illimitatam dum ait, *Liberum arbitrium dici liberum quantùm ad voluntatem quæ ad vtrumlibet flecti potest?* Mitto vtrumque S. Thomæ magistrum Albertum Magnum. 2. p. quæst. 91 memb. 1 & Alexandrum Alensem 1. p. quæst. 26. memb. 4. art. 3. Mitto eiusdem condiscipulum D. Bonauenturam 2. sent. dist. 25. quæst. 3. aliosque innumeros qui liberam exhibent libertatis definitionem ab illa restrictione, *seruato ordine finis*: & quæro ab isto Theologo, quare id quod prostabat apud tam multos; ex vna S. Thomæ officina sumpsisse nos iubeat?

Secundò. Sumenda fuerit ex D. Tho. libertatis descriptio: at quare potiùs ex

loco iam designato vbi hoc non agitur, cùm sit quæstio tantùm, vtrum Angelus Beatus peccare possit; quàm ex quæst. 6. de malo, quæ est de *Electione humana*: vbi in corpore art: nudè pronuntiat *voluntatem indeterminatè se habere ad multa; & vt talem à Deo moueri non ex necessitate?* hoc enim dicere est absolutè *Libertatem esse potentiam ad vtrumlibet scilicet agere vel non agere* Quare potiùs quam ex quæst. 83 1. p. quæ est de lib. Arb. vbi. Art. 1. Libertatem hominis in eo ponit *Quòd homo ex proprio cognoscendi modo, circa particularia operabilia sit potens in diuersa ferri?* Aut ex art. 2. Vbi præcisè docet, *Liberum arbitrium indifferenter se habere ad benè vel malè eligendum?* Aut ex 3. Vbi pariter in eo tantùm ponit libertatem arbitrij, *Quòd possimus vnum recipere alio recusato?* Quare potiùs quàm ex prima secundæ quæst 13. art. 6. cui titulus est *vtrum homo ex necessitate eligat an liberè?* Et respondet *hominem non eligere ex necessitate*, rationem autem esse, *Quia possibile illi est eligere vel non eligere*; esse autem hoc possibile *eo quòd*

homo possit velle & non velle, agere & non agere, velle etiam hoc aut illud? Quare inquam, putat hic Doctor Libertatis definitionem in vno illo angulo articuli 8. quæst. sexagesimę secũdæ, primæ par. quæ est tantùm de perfectione Angelorum in esse gratiæ & gloriæ, tanquam in scrinio quodam esse reconditam, potiùs quàm explicatam in alijs in quibus de hac ipsa re instituebatur quæstio; vt præuaricatio quædam sit particulas illas, *seruato ordine finis*, semel tantùm adhibitas à D. Thoma, centies omissas, non adhibere semper? An est æquum obiurgari eos qui malunt exemplum petere philosophandi ex eo quod sæpe factitatum à S. Doctore comperitur, quàm ex eo quod semel ab illo vsurpatum est, idque in loco non suo?

Tertiò. Sed esto. demus ex loco illo solo eruendam fuisse rationem libertatis. At, cur potiùs ex solutione tertij, quàm ex solutione secundi? Lubet enim alterum cum altero locum conferre. Ad secundum ita loquitur. *Virtutes rationales se habent ad opposita in illis ad quæ non ordinantur naturaliter*

naturaliter, Senſus eſt vt conſtat ex corpore art. *Virtutes rationales poſſunt elicere oppoſitos actus circa quodcumque obiectum exceptis Deo clare viſo & communi ratione boni.* Ad tertium. *Quòd liberum arbitrium diverſa eligere poſſit ſeruato ordine finis, hoc pertinet ad perfectionem libertatis: ſed quòd eligat aliquid diuertendo ab ordine finis, hoc pertinet ad defectum libertatis.* Hic, inquis, definitur libertas arbitrij: imò, inquam, illic. Et vide ne maius ſit mihi ius ita ſentiendi. Definitiones enim ſunt rerum vniuerſarum, quæ præciſæ ſunt à quolibet ſtatu particulari, ac proinde tum à perfectione tum à defectu qui exinde naſcitur: nec quiſquam exiſtimaret definitam eſſe naturam animalis ab eo qui diceret, *Quòd animal vti poßit quinque ſenſibus, hoc pertinet ad eius perfectionem: ſed quòd vtatur tantùm duobus, hoc pertinet ad defectum.* Non eſt ergo definita libertas vbi dictum eſt, *pertinere ad eius perfectionem quòd non poßit diuertere ab ordine finis*, vt in beatis, *ad defectum verò quòd poßit*, vt in viatoribus. Nempe liber-

tas ad statum beatitudinis prouecta perfectissima est; citra illum statum minùs perfecta. Quo igitur pacto illam definies prout est vtrique statui communis? Certè ita vt in eius ratione non sumatur vel illa perfectio quæ contingit ipsi coniunctæ cum beatitudine, vel ille defectus qui sequitur separatam Hoc autem dico factũ esse potiùs in solutione secundi quàm tertij vt constat.

Quartò. Hic Auctor non negat liberum arbitrium in Deo esse: fatetur etiam tunc non esse limitatam illius potentiam conditione illa *seruato ordine finis*. cap 1. num. 5. Et alias sæpè: denique significat agnoscere se communem quandam rationem libertatis quæ tum Deo tum creaturis conueniat. cap. 6. num. 11. & cap. 7. num. 4. & 5. Definiat ergo quæ tandem sit notio liberi arbitrij creato & increato communis: & cùm se in omnes partes verterit, nihil occurret nisi, *Liberum arbitrium esse potentiam agendi & non agendi* præcisè. Nam si adderet, *seruato ordine finis*, non conueniret Deo: si diceret esse

potentiam *absolutam* ab omni subordinatione, non conueniret creaturæ. Vnde igitur didicit recentiores qui libertatem arbitrij definiunt, non definire communem illam? Et quare carpit quod ipse imitari cogitur?

Quintò. Dum quosdam recentiores reos facit deprauatæ descriptionis Liberi arbitrij, bis fallitur. 1. Quia quosdam tantùm accusat, cum omnes debeat 2. Quia recentiores solùm, cùm antiquiores quoque in eodem sint crimine. Nego enim penes ipsum esse, vel vno exemplo probare Arbitrij Libertatem in vniuersum seu medijs seu infimis temporibus ita expositã esse, vt fieret mẽtio de *seruando finis ordine*. Quâ sentẽtiâ cũ cõprehẽdãtur etiã discipuli atq; interpretes D. Th. manifestũ est à nemine creditum, descriptionem libertatis assignatam esse loco illo qui est designatus ab hoc Auctore. Intempestiuam igitur criticam exercuit in recentiores; & veluti eximiam obseruationem protulit illam, quam solus cæterorum omnium contemptus facit singularem.

Sextò. Dum commentitium illud crimen recentiorum admissum esse interpretatur in contemptum diuini dominij ac supremæ potestatis, quasi libertatem adamauerint *Deo propemodùm aduersantem, iugum eius indignatam principio & fini non obnoxiam &c.* Dum inquam patitur se huiusmodi suspicionibus infestari, latissimè aberrat. Nemo illorum quos petit hæc calumnia dubitauit aliquando, quin præceptum & obligatio standi semper intra ordinem finis perpetua sit. Sed putant cum necessitate præcepti quæ tantùm *moralis* est, coniunctam esse in viatoribus potentiam physicam transgrediendi: esse autem tum libertatem tum meritum in eo *qui potuit transgredi & non est transgressus*, vel ipso Auctore Deo. In beatis vtramque necessitatem agnoscunt non diuertendi ab ordine finis: sed simul fieri putant vt singuli eorum actus, vno aut altero tantùm excepto, ita exerceantur, vt neutra illarum necessitatum impediat quo minus suspendi possint, itáque dicunt esse liberos. Atque hoc est quod S.

Thom. expreſsit 1.p. quæſt.19.art.10.cum dicit. *Impoßibile eſt quòd Deus velit malum culpæ: & tamen ad oppoſita ſe habet, in quantum poteſt velle hoc eſſe vel non eſſe: ſicut & nos non peccando poſſumus velle ſedere, & non ſedere.* Vides vt agnoſcit cum neceſsitate omnimoda non peccandi, libertatem faciendi hoc vel illud? hoc ipſum ſentiunt illi quos hic Auctor laudat capite 33. lib. 1. num. 13. Rectiſsima igitur doctrina, eaque communiſsima, ſed non ſatis animo comprehenſa, cauſam omnem præbuit iniquæ ſuſpicioni.

TERTIO. In ea quæſt. quæ tractatur capite 13. Vtrum detur actus indifferens in indiuiduo, 1. Recentioribus tantùm attribuit affirmantem opinionem. Atqui eadem etiam eſt S. Bonauenturæ & Scoti, quos iſte Auctor ſe & ſecuturum promittit & ſequutum iactat. Eſt etiã Okami, Gabrielis, Almaini, Angeſti & aliorum quãplurium, vt ſciunt ij quibus illi Auctores familiares ſunt.

Secundò. Vtitur verborum ambitu quodam ſicuti eſſet impietatem aliquam

annountiaturus. *Recentiores*, inquit, *nonnulli*, SAPIENTIAM ET PIETATEM PROFESSI, *doctrinam hanc D. Thomæ & ex ipsis sapientiæ fontibus liquidissimè manantem*, ET PIETATI *adeò mirificè consentientem, impacto isto ariete*, SED VERE STRAMINEO *labectare sibi videntur &c.* Et mox, *Tantine vero est argumentatio ista, vt propterea* VENERANDA D. THOMÆ DOCTRINA DESERI *debuerit?* Tantine vero est, mi Pater, tua erga sanctos religio, vt in gratiam D. Thomæ impetere audeas D. Bonauenturam, quasi verò non habuerit rationem *sapientiæ ac pietatis* quam *profitebatur*?

Tertiò. Ex principijs huius opinionis fingit homines ita dispositos vt dicant, *video mihi ô Deus à te esse quòd vestibus corpus contego, quòd accedendo ad ignem frigus depello, quòd comedo quòd bibo & cætera huiusmodi vitæ subsidia & solatia: nec tamen ea tibi dedico, sed mihi indulgeo &c.* Tum verò. *Quem satis validum obicem opponere possunt huic vt sic loquar* ABSVRDORVM TORRENTI? Torrentem vocas mi Do-

ctor, vide ne stillæ tantùm sint, quibus ne mediocria quidem ingenia madefiant. Fortè etiam elementa commutas, & aquam dicis quod ventus est. Nemo illorum quos impugnas, tam inurbana, tamque inepta narratione Deum detinet: cùm vel inter homines ipsos, apud eum à quo accepisti quamplurima beneficia, inofficiosa sit atque intempestiua commemoratio eorum quæ præstare non debeas, aut nolis erga illum. Vis igitur audire quid Deo narrent quibus hæc opinio probabilior visa est? In hunc modum loquuntur. "Video tibi ô Deus, tantam esse in me „
atque in res omnes creatas potestatem, vt „
ius etiam sit præcipiendi quod libuerit, & „
nobis necessitudo incumbat opere præ- „
standi quidquid à te fuerit imperatum. „
Sed quæ tua bonitas est, cum vetare possis „
ne sit vllus liber nostræ voluntatis motus, „
qui non dirigatur in bonum aut diuinum „
prorsus, aut certè honestum; hoc tamen „
infirmitati hominum condonas, vt possit „
aliquis esse, qui sistat in naturali commo- „
do, quando illud turpe non est. Quid quę- „

ſo in tali quadam oratione occurrit indignum ijs hominibus qui *ſapientiam & pietatem profeſſi ſunt?*

Cæterùm quòd vocat *ſtramineum arietem* illum quo contraria ſententia impetitur, oſtendit muros ſibi fuiſſe arundineos; ex ea enim ſolutione quam explicat à n. 7 tanta intelligitur facta eſſe conquaſſatio, vt ei glorioſius fuerit ferreum prædicare quàm *ſtramineum.*

QVARTÒ. In controuerſia de neceſſitate ſcientiæ mediæ quæ tractatur capite 18. & 23. in primis opinionem quam refellit ea oratione repræſentat, qua Deus intelligatur à priuatione, vt loquuntur, illius ſcientiæ tranſire ad habitum. Attribuit enim Aduerſarijs quòd ſentiant, *neceſſarium eſſe vt Deus exploret & conſulat creaturam ſuam: vt ſcrutetur & rimetur humani cordis receſſus: vt homines luſtret eorumque fibras*, & alia id genus, quæ propriè in eos tantùm quadrant, qui cum tempore aliquid diſcunt, ſuoque labore transferuntur à tenebris ignorantiæ ad lucem ſcientiæ. Vir antiquæ ſimplicitatis

breuiter diceret, opinionem illam hisce placitis contineri, Necessariam esse Deo scientiam omnis veritatis: Ex suppositione quod agens liberum ponatur in his circumstantijs, consensurum diuinæ gratiæ, & ex suppositione quod ponatur in alijs, eidem non consensurum; esse quasdam veritates, vt manifestum fit ex euentu: Igitur esse necessarium hoc scire Deum, idque quamprimùm Deus est; atque hanc esse scientiam mediam.

Secundò. Fingit nullam aliam ab ijs assignari causam illius necessitatis, quàm quia requiri videtur ad prædefinitiones actuum liberorum, & eorum omnium quæ Deus pendere vult à libertate creata. Iterum fallitur. Prima & præcipua ratio cur oporteat inesse Deo huiusmodi scientiam, hæc est. Quia Deus, Deus est, pollens infinitè perfecta intelligendi virtute: quam proinde verum latere nullum potest. Quemadmodum autem infinita potentia, quæ Deo primùm necessaria est, quia Deus est, consequenter est etiam necessaria vt vniuersum creet ac regat: ita &

hæc ſcientia conſequenter dicitur eſſe illi neceſſaria, vt adminiſtret creaturam liberam.

Tertiò. Pariter fingit, ſcientiam mediam ex ea ſententia comparari ſtudio quodam & cura diuinæ voluntatis, cùm dicit *Deum alligari eidem ſollicitudini*, cui alligatur, vel homo qui cõputat ſumptus qui neceſſarij ſunt ad perficiendam turrim quam vult ædificare: vel rex qui cogitat ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe. ita cap. 22. num. 7. Item, Deum hoc facere *diffiſum ſuæ omnipotentiæ*. ib. num. 9. Item, *Sedulò diligenterque luſtrare hominum fibras &c.* Sed ab hiſce deliramentis innocens eſt, vel ipſe ſomnus eorum qui accuſantur. Scientia media nullius ſtudij fructus eſt: eodem iure poſſidetur eâdemque facilitate paratur quâ & ipſa diuinitas: nec aliam poſcit diuinæ voluntatis curam.

Quartò. *Aduerte*, inquit capite 18. num. 7. *conſenſum illum ſub conditione futurum non dependere à Deo*. Hæc autem admonitio vel ridicula eſt, vel falſa. Nam ſi

aduertere nos iubet, non existere absolutè operationem Dei aliquam, per quam fiat vt quod est sub conditione futurum, sit ita futurum; ridiculum est: cum hoc idem sit ac monere vt *aduertamus* scientiæ mediæ propugnatores non esse ineptos; sed consequenter philosophari. Sin autem putat conditionem quæ per scientiam mediam supponitur vt futurum præsciatur, non esse etiam conditionem diuinæ cooperationis; ac proinde illam vt conditionatè exhibendam, non esse necessariam: falsum dicit. Deum scire quippiam esse futurum conditionatè, non est aliud quàm scire, ex hypothesi quòd agenti libero sub his circumstantijs existenti offeratur diuina cooperatio, fore vt acceptetur, & hoc agat: scire autem aliquid non esse futurum contingenter tamen, est scire, ex hypothesi quòd eidem agenti diuinus pariter concursus offeratur, fore vt non acceptetur, neque sit ille actus: atque ita de quacumque re conditionatè dicitur *illam fore*; sensus est, *fore dependentem à diuina cooperatione*. Id quod adhuc mani-

testius est in operibus gratiæ, in quibus non supponitur tantùm simultaneus concursus: sed & præuium Dei auxilium.

Quintò. Quod dicitur ab ijs qui scientiæ mediæ vsum defendunt, sine illa futurorum prædefinitiones esse non posse; alioqui periculum fore ne Dei voluntas frustra sit: ita interpretatur, quasi putarent hoc posse contingere: ideòque illis metum eiusce rei frequenter attribuit. Quin etiam erigere illorum spem & confirmare conatur hisce verbis cap. 22. n. 9. *Quare formidas, quare trepidas, ne cor humanum illi clausum sit &c.* Hæc verò cohortatio non potest non esse pertucunda. Non quòd ea quisquam indigeat; sed quia genus quoddam recreationis est, cernere hominem occupatum & satagentem, vt ab eo morbum depellat qui sanus est. Vis scire, mi Doctor, quid ab ijs hominibus timeatur quibus animos facis? Non dicam ne cœlum ruat, qui priscorum olim Gallorum metus fuit: sed ne Deus, esse Deus desinat. Quanta huius rei securitas est: tanta & infallibilitatis ac certitudinis

diuinarum prædefinitionum. Quod ergo dicitur, si Deus sine præscientia futurorum ex hypothesi statueret aliquid circa libertatis vsum, periculum esse ne non potiretur optatis; ita est simpliciter interpretandum, *si fieri posset vt Deus non præsciret quid factura sint causæ liberæ, ex suppositione quarumlibet circumstantiarum, in quibus exerceri debet libertas: vel non posset prædefinire aliquid certum: vel posset frustrari eius intẽtio.* Quæ sententia quid quæso asperum sonat, magis quàm ista, *Si fieri posset, vt Deus approbaret id quod est intrinsecè malum: & falleretur & peccaret?*

Sextò. Ex eâdem doctrinâ dicit; *Deum quærere extra se diffisum suæ omnipotentiæ* media implendæ voluntati suæ idonea, itáque *subijci humanæ imbecillitati.* Quæ res adeò videntur absurdæ, vt habenas cogatur animo suo dare in indignationem: & veluti disputaret cum terrigenis quibusdam, interrogat, *Et qui estis vos qui iudicatis Deum &c?*

Sed perspicuum est totam illam accusationem aut falsum pro verò supponere:

aut verum pro falso & absurdo. Nam quòd repræsentari Deum putat ab ea sententia, *tanquam suæ Omnipotentiæ diffisum, & humanæ subiectum imbecillitati*, falsum est. Quòd autem *quærere extra se*, hoc est præter se, *causas* & circumstantias idoneas exequendis prędefinitionibus diuinis circa liberos actus; adeò non est falsum absurdumue, vt sit etiam euidentissimum ex sola notione terminorum. Esse enim prædefinitum actum liberum creaturæ, idem est, ac esse prædefinitum, vt præter Deum alia quædam causa in quibusdam circumstantijs liberè Deo cooperetur. Ergo est impossibile constare diuinæ prædefinitioni suum effectum, nisi & causa præter Deum, & circumstantiæ quærantur, in quibus liberè cooperatura sit. Ideòque immeritò petit, *& qui estis vos?* nisi dicere voluit incognitos sibi esse, qui vera, qui necessaria, qui perspicua loquerentur.

Septimò. Imputat hoc etiam eius sententiæ Auctoribus, *quòd tribuant sibi salutis initium post damnatas Pelagianorum reliquias*. capite 23. num. 9. Sed meminerit

nemini vnquam ſapienti veniſſe in mentem, vt ſuſpicaretur initium rei quæ vel eſt vel erit abſolutè, cuiuſmodi eſt animæ ſalus, ab eo repetendum eſſe, quod abſolutè nec eſt, nec fuit, nec erit vnquam; cuiuſmodi eſt obiectum ſcientiæ mediæ ante omne decretum Dei liberum. Et vt verbo dicam, ſcitum olim eſt, nullum aliud ſalutis initium à Semipelagianis pertinaciter obſtruſum; quàm cui deberetur initium diuinæ gratiæ quæ vulgo datur. Eius autem rei cuius ex aliqua conditione ſuſpenſa eſt exiſtentia; perſpicuum eſt, ius etiam omne ſuſpenſum eſſe: quare nec impedire quo minus ſi quid detur, cenſeatur dari præter omne debitum Eſt igitur indebita prorſus gratia qua ſalus inchoatur & perficitur: quamuis prius fuerit, bonum illius vſum conditionatè præſciri, quàm eam dari. Atque hinc patet ſcientiæ mediæ Aduerſarium turpem ei laruam impoſuiſſe, veritum ne placeret, ſi nuda produceretur.

QVINTÒ. Circa potentiam peccandi, vtrum ea ſit libertas aut pars libertatis,

multa perperam supponit, & Vasquezio ac Lessio nominatim inuidiam conflare conatur, cap. 31. à num. 5. Et primo. Potentiam peccandi non esse libertatem nec partem libertatis, doctrinam dicit esse *clarissimam, certissimamque, & quam* NEMO HACTENVS REVOCARE IN DVBIVM AVSVS FVERAT. *Quosdam tantùm neotericos, præsertim Gabrielem Vasquez, & Leonardum Lessium* SANCTITATEM EIVS VIOLARE NON ESSE VERITOS. Vide quàm exporrectam frontem gerat in ea re, in qua necessarium fuit admoneri hominem intimâ vel fidei deficientis, vel modicæ literaturæ conscientiâ! *Hactenus*, inquis, *nemo reuocare in dubium ausus fuerat doctrinam illam?* Audi Gabrielem Biel 2. dist. 44. quæst. vlt. art. 2. Vbi conclusionem primam ita probat. *Omnis libertas est creaturæ à Deo collata*: OMNIS POTENTIA PECCANDI EST LIBERTAS: *Ergo &c.* Iterum in probatione tertiæ concl. *Etiam potentia peccandi est libertas voluntatis.* Et paulo ante art. 1. *Potentia peccandi non est pars*

integrans

integrans rationem libertatis: Est tamen pars subiectiua. Audi Durandum vnum ex Optimatibus illis, quos esse voluisti tuarum controuersiarum iudices. 2. dist. 44. quæst. 1 num. 12. *Ad secundum dicendum, quòd potentia peccandi*, EST POTENTIA LIBERI ARBITRII. Audi Scotum, alterum item iudicem à te ipso appellatum. In report. super 2. sent. dist. 34 quæst. 1. *Et sic dico*, inquit, *quòd voluntas creata per suam differentiam specificam est proxima ratio contingens actus boni & actus mali.* Vides vt potentiam actus mali attribuit differentiæ specificæ voluntatis creatæ? Hoc verò coincidit cum illa Gabrielis sententia qua dicit, potentiam peccandi esse *partem subiectiuam libertatis*. Idem iterum dist. 34. quæst. 1. docet, *voluntatem in quantum defectibilem, non esse nisi voluntatem in quantum liberam.* Audi denique S. Hieronymum Ep. ad Demetriadem. *In hac vtriusque*, boni scilicet & mali, *Libertate, partis rationalis animæ decus positum est.* I nunc & prædica in ore Vasquezij ac Lessij primò natum esse crimen illud, *san-*

ctitatis violatæ, quo potentia peccandi Libertas esse dicta est.

Secundò. Ib. num. 7. Refert Lessium in opusc. de prædest. sect. secunda, ratione octaua, sentire, *non eum solùm laudabilem esse qui non transgreditur cum possit, quod vnum perhibet scriptura: sed ipsum per se transgredi posse, laude dignum esse.* At hoc quoque præter verum. Lessij verba perspicua sunt. *Laus & gloria Sanctorum in eo sita est, quòd absolutè potuerint transgredi & omittere bona quæ fecerunt, & tamen non sunt transgressi* En vt laudem Sanctorum petit, *ex potentia transgrediendi*, non sola, sed coniuncta cum exercitio *faciendi bona & non transgrediendi.*

Tertiò. Vel hoc ipsum illi absurdum videtur, ib. num. 8. Potentiam peccandi facere ad laudem Sanctorum, &, paruam esse laudem si quis benè tum operetur cùm malè non potest. *Egregiam verò laudem*, inquit, *& gloriæ amplam segetem, hominem id posse, quo nonnisi vituperio & dedecore dignus fiat* Duo hic peto. Primum, vt quod dictum est *paruam esse laudem*, in-

terpretetur, *esse minorem* cæteris paribus. Hoc enim sensu loquitur Lessius. Secundum, vt sententiam illam ita expositam traducat certe quàm volet ridiculè, non tamen asserat primum illius Auctorem esse Lessium, cum sit etiam Spiritus Sanctus, qui commendat hominem, qui *potuit transgredi & non est transgressus*. Videat etiam qua ratione castigari velit S. Hieronymum, qui hoc ipsum luculentiùs edisserit quàm Lessius ipse, loco iam citato. *Nec ideò*, inquit, *non verè bonum hominem factum putes, quòd is facere malum potest: nec ipsa naturæ violentia adstringatur ad immutabilis boni necessitatem. Nam in hac vtriusque libertate partis rationalis animæ decus positum est. Hinc inquam totus naturæ nostræ honor consistit, hinc dignitas, hinc denique optimi quique laudem merẽtur, hinc præmium*: NEC ESSET OMNINO VLLA VIRTVS IN BONO PERSEVERANTIS, SI IS AD MALVM TRANSIRE NON POTVISSET. Et deinde. *Hoc quoque ipsum*, QVOD MALVM FACERE POSSVMVS BONVM EST, *bo-*

num inquam quod bonam partem meliorem facit. Quæ tanta potuit esse libido detrahendi, vt & Deum & Sanctos in eadem probra eum Vasquezio Lessioque conuolueret?

SEXTÒ. Vasquezium iterum crudeliter excipit capite 32. num. 14. quòd dixerit peccandi potentiam esse à Deo. *Nouit*, inquit, *D. Thomam, D. Bernardum, Richardum, Capreolum, & alios plerosque contrariam sententiam secutos, religiosè semper docuisse peccandi potentiam à Deo non esse.* Addit ad marginem referre illos Vasquezium ipsum, & subijcit. SED ILLORVM AVCTORITATE CONTEMPTA, IN RE IN QVA VEL VERBA IPSA MODVSQVE LOQVENDI PENE' HORROREM INCVTIVNT, *peccandi potentiam Deo adscribere maluit: secutus vt sibi videtur Magistrum, sed reuera propriam mentem non Magistri.*

Hoc loco primo queror vsurpari ab hoc Auctore supremam Ecclesiæ potestatem, dum Cardinales loco mouet & in meros Abbates commutat. D. Bernardi

nuſquam meminit Vaſquezius, ſed tantùm D. Bonauenturæ. Bonus Pater initialis vt reor literæ ſimilitudine deceptus, conuertit illos, & ex Franciſcano Ciſtertienſem creat.

Secundò. Dum ſe *inhorruiſſe* fingit ad *verba modumque loquendi* Vaſquezij, D. quoq; Hieronymum *horribilem* facit, qui loco antea citato ita loquitur. *Neque enim aliter ſpontaneum habere poterat bonum, niſi æquè etiam malum habuiſſet.* VTRVMQVE NOS POSSE VOLVIT OPTIMVS CREATOR. Scotus etiam illi *horribilis* eſſe debet, qui ad diſt. illam 44. 2. ſent. eadem dicit quæ Vaſquezius. Eſſe debet & Durandus, ib. quæſt. 1. num. 10. dum dicit. *Tertius defectus eſt quantum ad principalem concluſionem, quia ponunt quòd potentia peccandi, quantùm ad defectibilitatem, non eſt à Deo.* HOC ENIM NON EST VERVM, *quod patet ſic &c.* Concludit poſtea. *Ergo poſſibilitas deficiendi in eligendo erit à Deo.* Quis credat, *clariſſima* nuper *ſidera Scholæ Pariſienſis*, ad quorum radios apricare philoſophando ſe velle ſi-

mulabat, *horridùm* ei iam lucere? Mitto Gabrielem, cuius hæc eſt concluſio ad eandem diſt. quæſt. vn. *Quantùm ad ſecundum articulum, eſt Concluſio prima & reſponſiua.* POTENTIA PECCANDI A DEO RATIONALI CREATVRÆ EST COLLATA. Sunt & alij quam plurimi quos prætereo. Et monſtrum eſt, horrendum, immane, ingens, quod tot eruditiſſimorum hominum veſtigijs inſtiterit Vaſquez? Videat qui hæc obijcit, ne *horrore* illo ſuo probet, inacceſſos ſibi eſſe antiquorum Doctorum lucos.

Tertiò. Neque verum eſt quod ait, *contemnere* Vaſquezium *auctoritatem S. Thomæ atque aliorum*, cùm ſe ne diſſentire quidem ab illis profiteatur. Fieri enim poteſt ob diuerſam rationem interpretandi quæſtionem hanc, vt & qui negant & qui affirmant vnanimes ſint. Neque deeſt hoc loco S. Thomę ſuffragium & quidem perſpicuum. 2. ſent. diſt. 44. quæſt. 1. art. 1. ad ſecundum. *Actus*, inquit, *malus perfectior eſt in malitia quàm potentia mala: quia in actu malo eſt malitia ſimpliciter: ſed in po-*

tentia ad malum est malitia secundùm quid. & ideò actus malus simpliciter non dicitur à Deo esse, sed secundùm quid. POTENTIA AVTEM AD MALVM DICITVR SIMPLICITER A DEO ESSE. Num adhuc lapidescis, mi Pater, *horrore incusso* à Vasquezio?

Quartò. Negat Vasquezio ita sentiendi Auctorem esse Magistrum in illa dist. 44. 5 agere enim ibi *de potentia nocendi*, non verò de *potentia declinandi ad aliquid illicitum*. At quidni Vasquezio quoque adhibet piam illam interpretationem, vt locutum dicat de sola nocendi potentia? Non possunt, inquies, eam ferre illius verba. Ergo neque Magistri: eadem enim ambo dicunt. Magistri dist. citata inscriptam gerit interrogationem hanc, *De potentia peccandi, an sit homini vel Diabolo à Deo*. Vasquezius capiti 10. disp. 129. in primā secundæ argumentum hoc præfigit, *Deum esse causam potentiæ ad peccandum*. Ille oppositam sententiam ita proponit. *Putant quidam potentiam rectè agendi nobis esse à Deo, potentiam verò peccan-*

non à Deo, sed à nobis vel à Diabolo esse &c. Vasquezius ita, *Nonnulli Theologi hoc loco non parùm laborant in eâ quæst. an Deus sit causa potentiæ peccandi, quæ est in libero arbitrio.* Magister soluit quæstionem in hunc modum. *Sed pluribus Sanctorum testimonijs indubitanter monstratur quòd* POTESTAS MALI A DEO EST. Vasquezij modus loquendi est adhuc mitior, *Alij cum Magistro contendunt Deum esse Auctorem potentiæ quæ peccare potest : quæ sententia rectè intellecta mihi probatur.* Quis non iam affatim rideat, dum hominem conspicit hoc loco erga Magistrum quidem blandum, *horridum* vero erga Vasquezium, quasi margaritas quidem ille loqueretur: hic autem vomeret colubros?

SEPTIMÒ. Rursus huic Auctori vapulat Vasquez circa illam quæstionem quid sit, aut vnde sit, *Tò morale* seu *Tó liberum* in actu voluntatis. capite 32. num. 13. *Recentiores*, inquit, *nonnulli consequens fateri velle videntur, cùm dicunt libertatem quæ inest actibus humanis, non esse à Deo, ex euidentissimo absurdo* NOVVM DOG-

MA *suscitantes*, PIETATI PARVM CONSENTANEVM, A VERITATE PRORSVS ABSONVM. *In quo etiam eò vsque progressi sunt aliqui, vt de Deo loquentes dixerint, nihil illi esse cum ente morali: scilicet creaturam rationalem independentem à Deo statuentes.* SIT HOC ANIMALIS CREATVRÆ, AT NON RATIONALIS. &c. Et mox. *Inter illos Auctores eminet Gabriel Vasquez.* Et paulo post, *Doctrina prodigio similis.* Labitur aduersarij fides 1. Quia recentiores & præcipuè Vasquezium auctores constituit eius doctrinæ quam illi ex antiquioribus se hausisse probant. Refert Vasquez consentientes in idipsum S. Bonauenturam, Alexandrum, Antisiodorensem, Canum & Sotum ambos Thomistas. Sed maluit tacitos præterire ne non posset castigare Vasquezium, dum videt tales viros eâdem implicari censurâ.

Secundò. Errorem impingit Vasquezio eiusque socijs à quo illi sese purissimos probant omnibus qui se vel legendi causa vel audiendi adierint: quòd scilicet

ſtatuant creaturam rationalem independentem à Deo. Ne ſuſpicio quidem rei tam abſurdæ vnquam inceſſit.

Tertiò. Reticentur Vaſquezij verba illa, quæ ſi audiantur ſtatim conſtabit innocentiſſimam eſſe doctrinam quam hic Auctor execratur, & velut impiam traducit. Ita enim ille loquitur loc cit. *Suppono deindè hanc rationem conuenientiæ & inconuenientiæ, & rationem liberi quod eſt veluti fundamentum vtriuſque*, CONSISTERE IN RELATIONE SOLVM RATIONIS. Et deinde, *Ratio ſeu denominatio libertatis in actu humano*, NON EST QVID REALE ET PHYSICVM: *Sed eſt ſolum denominatio quædam extrinſeca, quam ens morale appellare libet.* Viden vt *nihil reale, nihil phyſicum* ſubtrahit Vaſquez primæ cauſæ? Viden vt id quod Deo non attribuit eſt tantùm *relatio rationis?* Quod eſt igitur illud *dogma pietati parum conſentaneum à veritate prorſus abſonum?* Quod tam grande nefas dirâ illâ imprecatione dignum, *ſit hoc animalis creaturæ, at non rationalis?* Immane aliquid locutus

est Vasquez, Quid tandem? Inquinauit pias aures proborum omnium. Ecquo sermone nefando? Aperuit in cœlum os suum. Quæ illius blasphemia est? Negauit scilicet aliquod *ens rationis esse à Deo*. O doctrinam prodigio similem! Tribuere Deo noluit, id quod rebatur *neque reale neque physicum esse*: hoc est noluit Deum esse *causam nihili*, cùm tamen diceret esse causam *potentiæ quæ peccare potest*; O verba modumque loquendi horribilem! At, inquam, O pietatem absurdam, & studio atque artificio quæsita in homines amore dignos odia!

Vt autem iuuetur huius Auctoris philosophia; nouerit eos qui *denominationis* alicuius *extrinsecæ* vt loquuntur causam quærunt, nihil aliud quærere quàm formam à qua proximè fit appellatio ei quod *denominari* dicitur. Et ita dum petunt à quo & fit & dicatur imago *visa*, minimè ad Deum recurrunt, sed ad videntem oculum. Non vt affirment videri potuisse nihil adiuuante Deo: sed vt negent ex modo quo se Deus habet ad visionem fie-

ri vt ab eo dicatur imago *visa*. Atque hoc modo τὸ *visum* in imagine non est à Deo, sed à visione aut oculo vidente. Eodem pacto tametsi quidquid rei est in opere artis producatur ab eius instrumentis, aut innatâ vi concurrentibus aut aduentitiâ: producatur etiam à Deo tanquam ab Agente Primo: neutri tamen attribuitur ratio artefacti, quòd ea mera sit *denominatio* ex speciali conditione atque operandi modo ipsius Artificis: vnde & ab eo solo dicitur esse *artefactum* qua tale. Voluit igitur Vasquez similiter nihil rei esse in actu voluntatis quod non faciat Deus; quod non etiam habitus: rationem tamen *Liberi* & *Moralis* esse appellationem meram actui attributam ex eo *tantùm* quòd fit à voluntate ita ipsum eliciente vt possit supprimere; non autem ex modo quo Deus ad illum concurrit: atque ita fieri vt τὸ *Liberum* & τὸ *Morale* in actu voluntatis non sit à Deo. Sed quia id genus cogitationes non facile occurrunt ijs hominibus qui procul positi à tumultu Scholarum in *summâ versantur Amplitudine*; cùm

primùm insonuit rationem *Moris* aut *Liberi* non inesse actui à Deo, sed à voluntate: periclitari visus est Deus; nec quidquam aptius occurrit confirmando ipsius in res omnes supremo dominio: quàm si Vasquez qui cœlo minitabatur suâ illâ opinione, deleretur è numero rationalium, atque inter animalia mera deinceps computaretur.

OCTAVÒ. Capite 23. num. 9. ita loquitur. *Quod spiritus est in gratia, & quasi gratiæ gratia & decus, energiam scilicet & efficaciam, non tuæ* (Deum alloquitur quasi vera narraret) *aut vocationi aut gratuitæ electioni; sed homini ipsi deputare non erubescunt.* Quis eorum qui negant physicas prædeterminationes ita vnquam homini adscripsit efficaciam gratiæ, vt excluderet vel Deum vel ipsiusmet gratiæ vim? Imò quis non propensissimo animo confessus est semper, Diuinam gratiam esse quæ vires homini subministrat in omnem actum salutarem à principio ad finem? Quis vel hoc ipsum dicere voluit, vices esse reciprocas: & gratiam quidem vires dare,

ſed & accipere? Quæ cauſa eſt igitur tam iniquæ expoſtulationis? Et quæ hominis licentia crimen imponentis nec probatum nec probabile? Extorquere vult fortaſſe opera ſalutis Deo tantùm adſcribenda eſſe, cum excluſione hominum liberè cooperantium: & hoc illi atque Caluino dandum eſſet, niſi prohiberet Apoſtolus, qui ſe cooperatorem adiungit gratiæ Dei: niſi etiam Auguſtinus, qui Deum voluiſſe docet opus bonum *& ſuum & noſtrum eſſe: ſuum vocando, noſtrum ſequendo.*

NONO. Eâdem fide prædicat præmotionum Aduerſarios dicere *ipſum agere noſtrum non eſſe à Deo*. Ita capite 26. num. 10. *Jis auctoribus*, inquit, *cum quibus res nobis eſt, ita ſentire viſum non fuit, ſed dicunt agens ſecundum liberum, ita purè agere & mouere ſeipſum* VT NON RECIPIAT SVVM AGERE ALIVNDE; *benè quidem agendi virtutem*, SED NON AGERE IPSVM. &c. Et capite vlt. num. vlt. *Vbi ad executionem venitur, homo poſt acceptam piam cogitationem, adde & piam cordis affectionem, cum quibus duobus eſt plenè indiffe-*

rens, ipse dumtaxat est qui se mouet, vt illi philosophantur, ipse qui se applicat, ipse qui se determinat DEVS AVTEM MINIME. Dicerem huic homini rem esse cum nascituris hostibus, nisi postremo loco nominaret Suarem. Primò igitur falsum narrat, dum id eos sentire dicit quorum nemo vnus est qui non contrarium procliui animo prolixaque oratione, & asserat, & probet, & defendat, Deum scilicet post creatam liberam causam, continuòque seruatam, instructam etiam omni virtute ad agendum necessariâ, adde & admotam circumstantijs omnibus ad agendum requisitis, quin etiam auxilio speciali præuentam atque excitatam interius ad omnia salutis opera; coagere insuper immediatè: ita vt illius agere, sit etiam identicè intrinsecè atque essentialiter agere ipsius Dei.

Secundò Quod à Suare dictum est indefinitè, voluntatem creatam vt se determinet ad hunc actum *non indigere alio determinate actiuè*, dictum refert in vniuersum, & ad actus supernaturales applicat, de quibus Suarez ne cogitabat quidem;

cùm censeat esse etiam à Deo *prædefinitos.*

Tertiò Hoc quod est, *voluntatem non indigere alio determinante actiuè*, interpretatur quasi dictum esset, non indigere alio cooperante, vel coëfficiente. Quod procul abest à mente Suaris, qui nihil aliud intendit, quàm etsi Deus intimè atque immediatè attingat quidquid rei est in affectu atque actione causæ secundæ liberæ; quia tamen ita se habet in hoc negotio, vt ei potestatem faciat vel vtendi vel non vtendi sua cooperatione; fieri vt rationem quidem habeat principij per se ac principaliter operantis, dum sequitur actio: non tamen principij determinantis vt sit actio potiùs quam non actio: eò quòd placuerit ei hoc permittere libero causæ arbitrio. Quod in omnibus saltem actibus qui mali sunt admittendum est: cùm sit absurdissimum censeri Deum determinare vt sit actio quæ furtum dicitur, potiùs quàm eius negatio. Atque hinc liquet quo loco eam oporteat esse doctrinam, in quam necesse fuit Censorem inferre quod denotaret.

EPILOGVS

EPILOGVS AD AVCTOREM OPERIS DE LIBERTATE DEI & Creaturæ.

MI PATER. Quamuis Hactenus citra sudorem laboratum sit in exercitatione ista, neque materia desit operi longiùs producendo: quia tamen ea quæ diximus & tibi ad instructionem, & mihi ad defensionem eorum qui à te parùm honestè habiti sunt, & omnibus ad æquum de tota controuersia iudicium abundè sufficiunt, scribendi finem facio. Si priùs tibi veluti compendium quoddam exibuero totius lucubrationis, paucis hisce capitibus comprehensum. Primum est, instituti nostri, hoc est tui meique homines minimè decere de colligenda doctrinæ fama esse sollicitos, sed si qua eiusce rei cura quenquam tangat, vnumquemque propria virtute ad gloriam debere niti, non per contemptum aliorum contumeliosè grassari. 2. In examine veritatis oportere vacuum esse animũ, tum ab

omni alia perturbatione, tum potissimùm ab æmulatione atque liuore: quòd vsu-uenire soleat vt dum suffragium nostrum æmulis inuidemus, d. negemus illud veritati. 3. Nouas cogitationes premendas esse dum maturuerint, neque gestiendum vt fruantur publico quæ communibus opinionibus aduersantur. Offendi enim vti ad præcoces fructus gustum ijs assuetum sententijs, quas multorum annorum meditatio, variarumque tempestatum probatio, & calor frequentium disputationũ incoxit; itáque contingere vt dum nomẽ studiosiùs quærimus, non nisi ridiculum inueniamus. 4. Perceptam esse debere cõprehensamque animo quæstionem illam cuius arbiter esse vltrò aliquis velit. Periculũ enim esse ne de facili, & tanq̃ de alieno artificio pronuntient qui secus faciunt.

Et spissæ risum tollant impunè coronæ.

Hæc si seruaueris in ea quam promittis disputatione de gratia; næ illa gratiam inueniet apud æquos rerum æstimatores. Vale, tuique amantibus benè precare. Hoc enim mea plurimùm refert.

APPENDIX
AD CAMERARIVM.

NE abirem hoc insalutato Philosopho importunitas amicorum fecit. Is in 2. parte selectarum quæstionum philosophicarum, quæstionem nonam, quæ est de physica prædeterminatione, fusè prosequutus, vestigia pressit illius à quo iam discessimus, ijsdemque ad philosophandum ventis impulsus est, vt ei quidem videtur secundis, sed ventis tamen.

ET PRIMÒ, *Futilitas argumenti Suaristici*, *Ridicula Suaris solutio*, *Inepta Aduersariorum obiectio*, *Scientia media seu Molinistica*, *Nouitium Molinæ commentum*, *Eat nunc Morisanus Hirlandus*, aliaque id genus verborum ludibria, gemmæ sunt queis dissertationem suam inoculauit. Quid quod solutionem quandam Morisani eo nomine reijcit, quòd tr di a sit à Iesuitis. *Secundò*, inquit, pag 90 ante medium, *hæc eius responsio proficiscitur à Iesuita cuius ille scripta hac de re suo nomine edi-*

dit &c. Fac proficiſci etiam a Scyrâ, quid tum? Num officit probabilitati ſententiæ nomen Auctorum? Quid ergo ſperari ab ijs debet qui animum hiſce præiudicijs occupatum afferunt ad diſquiſitionem veri? Huic tam illiberali homini tria hæc repono. 1. Bonæ cauſæ tuendæ diſceptantium modeſtiam noxiam eſſe minimè poſſe, nec opus eſſe veritati patrocinio procacitatis. 2. Auctores quos impugnat in hac potiſſimùm controuerſia moderatiores in loquendo ſemper fuiſſe, neque ſapienter facere illum qui eorum virtute vinci ſe patitur, quibus doctrina ſuperior videri vult. 3 Quamuis non probè ſcio huius hominis fortunam propriaſque rationes, & quid debeat ijs quos inſectatur. (Siquidem ipſe beneficiorum acceptorum nuſquam meminit) nihilominus tamen dum audio eſſe natione Scotum, Romæ in ſeminario Scotorum educatum, emenſum etiam Philoſophiæ curriculum trienne, præterea defunctum vltimo periculo publicarum diſputationum, ſuſpicor eorum alumnum ac diſcipulum fuiſſe qui.

bus modo calces impingit. Quod si est ita, homini Scoto per Italiam Galliamque, nationes cultissimas & ciuilitatis perquã studiosas peregrinatio quid profuit?

SECVNDÒ. Nemo vnquam hoc Camerario felicior fuit in colligendis aliorum suffragijs. Sententia quam defendit *est*, inquit, *omnium veterum* dub. 1. *Eam sequuntur cum Guillelmo de Rubione Scotistæ omnes veteres*. Item, *D. Bonau. & alij veteres*, Ex *recentioribus Jansenius, Vega, Vriedo, Ruardus, Carthagena, Puteanus, Toletus, Henriquez, Pererius*, quis non? Sed in primis ab eo peto, vt pro iure necessitudinis ac Societatis initæ cum Antesignano suo, ei ne repugnet. Iam vidimus illum cùm tota ex antiquitate auctores Scholasticos quinque tantùm sententiæ suæ allegisset, in recentioribus adeò nihil inuenisse præsidij, vt quæstionem mirabundus institueret, lib. 1. capite 36. *Cur hæc doctrina minus communis?* Et, *Quibus ex causis contraria tam multùm inualuerit?* Diceres hominem de insolita quadam inundatione aquarum, aut terræ

motu disputare.

Secundò. Peto etiam vt quæstionis huiusce statum distinctè concipiat. Neque enim quæcumque motio vel præmotio secundæ causæ à primâ in controuersiam cadit: Sed quæstio est, vtrum post creatam causam secundam & continuò conseruatam, & instructam omni virtute requisitâ & admotam circumstantijs ad agendum necessarijs, & adiutam cooperatione ac simultaneo concursu, sit insuper necessarium physicè illam præmoueri impressione cuiusdam entitatis *Innominatę, & Ineffabilis*, & *Mirabilis* & *Mirificæ* vt loquitur Franciscus Cumel to. 2. disc. 5. sect. 2. quæ cum actione adueniat auoletque. Item quæstio est, vtrum in agentibus liberis præmotio illa sit eius naturæ, quæ cum sit ipsa independens à libertate, actionem tamen ita necessariò inferat, vt sit impossibile illi coëxistere non actionem. Hoc est punctum quo vtraque sententia terminatur. Hic Lydius lapis quo vno exploratum fit, qui Thomistas sequantur, qui Iesuitas præferant. Ex illis

autem omnibus quos Camerarius vel nominat, vel reticet (recentiores Thomiſtas ſemper excipio, & paucos alios cum ijs coniuratos) nego vllum eſſe quem huiuſce præmotionis ſuſpicio vnquam mouerit: neque ipſe hoc aut probat, aut probare poteſt. *Redeat* ergo *Moriſanus Hirlandus*, quem hic Scotus tale aliquid obijcientem, viciniæ immemor, *ire* iuſſerat. Atque hæc eſt illa diſtinctio vulgaris alicuius præmotionis quæ interdum inſinuatur ab Auctoribus, & propriæ illius prædeterminationis qua de agitur hodie, quam Suarez expreſſam voluit, vbi *ridiculam* viri ſcilicet triobolaris *reſponſionem* pronuntiauit hic ſeſqui-philoſophus. dub. 2. pag. 87.

Tertiò. Non ſolùm nuſquam apparet phyſica illa præmotio apud veteres & recentiores illos Driedonem, Ruardum, Vegam, Ianſenium &c. Sed præterea leguntur paſſim in eorum ſcriptis de libertate cauſarum creatarum eiuſmodi ſententiæ, quas nemo cum ea conciliauerit. Cuius rei fidem facient, quæ tum alij, tum

præsertim Didacus Ruiz congessit in opere de scientia Dei.

Quartò. Imponitur Toleto in comm. illo capitis 17. D. Ioannis. nihil enim habet quod faueat prædeterminantibus. Mens Pererij dissimulatur quam statim aperit 8. ph. capite 9. dum negat voluntatem moueri ad agendum *necessariò*. Item, Causam liberam positis omnibus quæ requiruntur ad agendum ex parte obiecti, *ita vt nihil desit nihilue obstet posse* TVNC *agere & non agere, item agere quod proponitur vel contrarium.* Tegitur id quod docet Henriquez capite 14. num. 9. *Non implicare speculatiuè loquendo vt duorum hominum omnino æqualium in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursu, motorum etiam auxilio omnino æquali ex parte obiecti & potentiæ, alter operetur & conuertatur, altero non conuerso In praxi verò illum qui conuertitur habere semper de auxilio præuenienti plus aliquid morale.* Si gratia eius qui conuertitur ei qua alius non conuertitur superaddit tantùm *aliquid morale*; si *speculatiuè loquendo* fieri potest vt ne hoc

quidem superaddat; vbi est & necessitas & vsus physicæ prædeterminationis? Puteani doctrina truncatur ad primam secundæ quæst. 111. art. 1. dub. 4. Quia post conclusionem illam quâ definit Deum prædeterminare interdum voluntatem *illæsâ libertate*; aliam ponit in qua pronuntiat *Deum ordinariè non vti huiusmodi prædeterminatione*, hoc autem est negare illius necessitatem, quæ est veluti primum principium oppositæ sententiæ. Huius etiam conclusionis rationem hanc ponit. *Probatur*, inquit, *Conclusio quibusdam rationibus. Prima ratio est quia prædeterminatio physica tollit libertatem.* Qua ratione prior quoque conclusio taciditùs conuellitur. Et quæcumque tandem inibi sit contrarietas sententiarum, postrema definitio mea est.

TERTIÒ, Ex his patet recudendam esse narrationem illam quæ habetur dub. 1. Aliqui è Societate, inquit, determinationem de medio sustulerunt Salmanticæ in publicis disputationibus, vt repugnantem libertati, anno ante hunc 48. vel

49. Bannes conſpiciens eos docere noua & priùs inaudita audacter & generosè ſe oppoſuit, Molina ſuis auxilio venit, re ad Clementem octauum delatâ anno 1597. & coram diu diſputata, ſententiam ille admittentem prędeterminationē definire propoſuit, ſed ad mortem vſque, hoc eſt octo circiter annis, impeditus eſt varijs maximiſque negotijs. Inprimis ſcire velim vbi nam eſſet homo Scotus cum ea Salmanticæ primùm ac deinde Romæ gererentur? Num quis apud eum publicas rei geſtæ tabulas depoſuerit? Quis denique conduxerit ad hiſtoriam huiuſmodi componendam? Ego, inquies, ita accepi. Atqui hæc ipſa eſt eorum excuſatio qui pecuniæ adulterinæ impendia faciunt. Hoc tantùm ab eo ſcitè factum puto, quod huic ſectioni in qua nulla quæſtio tractatur, ſed refertur ſolùm hæc hiſtoria quam dixi, titulum præfixit, *Dubium primum*. Quid enim aptius dici poterat? niſi fortè aliquis maunlt inſcribi debuiſſe, *mendacium*. Quidam, inquit, de Societate ſuſtulerunt de medio prædeterminatio-

nem. Quis autem intulerat ante illam ætatem? Vidit Bannez illos docere *noua & priùs inaudita.* Nimirum ante illud tempus nemo negauerat in causis liberis agendi necessitatem antecedentem & independentem à libertate: Nemo liberorum actuum prædefinitiones absolutas & efficaces: Nemo prædestinationem præuiam scientiæ meritorum: Nemo dixerat gratiam efficacem & sufficientem esse vnquam physicè pares, & euentu distingui: Nemo efficaciam illam exposuerat per solam congruitatem cogitationis: Nemo in eo distinxerat liberam causam à necessaria, quod libera cum omnibus ad agendum requisitis coniungere possit alterutrum, agere scilicet aut non agere. Et qui aliquid horum dicat potest ille non tollere de medio prædeterminationem?

At, inquies, Auctores eiusdem cum Molina familiæ dicunt eam opinionem ex illius ingenio natam, vt constat ex vita Bellarmini. Nempe, quia quod omnes ferè supponebant, ille ad disputandum seposuit, clariùs expressit, fusiùs explicuit

validiùs confirmauit & in vſum conciliandæ diuinæ gratiæ cum libertate creaturæ redegit. Quòd ſi prætereа de ſuo aliquid miſcuit (neque enim facere aliter poterat acerrimo vir ingenio tam longa præſertim diſputatione) nihilominus tamen hoc quod eſt totius controuerſiæ caput, ſcilicet, nullam eſſe liberorum agentium phyſicam prædeterminationem cum qua non poſſit pro eorum libertate componi liberi actus cohibitio, Molinæ inuentum eſſe nemo vnquam qui gnarus eſſet huiuſcemodi quæſtionum aſſeruit.

Atque hæc vna erat cauſa illa quæ in capite vltimo lib. 1. de Libertate Dei & Creaturæ fruſtra quærebatur, Cur aduerſa prædeterminationibus ſententia tantopere inualuiſſet. Nempe quia intellectum eſt paſſim Molinam & Socios in ſuo nequaquam deſudaſſe, ſed quod erat commune omnium ad elaborandum muniendumque ſuſcepiſſe. Vnde factum, vt hoc ſequendo nemo crederet vni ſe homini vel familiæ mancipari; ſed communi iure id occupare quod eſſet publicum. Alioqui

neque vnum tam multi ſequerentur, neque nuperum ſtudioſi antiquorum, neque Hiſpanum Galli, nec Sorbonici Ieſuitam.

Hinc licet intelligas declamatio illa iſtius Auctoris contra Molinam, quæ habetur dub. 4. quàm ſit intempeſtiua. Significauerat Molina ſi ratio conciliandæ humanæ libertatis cum diuina gratia quæ petitur ex vſu ſcientiæ mediæ, ita ſemper fuiſſet expoſita diſtinctè ac modò eſt; exinde iuuari potuiſſe qui & olim contra Pelagianos, & nuper contra Lutheranos pugnauere. Id quod iſte Auctor dictum interpretatur in contemptum S Auguſtini & Concilij Tridentini, & demum Eccleſiæ vniuerſæ. Quaſi verò nefas ſit credere lucis aliquid afferri poſſe ad ea quæ Sancti Patres tradidere, nec creſcat Eccleſiæ ſplendor vſque ad perfectum diem, dum ſubinde aliquid retegitur, quod erat quidem traditum priùs, ſed non tantopere enucleatum.

Eſt verò inſuper accuſatio hæc abſurda, quòd eodem prorſus crimine tenean-

tur qui Molinæ diē dicunt. Si quidem ea quoque ratio componendi gratiam efficacem cum libero arbitrio quæ ab illis traditur, & *omnium probabilissima* dicitur ab illo Auctore, dub. 3. num. 3. & ab alio, *noua*, in Epistola ad Summum Pontificem. Vbi hoc etiam additur, hâc viâ vitari *odiosiores quasdam offensiunculas, quæ scriptores huius ætatis aliò auerterunt, excutique scrupulos aliunde iniectos.* Et quamuis ea manare dicatur ex Antiquis Patribus: hoc tamen ita exponitur cap. 36. lib. 1. num. 7. *Vt quod implicitum & inuolutum in eorum principijs* DELITESCEBAT, *explicatum & euolutum atque in lucem prolatum modo sit.* Quid igitur Molinæ iam obtrectant? *Quis credet*, inquit Camerarius, *vsque ad Molinæ tempora latuisse Ecclesiam Dei modum conciliandi libertatem cum diuina prouidentia?* Quidni verò credere hoc possit, qui credit modum illum *delituisse* etiam vsque ad tempora Gibieufi? Pergit, *Quis credet Molinam à Deo missum, vt post mille quingentos & tot annos, Ecclesiæ quæ est columna & firmamentum veritatis modum il-*

lum aperiret? Quis autem hoc non credat qui credere potest missum Gibieufum etiam post mille sexcentos, & quod excurrit, vt eundem modum eidem Ecclesię *explicaret, euolueret, in lucem proderet?* Vehementer aueo scire quid dicturi sint, ne se hoc loco deprehensos esse fateantur.

Ad extremum, quod refert Clementem 8 proposuisse animo sententiam ferre in gratiam prædeterminantium, sed ne faceret impeditum esse negotijs; paulo aliter habet. Si enim id erat omnino constitutum, quæ negotia Pontificem impedire potuerint, ne ab anno 1597. quo hæc controuersia Romæ agitari cœpta est, ad annum 1605. quo est ille vita functus, pronuntiaret? Quæ tanta potuit esse occupatio, vt octo circiter annis non concederetur spatium trium verborum quæ rei conficiendæ satis erant? Quidni potiùs credatur, quamuis alieniore animo esset à doctrina Molinæ, impeditum tamen & successu disputationum, & magnorum virorum consilio, & occulta Spiritus Sancti prouidentia, quæ Vicarium Christi num-

quam deserit, ne sententiam præcipitaret? Est verò inprimis memorabile quod Magnus ille Ecclesiæ interpres antiquæ, vindex hodiernæ Illustrissimus Cardinalis Perronius, cùm Romæ id temporis versaretur, edixit Summo Pontifici, curaturum se, si quod meditabatur definiret, vt Germaniæ Galliæque Sectarij decreto illius subscriberent, suamque doctrinam sancitam esse faterentur. Erat eiusce rei non obscura iam fama; sed ne quis in posterum incertam fuisse putet, testem habeo præsentem, eumque vel ob Auctoritatem Episcopi, vel ob nomen Literatissimi, vel ob meritum Optimi Pijssimique omni exceptione maiorem, Reuerendissimum D.D. Habert Ecclesiæ Cadurcensis Antistitem, cuius in oculis hæc eduntur, quique se id accepisse testatur ex ore ipsius Cardinalis Perronij.

Huc spectat quod hic Auctor refert dub 4. ex vita Bellarmini. Negauisse illum constanter Clementem 8. quod statuerat definiturum vnquam, & si definire moliretur, vita potiùs deserendum. Hoc verò

prædicari

prædicari putat veluti quoddam Bellarmini vaticinium, dubitatque benè an malè fecerit scriptor qui literis mandauit. Sed de vaticinio quod dicit, fallitur; neque enim versatur prophetia circa consequentias. Duplex erat Bellarmini persuasio: altera spectabat supremam Summi Pontificis auctoritatem, altera doctrinam Iesuitarum. Cùm ergo non dubitaret & infallibilem esse Papam in definiendis fidei controuersijs, & gratiam efficacem non includere physicam prædeterminationem, sequuturum vt si contrarium definire aggrederetur Pontifex, vitam finiret priùs quàm negotium perficere sineretur, & vidit & pronuntiauit, euentusque rem ita esse confirmare visus est. Iam verò dubitare *benè an malè* fecerit qui hæc narrat, suspiciosi hominis est. Quid enim mali continet hæc narratio? Num futilis est? Num aliena à vita Bellarmini? Num incerta, quam Cardinalis à Monte iureiurando confirmauit, publicoque instrumento testatam voluit post obitum Bellarmini? Nempe quod quoquo modo

prædeterminantibus incommodat, id omne huic Auctori *malum* est.

QVARTÒ, Vt aliquid delibemus ex ijs quibus ille in hac controuersia eruditionis suæ ingenijque specimen dedit: hoc in vniuersum affirmari potest, communem illi esse rationem tuendarum præmotionum cum eo quem paulo ante refutauimus, adeò vt interdum verbatim repetat quæ iam ab illo, audiueramus, vt constat præsertim ex dub. 3. Quare quidquid antea contra philosophiam illam obiecimus, eundem quoque hic locum habent. Quòd si peculiare quippiam requiras, Lector, cedo vnde intelligas, quantum hic Auctor præmotionum causam iuuare potuerit.

Primò. Hæc est in hac controuersia princeps difficultas, quomodo non destruatur prædeterminatione libertas, postquam eâ fit vt voluntas non possit non producere actum ad quem prædeterminatur. Proponitur autem dub. 2. num. 1. & reijcitur quidquid hactenus à Thomistis responderi consueuit, præsertim verò

illud, voluntatem prædeterminatam posse non agere in sensu diuiso; esto, non possit in sensu composito. *Certum est*, inquit, *illam definitionem* (quâ causa libera dicitur *positis omnibus requisitis &c.*) *debere intelligi in sensu composito* , & hoc varijs modis atque instantijs probat.

Postea verò dub. 5. Vbi obiectionem illam versat per multas paginas, in eandem ipse solutionem volens nolens recidit. Respondet enim pag. 113. ex eo quòd prædeterminatio voluntatem addicat fini tantùm, medijs verò eatenus solùm quatenus per illa necesse est tendere in finem; fieri, *vt sicut quando ordo finis exigit ad media accedo ijsque vtor, ita quando ordo finis non ampliùs exigit, vel etiam oppositum exposcit, ab illorum ope & vsu supersedeam.* Quasi diceret, esto, pro illa suppositione qua medium aliquod exigitur ad finem, non possit voluntas non amplecti talè medium in sensu composito, efficiendo vt hæc duo simul sint, *medium esse positum in ordine finis* seu quod idem est, *esse prędeterminationem ad illud, & omitti vsum illius*; nihilo-

minus tamen pro aliâ ſuppoſitione qua medium illud non exigitur, Deo non prædeterminante illius vſum, hoc eſt in-ſenſu diuiſo, poteſt.

Addit pag. 114. poſſe homines paſſim deficere ab ordine finis, atque ita non amplecti medium aliquod etiam tum cùm illius vſum finis ordo poſtulat. Eo quòd prædeterminatio *non ita potentiam immutet quin eam relinquat in ſuâ defectibilitate, & deprauatione.* Hoc verò non poteſt etiam aliter defendi quàm per diſtinctionem allatam. Quæro enim, an ita ſit defectibilis voluntas prædeterminata vt efficere poſſit coëxiſtentiam & ſimultaneam compoſitionem non actionis cum prædeterminatione, vel non? Si primum, dat manus & partes Thomiſtarum deſerit: ſi ſecundum, ergo poteſt deficere tantùm in ſenſu diuiſo. Quid hic opponet, niſi forte neget ſe illam diſtinctionem improbaſſe? Quare igitur nuſquam ſoluit argumenta quæ ad illam improbandam attulit? Et quid iuuat *noua via moduſque omnium probabiliſſimus*, ſi nos in antiquis ſalebris

hærere ſinit. Manet enim ſemper magnus ille *ſcrupulus*, Diſſentire à Deo mouente eſt componere diſſenſum cum motione; ſeu, quod idem eſt, diſſentire in ſenſu compoſito: Voluntas poteſt diſſentire à Deo mouente: Ergo poteſt componere diſſenſum cum motione, & diſſentire in ſenſu compoſito. Minor eſt Tridentini. Maior nota eſſe videtur ex terminis. Quia diſſentire eſt ponere diſſenſum: & non eſt ponere diſſenſum antequam Deus moueat; quia hoc idem eſſet ac pugnare cum aduerſario nondum nato: neque poſtquam mouere deſijt; quia hoc idem eſſet ac pugnare cum mortuo: ſupereſt ergo vt diſſentire ſit ponere diſſenſum eodem tempore quo Deus eſt mouens; quod eſt facere vt diſſenſus & motio coëxiſtant & componantur. Neque dicas, impedire ne Deus moueat hoc eſſe diſſentire. Tum quia eſt impoſſibile in vniuerſum, Deum impediri ne moueat tum quia hoc non eſſet diſſentire à Deo mouente, ſed moturo: tum quia demum ſequeretur motionis exiſtentiam pendere à libertate reci-

pientis.

Secundò. Est etiam hæc capitalis difficultas in hac materia, quòd iuxta doctrinam SS. PP. libertas pati non possit antecedentem agendi necessitatem, quæ tamen inuehitur per physicam prædeterminationem. Respondet dub. 5. pag. 122 negando *absolutè* quamcumque necessitatem antecedentem tollere libertatem: & SS. Patres intelligendos *de illa necessitate quæ prouenit ex prædeterminatione intrinseca, quæ est ex natura rei limitans & determinans ex intrinsecis principiis aliquid ad aliquem determinatum effectum*: non verò *de illa quæ prouenit ex determinatione proueniente à fine vel à primo agente.* Et postea subdit tanquam ex D. Thoma *necessitatem hanc non esse absolutam, sed conditionatam:*

Hic rursus quæro quos *scrupulos* tollat, quas *offensiunculas* vitet *noua via & modus omnium probabilissimus?* Memini enim me iam pridem legisse totam illam solutionem apud Didacum Aluarez disp. 22. Quin & apud Caluinum 1. inst. capite 16. sect. 9. Vide enim an non satis aptè distin-

ctionem eandem expresserit hisce verbis? *Interea quod statuit Deus sic necesse est euenire, vt tamen* NEQVE PRECISE' NEQVE SVAPTE NATVRA *necessarium sit. Exemplum in Christi ossibus familiare occurrit. Quùm induerit corpus nostro simile, fragilia fuisse eius ossa nemo sanus negabit: quæ tamen frangi fuit impossibile. Vnde iterum videmus non temerè in Scholis inuentas fuisse distinctiones de necessitate secundùm quid &* ABSOLVTA. *Item consequentis & consequentiæ?* Non vides excludere illum à voluntate quam negat esse liberam, agendi necessitatem *absolutam*, & quæ *suapte natura* illi conueniat, hoc est quæ proueniat *ex intrinsecis principijs* vt tute dicis? Quo igitur ab illo differs? Et quomodo *scrupulum* eximis, qui exinde restat? Quia scilicet, per hoc præcisè necessitas antecedens obest libertati, quod & sit necessitas & sit à libertate independens vndecumque proueniat. Quid enim quæso iuuat quod non vinciar à meipso necessitate agendi, si perinde vincior ab alio? Quinimò si alterum eorum concilis

ri posset cum libertate, quis non videt suauius futurum à seipso & ab intrinseco ligari quam ab alio? Quis nescit propiùs accedere ad rationem violenti, quod extrinsecùs impellit, quàm quod mouet intrinsecùs? Quòd si quis obtendenti se ad aliquod scelus necessitate adactum, hoc tantùm regereret, Non es adactus à te ipso & ab intrinseco, sed es adactus aliunde & ab extrinseco, & ideò dabis pœnas; ille non videretur esse ineptus?

Restabat alius quoque *scrupulus*. Quia ratio quam afferunt SS. Patres quare Dei prouidentia & præscientia non officiat libertati, *quòd* scilicet *non imponat necessitatem agendi*, sic erit interpretanda iuxta solutionem hanc, vt sensus sit, prouidentiam non obesse libertati, quia non imponit necessitatem quæ oriatur ex voluntate intrinsecè; sed quæ oriatur tantùm ex ipsa prouidentia extrinsecè: quod est, prouidentiam non imponere aliam necessitatem quàm eam quam ipsa imponit, quo quid inanius fingi potest? Quid igitur fiet D. Dionysio qui potissimum abesse iubet

à voluntate ἑτεροκίνητον ἀνάγκην capite 8. de Cœlesti Hier.? De necessitate conditionata quod additur, lusorium est. Neque enim intelligunt ita esse conditionatam vt conditio pendeat ex libertate voluntatis creatæ, quod intendit S. Thomas: sed ita vt pendeat ex solo Dei beneplacito, eoque antecedenti, quod nihil prorsus iuuat vt patet. Hi sunt scrupuli, quos ex Thomistarum solutione relictos *noua via* minimè tollit.

Sed & addit alium meo quidem iudicio importunum. Obijciebatur motum voluntatis prædeterminatæ non esse naturalem, eo quòd sit à principio extrinseco. Respondet hic Auctor loco citato, pag. 124. lineâ ante infimam quartâ *moueri à Deo non esse moueri ab alio, multominus extrinseco Quia Deus est meum esse laudabile vt loquuntur Platonici, est* αὐτὸ τὸ αὐτὸ *ipsum met ipsum, est mihi intimior intimo meo &c.* Quando obijcitur necessitas quam infert Deus prædeterminans; negatur *prouenire ex intrinsecis principijs*, vt paulò ante vidimus: & quando opponitur

non esse naturale ita moueri; negatur esse hic motus *ab extrinsecis*. Quid poterit inueniri satis dignum hac tam cohærenti & connexâ philosophiâ?

Tertiò. Difficultas communis iuxta & grauis est, si necessaria sit prædeterminatio, sufficienti gratia carere qui peccant omittendo bonum actum, quandoquidem carent prædeterminatione, ideòque ne peccare quidem. Respondet neminem carere prædeterminatione. Benè habet, scrupulum iam tollit. Sed statim molam alligat. *Cum applicatio* inquit *& prædeterminatio sit amor & desiderium finis siue summi boni, tamen in omnibus iugiter perseuerat desiderium istud: omnia enim appetunt beatitudinem & ex appetitu illo operantur.* Ex his concludit tandem *hinc patere quam ineptè obijciant aduersarij, non omnibus dari sufficientiam auxilij si ad agendum prærequiritur prædeterminatio.*

Sed quæro 1. Quomodo possit desiderium illud summi boni, quod est *naturaliter* inditum, complere facultatem actus *supernaturalis*, cuius omissio peccatum

eſt? 2. Quomodo poteſt idem deſiderium, vel ſi foret ſupernaturale, dici ſufficiens auxilium, cùm non habeat adiunctam intentionem Dei, hoc eſt decretũ abſolutũ & antecedens quo neceſſarium eſt vt fiat efficax, ex pag 114. lineâ poſt primam quartâ? 3. Quo ſenſu præterea dicitur hoc deſiderium, quod creditur eſſe applicatio & prædeterminatio ipſa, perſeuerare iugiter in omnibus; cum antea dictum ſit dub 3 pag. 100. non habere eſſe firmum & permanens? *Si quæras*, inquit, *vtrum huiuſmodi præmotio habeat eſſe firmum & permanens an-non? Reſpondeo ex D. Thoma non habere eſſe firmum & permanens.* Subdit habere eſſe *fluxum* cuiuſmodi eſt virtus impreſſa proiectis, color in aëre, virtus artificis in inſtrumento artis. Heus tu mi Doctor, quod neque firmum neque permanens eſt, quod rebus maximè omnium fluxis ac mobilibus comparatur, hoc iugiter perſeuerat in omnibus? Et vbi tam aptè philoſopharis ipſe, audes obiectionem Aduerſariorum *ineptam* dicere?

Quartò. Celebris illa difficultas de præ-

determinatione ad actus qui mali ſunt, quæ adeò moleſtè habuit Aduerſarios vt in diuerſum egerit, alijs approbantibus alijs cum ſtomacho reſpuentibus huiuſmodi prædeterminationem, ab hoc philoſopho ſic ſoluitur, vt admittat Deum mouere ad actum etiam intrinſecè malum, in quantum actus eſt, ita pag. 115. ad ſecundum argumentum. Et pag. 121. poſt medium, concedit *Deum mouere ad omnes circumſtantias peccati ſecundùm quod illæ habent rationem entis*. Ad argumentum verò quod inde ſequatur Deum eſſe Auctorem & cauſam peccati, reſpondet negando ſequelam, *Deum enim non prædeterminare ad actum malum vt malus eſt, vel prout deformitati ſubſtat* ita pag. 118. Sed quid minus antea dixerant aſſertores prædeterminationum ad actus malos, addo & Caluiniſtæ? videntur enim illa verba ex Clypeo Molinæi eſſe deſumpta ſect. 20. prop. 11. Qua ergo ratione excutientur ſcrupuli qui adhuc ſuperſunt. Et 1. Cum homo ſit ipſe ſibi atque alteri cauſa peccati, quamuis neque ſe neque alium de-

terminet ad actum vt malus eſt, quod malitia illa ſit præter intentionem, & per accidens, vt loquitur S. Thomas 1.2. quæſt. 75. art. 1. in corp. ſed ex eo tantùm quod determinat ad actum quem ſcit eſſe prohibitum & malum: quidni hoc ipſum ſufficiat Deo, vt cauſa & Auctor peccati ſit? 2. Cum entitas actus mali malitiam trahat ex eo præcisè quod ſequatur ex cauſa ſecunda defectibili; & iam dicatur Deus per ſuam prædeterminationem eſſe cauſa cur inde ſequatur, quomodo negari poteſt eſſe cauſa cur malitiam exinde contrahat? Nam ita etiam dicimus quamuis hominis viſio v. g. non ſit ipſi Deo vitalis, ſed hoc habeat ex ordine ad creatum oculum, Deum tamen qui cauſa eſt cur ad oculum illum ordinetur, cauſam eſſe cur ei vitalis ſit. 3. Poteſt ne concipi Deus præcipere alicui vel dare conſilium, non quidem vt peccet mentiendo, ſed tamen vt liberè velit proferre id quod ſcit eſſe mendacium, malum, vetitumque tum cum illud ſcit? poteſtne inquam hoc ſuadere Deus, quin cenſeatur eſſe Auctor men-

tiendi? Atqui plus facit prædeterminando ad indiuiduam illam mentiendi voluntatem. 4. Deus non prohibet tantùm malitiam moralem actus, sed ipsam etiam entitatem, præsertim cum circumstantia libertatis. Quid enim censes, permittere Deum vt quis ipsum libere oderit, prohibere autem solùm ne oderit malè? Atqui hoc implicat. Ergo si ad entitatem actus prædeterminat, etiam vt liberi; causa est prædeterminatæ voluntati faciendi quod prohibet. Quod si malitiæ coniunctio non patitur, vt quod est in actu naturale liberè fieri ab homine permittat Deus; pati poterit vt liberè fieri ab eodem prædeterminet & prædefiniat? 5. Quis igitur erit Auctor peccati? homo enim qui peccare dicitur non erit. quia ne peccabit quidem. Quid enim facere illum vis vt non peccet? Potestne impedire ne malitia contrahatur ab actu ex suppositione quod sit liber, & sciatur esse malus & prohibitus tum cùm fit? hoc autem repugnat. Potestne igitur facere vt non sit entitas actus, vel libertas, vel prohibitionis cons-

ſcientia? Atqui præter quam quod hoc etiam repugnat, eſt præterea abſurdum ſuppoſita prædeterminatione, cum id demum ſit contra Deum ipſum niti. Ecquid igitur fingi poteſt exigere Deum ab eo qui peccat prædeterminatus ad actum qui malus eſt ſecundùm omnem rationem entis omneſque circumſtantias?

Hi ſunt contrariæ ſententiæ ſcrupuli de multis pauci, qui certè adeo non ſunt minuti vt lapidationi non ſufficiant. Eorum tamen moleſtiam neque ſenſit iſte Auctor, neque ſi qui forte ſentirent quicquam attulit quo leuari poſſent. Nam quod addit pag. 120. initio, *Nos tantùm prędeterminari ad finem, & per finem ad media, non autem ad id quod auertit à fine.* Item. *Præmotionem eſſe conformem diuino præcepto*, & alia id genus verborum cymbala, inexplicabilem continent ſententiam, ſi ad vnum illum indiuiduum actum applicentur, quo aliquis eligit malum medium, furtum v.g vel adulterium, vt benè ſit. Quia vel intentio qua præmoueri à Deo dicitur is qui furatur reſpicit deter-

minatè hoc medium quod eſt furtum, vel non: ſi primum quomodo dicitur *retrahere à malo?* Si ſecundum, quomodo eſſe poteſt prædeterminatio ad hunc numero actum?

Quintò. Quod obijci ſolet coïncidere hanc ſententiam cum ſententia hæreticorum ſoluit pag. 120. Sed quàm ſit inanis ſolutio facile intelligetur ex ijs quæ diximus antea capite 1. propoſ. 17. 18.24. & deinceps. Summa difficultatis in eo conſiſtit. Caluinum non errare proferendo tantùm illa verba, *Deum eſſe Auctorem peccati*, vel, *Hominem non eſſe liberum*: ſed concipiendo in Deo quendam modum ſe habendi circa malum actum cui conueniat oratio illa qua dicitur *Auctor peccati*: & in homine quendam modum operandi cui etiam illa conueniat, *non eſſe ipſum liberum*. Quærimus autem ecquid concipiat Caluinus vel in Deo circa malum actum, vel in homine circa bonum & malum, quod non etiam concipiatur ab ijs quibuſcum diſputamus? Neque hoc tantùm quærimus, ſed monſtramus apertis

eis testimonijs eandem esse vtrorumque cogitationem. Nam de modo operandi hominis, fatetur Caluinus ipsum reuera *agere* etiam in operibus bonis. lib. 2. Inst. cap 3. sect. 14 & cap. 5. sect. 14 & 15. Item fatetur *agere sine coactione* ib. cap. 2 sect. 5. & c. 3. sect. etiam 5. itē *affici ex corde* ad agendum eodem cap. 3. sect. 14. Item non agere necessariò *necessitate absolutâ*: sed tantùm *necessitate secundùm quid*. lib. 1. capite 16. sect. 9. Item illam necessitatem non oriri ex intrinsecis principijs, sed ex diuina prędefinitione. hoc enim perpetuò supponit. Quod si quis contendat sufficere hoc vt homo dicatur liberè agere, *Per me licet* inquit Caluinus eodem lib. 2. cap. 2. sect. 8. Dicant modo Aduersarij quid ipsi vltrà citraue cogitent? De modo quo se Deus habet erga malum actum, sentit Caluinus prædefinire ipsum huiusmodi actum, sed prædefinire vt malum, ita vt actui malitia conueniat quatenus est à Deo, & non tantùm quatenus est ab homine, non solùm ab illo nusquam asseritur, quin potiùs apertè negatur, tum alias tum maximè lib.

1. Inst. cap. 17. sect. 6 dum asserit *totum malum in hominibus deprehendi, penes Deum nō esse nisi legitimum malitiæ vsum.* & paulo ante, *Deum tantùm benè vti malis instrumentis.* Molinæus in Caluinistarum mysterijs, & suo iudicio, & aliorū suffragio eruditꝰ, in anatome Arminianismi sic loquitur c. 3 num. 5. *Quemadmodum in generatione Embryonis sol & homo simul agunt, quod si monstrum generatur, id non adscribitur soli sed homini. Nempe ideò monstrū nascitur quia causa vniuersalis agens abducta est à consueto tramite per defectum organorum vel malam affectionē materiæ. Ita ad actiones humanas Deus & voluntas humana concurrunt, quod si quid inest prauitatis in actione, non debet ea adscribi Deo, sed dispositioni voluntatis humanæ.* Et num. 15. *Deus*, inquit, *efficaciter influens in creaturam non adimit ei liberam contributionem virtutis suæ. In actione humana, si quid peccatur ab homine est, Dei concursus naturalis est, creaturæ verò moralis. Quod in esu illo pomi vetiti naturale fuit, à Deo fuit; quod morale & deuium à tramite iustitiæ, ab homine fuit. Quemadmodū Deus*

dat animali claudicanti vim incedendi &c. Hic iam quæro ab Aduersarijs quid in eiusmodi doctrina reprehensione dignum putent, præter hoc vnum, quod additum est à Molinæo loco proximè citato, *Deum efficaciter influere in creaturam dum peccat:* Actum illius esse, *definitum* à Deo: Esse *certò præordinatum* cap. 6. n. 9: Quamuis sit *liber & liberrimus*, vt loquitur cap. 31. n. 15. nihilominus tamen esse *necessarium*, vt addit mox num. 16. & cap. 35. vbi dicit n. 8. *necessitatem tãtum coactionis*, vel etiam *physicam, ad vnum determinatam; qualis est inclinatio grauium ad centrum excusare à peccato?* Nihil inquam aliud occurrit in Hæreticorum libris vnde conijcere possimus facere ipsos Deum Auctorem peccati. Atqui hæc ipsa ab Aduersarijs asseruntur. Necesse igitur est vt vel eos absoluant, vel ipsi sese reos esse fateantur.

Neque occurrit hoc loco quid respondeant nisi forte illud quod Camerarius subindicat pag. 121. hæreticos quamuis ita loquantur vt diximus, reuera tamen aliter sentire. Atqui hoc est Ecclesiam quæ illos

condemnauit exponere ludibrio; quod ſit proprium iſtius iudicij, vt nemo niſi confitentem reum damnare iure poſſit. Erit etiam fortaſſe qui hoc addat, Molinæum vt eſt verſipellis & ingenio mobili ac fide cereâ ductilique in vſus temporum, emendauiſſe Caluiniſtarum ſententiam, & ad formã orthodoxæ compoſuiſſe. Sed videriut qui hoc dicunt pro ſuâ ſapientiâ quæ plurima eſt, num ſibi ſatis decorum eſſe putent illius hominis conſenſum, quem vel Arminiani abominantur in hac controuerſia de Auctore peccati, vt ſacrilegũ & blaſphemum. Mihi omnino certum eſt, ne latum quidem vnquem diſcedere à *Põtificiorum* ſententia, quos Molinæus c. 35. illi ſuæ doctrinę ſignificat eſſe contrarios.

Hactenus videri potuit Camerarius cõmunem cum multis difficultatem pati: ſed vt conſtaret quàm ſit generoſus ac fortis, ſententiam addidit horrore plenam. *Nullum eſſe actum peccati quem Deus non poſſit in nobis ſine nobis facere, in pœnam peccati.* Hæc ſunt eius verba pag. 117. lineâ ante infimam quintâ. *Confirmatur*, inquit, *quia*

nullus est actus peccati qui non possit esse in nobis sine nobis à Deo in pœnam peccati. Ex quo sic argumentor. Ille actus taliter consideratus erit omnino à Deo, & si fiat postea noster per hoc fiet quod à regula deficiamus, & ad creaturas nos conuertamus: ergo nulla est difficultas in præmotione ad actum peccati, in quantum actus est, etiam fatentibus Aduersarijs. Consequentia patet &c. Antecedens est certum. Et sanè &c. Hic ego non miror hominis confidentiam, qui rem inauditam non aliter probat quàm quia *est certum*. Neque hoc etiam premo, esse illũ à seipso diuersum, quando pag. 120. ex eo cogi putat Caluinum facere Deũ causam mali, etiam vt malum est, quòd dicat nos spontaneè tantùm concurrere ad actum malum. Verba illius sunt paulo ante finem *Affirmant hæretici Deum necessitare voluntates nostras ad malum tam quoad substantiã actus, quàm quoad modum eius; cum dicant nos spontaneè aut passiuè tantùm ad vtrumque concurrere.* Vnde perspicuè sequitur, si Deus actum malum quo aliud peccatum punitur in nobis producat *sine nobis*, hoc

est nobis aut nullo modo, aut saltem non liberè sed *spontaneè* tantùm concurrentibus ad illius entitatem,& quod inde consequens est ad malitiam; sequitur, inquā, Deum esse causam illius actus, *non tantùm quoad substantiam, sed etiam quoad modum*, quod tribuebatur hæreticis. Sed ego hæc omitto, & illud tantùm expendo, in quo Caluinus ab hoc Auctore superatus videri queat, fieri potuisse vt Deus in Iuda proditore, in Deicidis Iudæis, in Impio Herode alijsque huiusmodi sceleratis, detestabiles illos affectus quibus priora ipsorum peccata puniebantur excitaret, *sine illis*. Nihil huc pertinet anathema Tridentini sess. 6. can. 6. In eos qui dicunt *Deum in nobis opera mala ita vt bona operari*, disparem enim esse operandi rationem hic Auctor profitetur, cùm censeat fieri etiam posse vt Deus magis operetur mala quàm bona. Neque enim operatur bona *sine nobis* cum sit definitum nos ad ea liberè concurrere. Sed hæc potiꝰ ad eos pertinēt quorū officio fidei catholicę cōseruandæ cura cōiuncta est. Quos ego spero nō passuros

suã in hoc negotio prouidẽtiã desiderari.

Sextò. Demum hoc dandum videtur huic philosopho, vt argumentum audiamus quod ipse putat *insolubile* negantibus physicas præmotiones. Est autem illud quod explicare incipit dub. 2 pag. 93. Poniturque in eo difficultas, quòd Deus non possit conuenire cum creaturâ ad concurrendum simultaneè, nisi prædeterminet illum concursum, ac proinde causam ipsam, quod fusè probat percurrẽdo varios modos quibus id explicari posset. Sed ne vexetur dicam illi quomodo possit hoc intelligi. Constitue duos homines in ijsdẽ circumstantijs, quorum alter vnum quendam actum eliciat liberè, amorem v.g. voluptatis, alter eundem liberè non eliciat. Dico Deum antecedenter vno eodemque decreto vtrumque præoccupare, quod decretum his aut similibus verbis exponitur: Volo ita huic *homini adesse, vt sit in eius potestate amare illud obiectum hic & nunc, aut non amare pro ipsius libertate. Volo ita & illi.* Quod si iuuat cum ijs sentire, qui putant determinationem actuum quoad

indiuiduam differentiam à Deo esse : ita concipiendum erit illud decretum. *Volo huic homini sic adesse, vt sit in eius potestate elicere hic & nunc circa tale obiectum hunc numero amorem ex infinitis omninò similibus, aut nullum pro ipsius libertate. Volo ita & illi.* Vitalis decreti præcisè ac sine vllo alio, dico diuinum concursum vni hominum illorum exhiberi reipsa, fierique illius actionem identicè & essentialiter actionem Dei. Hoc in alio reipsa non fieri, pro eorũ libertate. Item vi illius decreti præcisè, fieri dico, vt Deus sit causa cur ille qui operatur producat hunc numero amorem potiùs quam alium ex infinitis omnino similibus: homo verò non sit talis causa, sed sit tantùm causa sine qua hoc non fit. Viceuersa hinc fit, vt homo sit causa cur producatur amor potiùs quàm non amor, Deus autem non sit talis causa, sed sit tantùm causa sine qua hoc non fit. Loquor de actu liberò præcisè, non autem de actu bono & supernaturali quem Deus suadet & amat, & cupit & ea intentione ad eius productionem concurrit adiutâ etiam in-

firmitate

firmitate potentiæ à quâ producitur præter & supra illius exigentiam, vt ideò meritò dici possit esse causa cur talis actus sit. Quamuis autem Deus non sit causa cur producatur amor potiùs quàm non amor; nihil tamen est in amore producto physicum, nihil reale, quod non intimè & essentialiter pendeat à Deo, secundũ omnẽ rationẽ positiuã quã quoquo modo includit, multò magis quàm pendeat à causa creata: quòd & nobiliori modo, & magis necessario causetur ab illo quàm ab hac.

Hic iam quæro ecquod sit argumentum illud *insolubile?* Ponitur, inquis, in Deo *indigentia* & *potentialitas.* Imò verò ponitur summa perfectio & actualitas; quod ei talis ac tanta potestas & iurisdictio tribuatur, vt cùm nulli domino subdatur ipse, habere tamen possit subditum sibi dominum suæ operationis agens liberum. Subditum, inquam, postquam nullum esse potest eius dominium, nisi quod antecedenti decreto illo fuerit priùs constitutum. Et ideò decretum illud est proprius & perfectissimus actus determinans

&

illam Dei virtutem ac potestatem qua sibi subijcere potest causas liberas. Deus, inquis, expectabit concursum voluntatis vt in genere causæ secundæ *antecedentem*, ex quo sequuntur nescio quot absurda. Falleris, nulla enim est *antecessio* illa: quòd repugnet causam cur aliquid sit, priùs illud producere, quàm causam sine qua produci nequit. Instas, Deus non erit actus purus. O te subtilem! Quid nocere potest puritati actus Dei, extrinsecum nescio quid, quod cum eo nullam in compositionem venit? Pergis, Quomodo sciet Deus suum concursum absolutè futurum? Quomodo, inquam, nouit cætera futura contingentia. Sed hoc alias. Iam enim constat quid de cæteris argumentis sentiendum sit, postquam illud quod vnum esse insolubile putabatur ex stamine adeo tenui contortum est. Valeat hic Philosophus, floreat, triumphet: sed vt Christiano aptum est, splendore virtutis, animi modestiâ, orationis innocentiâ, maturitate iudiciorum, religione sententiarum, studio denique veritatis *sincero*.

L. D.

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag.11.lin.vlt.atque
Pag.23 l.8 viatores.
P.24.l.8. contrarietatis
Pag. 25. lin. 9. qui.
Ib. lin. 14. Ecquæ
P. 41. l. 17. vnquam.
P. 44. l. 5. *erroneum*
P. 46. l. 17. Pelagianiſmum
Pag. 50. lin. 1. rixæ
Ib. lin. 14. occupandam.
Pag. 56. l. 8. Euangelicis
Pag 59. l. 9. *inaduertentia*
P. 61. l. 18. vocantur.
Pag. 64. l. 9. tum ex
Pag. 66. lin. 3 bonas.
Pag. 73 lin 14. Quia
P. 84. l. 21. interpoſuit
P. 89. l. 15. neceſſitate
Pag. 100. l. 20. elicituram
Pag. 104. lin. 10. vſus
P. 107. l. vlt. Arminianos.
Pag. 113. l. 2. maleficium
Pag. 134. l. 22. 1. par. quæſt. 49.
P. 140. l. 3. affirmare
P. 142. l. 9 effrænata
Pag. 151. lin. 13 qua
P. 155. l. 1. luculentis
P. 166. l. 21. inhæremus.
P. 181. l. 23 *nihilominus.*
Pag 193. lin. 18 adeò
Pag. 199. l. 15. media.
Pag. 200 l. 5. num. 5.
Pag. 203. l. 12. num 8.
Ibidem l. 8. cap. 20.
P. 206. l. 19. ſententia.
Pag. 227. l. 9. quos.

Pag.228.l.3.calcem.
P. 232. l. 7. inſtitu-talis.
Pag.233.l.18. fauent.
P. 247. l. 24. percur-ram.
Pag. 253. l. 1. notatu
Pag. 260. l. 21. *infert*.
Pag. 262. lin. 11. tota.
P. 269. l. 16. eſſetque
Pag. 279. l. 20. verò
Pag. 284. lin. 1. ipſi
Ib. lin. 19. homines.
Pag. 289. lin 14. *ſit*.
Pag. 296. l. 7. labefa-ctare.
Pag. 326. l. 1. Scythâ.

Paginâ 164. lin. 1. omiſſa ſunt hæc. Et cap. 34. num. 8. dicit hominem liberum eſſe, tum aliorum tum ſui dominum.